

ఓంరస్తు

ఓందక్షిణామూర్తయేనమః

ఓంమహామహాపాద్యాయశ్రీమత్కాళీశఙ్కర
చంద్రగిరాయణభట్టాచార్యభాగ్యం విరచితే
కాళీశఙ్కరీయచంద్రగిరాయణీయాపరనాథేయ
శేత్యాభాన సామాన్యనిరుక్తికోడవత్రై
పే॥ బెంగళూరు పండితరత్నపాఖ్యసీతారామ
శాస్త్రికృపాపరిపాప్రపాండిత్యేన
త్రైయార్ రాజగోపాలాచార్యేణ
యథామతి సంశోధితే

ఓంమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యద్యనేకవిరు
దాంకిత ఓంశృంగేరిపురమధ్యవిద్యోతమాన
ఓం జగద్గురుసచ్చిదానందశివాభినవ
స్వసింహభారతీపరిపాషితేన
శృంగేరి విద్యనవదు రామేశ్వరశాస్త్రిణా
మహిమారపురిమధ్యవర్తినాం
విద్యాతరంగిణాస్థానాం
ధర్మాధికారి చక్రవర్త్యయ్యంగార్యముద్రాక్షర
శాలాయాం ముద్రయితాన్వ ప్రకటికృతే
విజయేతాంతమామ్
కాపిరైట్ రిజర్వ్డ్
సకలం౩

ఓంరస్తు

ఓంహయ గ్రీవాయనమః

కాశీశక్తీరీయావరణామధ్యేయం

సామాన్యనిరుక్తికోడపత్రం ప్రారభ్యతే.

తత్రానుమితిపదం అనుమితినిష్ఠకార్యతానిరూపకసం

బంధితేనానుమితితత్రారణాన్యతరపరమితి శిరొమణిః ॥

* నిరూపకత్వంచ యదిప్రతియోగిత్యం తదాకార్యస్య కార్యతాప్రతియోగిత్యావధానమనుమిత్యసంగ్రహః ॥ అతస్సంబంధిపదం సంబంధిత్వయ సాధారణస్య తత్సాక్షాత్కారజనకసాక్షాత్కారవియత్వాత్కనిరూపకత్వస్యలాభాయ । అత్ర పరస్పరావహిమాన్వృదశ్చతథేత్యాదినమూహంబనానుమితిరోధిగ్రహవిషయభూదనిష్ఠవహ్నిభావాదిరూపబాధాదోషర్యతాదౌ ధూమాదినా వహ్నిదీపాభినే దోషతాప్రసంగత్యాదిదూషణం ద్వితీయకల్పానుసరణబీజము క్తంభట్టాచార్యేణ * అత్రేదంచంతయామః ॥ అథ సావవచ్చేదక తస్యస్వనిరూపితకారణతావచ్చేదకత్వాన్యతరణంబంధేన ప్రకృతపక్ష మేతుసాధ్యకానుమితిత్వావచ్చిన్నకార్యతావిశిష్టం యద్విషయిత్యం తదవచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానివేశ్యేనైషదోషఇతిపూర్వకల్పస్తేవ నిర్దోషత్వే కల్పంతరానుసరణం వ్యర్థమితిచెన్న ॥ ఏవమప్యేకత్ర ద్వయమితిరీత్యా వహ్నివ్యాప్యధూమఘటవాన్పర్వతఇత్యాకారకపరామర్శవిరోధిజ్ఞానవిషయే ఘటాభావవత్పర్వతే వహ్నివ్యాప్యధూమఘటాభావాభావవత్పర్వతేచాతివ్యాప్త్యాపత్తైరితి ॥ నచ నిరుక్తాన్యతరణంబంధేన తాదృశకార్యతావిశిష్టాన్యవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయత్వస్య ప్రతిబధ్యతావిశేషణత్వేనోక్తదోషఇతివాచ్యం ॥ పరామర్శాన్యవహితోత్తరత్వస్య

కార్యతావచ్ఛేదకత్వే పక్షసాధ్యాదివిషయితాయాః ప్రయోజనవిరహే
 ణ కార్యతావచ్ఛేదకకోటావప్రవేశేన బాధాదెరసంగ్రహపత్తైః ॥ బాధ
 నిశ్చయప్రతిబద్ధతాయాం తాదృశవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయత్వాభావాది
 తి ॥ ఏతేన పరామర్శజన్యతావచ్ఛేదకకోటిప్రవిష్టవిషయితావచ్ఛిన్న
 త్వం ప్రతిబద్ధతాయాం నివేశ్య భట్టాచార్యోక్తదోషవారణమిత్యపివ
 రాస్తం ॥ యత్ప్రక్షకయత్సాధ్యకస్థలే ఏకనైవలింగేనానుమితిస్తత్రప్రకృ
 తపరామర్శావ్యవహితోత్తరత్వస్యాపి కార్యతావచ్ఛేదకకోటావప్రవేశే
 న వ్యభిచారాదావవ్యాపైశ్చ ॥ నచ ప్రకృతానుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబ
 ద్ధత్వం యత్ యచ్చ ప్రకృతపక్షసాధ్యహేతుకపరామర్శత్వవ్యాపక
 ప్రతిబద్ధత్వమేతదన్యతరప్రతిబద్ధతానిరూపితప్రతిబంధకతాయానివ
 శేన కొపి దోషఇతివాచ్యం ॥ వ్యాపకత్వాదేద్విధా నివేశే గౌరవాది
 త్యాలోద్య ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవ్యాప్యహేతుప్రకారకసమూహ
 లంబనానుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబద్ధతానివేశ్య కల్పంతరమనుస్మతం దీ
 ధితీకృతా ॥ నచ తత్కల్పేపి వహ్నివాప్యాభావవద్ధృదాదావతివ్యా
 ప్తిః । తస్య హేతుమత్తాగ్రహవిరోధితయా న్వరూపాసిద్ధ్యనాత్మకత్వాది
 తివాచ్యం ॥ తస్యాపి వ్యాప్యత్వాసిద్ధితేన లక్ష్యతాయా అసిద్ధిగ్రంథే
 ధురానాథేన లిఖితత్వాత్ ॥ ఆచార్యమతమవలంబితానిరాసాచ్చ ॥
 యత్తు ॥ ప్రకృతసాధ్యహేతుకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నకార్యతాసాక్షాత్కా
 రత్వావచ్ఛిన్నజన్యతానిరూపితజనకతావచ్ఛేదకవిషయితావద్విషయితావ
 చ్ఛిన్నత్వం ప్రతిబద్ధతాయాం నివేశనీయం ॥ అతఃపూర్వకల్పేవ్యతివ్యా
 ప్త్యనవకాశేన కల్పంతరానుసరణం నిర్విజమితి ॥ తన్న ॥ తథావిధకా
 ర్యతాసాక్షాత్కారత్వావచ్ఛిన్నప్రతి అనుమితాత్మకసంబంధివ్యక్తీసా
 క్షాత్కారత్వేన పరామర్శాత్మకసంబంధివ్యక్తీసాక్షాత్కారత్వేనచ జనక
 త్వేభావేనానుమిత్యాదివిషయితాయాః తథావిధకార్యతాసాక్షాత్కార
 జనకతావచ్ఛేదకవిషయితావత్త్వాభావాత్తాదృశవిషయితావద్విషయితావ

చ్చిన్నప్రతిబధ్యతాకప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక విషయితాశూన్యతావద్యా
 ధాదావవ్యాప్తితాదవస్థాత్ ॥ కించానుమిత్యాదివిషయితాయాస్తథావి
 ధసాక్షాత్కారజనకతావచ్ఛేదకవిషయితావత్వేష్యకత్ర ద్వయమితిరిత్యా
 ప్రాగుక్తజ్ఞానమాదాయ ఘటాభావవత్ప్రత్యాదావతివ్యాప్తితాదవస్థా
 చ్చ ॥ నచ తథావిధసాక్షాత్కారజనకతావచ్ఛేదకవిషయితావద్యావవద్విష
 యితాశూన్యజ్ఞానీయప్రతిబధ్యతానివేశేన కోపి తోషణతివాచ్యం ॥ ఏవ
 మపి పరామర్శవిషయితాత్వేన ఘటాదివిషయితావగాహనానిరుక్తసం
 బద్ధిద్వయసాక్షాత్కారస్యాపి తథావిధకార్యతాసాక్షాత్కారజనకతయా
 ఘటాదివిషయితాయాలపి తాదృశజనకతావచ్ఛేదకవిషయితావత్త్వేననఘ
 టాభావవత్ప్రత్యాదా అతివ్యాప్తేరితి కృతంపల్లవితేన ॥ ❀❀❀❀❀

* స్వవ్యధికరణప్రకారావచ్చిన్నాయా విషయితా తత్తదనిరూ
 పకత్వయాపంపరావంశేభ్యమభిన్నత్వం వివక్షితంభట్టాచార్యేణ*అథాత్ర
 సావ్యధికరణావృత్తిత్వం స్వనిరూపితప్రకారతావచ్ఛేదకసంబంధేన వాచ్యం
 అన్యథా సంయోగేన వహ్నిమాన్త్రిదశత్యాదిజ్ఞానస్యాపి ప్రమాతావ
 త్తైః । వహ్నిదేశికాలికసంబంధేన హ్రదవృత్తితావదితి ॥ ఏవంచ గుణోగు
 ణాన్యత్వవిశిష్టసత్తావానిత్యాదిజ్ఞానస్య సంయోగేన గుణో గుణవానిత్యాది
 జ్ఞానస్యచ ప్రమాతావత్తైః ॥ ఆద్యై విశేష్యవృత్తిపదార్థస్య విశిష్టాను
 యోగికాభావానఘృవగమేన సత్తావృత్తిగుణవృత్తితావభావస్య విశిష్టసత్తా
 యామసత్తాత్ ॥ ద్విణియేచ స్వనిరూపితప్రకారతావచ్ఛేదకసంయోగ
 సంబంధేన గుణవృత్తితావప్రసిద్ధేరితి ॥ నచ స్వనిరూపితత్వసావచ్ఛేదకీ
 భూతధర్మసంబంధావచ్చిన్నాభావవద్వృత్తిత్వైతమభయసంబంధేనప్రకా
 రతావిశిష్టవిశేష్యతావనిరూపకత్వమేవ సరావంశే భ్రమభిన్నత్వం వా
 చ్యం ॥ అతానాక్తదోషణతివాచ్యం ॥ ఏవమపి రంగేన్వరూపతారజత
 త్వప్రకారకేదం రజతమిత్యాద్యాకారకజ్ఞానస్య భ్రమభిన్నతావత్తైః ॥
 తత్ర సావచ్ఛేదకధర్మాప్రసిద్ధ్యా న్వపదేన రజతత్వప్రకారతాయాధర్మ

మశక్యత్వాత్ । సచ సావవచ్చేదకసంబంధావచ్చిన్నసావవచ్చిన్నప్రతి
 యోగితాకాభావవద్వృత్తిత్వస్వనిరూపితత్వాభయసంబంధేన ప్రకారతా
 విశిష్టవిశేష్యతానిరూపకత్వమేవ సర్వాంశై భ్రమభిన్నత్వంవాచ్యం ॥
 గుణాదౌ విశిష్టసత్తాత్వవిశిష్టవైష్ట్యవగాహిబోధస్యతన్నియామకీభూత
 విశిష్టనిరూపితసమవాయరూప సావవచ్చేదకసంబంధావచ్చిన్నప్రతియోగి
 తాకాభావవద్వృత్తిత్వఘటిత దర్శితోభయసంబంధేనవిశిష్టసత్తాత్వావచ్చి
 న్నుప్రకారతావిశిష్టవిశేష్యతాకత్వేన భ్రమత్వనిర్వాహః ॥ రంగేస్వరూ
 పతౌ రజతత్వప్రకారకజ్ఞానస్వాపి దర్శితోభయసంబంధేన తాదృశప్రకా
 రతావిశిష్టవిశేష్యతాశాలితావద్భ్రమత్వనిర్వాహఇతివాచ్యం ॥ తావతా
 పి విషయితాసంబంధేన ప్రకారత్వేన ఘటత్వానవగాహిఘటత్వత్వేన ఘ
 టత్వానవగాహిజ్ఞానధర్మకస్య విషయితయా ఘటత్వత్వేన ఘటత్వప్రకార
 కజ్ఞానస్య సావవచ్చేదకీభూతవిషయత్వసంబంధావచ్చిన్నసావవచ్చిన్నప్ర
 తియోగితాకాభావవద్వృత్తిత్వఘటితదర్శితోభయసంబంధేన ప్రకారతా
 విశిష్టవిశేష్యతాశాలితావద్భ్రమత్వావత్తైః ॥ ఏవం విషయితయాప్రకా
 రత్వేన ఘటత్వానవగాహిజ్ఞానవిషయితాసంబంధేనప్రకారత్వావచ్చిన్నా
 భావానత్వేన తద్ధర్మకస్య విషయితాసంబంధేన స్వరూపతౌ ఘటత్వాది
 ప్రకారకభ్రమస్య దర్శితోభయసంబంధేన ప్రకారతా విశిష్టవిశేష్యతా
 శూన్యత్వేన యాథాధ్యాయవత్తైశ్చ ॥ మైవం ॥ సావవచ్చేదకసంబంధావ
 చ్చిన్న సావవచ్చేదకావచ్చిన్నాభావవద్వృత్తిత్వస్వనిరూపితత్వాభయ
 సంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టవిశేష్యతాశూన్యత్వేనని స్వనిరూపితత్వసావ
 శ్రయనిష్టాధికరణతాత్వవత్త్వాభయసంబంధేనవిశేష్యతావిశిష్టనిరవచ్చిన్న
 ప్రకారతాశూన్యత్వస్య సామాన్యతౌభ్రమభిన్నత్వపదేనవిషయితత్వాత్
 తాదృశాధికరణతాత్వవత్త్వంచ ॥ స్వసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావ
 చ్చేదకత్వసంబంధావచ్చిన్నస్వనిష్టావచ్చేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్త్వ

షయావచ్చిన్ననిరూపితవిషయిత్యాభావవద్యైవలవహ్న్యాభావవిషయ
కం జ్ఞానం తదీయవిషయితాయాంస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వాభా
వాత్ ॥ ఏవంచ జాతిమాన్వహ్న్యాభావవానితిజ్ఞానవారణాయావ్యాపకీభూ
తవిషయితాశూన్యత్వమపి స్వతంత్రంనాస్తి ॥ పాషాణమయత్వవత్పర్వతే
ఽతివ్యాప్తివారణాయానతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశిత్యాహుః ॥ తదనన్త ॥ గోత్వా
భావో గోత్వవానితిభిమాత్త కజ్ఞానీయవిషయితామాదాయ గోత్వాభావే
ఽతివ్యాప్తిః ॥ గోత్వాభావత్వావచ్చిన్నవిషయితాయాంగోత్వాద్యనిరూ
పితత్వానస్త్యాత్ ॥ పరేతు ॥ హృదాద్యంతే హృదత్వావచ్చిన్నానుయోగి
తాకత్వవిశిష్టస్వరూపసంబంధేన వహ్న్యాభావఘటితం వహ్న్యాభావవద్ధి
దత్వమేవ యద్యూపపదేన ధర్తవ్యం ॥ ఏకత్రద్యయమితిరిత్యా జ్ఞానేచ హృ
దత్వావచ్చిన్నానుయోగి తాకత్వవిశిష్టస్వరూపస్య సంసర్గత్వం నసీక్రి
యతే ॥ కింతుహృదత్వాదిధర్మికావచ్ఛేదకకజ్ఞానపవేతనదోషఇతిప్రాహుః ॥
కేచిత్తు ॥ వహ్నిధర్మితావచ్ఛేదకతాపన్నాభావత్వావచ్చిన్నధర్మితావచ్ఛేద
కతాపన్నహృదత్వమేవ యద్యూపపదేన ధర్తవ్యమిత్యపి వదంతి ॥ త
న్న ॥ తథానతి వహ్నిధర్మితావచ్ఛేదకతాపన్నాభావత్వావచ్చిన్నధర్మితా
వచ్ఛేదకతాపన్నపర్వతత్వమాదాయ భ్రమవిషయేఽతివ్యాప్త్యావత్తైః ॥
యదిచ తాదృశధర్మితావచ్ఛేదకతాపన్నం యద్యహ్న్యాభావవద్ధిదత్వా
దికం తదేవ యద్యూపపదేనోచ్యతే ॥ తదా నదోషఇతిభ్యేయం ॥ న
వ్యాస్తు ॥ ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతావృత్తిరూపావచ్చిన్నానుయోగి
తాకపర్యాప్తినిరూపకతాక విషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకతాశ్రయరూ
పమేవ యద్యూపం తాదృశరూపవత్త్వంవాసముదితార్థః ॥ ప్రతిబంధకతా
వృత్తిత్వంచసావచ్చిన్నానుయోగితాకపర్యాప్తినిరూపకతాకవిషయిత్వ
సమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్చిన్నస్వనిష్ఠా
వచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్త్వసంబంధేన బోధ్యమితిప్రాహుః ॥

* యద్విషయకత్వేన ॥ యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వేన ॥ తేనానుమితి

ప్రతిబంధకపక్షవిశేష్యకభ్రమవిషయసాధ్యాభావాదా సద్ధైత్వాదినిష్ఠే
నాతిప్రసంగఇతిశిరోమణిః * యత్సంబంధావచ్ఛిన్నయన్నిష్ఠప్రకారతాక
త్వేనానుమితిప్రతిబంధకత్వం తేనసంబంధేన తదవత్సవ్యదుష్టతావ్యవహా
రనియామకత్వోపగమే పర్యతవిశేషణకవహ్న్యాభావాదిజ్ఞానస్య విశేషణ
తావిశేషావచ్ఛిన్నాధేయతా సంసర్గావచ్ఛిన్నపర్యతాదినిష్ఠప్రకారతా
కత్వేన విరోధితావత్తత్సంబంధేన పర్యతాదిమత్తాయాగపర్యతవహ్నాభావా
స్యతరత్వాదిరూపసద్ధైతా సత్వేపి ప్రసిద్ధధూమాదిహేతావసత్త్వాత్ త
త్త్ర దుష్టతావ్యవహారాపత్తైరయోగఇతి తదనురోధేన పక్షవిశేష్యకత్వక్త
మితి గాదాధరీ * అథ యత్సంబంధావచ్ఛిన్నయన్నిష్ఠప్రకారతాక
త్వేనానుమితిప్రతిబంధకత్వం తేనసంబంధేన తదవత్సవ్య దుష్టతావ్యవహా
రనియామకత్వోపగమే ధూమత్వవాన్పర్యతోవహ్నిమాధూమాదిత్యా
దౌ ధూమాదెద్దష్టతానుపపత్తిః || న్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నధూమత్వా
భావప్రకారతాకత్వేనానుమితిప్రతిబంధకతయా తేన సంబంధేన ధూమ
త్వాభావాదేర్ధూమేనసత్త్వాత్ || నదధూమత్వే పర్యతావృత్తిత్వప్రకా
రకజ్ఞానస్యాపి విరోధితయానమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నపర్యతవృత్తిత్వా
భావాదేస్సర్వరూపసంబంధేన ధూమాదా సత్త్వాన్నతత్త్ర దుష్టతానుపప
త్తిరితివాచ్యం || తావతాపి రూపత్వవాన్పర్యతోవహ్నిమాన్తద్యూపాది
త్యాదౌ దుష్టతానుపపత్తిః || యథాచ రూపత్వనిష్ఠాధేయతాయాం పర్య
తనిరూపితత్వాభావస్యావ్యనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకప్రకారతాకత్యా
త్తమాదాయ దుష్టత్వోపపత్తిః || తదానిరూపకత్వసంబంధేన పర్యతని
రూపితాధేయత్వనిరూపితాధేయత్వవాన్ పర్యతో వహ్నిమాన్ వాచ్య
త్వవాన్వానిరూపకత్వసంబంధేన పర్యతనిరూపితాధేయత్వాదిత్యాదౌ
హేతోరుష్టతానుపపత్తిః || తత్ర నిరూపకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతి
యోగితాక తాదృశ పక్షతావచ్ఛేదకాభావస్య పక్షతావచ్ఛేదకనిష్ఠనిరూ
పకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నపక్షతవృత్తిత్వాభావస్యతాదృశపక్షతావచ్ఛేదక

నిష్ఠాఢేయతాయాం వతఃమానస్య పవతనిరూపితత్వాభావస్యచ ప్రకృ
తహేతావసత్వాదితి || సచ తత్రాపి పక్షనిష్ఠాధికరణతాయాంతాదృశప
క్షతావచ్ఛేదకనిరూపితత్వాభావస్యాపి ప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకప్రకారతా
కత్వాత్తద్వత్వస్య హేతౌనత్వాన్నానుపపత్తిరితివాచ్యం || తావతాపి ప
క్షతతాదృశాఢేయత్వాన్యతరస్య పక్షతావచ్ఛేదకతాస్థల ప్రకృతహేతౌ
తాదృశాన్యతరనిరూపితత్వాభావాదేరసత్వాద్దుష్టతా వ్యవహారానుపపత్తి
రేవేతిచేత్ || స || రూపత్వాభావవ్యాప్యఃపక్షతవృత్తిరిత్యాదిజ్ఞానప్రకా
రతావన్నపక్షతవృత్తిత్వమాదాయ తత్రాపి దుష్టత్వసంభవాత్ || తా
దృశాఢేయతానిరూపితాఢేయత్వాభావవ్యాప్యః పక్షతవృత్తిరితి జ్ఞానప్ర
కారతావన్ననిరూపకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నపక్షతవృత్తిత్వాదీకమాదాయ
పక్షతనిరూపితాఢేయత్వస్య దుష్టత్వసంభవాదితి || నచైవం వహ్నిభా
వవ్యాప్యజలం పక్షతవృత్తిత్వాదిపక్షవిశేషణకజ్ఞానప్రకారతావన్నపక్షత
వృత్తిత్వాదీకమాదాయ వహ్నిమాఢా ధూమాదిత్యాదిప్రసిద్ధహేతావపిదు
ష్టత్వప్రసక్తౌ తద్గ్రంథానుంగతిరితివాచ్యం || తావతాపి బాధభృమస్థల ప
క్షవిశేషకభృమమాదాయైవ నద్దేతౌ దుష్టత్వాపత్తిసంభవతీత్యణురపి
విశేషోధ్యవసాయకరణతిన్యాదేన తద్గ్రంథోక్తిసంభవాదితిధ్యేయం||కేచి
త్పు||తాదృశదుష్టతాస్థలేతాదృశపక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టపక్షనిష్ఠభేదప్రతియో
గిత్యబుద్ధేపి పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టగ్రహవిరోధితయా తాదృశప్రతియోగి
త్వవత్త్వమాదాయదుష్టత్వసంభవాన్నానుపపత్తిరిత్యాహః||తచ్చింత్యం||

* జాతిమానస్హ్నిభావవానితిజ్ఞానమాదాయ వహ్నిభావవద్ధి
దాదావసంభవారణాయయద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వ సమానాధి
కరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వం
తద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వం యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయే
నివేషితం భట్టాచార్యేణ * అథ హృదత్వసామానాధికరణ్యేన ప
క్షేన్నానుగత్యాస్థల హృదత్వావచ్ఛేదేన వహ్నిభావాదేరేవ దోష

తయా జాతిమాన్వహ్నుభావవానితిజ్ఞానే హృదత్వవ్యాపకవహ్నుభావ
 ప్రతియోగికస్వరూపసంబంధఘటితవహ్నుభావవద్ధృదత్వవిశిష్టవిషయితా
 యాతసత్వేన తత్రలక్షణగమనాత్కథమసంభవఇతి|నచజాతిమాన్వహ్ను
 భావవానిత్యాదిజ్ఞానసవ యత్రహృదత్వవ్యాపకవహ్నుభావప్రతియోగి
 కసంబంధోభాసతే తజ్జ్ఞానమాదాయ తత్రాపి లక్షణగమనాసంభవఇతి
 వాచ్యం॥ భట్టాచార్యైకైకదేశవ్యాపకత్వానభ్యుపగమేన జాతిధర్మితావ
 శ్చేదకకజ్ఞానే శుద్ధహృదత్వవ్యాపకత్వస్య సంసగఽవిధయా భానాసంభ
 వాదితిచేత్ ॥ స ॥ ఉక్తస్థల ప్రకారిధూత వహ్నుభావత్వాంశే ప్ర
 మేయత్వావగాహిహృదావహ్నియప్రమేయత్వవిశిష్టవత్త్వానిత్యాదిజ్ఞాన
 మాదాయ తత్రాపి లక్షణగమనాసంభవాదితిచ్ఛేయం ॥ అథ యాదృశ
 విశిష్టవిషయకజ్ఞానే అవ్యాపకీధూత విషయితాశూన్యత్వనివేశేష్యభావత్వే
 న హృదత్వాద్యవగాహ్యా భావమాన్వహ్నుభావవానిత్యాదిజ్ఞానవారణమ
 శక్యం ॥ అభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వస్య వహ్నుభావవద్ధృదత్వవిశి
 ష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వాత్ య
 రూపపదేనాభావత్వస్య ధర్మమశక్యత్వాత్ ॥ నచ యద్యుపావచ్ఛిన్న
 విషయితానిరూపితయద్యుపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వం తాదృశవిశిష్టవిష
 యకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్యుపావచ్ఛిన్న
 విషయితానిరూపితయద్యుపావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వనివేశ్యం ॥తథా
 చాభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయితానిరూపిత వహ్నుభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్న
 విషయితాత్వం తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకమేవేతితాదృశవిషయ
 తాశూన్యత్వం నొక్తజ్ఞానస్యేతివాచ్యం ॥ అభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయితా
 నిరూపిత వహ్నుభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః వహ్నుభా
 వవద్ధృదవిషయకజ్ఞానేపి సత్వేన తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వావ్యాపకత్వా
 భావేన యద్యుపపదేనాభావత్వాదేర్ధర్మమశక్యత్వాత్ ॥ యదిచ య
 ద్యుపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపకతానిరూపిత నిరూపకతా

శ్రీయాధూతయమ్రాపావచ్చిన్నవిషయితాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వ
సమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తమ్రాపావచ్చిన్నవిషయ
తాత్వావచ్చిన్ననిరూపకతానిరూపితనిరూప్యతాశ్రీయాధూత తమ్రాపా
వచ్చిన్నవిషయితాహుస్యత్వస్య నివేశాన్నదోషః యతో వహ్నిభావా
వచ్చిన్నవిషయితాత్వావచ్చిన్న నిరూపకతానిరూపిత నిరూప్యతాశ్రీయ
త్వం సహస్రస్థావవాన్స్పృహఇతి జ్ఞానీయాభావత్వావచ్చిన్నవిషయితా
యాం కింత్యభావవాన్స్పృహవానితి జ్ఞానీయాభావత్వావచ్చిన్నవి
షయితాయామేవేతి తజ్జ్ఞానపుష్పదానసంభవాదిత్యచ్యుతే || తదా తాదృ
శరీత్యా గోతావభావత్వావచ్చిన్నవిషయితాత్వావచ్చిన్ననిరూపకతాని
రూపితనిరూప్యతాశ్రీయగోత్యత్వావచ్చిన్న విషయితాత్వస్యగోతావభావ
త్వవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతయాతా
దృశ విషయితాహుస్యత్వస్య గోతావభావాగోత్యవానితిభ్రమే అసత్వా
త్రాదృశభ్రమమాదాయ గోతావభావాదావతివ్యాప్త్యసంభవేన వక్ష్య
మాణసామాన్యపదవ్యాప్త్యత్వసంగతిః || ఏతేన భ్రమసామాన్యభిన్నత్వమ
పినివేశ్యాభావవాన్స్పృహవానిత్యాదిజ్ఞానవారణమిత్యపివరాస్తం ||
ఏతల్లక్షణస్య యథార్థత్వాఘటితతయా ఏతత్కల్పే తస్యానుపాదేయ
త్వాచ్చ||నచ యాదృశవిషయితాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధిక
రణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తాదృశవిషయితాత్వావచ్చిన్నహుస్య
త్వంవిశేషణందేయం || తథాదవహ్నివావచ్చిన్నవిషయితానిరూపితాభా
వత్వావచ్చిన్నవిషయితానిరూపితానతీయాఅభావత్వావచ్చిన్నావచ్ఛేదక
తానిరూపికా విషయితాతాదృశవిషయితాత్వరూపతాదృశవిశిష్టవిషయక
త్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకీభూతధర్మావచ్చిన్నాభావా
సత్వేనొక్తజ్ఞానపుష్పదానఇతివాచ్యం || ఏవమపి సామాన్యపదవ్యాప్త్యత్వ
సంగతిః || గోత్యవిషయితానిరూపితాభావవిషయితానిరూపితగోత్యవిష
యితాత్వస్య తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాత్ || వహ్నిభా

వవాన్స్త్రీదశతిజ్ఞానే నిరూప్యనిరూపకథావాపన్నహృదతావదిన్యనిరవ
 చ్చిన్నానచ్చెదకతానిరూపితవిశేష్యతాత్పరూపతాదృశాభావప్రతియోగి
 తావచ్ఛేదకీధూతఫర్తావచ్చిన్నాభావాసత్వేన సంభవావలెశ్చైతి || మై
 వం || స్వాభావవన్నిష్టవిశేష్యతానిరూపితస్వనిష్ట ప్రకారతాత్పర్యసావ్యక్త
 యనిష్టవిశేష్యతానిరూపితస్వనిష్ట ప్రకారతాత్పర్యసంబంధేన ధర్మవిశి
 ష్టాన్యత్వేన సావ్యక్తయాభావవన్యత్తిత్వే స్వనిరూపితత్వసంబంధే
 నావచ్ఛేదకతావిశిష్టవిషయితాశాలిజ్ఞానాన్యత్వేనవా యాదృశవిశిష్టవిష
 యకనిశ్చయస్య విశేషణీయతయా అభావవాన్యహ్నాభావవానిజ్ఞానవా
 రణసంభవాదితి || కచిత్తు || యథాశృతావ్యాపకీధూతవిషయితాశూన్యత్వే
 నివేశే జాతిమాన్యహ్నాభావవానితి జ్ఞానవారణసంభవేవ్యభావవాన్య
 హ్నాభావవానిజ్ఞానవాన్యత్వేనాసంభవః || ఏవం జాతిమాన్యహ్నిమా
 నిత్యాదౌ వహ్నాభావవజ్ఞాతిమదాదిరూపబాధేనాన్యత్తిః చాలిన్యా
 యేన సర్వాసామేన వహ్నాభావవజ్ఞాతిమద్విషయతానాం తాదృశబాధ
 విషయితాన్యత్వవకత్వేన తాదృశవిషయితాశూన్యత్వస్యోక్తబాధవిషయక
 జ్ఞానే అసత్త్వత్ || అతా యమూహావచ్చిన్ననిరూపితయత్కించిద్విష
 యితావిశిష్టనిశ్చయత్వవాన్యవకం ప్రకృతానుమితప్రతిబంధకత్వం తమూహ
 వత్త్వమేన లక్షణంవాచ్యం || వైశిష్ట్యంచ || స్వనిరూపకతావచ్ఛేదకతా
 పర్యాప్త నిధికరణధర్మపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక నిరూపకతాకవిషయత్వస
 మానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయితాశూన్యత్వే సంబంధేన
 యతిగచ్ఛేద్విషయితాయాన్యమూహావచ్చిన్ననిరూపితత్వంచ యమూ
 హపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకనిరూపకతాకత్వం లెన వహ్నాభావవాన్స్త్రీద
 షతిజ్ఞానీయవహ్నాభావవద్ధృదతాన్యవచ్చిన్నవిషయితాయాపిహృదత్వా
 వచ్చిన్ననిరూపకతాకత్వసత్వేన యతిగచ్ఛేదేన తాదృశవిషయత్వమా
 దాయ శుద్ధహృదేనాతివాన్యత్తిః || జాతిమాన్యహ్నాభావవానితి జ్ఞానీయ
 విషయత్వం వహ్నాభావవద్ధృదతాన్యవచ్చిన్ననిరూపితయతిగచ్ఛేద్విషయ

తానిరూపకతావచ్ఛేదకధర్తావచ్ఛిన్ననిరూపకతాకవిషయితాశాలిసహస్ర
భావవాన్మృదఙ్గతి జ్ఞానవృత్తిభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకమేవేతి తచ్ఛా
న్యత్వం సజాతిమాన్వహ్నిభావవానితిజ్ఞానై || కింతు వహ్నిభావవాన్
హృదఙ్గతి నిశ్చయపేతి తాదృశనిశ్చయత్వవ్యాపకత్వంచ ప్రకృతానుమి
తి ప్రతిబంధకతాయామక్షరమేవేతి యత్కించితృదేన హృదో వహ్ని
భావవానితి జ్ఞానీయవిషయితామాదాయ బాధాదౌ లక్షణసమన్వయః ||
ఏవం జాతిమాన్వహ్నిమానిత్యాదావపి వహ్నిభావవజ్ఞాతిమదాదౌ నా
వాన్మృతిః | జాతిత్వేన యత్కించితృత్వవగాహివహ్నిభావవజ్ఞాతిమిదిత్యా
దిజ్ఞానీయవిషయితాయావేవ యత్కించిద్విషయితావదేనకపాదేయతయా
తాదృశవిషయితావిశిష్టనిశ్చయత్వవ్యాపకత్వస్య ప్రతిబంధకతాయామక్షత
త్వాత్ || అథవాయత్కించిద్విషయితావిశిష్టయద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితా
తాదృశానుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిస్తద్యూపవత్త్వం దోషత్వం ||
యత్కించిద్విషయితావైశిష్ట్యంచ || సవితాదాత్మ్యసన్వనిరూపకతావచ్ఛే
దకతాపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకీభూత ధర్మపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకనిరూపకతాక
ముఖ్యవిశేష్యతాసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయితాశూ
న్యజ్ఞానీయతోవ్యభయసంబంధేన || తథాచ యత్కించితృదేనహృదోవహ్ని
భావవానితి జ్ఞానీయవహ్నిభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయితామాదా
య బాధాదౌ లక్షణసమన్వయః || ఏవం జాతిమాన్వహ్నిమానిత్యత్రా
పి జాతిత్వేన యత్కించితృత్వవగాహి జాతిమాన్వహ్నిభావవానితి జ్ఞా
నీయవిషయితామాదాయ వహ్నిభావవజ్ఞాతిమదాదౌ లక్షణసమన్వ
యః || హృదోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానీయవహ్నిభావవద్ధృదత్వావచ్ఛి
న్నవిషయితాయాస్సన్వనిరూపకతావచ్ఛేదకధర్మ పర్యాప్తావచ్ఛేదకతా
కనిరూపకతాకవిషయత్వసమానాధికరణ భేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిష
యితాశూన్యజ్ఞానీయత్వసంబంధేన వహ్నిభావాద్యేకదేశవిషయితాయా
మపి సతాత్తాదృశవిషయత్వవిశిష్టవహ్నిభావాద్యేకదేశవిషయితావాన్

పకత్వస్యద పృతిబంధకతాయామక్షతత్వాత్ యత్క్రిందిద్విషయితాప
దేన హృదో వహ్నీభావవానిజ్ఞానీయవహ్నీభావవద్ధృదతావచి
న్నవిషయితామాదాయైకదేశేతి వ్యాప్తిరతస్సవృతాదాత్త్వనివేశః ॥ కవ
లస్వతాదాత్త్వనివేశేపి హృదో వహ్నీభావవానిజ్ఞానీయైకదేశవిషయ
ితామాదాయ తత్రైవాతివ్యాప్తిరతఉభయసంబంధనివేశః ॥ తథాచ హృ
దో వహ్నీభావవానితి జ్ఞానీయైకదేశవిషయితాయాం స్వతాదాత్త్వస
త్సేపి స్వనిరూపకతావచ్ఛేదకీర్ణతం యద్యహ్నీభావత్యాదికం తత్ప
ర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకనిరూపకతాకం యత్కైవలవహ్నీభావఇతి జ్ఞానీ
యవిషయత్వం తత్సమానాధికరణ భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయితా
శూన్యజ్ఞానీయత్వాభావాన్నాతివ్యాప్తిరితి । సచదోషవిషయకవహ్నీ
భావఇతి జ్ఞానీయయత్క్రిందిద్విషయితాయాస్తాదృశాభయసంబంధేన విష
యితావిశిష్టత్వాదతివ్యాప్తిస్తదవస్తేపేతివాద్యం ॥ ప్రకృతానుమితి ప్రతిబ
ద్ధకతాయాం తాదృశవిషయితావ్యాపకత్వాభావాదితి ॥ హృదో వహ్నీ
భావవానితి జ్ఞానీయముఖ్యవిశేష్యతాయాఅపి వహ్నీభావవద్ధృదవా
స్తేషఇతి జ్ఞానీయస్వనిరూపకతావచ్ఛేదకవహ్నీభావవద్ధృదతావచి
న్ననిరూపకతాకప్రకారితాత్మకవిషయత్వసమానాధికరణ భేదప్రతియో
గితావచ్ఛేదకతయా తాదృశావ్యాపకీర్ణతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయత్వా
భావేన నిరుక్తాభయసంబంధేన యత్క్రిందిద్విషయితావిశిష్టవిషయితా
ప్రసిద్ధ్యాఽసంభవః ॥ అతస్సంబంధఘటకతయా ముఖ్యవిశేష్యతా నివ
ేశః ॥ హృదో వహ్నీభావవానిజ్ఞానీయ వహ్నీభావవద్ధృదతావచి
చ్ఛిన్నవిషయితాయాం హృదతావచిచ్ఛిన్నత్వస్యాపిసర్వేనయత్కైవత్ప
దేనతాదృశవిషయితామాదాయశృదతావచిచ్ఛిన్నైకదేశేతివ్యాప్తిః ॥ అ
తాయమూపావచ్ఛిన్నవిషయితాపదేనయమూపపర్యాప్తావచ్ఛేదకతా
కనిరూపకతాకవిషయితావాచ్యా ॥ హృదో వహ్నీభావవానిజ్ఞానీయ
విషయితాయాస్వనిరూపకతావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్ననిరూపకతాకవిష

యితాశాలి జాతిమాన్వహ్మ్యభావవానిత్యాదిజ్ఞానవృత్తిభేదప్రతియోగితా
 వచ్ఛేదకత్వేనాసంభవస్సాన్వితతః సంబంధఘటక ముఖ్యవిశేష్యతాయాం
 స్వనిరూపకతావచ్ఛేదకధర్మపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక నిరూపకతాకత్వని
 వేశః ॥ ఏకత్ర ద్వయమితిరీత్యా వహ్మ్యభావవద్ధృదవిషయకజ్ఞానీయవి
 షయితాయాం వహ్మ్యభావవద్ధృదత్వాపత్తిన్నాయా ప్రతిబంధకతావ
 ఛేదకీధూతవిషయితా తన్నిరూపకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణధర్మ
 పర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకనిరూపకతాకత్వభావాన్నతామాదాయదోషః ॥
 నద విషయభేదేన విషయితాయా భేదాద్వహ్మ్యభావవద్ధృదాదావ
 వ్యాప్తిః ॥ హృదో వహ్మ్యభావవవానితి యత్కించిద్ధృదాదివిషయక
 జ్ఞానీయవిషయితాయాః స్వనిరూపకతావచ్ఛేదకీధూతధర్మపర్యాప్తావచ్ఛేదక
 పకతాకహృదాంతరవిషయకతాదృశజ్ఞానీయవిషయత్వసమానాధికరణభేద
 ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేన తచ్ఛాన్వయజ్ఞానీయత్వస్య స్వస్తిన్నసత్వాదితి
 వాచ్యం ॥ స్వతాదాత్మ్యస్వవిశిష్టముఖ్యవిశేష్యత్వసమానాధికరణభేదప్ర
 తియోగితావచ్ఛేదకవిషయితాశాన్వయజ్ఞానీయత్వాభయసంబంధేన యద్యు
 పపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకనిరూపకతాకవిషయితాయాం యత్కించిద్విష
 యితావైశిష్ట్యనివేశాత్ ॥ సంబంధఘటకవిషయితావైశిష్ట్యంచ ॥ స్వని
 రూపకతావచ్ఛేదకధర్మపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక నిరూపకతాకత్వస్వనిరూ
 పకనిరూపితత్వాభయసంబంధేన గ్రాహ్యం ॥ తథాచ యత్కించిద్ధృదవి
 షయకజ్ఞానీయామూవిషయితాతన్నిరూపకనిరూపితత్వస్య హృదాంతరవి
 షయకజ్ఞానీయవిషయితాయామసత్వాన్నదోషిత్యాహుః ॥ తచ్చింత్యం॥
 స్వనిరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వకల్పే వక్ష్యమాణసామాన్యపదవ్యాఖ్య
 త్త్యసంగతే ॥ నిశ్చయత్వాంశవైయథ్యాపవత్తేశ్చేతిధ్యేయం॥వస్తుతస్తు॥అ
 ధ్దేవం జాతిమాన్వహ్మ్యభావవానితిగ్రంథపీవాపాతతః ॥ విషయితాసం
 బంధేన యాదృశ విశిష్టవ్యాపకంప్రతిబంధకత్వం తాదృశత్వమిత్వస్వేనైవ
 సమ్యక్త్వాత్ ॥యత్ర స్వగూపతోఅస్వరూపతోవాయాదృశవిశేషణఘటిత

యాద్యశవిశిష్టస్య దోషత్వం తత్ర తాద్యశవిశిష్టనిరూపితవిషయితాయా
 ఏవ తాద్యశవిశిష్టసంగతాస్తీక్రియతే సత్వస్యవిధాయాశ్చ జాతిమాన్వ
 హ్నుభావవానితి జ్ఞానీయవిశిష్టవిషయితాయాః స్వరూపతౌ హృదత్వఘ
 టితవిశిష్టసంగతావిరహేణ జాతిమాన్వహ్నుభావవానితిజ్ఞానమాదా
 యాసంభవాభావాత్ || పరంతు యాద్యశత్వమననుగతమితి || ఏతేనాభా
 వత్వేన హృదత్వావగాహిజ్ఞానమాదాయ యథార్థపదసాధక్యసంభవే
 నదీధితికృతా యథార్థపదాఘటితద్వితీయలక్షణానుధావనస్య ఏరోధశ్చ
 పరాస్తం । అతఏవ అనుమితిగ్రంథే పరామర్శగ్రంథేచ భట్టాచార్యేణవి
 శిష్టవ్యాప్తిప్రసిద్ధస్తతః ఖండకోవిషయితామనుపాదాయ విషయితాసంబం
 ధేన వ్యాప్తివిశిష్టస్తేన జ్ఞానేనివేశః కృతశ్చితి || పరేతు || అవ్యాపకీ
 భూతవిషయితాశూన్యత్వమివ యద్యద్రూపావచ్ఛిన్నస్వయస్వయస్వతా
 ద్యశవిశిష్టసుటకతాత్రత్రూపావచ్ఛిన్నత్రత్స్వవిషయితాభిన్నకించిదవ
 చ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వరూపప్రాగుక్తవిశేషణమవ్యస్తి । తథాచ అ
 భావత్వేన హృదత్వస్య నవిశిష్టసుటకతైత్యభావతావద్యవచ్ఛిన్న హృద
 త్వాదివిషయితాతాద్యశవిషయితాభిన్నైవేతితచ్ఛాన్యత్వంనాభావవాన్వ
 హ్నుభావవానిత్యాదిజ్ఞానస్యేతి నతాద్యశజ్ఞానమాదాయదోషః || ఏవం
 చాభావపక్షసంయోగేన వహ్నిసాధ్యకస్తలే అభావోవహ్నిమాన్వవేత్త్యా
 దిసంశయమాదాయ వహ్నిభావపదభావరూపబాధే అవ్యాప్తివారణా
 య నిశ్చయత్వనివేశః || గోత్వాభావో గోత్యభావవానిత్యత్ర గోత్వా
 భావోగోత్యవానితి భృమమాదాయ గోత్వాభావేతివ్యాప్తివారణాయ
 వక్ష్యమాణసామాన్యపదసాధక్యమితివదంతి || అథ యద్రూపావచ్ఛి
 న్నవిషయితాత్వం సావవచ్ఛిన్నవిషయిత్వసమానాధికరణాభావప్రతియో
 గితావచ్ఛేదకమిత్యత్ర సావవచ్ఛిన్నవిషయితావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావ
 చ్ఛేదకవిషయిత్వసమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకమిత్యుక్తా
 వేన సామంజస్యే విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశిష్టత్వయాఘటితత్వయోర్నివే

శాస్త్రశాస్త్రాతి || తథాహి || మేయత్వవిగిష్టస్యభిచారతావవచ్చిన్నవిషయ
తాయాఅపి మేయత్వవిగిష్టస్యభిచారతావవచ్చిన్నవిషయతావవచ్చిన్నప్ర
తిబంధకతావచ్చెదకీభూతశుద్ధస్యభిచారతావవచ్చిన్న విషయత్వావ్యాక
త్వేన తచ్ఛాస్త్యత్వస్య మేయత్వవిగిష్టస్యభిచారజ్ఞానే అసత్వాత్ || ఏవం
వహ్నుభావవజ్జూదిమద్వ్యతిజలవద్ధగ్రదత్వాద్యవచ్చిన్నవిషయతాయా
అపితాదృశజలవద్ధగ్రదత్వాద్యవచ్చిన్నవిషయత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావ
చ్చేదకీభూతవహ్నుభావవజ్జలవత్కలీనజలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్న విషయ
త్వావ్యాపకత్వేన తచ్ఛాస్త్యత్వస్య తాదృశజలవద్ధగ్రదవిషయజ్ఞానే అస
త్వాత్ || సచ వ్యభిచారఘటితదాధేవ్యాప్తిః | తాదృశదాధవిషయత్వస్య
తాదృశదాధవిషయత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్చేదక వ్యభిచారవిషయ
త్వావ్యాపకత్వేన తచ్ఛాస్త్యత్వస్య తాదృశదాధవిషయజ్ఞానే అసత్వాత్ ||
సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రకృతానుమితిప్రతిబద్ధకతాసామాన్యా
వచ్చేదకవిషయత్వసమానాధికరణభావేత్యుక్తాచ బాధవిగిష్టస్యభిచారా
దావతివ్యాప్తిః | తాదృశవ్యభిచారతావవచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్ర
తిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదకత్వస్య కేవలదాధవిషయతాయాం కేవల
వ్యభిచారవిషయతాయాంవాసత్వాదితివాచ్యం || సావవచ్చిన్నవిషయ
కత్వావచ్చిన్నయత్కించిత్ప్రతిబంధకతావచ్చేదకవిషయత్వసమానాధికర
ణభావస్య వివక్షితత్వాత్ || యత్కించిత్ప్రతిబంధకతావదేన బాధప్రతి
బంధకతామాదాయైవ వ్యభిచారఘటితదాధాదౌ లక్షణగమనాదితి :: అ
త్ప్రకటిత్ || ఉక్రరీత్యావ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వనివేశేప్రతిపాతువ్యా
పకసాధ్యాభావసమానాధికరణప్రతిపాతుమత్పక్షస్య సత్ప్రతిపక్షత్వే త
త్రావ్యాప్త్యాప్త్యతి || తాదృశసత్ప్రతిపక్షవిషయతాయాసావవచ్చిన్న
విషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్చేదకీభూత ప్రతిపాతువ్యాపకసా
ధ్యాభావకాలీనప్రతిపాతుమత్పక్షవిషయత్వావ్యాపకత్వాత్ || సచసావ
చ్చిన్నవిషయత్వావ్యాపకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయసావవచ్చిన్న విషయక

తావవచ్చిన్న యత్కించిత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూత సావవచ్చిన్నవిషయితావవ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యజ్ఞానీయవిషయితావవ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యత్వమేవావశ్యంవాచ్యం ॥ తథాచ నాక్రస్తప్రతిపక్షావ్యాప్తిః ॥ శాస్త్రసత్వఘటితవిశిష్టవిషయితాయాః సావవచ్చిన్నవిషయకతావవ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయతావభావాత్ ॥ పరంతు పహ్నభావవజ్జలవదప్రతిజలవద్ధృదాదావతివ్యాప్తివారణాయ విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశిత విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశోవ్యధావేతివాద్యం ॥ సావవచ్చిన్నవిషయకతావవ్యాపకవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయసావవచ్చిన్నవిషయకతావవచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకసావవచ్చిన్నవిషయకతావవ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయవిషయితావవ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యత్వనివేశాయోగః ॥ కింతు సావవచ్చిన్నవిషయితావవ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయసావవచ్చిన్నవిషయకతావవచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం యద్యపి సావవచ్చిన్నవిషయితావవ్యాపకవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయ యద్యపి సావవచ్చిన్నవిషయత్వం తద్యపి సావవచ్చిన్నవిషయితావవ్యాపకవిషయితాశూన్యత్వమేవ నివేశనీయం ॥ అన్యథా హ్యిహివహ్నిమానిత్యత్ర జాతిమద్యహ్నభావవద్ధృదే అతివాప్తిస్తావలైః ॥ పహ్నభావవద్ధృదతావవచ్చిన్నవిషయితాయాః జాతిమద్యహ్నభావవద్ధృదతావవచ్చిన్నవిషయితావవ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యజాతిదూర్వహ్నభావవానితిజ్ఞానెపినైవ స జాతిమద్యహ్నభావవద్ధృదతావవచ్చిన్నవిషయితావవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతావభావాత్ ॥ తాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకజాతిమద్యహ్నభావవద్ధృదతావవచ్చిన్నవిషయితావవ్యాపక విషయితాశూన్యత్వస్యైవ తాదృశవిశిష్టవిషయకజ్ఞానేసత్త్వాత్ ॥ ఏవంచ ప్రాగుక్రస్తప్రతిపక్షావ్యాప్తిదుర్వాప్తివేత్తానీహః ॥

* అథ యద్యపి సావవచ్చిన్నవిషయితాసామన్యమనుమితి ప్రతిబంధకతానిరూపితస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదక తావదిత్యత్ర సామన్యవ

సంవృథః ॥ హృదోవహ్నుభావవానితిజ్ఞానీయహృదత్వావచ్ఛిన్నైక
 దేశవిషయితాయాః స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వపల్వేపి తజ్ఞాన
 స్య హృదత్వాదివిశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛే
 పకం యద్యహ్నుభావత్వాద్యవచ్ఛిన్నవిషయితాత్వం తద్యూపావచ్ఛిన్న
 విషయితాశూన్యత్వాభావాత్ హృదవారణసంభవాత్ ॥ హృదగతి
 క్లానీయవిషయితాయాశ్చ స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వవిరహాదితి ॥
 సచాత్రకత్వతాదృశవిశిష్టవిషయత్వావ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యత్వంన
 వేశనీయం ॥ వహ్నుభావవజ్ఞాతిమత్త్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాలపి జా
 తిమాన్వహ్నుభావవానిత్యాది జ్ఞానకాలీనస్య జాతిమాన్వృదగతిజ్ఞానస్య
 క్లానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నాయా హృదధర్మిక వహ్నుసమితిప్రతిబంధకతాత
 ద్వరూపితస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వాదితి వాచ్యం । హృదత్వ
 సామానాధికరణ్యన వహ్నుభావాదావవాన్యప్తివారణాయ తాదృశా
 వ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యత్వనివేశనాన్యవశ్యకత్వాత్ ॥ తత్ర జాతిసా
 మానాధికరణ్యన వహ్నుభావవిషయితాయాః స్వరూపసంబంధరూపా
 వచ్ఛేదకత్వవిరహాత్ ॥ నచ సంయోగస్సంయోగాభావవానిత్యాదౌ సం
 యోగస్సంయోగవానిత్యాకారకభ్రమాత్మకబాధజ్ఞానవిషయే సంయోగైతి
 వ్యాప్తిః । తత్ర సంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వస్య సంయోగత్వవిశి
 స్టవిషయితా సమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావాత్
 తాదృశావ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యత్వసోక్తభ్రమాత్మకజ్ఞానైసత్వాది
 తి వాచ్యం ॥ సంయోగావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః తాదృశ విశిష్టవిషయ
 త్వావ్యాపకత్వేన తద్యూన్యత్వస్య సంయోగస్సంయోగవానితిభ్రమే అన
 త్వాదితీచేన్న ॥ గోత్వాభావో గోత్వాభావవానిత్యాదౌ గోత్వాభా
 వోగోత్వవానిత్యాకారక భ్రమాత్మకజ్ఞానవిషయే గోత్వాభావాదావతి
 వ్యాప్తివారణాయైవ సామాన్యపదసాధనకార్యత్ ॥ తత్ర గోత్వాభావత్వ
 విశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్యగోత్వ
 త్వాద్యవచ్ఛిన్నవిషయితాదావసత్వాత్ ॥ నచ యత్సంసర్గావచ్ఛిన్న

యమ్రాపావచ్చిన్న విషయితాత్వం తాదృశ విశిష్టవిషయకత్వ సమా
నాధికరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తత్సంసర్గావచ్చిన్న త
ద్రూపావచ్చిన్నవిషయితాశూన్యస్వస్య జ్ఞానవిశేషణత్వేనైవ ఉక్తాతి
వ్యాప్తివారణసంభవః ॥ గోతావభావత్వవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధికర
ణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యత్సమవాయసంబంధావచ్చిన్నగోత్వ
త్వావచ్చిన్నవిషయితాత్వం తత్సంబంధావచ్చిన్నతద్రూపావచ్చిన్నవిష
త్వాభావస్య గోతావభావా గోత్వవానిజ్ఞానే అసత్త్వాదితివాచ్యం ॥
తథాసత్యపి గోత్వవత్సమానకాలీనగోతావభావపక్షకస్థలే తాదృశ గో
తావభావే అతివ్యాప్తేయైర్వారత్వాత్ ॥ తత్ర సమవాయావచ్చిన్నగో
త్వత్వావచ్చిన్నవిషయిత్యస్యాపి తాదృశవిశిష్టవిషయితావ్యాపకత్వాభా
వాత్ ॥ జాతిమజ్జాత్వవచ్చిన్నవిషయితాయాసంసర్గావచ్చిన్నతయా
సంసర్గానివేశే హృదో జాత్యభావవానిత్యత్ర జాతిమాజాతిమానిత్యా
ది జ్ఞానవారణాసంభవాచ్చ ॥ నచ యద్రూపావచ్చిన్నసాంసర్కీయవిషయ
తానిరూపిత యద్రూపావచ్చిన్నవిషయిత్యం తాదృశవిశిష్టవిషయితావ్యా
పకం తద్రూపావచ్చిన్నసాంసర్కీకవిషయితానిరూపిత తద్రూపావచ్చి
న్నవిషయితాశూన్యత్వనివేశే నొక్తదోషః ॥ సమవాయత్వావచ్చిన్న
సాంసర్కీక విషయితానిరూపిత గోత్వవత్సమానకాలీన గోతావభావ
త్వావచ్చిన్నవిషయితాయాః విశిష్టవిషయితావ్యాపకతయా తద్రూపస్య
త్వస్య గోత్వవత్సమానకాలీన గోతావభావా గోత్వవానిబాధభ్రమే అ
సత్త్వాదితివాచ్యం ॥ తావతాపి గగనత్వవత్కాలీనగగనత్వాభావా గగన
త్వాభావవానిత్యత్ర గగనత్వవత్కాలీనగగనత్వాభావా గగనత్వవానితి
బాధభ్రమమాదాయ గగనత్వవత్కాలీనగగనత్వాభావేతివాప్తైః ॥ త
త్ర స్వరూపత్వావచ్చిన్నసాంసర్కీకవిషయితానిరూపితగగనత్వవత్సమా
నకాలీనగగనత్వాభావత్వావచ్చిన్నవిషయితాయాః విశిష్టవిషయితావ్యా
పకత్వాభావాత్ ॥ నచ యద్రూపావచ్చిన్నవిషయితాత్వావచ్చిన్ననిరూ

పిత యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయత్వసమానాధి
కరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్రూపావచ్ఛిన్న విషయితాత్వావ
చ్ఛిన్ననిరూపిత తద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వనివేశనీయం || త
థాచోక్తస్థల బాధవిషయకభ్రమే గగనత్వవత్సమానకాలీనగగనత్వాభావ
త్వావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపిత గగనత్వత్వావచ్ఛిన్నవిషయ
తాత్వరూప తాదృశవిశిష్టవిషయత్వ సమానాధికరణాభావప్రతియోగితావ
చ్ఛేదకీభూత ధర్మావచ్ఛిన్నాభావాసత్త్వేన ఉక్తస్థల నాతివ్యాప్తిరితివా
చ్యం || పీఠమపి యత్ర సంయోగవత్సంయోగవత్సంయోగాభావస్య సా
ధ్యతా సంయోగవత్సంయోగస్యపక్షతా తత్ర సంయోగవత్సంయోగః సం
యోగవత్సంయోగవత్సంయోగవానిత్యాది బాధభ్రమవిషయీభూతే సం
యోగవత్సంయోగవత్సంయోగవత్సంయోగరూపబాధైక దేశే అతివ్యాప్తైః
తత్ర సాధ్యఘటకీభూతప్రథమసంయోగస్య వైశిష్ట్యం సంయోగసంబంధే
న || ద్వితీయస్య కాలికేన | పక్షఘటకసంయోగస్య వైశిష్ట్యమపి కాలి
కేన సాధ్యఘటకీభూతప్రతియోగిత్వంచ కాలికసంబంధేన గ్రాహ్యం || న
చ యద్రూపావచ్ఛిన్నసాంసగికవిషయితానిరూపిత యద్రూపావచ్ఛి
న్నవిషయితాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపిత యద్రూపావచ్ఛిన్న విషయితాత్వం
తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం త
ద్రూపావచ్ఛిన్నసాంసగికవిషయితానిరూపితతద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయ
తాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపిత తద్రూపావచ్ఛిన్న విషయితాశూన్యత్వనివేశా
న్నోక్తాతివ్యాప్తిః || ఉక్తస్థలీయబాధభ్రమే తాదృశావ్యాపకీభూతసంయో
గత్వావచ్ఛిన్నసాంసగికవిషయితానిరూపితసంయోగత్వావచ్ఛిన్న విష
యితాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపితసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వవిర
హాదితివాచ్యం || గగనాభావవత్సంయోగవత్సంయోగపక్షకోక్త సాధ్యకస్థ
ల బాధభ్రమమాదాయ సంయోగవత్సంయోగవద్గగనాభావవత్సంయోగవ
త్సంయోగేతివ్యాప్తిః || తత్ర సాధ్యఘటకప్రథమసంయోగస్య వైశిష్ట్యం

స్వరూపసంబంధన ద్వితియాదివైశిష్ట్యంతఃపూర్వవత్ ॥ తథాచ స్వరూప
వత్సావచ్ఛిన్నసాంసగికవిషయితానిరూపితసంయోగతావచ్ఛిన్న విష
యితాత్సావచ్ఛిన్ననిరూపితసంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయిత్యమపి నవిశిష్ట
విషయిత్యావ్యాపకమితి ॥ తత్తద్రూపామాణ్యజ్ఞానాభావస్య తత్తదాహ
భ్యభిన్నత్వస్యచ నివేశే శౌరవం అతానుగతరూపేణ నివేశకార్యః ॥
అనుగమప్రకారస్తు ॥ సావీభావన త్వసావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేద
కవిషయితావత్సావ్యయసంబంధేనాభావవిశిష్టాన్యత్వం ॥ ఏవంచ స్వతం
తనిశ్చయత్వసాపి లక్షణైః నివేశాత్ సంశయాన్యత్వదళవైయధ్యక్ష
మితి ॥ ఏతేన వహ్నిభావనజ్జలవద్వృత్తిజలవద్ధృగ్దవిషయక నిశ్చయధ
ర్మికాప్రామాణ్యజ్ఞానాభావదెలక్షణైః నివేశేనైవ తత్రాతివాప్తి
వారణసంభవే విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశావ్యధాక్షతి పరాస్తం ॥ సం
బంధవాన్యత్వత్వస్తు స్వయమూహ్య ॥

* అథ యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశ విశిష్టవిషయకని
శ్చయత్వమనుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితాదృశవిశిష్టద్వయాఘటిత
త్వమిత్యత్ర తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయితాశూన్యత్వనివేశే హృదో నహి
మాధూమాదిత్యాదౌ ఏకత్ర ద్వయమితిరీత్యా హృదవృత్తిత్వ నహి
వ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగితోష్ఠయనజ్జలైతివాప్తిః ॥ తత్ర తాదృ
శోభయావచ్ఛిన్నజలత్సావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః బిన్దన తాదృశవిశిష్ట
ద్వయవిషయితాశూన్యప్రసీతివిషయితావచ్ఛేదకవత్వస్యహృదవృత్తిత్వన
హివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగితోష్ఠయనజ్జలైస్తాత్ ॥ ఏవం తా
దృశవిశిష్టవిషయితాశూన్యత్వేనతి తాదృశవిశిష్టవిషయితాశూన్యత్వనివేశే
వ్యసాధారణ్యవాప్తిః ॥ అసాధారణ్యసాపి నిరుక్తవిశిష్టద్వయాంతగః
తత్వాత్ ॥ అతః విశిష్టద్వయవిషయితాశూన్యత్వాదికమవహయ తాదృశ
విశిష్టవిషయితా విశిష్టతాదృశవిశిష్టవిషయితాశూన్యత్వమేవ నివేశనీయం ॥
అగ్రైవ హృదత్వాదివిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నిభావనద్ధృగ్దత్వాది

విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వస్యానుమితప్రతిబద్ధకతానతిరిక్తవృత్తితయాతాదృశవిశిష్టద్యయాఘటితత్వస్య వహ్నిభావవద్ధ్రిదాదావసత్త్వాదసంభవః ||
 నచ పరస్పరం యాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం అనుమితప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితాదృశ విశిష్టద్యయాఘటితత్వం నివేశనీయం । అతా నకోపిదోషఇతివాచ్యం || తథాసత్కృపి వహ్నిభావవద్ధ్రిదతాద్వివిశిష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్టవహ్నిభావవద్ధ్రిదతాద్వివిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వస్య పరస్పరమనుమితప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితాద్వితి తాదృశవిశిష్టద్యయాఘటితత్వస్య బాధాదా సత్త్వాదసంభవ తాదవస్థానిదిచెన్ను || యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వంజ్ఞానవైశిష్ట్యానచ్చిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి తాదృశవిశిష్టద్యయాఘటితత్వస్య వివక్షితత్వాత్ || అధైవమపి వహ్నిభావవద్జలాదిమద్వృత్తిజలాభావవద్ధ్రిదపక్షకవహ్నిసాధ్యకస్థలేతాదృశజలవద్ధ్రిదాద్యాత్మకఆశ్రయాసిద్ధ్యాదావవ్యాప్తిః || తత్రతాదృశవిశిష్టద్యయాఘటితత్వసత్త్వాత్ || సచాశ్రయాసిద్ధివిషయితాఘటకవిషయితాభిన్నత్వం తాదృశ విశిష్టద్యయవిషయితాయాం నివేశనీయం || అతానాక్తదోషఇతివాచ్యం || తథాసతి తాదృశరీత్యా సాధ్యాప్రసిద్ధ్యాదివిషయితాఘటకవిషయితాభిన్నత్వస్యాపి నివేశనీయతయా శౌరవాపత్తైః || గ్రంథికారస్యసత్ప్రతిపక్షఘటకవిషయితాభిన్నత్వమాశ్రయివేశానాచిత్యాచ్చ || నచ యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వంజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితాదృశవిశిష్టాఘటకత్వం తాదృశవిశిష్టద్యయే నివేశనీయమతానాక్తదోషఇతివాచ్యం || తథాసత్కృతస్థలవ వహ్నిభావవద్జలవత్కాలీన జలవద్ధ్రిదాదెరపి దోషత్వాపత్తైః || వహ్నిభావవద్జలవదాదిరూపతాదృశవిశిష్టస్య జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితాకవిశిష్టఘటకత్వాత్ || విశిష్టపక్షగ్రహవిరోధితయా కాలీనత్వఘటితత్వ క్తవిశిష్టస్య ఆశ్రయాసిద్ధ్యనాత్మకత్వాచ్చ || నచ వహ్నిభావవద్జలవత్కాలీన

కాతీన జలవద్ధ గ్రహాదిరూప విశిష్టద్వయస్య జ్ఞానవైష్ణవ్యనవచ్చిన్న
 ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితాకవిశిష్టాఘటకత్వేన తాదృశవిశిష్టద్వ
 యఘటితత్వాన్నికృతివాప్యప్తిరితివాచ్యం || కాలీనతాద్విదఘటితవిశిష్టద్వ
 యసాధారణత్వానంభవసోపరిష్టాదవక్ష్యమాణత్వాత్ ఇతిచెన్న || యాదృ
 శవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం జ్ఞానవైష్ణవ్యనవచ్చిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్త
 వృత్తితాదృశవిశిష్టవిషయితాఘటకవిషయితాభిన్నత్వస్య నిరుక్తవిశిష్టద్వ
 యవిషయితాయాం నివేశనీయత్వాత్ || ఏవంచ విశిష్టద్వయాఘటితత్వశరీ
 రే ప్రాగుక్తలసంభవవారణాయ ప్రతిబంధకతాయాం జ్ఞానవైష్ణవ్యనవచ్చి
 న్నత్వమపి నదేయం || వహ్నుభావవద్ధ గ్రహత్వవిశిష్టవిషయితాయాం జ్ఞా
 నవైష్ణవ్యనవచ్చిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితాఘటకవిషయితా
 భిన్నత్వస్యాసత్వాత్ || నన్వేషం హృదోఽపిహమానహ్నుజ్వలవతాగ్ర
 లీనజలాభావవద్ధ గ్రహాదిత్యాదౌ వహ్నుభావవజ్జలవద్వృత్తిజలవద్ధ గ్రహ
 దావతివాప్తిః || తత్ర జ్ఞానవైష్ణవ్యనవచ్చిన్నం యద్ధేతుమత్రాగ్రహప్ర
 తిబంధకత్వం తదవచ్ఛేదకవిషయితాకవిశిష్టవిషయితాఘటక విషయితాభి
 న్నం యన్నిరుక్తవిశిష్టద్వయవిషయత్వం తచ్ఛూన్యప్రతీతివిషయత్వస్య
 చోక్తవిశిష్టేనత్వాత్ || నచ తాదృశవిశిష్టాంతరం యజ్జలవద్ధ గ్రహాదిఉక్త
 విశిష్టస్య తద్ఘటితత్వాన్నికృతివాప్యప్తిరితివాచ్యం || విశేషగుణవద్ఘటాదినం
 గ్రహాయాగ్రే వక్ష్యమాణస్య యత్కించత్ప్రతిబంధకతాఘటిత విశిష్టాంత
 రాఘటితత్వస్య జ్ఞానవైష్ణవ్యనవచ్చిన్నప్రతిబంధకతామాదాయ ఉక్తవిశి
 ష్టేవ్యక్తతత్వాత్ || అథ వక్ష్యమాణ యత్కించత్ప్రతిబంధకతాఘటితవి
 శిష్టాంతరాఘటితత్వకల్ప విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశనీయత్వాత్ || సావ
 చ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నయత్కించత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక విషయితా
 త్వస్య కాలీనత్వఘటితవిశిష్టవిషయితాయామపినత్వాత్ తత్ర సావచ్చి
 న్ననిరూప్యత్వస్య విరహేణ వహ్నుభావవజ్జలవద్వృత్తిజలవద్ధ గ్రహాదా
 వతివాప్తివిరహాత్ ఇతి || నచ సావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్న య

త్క్రించితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాయాం సావవచ్చిన్నవిషయత్వా
 వ్యాపకీభూతవిషయతాసూన్యజ్ఞానీయత్వనివేశసావవశ్యకతయా తత్సవకా
 లీనత్వఘటితవిశిష్టవిషయతాప్రదానఇతివాచ్యం || సావవచ్చిన్నవిషయ
 త్వవ్యాపకీభూతవిషయతాసూన్యజ్ఞానీయత్వనివేశే ప్రాగుక్రీత్యాహృ
 దౌ వహ్నిమానిత్యత్ర జాతిమద్యహ్నిభావవద్ధృదాదావతివాప్తిర
 తః సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నయత్క్రించితప్రతిబంధకావచ్ఛేదకం
 యయాపావచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాపకవిషయతాసూన్యజ్ఞానీయయదూ
 పావచ్చిన్నవిషయత్వం తయాపావచ్చిన్నవిషయతాత్వవ్యాపకసావవచ్చి
 న్ననిరూప్యతాకత్వమిత్యేవ వక్తవ్యత్వేన కాశీనత్వఘటితవిశిష్టవిషయతా
 ప్రదానానంభవాత్ ఇతిచేన్న || సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నయ
 త్క్రించితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాయాం యయాపావచ్చిన్నవిష
 యకత్వావ్యాపకవిషయతాసూన్యత్వవత్ సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాప
 కవిషయతాసూన్యత్వసావవశ్యం నివేశనీయత్వాత్ || అన్యథా వ్యాపక
 సామానాధికరణ్యరూపవ్యాప్తివిశిష్టహేతుమత్పక్షస్య సత్ప్రతిపక్షత్వే త
 త్రావ్యాప్తానంతైః || తాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకప్రతిహేతువ్యాపకసా
 ధ్యాభావకాశీనప్రతిహేతుమత్పక్షవిషయతాయాం సావవచ్చిన్ననిరూప్య
 త్వభావాదితి వక్ష్యమాణకల్పేపి విశిష్టద్వయాఘటితత్వమవశ్యంనివేశనీ
 యం | ఇతి || మైవం || సవ్యాపకత్వసవ్యభిచారిత్వోభయసంబంధేన
 ప్రతిబంధకతా విశిష్టాన్యజ్ఞాన వైశిష్ట్యావచ్చిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్త
 వృత్తియాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశ విశిష్టవిషయకనిశ్చయ
 త్వం తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశేనేవ ఉక్తదోషమారణసంభవా
 త్ || జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్చిన్నప్రతిబంధకతానివేశాద్యహ్నిభావవద్ధృదా
 దౌ సప్రాగుక్తానంభవః || తాదృశప్రతిబంధకతాయాం నిరుక్తోభయసం
 బంధేనప్రతిబంధకతావిశిష్టాన్యత్వనివేశానోక్తాశ్రయాసిద్ధ్యాదావవ్యా
 ప్తిః || నద వహ్నిభావవజ్జలవద్యృత్తిజలాభావవద్ధృదపక్షస్థలెనహ్ని

భావనజ్జలవతాల్లీనజలవద్ధగ్రదాదావతివ్యాప్తిః ॥ తాదృశవిశిష్టవిషయక
జ్ఞానీయప్రతిబంధకతాదవ్యయన్వేయ నిరుక్తిభయసంబంధేనాశ్రయాసిద్ధిప్ర
తిబంధకతావిశిష్టత్వాదితివాచ్యం ॥ సావ్వచిన్నవిషయకతావ్వచిన్నప్ర
తిబంధకతావిశిష్టాన్వయత్వస్య వివక్షితత్వాత్ ఇతి ॥ కేచిత్తు ॥ మహ్నస్
భావవద్ధగ్రదాదా ప్రాగుక్తాసంభవవారణాయ సావ్వచిన్న విషయక
తావ్వచిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తి విషయితాకాన్యత్వేన
యాదృశవిశిష్టదవ్యయవిశేషణీయం ॥ తథాచ॥ సావ్వచిన్నవిషయకతావ్వ
చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తివిషయితాకాన్య యాదృశ
యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయత్వం
సావ్వచిన్నవిషయకతావ్వచిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తి
తాదృశవిశిష్టదవ్యయఘటితతావచ్ఛేదకం యద్యత్వం తత్తదన్వయేనా
షతావచ్ఛేదక నివేశనీయమతానాక్రవాషః ॥ తాదృశ నిశ్చయవిశిష్టని
శ్చయత్వే సావ్వచిన్నవిషయకతావ్వచిన్న ప్రతిబంధకతాసామాన్యన
తిరిక్తవృత్తిత్వనివేశాన్నప్రాగుక్తాశ్రయాసిద్ధ్యాదావవ్యాప్తిః ॥ నిశ్చ
యవిశిష్టనిశ్చయత్వనివేశాన్నాక్రవిశిష్టదవ్యయఘటితతావచ్ఛేదకస్సపదా
థాప్రసిద్ధినిబంధనాదావః॥ సావ్వచిన్నవిషయకతావ్వచిన్నప్రతిబం
ధకతానతిరిక్తవృత్తి విషయితాకాన్యత్వేన యాదృశవిశిష్టదవ్యయవిశేషణా
న్నాసంభవః ॥ తత్రాపి ప్రతిబంధకతాసామాన్యనివేశాదవహ్నిమజ్జలవ
తాల్లీనజలాభావవద్ధగ్రదపక్షకస్థలే మహ్నస్భావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధగ్ర
దాదా నాతివ్యాప్తిః ॥ సచ మహ్నస్భావవజ్జలవత్ప్రవిశిష్టవిషయకనిశ్చ
యవిశిష్టజలవద్ధగ్రదతావ్దివిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వస్య జ్ఞానదవ్యయసాధార
ణతయా మహ్నస్భావవజ్జలాదిమదవృత్తిజలవద్ధగ్రదతావ్దిరూపసావ్వచి
న్నవిషయితావ్వచిన్నప్రతిబంధకతా సామాన్యనతిరిక్తవృత్తిత్వ విరహః
న్నిరుక్తస్సపదాథాప్రసిద్ధిరితివాచ్యం॥ సావ్వచిన్నవిషయకత్వవ్యాప
కత్వస్సహాపసంబంధరూప సావ్వచిన్నవిషయకతావ్వచిన్నతావ్వచిన్న

వత్సప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వస్య వివక్షితత్వాదిత్యాహుః ॥ సాన్వచ్ఛి
 న్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట
 యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం సాన్వచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్ర
 తిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకం తాదృశ విశిష్టద్వయ ఘటితతావచ్ఛేద
 కం యద్యత్సం తదస్యత్వేన లక్ష్యతావచ్ఛేదకంవిశేషణీయం ॥ అతా
 నోక్తదోషిత్యవరే ॥ యత్తు జ్ఞానవైష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానవ
 చ్ఛేదకీభూత విషయితాశూన్యజ్ఞానీయవిషయితాభిన్నాయా తాదృశ విశి
 ష్టద్వయవిషయితా తచ్ఛాన్యప్రతీతివిషయితావచ్ఛేదకత్వేన లక్ష్యతా
 వచ్ఛేదకం విశేషణీయం ॥ తథాచ వహ్నిభావవజ్జలవదన్వృత్తిజలవద్ధృ
 దాత్త కాశీయాసిద్ధిజ్ఞానీయవిషయితాయాః జ్ఞానవైష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతి
 బంధకతానవచ్ఛేదకత్వవిరహేణ తాదృశప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూతవి
 షయితాశూన్యజ్ఞానీయవిషయితాభిన్నాయాః ఉదాసీనజ్ఞానీయతాదృశవిశిష్ట
 ద్వయవిషయితా తచ్ఛాన్యప్రతీతివిషయితావచ్ఛేదకవత్త్వస్య ఆశ్రయాసి
 ధ్యాదా సత్వాన్నతత్రావాప్తిః ॥ వహ్నిమజ్జలవత్కాలీనజలాభావవ
 ద్ధృదపాతుకస్థలచ వహ్నిభావవజ్జలవదన్వృత్తిజలవద్ధృదత్వస్య తాదృశ
 ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూత వృత్తిణివిషయితాశూన్యజలవాన్స్థిరదశ
 తి జ్ఞానీయవిషయితాభిన్నా వహ్నిభావవజ్జలవదన్వృత్తిజలవాన్స్థిరదశ
 త్యాదిజ్ఞానీయ తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయితే తచ్ఛాన్యప్రతీతివిషయితా
 వచ్ఛేదక తాన్వభావాదహ్నిభావవజ్జలవదన్వృత్తిజలవద్ధృదాదా నాతి
 వ్యాప్తిరితి ॥ తన్నందం ॥ ఉక్తరీత్యైవ ప్రమేయత్వ విశిష్టవ్యభిచారవార
 ణసంభవేన వక్ష్యమాణ విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశేషణవైయథ్యాపత్తైః
 వహ్నిమజ్జలవత్కాలీనతాన్వభావవజ్జలకాలీనజలాభావవద్ధృదపక్షవహ్ని
 సాధ్యకస్థల వహ్నిభావవజ్జలవత్కాలీనజలవద్ధృదేతి వ్యాప్త్యాపత్తైశ్చ ॥
 తజ్ఞానీయ విషయితాయాం తాదృశ ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదక తాన్వభావా
 త్ ॥ అథ ఘటా గగనాభావవదభావవత్కాలీన గగనవానిత్యాదా గ

గనాభావవదభావవత్కాలీన గగనాభావవద్ధటరూపబాధేఽవ్యాప్తిః ॥
 తాదృశదాధజ్ఞానస్య శుద్ధగగనవత్తాబుద్ధిం ప్రత్యభావవాఙ్ గగనా
 భావవానభావవాంశ్చ ఘటఇత్యాకారకనిశ్చయస్య నిశ్చయవిశిష్టనిశ్చయ
 త్వేన ప్రతిబంధకత్వస్యావశ్యంకల్పసియితయా తతపివాపపత్తా గగనా
 భావవదభావవత్కాలీనగగనవత్తాబుద్ధింప్రతి తాదృశ గగనాభావత్వావ
 చ్ఛిన్నప్రకారతాశాలినిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకతాంతరే మానాభావేన
 గగనాభావవానభావవానిత్యాకారకనిశ్చయవిశిష్ట అభావవద్ధటవిషయక
 నిశ్చయత్వస్య జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతాంతరి క్రవృత్తితయా
 తాదృశవిశిష్టద్యయవిషయత్వస్య జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతా
 యా అనవచ్ఛేదకతయా గగనాభావవదభావవత్కాలీనగగనాభావవద్ధ
 టత్వస్య తాదృశవిశిష్టద్యయవిషయతాశూన్యప్రతీతి విషయతావచ్ఛేదక
 తావభావాదితి ॥ నచ మహ్యభావవజ్జలవదవృత్తిజలాభావవద్ధృదపక్ష
 కస్థత మహ్యభావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధృదాత్మక ప్రాగుక్రాశ్రయాసి
 ధ్ధావవ్యాప్తివారణాయ విశిష్టద్యయాఘటితత్వఘటకీభూతజ్ఞానవైశిష్ట్యా
 వచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాం సవ్యాపకత్వసవ్యభిచారిత్వాభయసంబం
 ధేన సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతావిశిష్టాన్యత్వమని
 వేశ్య తాదృశాభయసంబంధేన తాదృశానుమితత్వవ్యాపక ప్రతిబంధక
 తానిరూపిత సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావిశిష్టాన్యత్వ
 మేవ నివేశ్యం ॥ తథాచా క్తస్థలీయ బాధనిశ్చయస్య జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛి
 న్నప్రతిబంధకత్వాంతరాసత్వేపి ప్రకృతసాధ్యవత్తానిశ్చయతావచ్ఛిన్న
 ప్రతిబంధకతానిరూపితప్రతిబంధకతానైవనోక్తబాధజ్ఞానీయజ్ఞానవైశిష్ట్యా
 వచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాః తాదృశ ప్రతిబంధకతావిశిష్టత్వానోక్తబా
 ధాద్యవ్యాప్తిః ॥ నచా క్తస్థలే గగనాభావవదభావవత్కాలీనఘటాభావ
 వద్ధటాదౌ అతివ్యాప్తిః ॥ తజ్ఞానీయప్రతిబంధకతాయాం తాదృశ ప్రతి
 బంధకతావిశిష్టాన్యత్వావభావాదివాచ్యం ॥ సావచ్ఛిన్న విషయకత్వాప

చ్చిన్నతాదృశానుమిత్యవ్యాపకప్రతిబద్ధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతాన్వి
 ప్రసిద్ధైవ ఉక్తాతివ్యాప్త్యనవకాశాత్ ఇతివాచ్యం || హృదో వహ్ని
 మానసహ్నభావవజ్జలవదవృత్తిజలాభావవ్యాప్యోదిత్యత్ర వహ్నభావ
 వజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధృదైతివ్యాప్త్యావత్తైః || తజ్జ్ఞానీయజ్ఞానవైశిష్ట్యాన
 చ్చిన్నప్రతిబద్ధకతాయాస్తాదృశానుమిత్యవ్యాపికాతాదృశజలాభావవ్యా
 ప్యవత్తానిశ్చయతావవచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతానిరూపితాయా సాన్వివచ్ఛిన్న వి
 పయకతావవచ్ఛిన్న ప్రతిబధ్యతా తద్విశిష్టతావదితిచేన్న || యాదృశవిశిష్ట
 విషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశ విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్యమనుమితిప్రతిబ
 ద్ధకతానతిరిక్తవృత్తిప్రతిబధ్యతావిశిష్టాన్య తాదృశ విశిష్టత్వయవిషయతా
 శూన్యత్వస్య నివేషణీయత్వాత్ || ప్రతిబధ్యతావైశిష్ట్యంచ || సాన్వివచ్ఛే
 దకత్వస్వనిరూపకప్రతిబద్ధకతానవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తి తా
 దృశానుమిత్యవ్యాపకప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకత్వో
 భయసంబంధేన || స్వనిరూపక ప్రతిబద్ధకత్వంచ || సాన్వివచ్ఛేదకీధూతధ
 ర్తావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీధూతప్రకారతా
 వచ్ఛేదకధర్తావచ్ఛిన్నవిధేయతాశాల్యనుమిత్యావచ్ఛిన్నజన్యతానిరూపి
 త జనకతావచ్ఛేదకీధూత ధర్తానవచ్ఛిన్నత్వేనతి జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్న
 త్వేన విశేషణీయం || అతో జలాభావవ్యాప్యసాధ్యకహృదపక్షకస్థలేన్య
 వదేన జలాభావవ్యాప్యవత్తానిశ్చయతావవచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధక తానిరూపిత
 జలతావవచ్ఛిన్నప్రకారతాశాల్యగ్రహతావచ్ఛిన్న ప్రతిబధ్యతామాదా
 య జలాభావవ్యాప్యభావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధృదాదా నాతివ్యాప్తిః ||
 నవాహృదపక్షక వహ్నిసాధ్యకస్థలే వహ్నిమాన్ జలాభావవాన్వహ్ని
 మాంశ్చ హృదఇత్యాది జ్ఞానీయప్రతిబద్ధకతానిరూపితప్రతిబధ్యతామా
 దాయ వహ్నభావవజ్జలాదిమదవృత్తిజలవద్ధృదాదావతివ్యాప్తిః || ఏ
 వంహ క్తస్థలీయదాధనిశ్చయస్య తాదృశవిశేషాభావవత్తానిశ్చయత్వేనజ్ఞా
 నవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతావభావేపి విశేషధర్తావచ్ఛిన్న సాధ్యవ

త్రానిశ్చయప్రతిబధ్యతాసత్వాత్తాదృశబాధజ్ఞానీయవిశిష్టత్వయవిషయితా
యాః నిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశప్రతిబధ్యతావిశిష్టత్వాన్నికబాధా
వ్యాప్తిః ॥ సంసగఘటకీహూత ఆనుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబధ్యతాయాం
స్వనిరూపకప్రతిబంధకతాశాలిజ్ఞానీయత్వనివేశే హృదో వహ్నిమాన్స్వి
హ్నిభావవజ్జలాదిమద్య్పత్తిజలాభావవ్యాప్యాదిత్యత్ర వహ్నిభావవజ్జ
లాదిమద్య్పత్తిజలవద్ధృదేతివ్యాప్తిః ॥ తజ్ఞానీయవిశిష్టత్వయవిషయితా
యాస్తాదృశజలాభావవ్యాప్యసత్త్రానిశ్చయప్రతిబధ్యతావిశిష్టత్వాత్ ॥ అత
స్సస్వనిరూపితప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయత్వవర్ణంత
నివేశః ॥ తన్నివేశేచతాదృశాభావవ్యాప్యసత్త్రానిశ్చయప్రతిబధ్యతానిరూపి
తప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయానుమితిత్వవ్యాపకప్ర
తిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబద్ధకతానవచ్ఛేదకత్వస్య తాదృశవిశిష్టత్వయవిష
యితాయామసత్త్రాన్నితివ్యాప్తిరితి ॥ నచైవం వహ్నిమజ్జలవద్య్పత్తిజ
లాభావవద్ధృదాదిహేతుకవహ్నిసాధ్యకస్థల వహ్నిభావవజ్జలవద్య్పత్తి
జలవద్ధృదాదావతివ్యాప్తిః ॥ తజ్ఞానీయవిశిష్టత్వయవిషయితాయా
హేతుమత్త్రాగ్రహప్రతిబధ్యతావిశిష్టత్వాదితివాచ్యం ॥ ఉభయసంబంధఘట
కసావవచ్ఛేదకత్వవదేన సావనవచ్ఛేదకవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయత్వస్యవి
వక్షితత్వాత్ ॥ ఏవంచ సంబంధఘటకీహూతస్వనిరూపితప్రతిబద్ధకతాయాం
ప్రాగుక్తజనకతానవచ్ఛేదకధర్మానవచ్ఛిన్నాంతవిశేషణమనుపాదేయమే
వేతి ॥ అతవ సావనవచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వనిస్థావచ్ఛేదకతాక
ప్రతియోగితాకభేదవత్త్వస్వరూపాభయసంబంధేన యద్యూపావచ్ఛిన్న
విషయితాశాలినిశ్చయత్వవ్యాపకం ప్రతిబద్ధకత్వం తద్యూపవత్త్వం లక్ష
ణార్థః ॥ ఇత్యుక్తావేవ వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్య్పత్తిజలవద్ధృదవిషయక
జ్ఞానస్య జ్ఞానవిశిష్టజ్ఞానత్వేనేవ ప్రతిబద్ధకతయా తాదృశ వ్యావర్తక
జ్ఞానీయప్రతిబద్ధకతాయాః సావనవచ్ఛేదకత్వసంబంధేన సత్వేన సావవచ్ఛే
దకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వనిస్థావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదపక్షఘ

టిత ఉభయసంబంధేన తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయక నిశ్చయత్వావ్యాపక
 తావత్తాదృశవిశిష్టేతివ్యాప్తివిరహేణ విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశనం
 వ్యధం ఇతినిరస్తం ॥ గగనాభావవదభావవత్కలీనగగనాభావవద్భూ
 త్కదాదేవ్యాప్యవతైః ॥ తాదృశబాధనిశ్చయస్య జ్ఞానవిశిష్టజ్ఞానత్వే
 నైవ ప్రతిబద్ధకతయా తాదృశప్రతిబద్ధకత్వస్య నిరుక్తోభయసంబంధేనతా
 దృశబాధవిషయకనిశ్చయత్వావ్యాపకత్వాదితిధ్యేయం ॥ అథాభావపక్షక
 సంయోగేన వహ్నిసాధ్యకస్థల సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా
 క వహ్నిభావవద్వహ్నిమదాత్మకేతివ్యాప్తిః ॥ ప్రతియోగితాసంబం
 ధేన వహ్నివచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయకాలే అభావత్వావచ్ఛి
 న్నువిశేష్యకప్రతియోగితత్వసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ప్రకార
 తాశాలినిశ్చయస్య నైయత్వేన తాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయస్య వహ్ని
 వచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయత్వేన ప్రతిబద్ధకతయైవోపపత్తౌజ్ఞా
 నవిశిష్టజ్ఞానత్వేన ప్రతిబద్ధకత్వాంతరే మానాభావాత్ తజ్జ్ఞానీయవిష
 యితాయాజ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకత్వవిరహాత్ ॥ స
 చ ప్రాగుక్తబాధాద్యవ్యాప్తిభియా విశిష్టద్వయవిషయతాయాం ప్రతి
 బద్ధతావిశిష్టాన్యత్వనివేశేనైవ వహ్నిభావవద్ధృదాదావవ్యాప్తివార
 ణసంభవాత్ విశిష్టద్వయాఘటితత్వశరీరే జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబ
 ద్ధకత్వ నివేశవివ నాస్తీతివాచ్యం ॥ వహ్నిభావవద్ధృదాదా లక్షణస
 మన్వయసంభవేసి వహ్నిభావవ్యాప్యవద్ధృదాదావవ్యాప్తివారణాయ
 తన్నివేశస్యావశ్యకత్వాదితిచెన్న ॥ తత్ప్రతిబద్ధకతాభిన్నత్వేన ప్రతిబ
 ద్ధకతాయావిశేషణీయత్వాదితి ॥ వస్తుతస్తు ॥ ప్రతియోగితాసంబంధేన
 వహ్నిమాక వహ్నిభావవాన్వహ్నిమాంశ్చాభావః ఘటవాన్వహ్ని
 భావవాక్ ఘటవాంశ్చాభావఇత్యాదినానావిధనిశ్చయసాధారణనిశ్చయ
 విశిష్టనిశ్చయత్వేనైవ లాఘవాదభావధమికవహ్నిప్రకారకబుద్ధిత్వావ
 చ్ఛిన్నంప్రతి ప్రతిబద్ధకత్వం కల్పనీయం ॥ సతు వహ్నివచ్ఛేదేన వ

హ్మ్యభావవత్తానిశ్చయత్వేన || నిశ్చయవైశిష్ట్యంచ || స్వసామానాధిక
 రణ్యసీయహ్మ్యభావతావవచ్చిన్నప్రకారతావిశిష్టప్రకారతానిరూపి
 త అభావతావవచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపకతోవ్యభయసంబంధేన || సంస
 గః ఘటక ప్రకారతావైశిష్ట్యంచ || స్వనిరూపితవిశేష్యతావచ్చాదక ధ
 ర్మవ్యాపకప్రతియోగితాకతావవచ్చిన్నసాంసగిః కవిషయతానిరూపిత వి
 శేష్యతావచ్చాదకతావచ్చేదకీభూతధర్మావచ్చిన్నత్వసంబంధేన || తథా
 చోక్తస్థల జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతామాదాయ విశిష్టద్వయఘ
 టితత్వసతావన్నాతివ్యాప్తిరితి యుక్తముత్పశ్యమః || అత్రైదమవధే
 యం || ఉక్తరీత్యా నానావిధనిశ్చయసాధారణ్యానురోధేన జ్ఞానవైశిష్ట్యా
 వచ్చిన్నప్రతిబంధకతాకల్పనే అభావో గగనతపివానాధేయత్వాదిత్యత్ర
 గగనతపివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగ్యాధేయత్వస్వరూపాసాధారణ్యే
 వ్యాప్తిః | అసాధారణ్యశరీర వ్యాపకతాఘటకతయా వత్సాంశే హేతు
 మత్వస్య నివిష్టత్వేన విశిష్టద్వయఘటితత్వసత్త్వాత్ ఇతి || పరేతు || వి
 శిష్టద్వయాఘటితత్వశరీరే జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకత్వాదికం సని
 వేశ్యం పరంత్వాక్రాసంభవవారణాయ విశిష్టద్వయవిషయతాయాం ప్రకృ
 తానుమితి ప్రతిబధ్యతానవచ్చాదకత్వవిశిష్టప్రకృతానుమితి విరోధ్యను
 మితిజనకతానవచ్చేదకత్వమేన నివేశనీయం || ఏవంచ బాధసత్ప్రతివత్సా
 దివిషయతాయాం నిరుక్తజనకతానవచ్చేదకత్వాభావాన్నాసంభవః || ఉ
 క్తస్థలీయహ్మ్యభావవద్వహ్మ్యమదాత్మకవిశిష్టవిషయతాయాంచ తాదృ
 శ జనకతానవచ్చేదకత్వసతావన్నాతివ్యాప్తిరిత్యాహుః || తన్న || వహ్మ
 మజ్జలవత్కాలీనజలాభావవద్ధృవాదిహేతుకవహ్మసాధ్యకస్థల వహ్మ్య
 భావవజ్జలవద్వృత్తిజలాభావవ్యాప్యహేతుకచ తాదృశ జలవద్ధృదేతి
 వ్యాప్తిః || సచ స్వరూపస్వనిరూపితప్రతిబధ్యతావిశిష్టత్వోభయసంబం
 ధేన యద్యుపావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపకం ప్రతిబద్ధకత్వం తద్యుపావ
 త్తవమితుక్తౌ అతివ్యాప్తివారణసంభవోక్తతం సావితంత్రియ విశిష్టాం

తరాఘటితత్వవిశేషజ్ఞాన || ప్రతిబధ్యతావైశిష్ట్యంచ || స్వవిశిష్టవిషయ
తాశూన్యత్వసంబంధేన || వైశిష్ట్యంచ || సావపచ్ఛేదకానచ్ఛిన్నప్రతిబ
ద్ధకతానిరూపితప్రతిబధ్యతానవచ్ఛేదకత్వస్వనిరూపితప్రతిబద్ధకతానవచ్ఛే
దకవిషయతాశాల్యసుమిత్యావచ్ఛిన్నజన్యతానిరూపితజనకతానవచ్ఛేద
కత్వావధయసంబంధేనేతివాచ్యం || నిరవచ్ఛిన్నమహ్నాభావవద్ధృదాదే
దోషత్వమతే తత్రావ్యాప్తైదుర్భాగైర్వాదిత్యవధేయం || అథయా
ద్యశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం జ్ఞానవైష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతానతిక్ర
మ్యత్రితాద్యశవిశిష్టాఘటితత్వమేన నివేశ్యతాం | కిం విశిష్టద్వయాఘటిత
త్వనివేశనైస్థితైః || అత్యైవచిత్ || జ్ఞానవైష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధక
తాలాభాయైవ తాద్యశాభిధానమిత్యాహుః || పరేతు || యాద్యశవిశిష్టప
దేన మహ్నాభావవజ్జలాదిమద్యత్రిజలవద్ధృదాదేరివ మహ్నాభావవ
జ్జలవత్కాలీన జలవద్ధృదాదేరప్యపాదేయతయా తాద్యశానంతవిశిష్టా
ఘటితత్వనివేశే శౌరవమతా లాఘవాత్తద్భటకవిశిష్టద్వయముపాదాయ
తాద్యశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశనమేన ఉచితమితి || నచ తాద్యశవిశిష్ట
ద్వయాఘటితత్వనివేశేషి మహ్నాభావవజ్జలాదిమత్స్వరూపవిశిష్టవిషయ
కనిశ్చయవిశిష్టకాలీన జలవద్ధృదత్వాదివిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వాదేరపితా
ద్యశప్రతిబద్ధకతానవచ్ఛేదకతయా తాద్యశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్యాపి ని
వేశాద్ధౌరవం తదవస్థమేవేతివాచ్యం || యాద్యశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవి
శిష్టయాద్యశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయశావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతాయాస్తద్భటక
త్వాత్ | మహ్నాభావవజ్జలవన్నిశ్చయవిశిష్టకాలీన జలవద్ధృదవిషయక
నిశ్చయత్యేనాప్రతిబద్ధకతయా తాద్యశరూపస్యోపాదానాసంభవాత్ ||
వస్తుతస్తు || సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతానవచ్ఛేదకవి
షయితాశూన్యప్రతిబద్ధకవిషయితానిరూపకతానవచ్ఛేదకత్వేన యాద్యశరూప
ద్వయం విశేషణీయం || తావత్తైవ కాలీనత్వానిఘటితవిశిష్టస్యోపాదానా
సంభవాదితిప్రాహుః || అత్యైవబోధ్యం || యాద్యశవిశిష్టవిషయకనిశ్చ

యవిశిష్టసాన్వచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయోన్వయ
 నుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశేనైవ
 హృదితాన్వదివిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నుభావవద్ధృద్విశిష్టవిష
 యకనిశ్చయత్వమాదాయ నాసంభవః ॥ ఏవంచ మేయత్పరివిశిష్టవహ్ను
 భావవద్ధృద్విశిష్టవిషయకనిశ్చయ విశిష్టసాన్వచ్ఛిన్న విషయితాశూ
 న్యవహ్నుభావవద్ధృద్విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వమాదాయ మేయత్ప
 రివిశిష్టవహ్నుభావవద్ధృద్విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వమాదాయ మేయత్ప
 రివిశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశేనైతి ॥ నద విశేషగుణవద్ధృటాదిరూపాశ్చ
 యాసిద్ధ్యాదావవ్యాప్తిః ॥ విశేషగుణవద్ధృటాదివిషయకనిశ్చయవిశిష్టవిశే
 షగుణవద్ధృటవిషయితాశూన్యగుణవద్ధృటవిషయకనిశ్చయస్యానుమితిప్రతిబ
 ంధకతయా తాదృశవిశిష్టద్వయఘటితత్వాన్విదివాచ్యం ॥ తన్నతే తస్య విశి
 ష్టాంతరాఘటితత్వరక్షణాయ యత్క్రిందితృప్తిబంధకతామాదాయ లక్ష
 ణసమన్వయేనేవ మన్న లెపి స్వవిషయితాశూన్యయద్విశిష్టవిషయకనిశ్చ
 యవిశిష్టయద్విషయకనిశ్చయత్వం యత్ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితద్విష
 యతావిశిష్టతద్విషయతాశూన్యప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకశ్చేదనాతి తత్ప్ర
 తిబంధకతాన్వభిన్నప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితానిరూపకతావచ్ఛే
 దకత్వస్య లక్ష్యతావచ్ఛేదకే వివక్షణేనైవ సామంజస్యాన్విదితేచిత్తుర్వ
 వక్షయంతి ॥ తన్న ॥ ఏవంఋత్యా విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశేషణబంధనె
 పాగ్గుక్తగగనాభావవద్ధృటావతాత్మీన గగనాభావవద్ధృటాత్మక బాధా
 వ్యాప్తితాదృశబాధనిశ్చయస్య నిరుక్తప్రతిబంధకతాన్వభిన్నప్రతిబంధక
 త్వస్యాన్వత్వాన్విదిత్యయం ॥ అథ యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవైశిష్ట్యవ
 చ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాః స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదక తావదస్య
 దూరీపావచ్ఛిన్నవిషయితాసామాన్యం తాదృశవిశిష్టవిషయతావిశిష్ట త
 దూరీపావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయ యదూరీపావచ్ఛిన్నవిషయితా
 శానినిశ్చయత్వం తాదృశప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితదూరీపవత్త్వవివక్ష
 ణేనైవోపపత్తౌ విశిష్టద్వయాఘటితత్వశరీరేనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపావ

చేచ్చదకత్వనివేశోవిఫలత్వతి || సచ పక్షవృత్తిజలమితి నిశ్చయవిశిష్ట వహ్ని
 వ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్యవిశిష్టశాతునిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత
 యా జలత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవైష్ట్యావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయాఃస్వ
 రూపసంబధరూపావచేచ్చదకత్వస్య వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి
 త్యవిశిష్టరూపవిశిష్టవిషయతాయాం సత్వేన జలత్వవిశిష్ట జలరూపవిశిష్ట
 వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్యవిశిష్టశాతురూప విశిష్టద్వయఘ
 టితత్వేనాసాధారణ్యావ్యాప్తిపరిహరణాయ తత్సాధకత్వమితివాచ్యం ||
 యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయే ప్ర
 త్యేకం తాదృశవిశిష్టవిషయత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వ నివేశన
 స్యావశ్యకతయా జలత్వవిశిష్టవిషయత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ
 లమితి నిశ్చయవైష్ట్యావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయాస్సవరూపసంబధరూ
 పావచేచ్చదకత్వస్యాసాధారణ్యవిషయతాయాం విరశాణాసాధారణ్యావ్యా
 ప్తివిరహాత్ || అన్యథానతిరిక్తవృత్తిత్వకల్పేతి అవ్యాపకీభూత విషయతా
 శూన్యత్వస్యానివేశే జాతిత్వాదినా జలత్వాద్యవగాహిజ్ఞానసాధారణ తా
 దృశనిశ్చయత్వస్య తాదృశానుమితిప్రతిబంధకతాతిరిక్తవృత్తితయా విశి
 ష్టద్వయాఘటితత్వనివేశనమకించిత్రరంస్యాత్ ఇతి || యదీచ ప్రథమవి
 శిష్టవిషయకనిశ్చయేఽవ్యాపకీభూత విషయతాశూన్యత్వంననివేశ్యం || శు
 ద్ధజలత్వవిశిష్టజలవ్యాపకతాఘటితసంబంధస్య శుద్ధజలత్వవిశిష్టధర్మితా
 వచేచ్చదకకట్లానపవ భానాత్ జాతిమదాన్వితపకతాఘటిత సంసర్గావ
 గాహిజ్ఞానే మహ్నిభావవజ్జలవమూలవిశిష్టవిషయత్వాభావాదితి హస్య
 తె || తథాప్యసాధారణ్యావ్యాప్తివారణాయైవ తాదృశావ్యాపకీభూతవిష
 యతాశూన్యత్వం నివేశయితుంశక్యతే || తావతాప్యప్రామాణ్యజ్ఞానాభా
 వాద్యనివేశేనానతిరిక్తవృత్తిత్వాపేక్షయా లాఘవాదిత్యైతే || అత్రా
 హుః || జలవత్సమానకాలీనపర్వతోజలవత్సమానకాలీన పర్వతకాలీన వ
 హ్నిమాక జలాదిత్యాదౌ జలవత్సమానకాలీనపర్వతకాలీన వహ్నివ్యా

వకీధూతాభావప్రతియోగి జలరూపసాధారణైః-వ్యాప్తిస్తత్ర జలప్ర
కారక తాదృశపక్షవిషయకనిశ్చయవిశిష్టజలవత్సమానకాలీనపర్వతకాలీన
వహ్నివ్యావకీధూతాభావప్రతియోగి హేతునిశ్చయత్యైవప్రతిబంధకలయా
తాదృశ పక్షరూప తాదృశసాధారణ్యరూపవిశిష్టద్యయఘటితత్వాత్ ||
అత్యంతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశఇతి || నచ యయూపావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూ
పిత యయూపావచ్ఛిన్నవిషయతా తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వావ్యాపికాత
యూపావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత తయూపావచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్య
త్వనివేశేనాక్రవాన్యప్తిః || తత్ర ప్రతిబంధకీధూత హేతుమత్పక్షవిషయ
కజ్ఞానె హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత తాదృశ పక్షవిష
యతాయాః అవ్యాపికాయాశూన్యత్వాభావాదితివాచ్యం || యత్ర స్వ
రూపసంబంధేన జలవిశిష్టం యత్స్వయోగేన జలవజ్జలం తస్య పక్షత్వం
స్వరూపవజ్జలవజ్జలవజ్జలకాలీన వహ్నిసాన్యత్వం స్వరూపవజ్జలస్య హే
తుత్వం || సాధ్యఘటకసకలజలవత్త్వం సంయోగేనాగ్రహ్యం || తత్రాసా
ధారణైః స్వరూపవజ్జలవజ్జలవజ్జలకాలీన వహ్నివ్యావకీధూతాభావప్రతి
యోగి స్వరూపవజ్జలే తథాప్యవ్యాప్తిః || తత్ర స్వరూపవజ్జలవజ్జలవజ్జలా
త్తక తాదృశసాధారణ్యాత్తక తాదృశవిశిష్టద్యయఘటితత్వేనాత్వాత్ || అథ
వాయత్ర జలవజ్జలవజ్జలవజ్జలస్య పక్షత్వం స్వరూపవజ్జలవజ్జలవజ్జల
కాలీనస్య వహ్నిసాన్యత్వం || తత్ర పక్షఘటకవర్ధమజలస్య వైశిష్ట్యం
స్వరూపేణ || అన్యజలవైశిష్ట్యంతు సంయోగేన | సాధ్యఘటకసకలజల
వత్త్వం సంయోగేనబోధ్యం || తత్ర స్వరూపవజ్జలవజ్జలవజ్జలవజ్జలరూ
పవిశిష్ట స్వరూపవజ్జలవజ్జలవజ్జలవజ్జలకాలీన వహ్నివ్యావకీధూతాభావ
ప్రతియోగి స్వరూపవజ్జలాత్తకాసాధారణ్యరూపవిశిష్టద్యయఘటితత్వేనా
వ్యాప్త్యావత్తిరత్యంతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశః || అతవన యాదృశవిశిష్టవిష
యకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వమనుమితిప్రతిబంధక
తాయాస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వేనాత్వాత్ జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛి

న్నుప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకం తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్వేవసమ్యక్
 క్తేనైవనతిరక్తవృత్తిత్వప్రవేశో వ్యభిచారి పరాస్తమితిధ్యేయం || కృతి
 త్పు || అనుమితిప్రతి చికిషాసామగ్రాః ప్రతిబంధకతయా కృతిసా
 ధ్యపాకత్వవిశిష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్టేష్టసాధనీభూత పాకత్వవిశిష్టవిష
 యక నిశ్చయత్వస్య అనుమితిప్రతిబంధకతాయాస్సర్వరూపసంబంధరూపా
 వచ్ఛేదకతయా జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకతయాచ
 తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతాహుస్యత్వనివేశే గౌరవం || అనతిరక్తవృత్తి
 త్వనివేశచ కృతిసాధ్యపాకత్వవిశిష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్టేష్టసాధనీభూత
 పాకత్వవిశిష్టవిషయక నిశ్చయత్వస్యానుమిత్యా సమానకాలీన తాదృశవిశి
 ష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్టతాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయే ఫలేచ్ఛానమాన
 కాలీన తాదృశనిశ్చయేచ సత్వేన అనుమితిప్రతిబంధకతాతిరక్తవృత్తిత్వా
 త్ యాదృశవిశిష్టపదేన కృతిసాధ్యపాకత్వవిశిష్టేష్టసాధనీభూత పాకత్వ
 విశిష్టరూపవిశిష్టద్వయస్య ధర్మమశక్యత్వేన తదఘటితత్వానివేశాత్
 లాఘవమిత్యాచూః || అథ యాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్ట యాదృశ
 విశిష్టవిషయక నిశ్చయత్వమిత్యత్ర శేషాంశే నిశ్చయత్వస్య సంకయాస్య
 జ్ఞానత్వరూపస్యావశ్యం వివక్షణీయతయా యాదృశ విశిష్టవిషయకస్యాపి
 తాదాత్మ్యసంబంధేన వైశిష్ట్యాభిధానాదేవ ఉపపత్తౌ ప్రథమనిశ్చయ
 త్వాంశనివేశనమనప్రయోజనకం ఇతిచెన్న || తాదాత్మ్యేన యాదృశవి
 శిష్టవిషయక వైశిష్ట్యాభిధానే తాదాత్మ్యేన వహ్నిభావవజ్జలవదాత్మక
 విశిష్టవిషయకవిశిష్టజలవద్ధృదాత్మకవిశిష్టవిషయక నిశ్చయః తాదృశోభయ
 విషయకోఽప్రసిద్ధస్య || తదుభయవిషయకజ్ఞానస్య ప్రసిద్ధత్వేపి తస్యతా
 దృశవిశిష్టవిషయత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాహుస్యత్వనిరహాత్ యాదృ
 శవిశిష్టద్వయపదేన వహ్నిభావవజ్జలవదాత్మకవిశిష్టస్య జలవద్ధృదాత్మ
 కవిశిష్టత్వస్యచ ధర్మమశక్యత్వేన వహ్నిభావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధృ
 ధాత్విన్యాప్రాప్తిః || తాదృశవిశిష్టద్వయాప్రసిద్ధ్యానంభవావత్తిరాస్య

స్వాదతస్సామానాధికరణ్యరూపవైశిష్ట్యనివేశస్వావశ్యకత్వేన ప్రథమని
 శ్చయత్వాంశనివేశనమావశ్యకమితి || నచ యాదృశవిశిష్టత్వవిషయేన వ
 హ్నుభావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధగ్రహరూపవిశిష్టవిషయత్రయః :: తథాచ
 యాదృశవిశిష్టవిషయిత్వావ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యసహ్నుభావవజ్జ
 లవదవృత్తిజలవాన్తగ్రహత్యాకారకనిశ్చయత్వప్రతిబంధకతావచ్ఛేద
 కతయా నాతివ్యాప్తిరసంభవోపేతి వాచ్యం || యాదృశవిశిష్టవిషయకని
 శ్చయత్వం ప్రకృతానుమితప్రతిబంధకతానతిరిక్తస్పృశీభవ్యేన సవ్య
 క్తే విశిష్టత్వవిషయప్రవేశస్య వైయథ్యాపత్రిత్యస్య సమాధానైవృత్తి
 త్యాదిఘాతవిశిష్టధాన్యాసంభవస్య ప్రాగ్భావక్రత్వాత్ || నచ యాదృ
 శవిషయత్వావ్యాపికానతీయాదృశవిశిష్టవిషయిత్యావ్యాపికాయావిష
 యతా | అథవా యాదృశవిశిష్టవిషయతావిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయిత్యా
 వ్యాపికాయావిషయతా తచ్ఛాన్యత్వనివేశాన్నపూర్వోక్తదోషావకాశ
 ఇతివాచ్యం || తథాసతి హృదవక్షకజలవజ్జాతిమత్కూలీన వహ్నుసాధ్యక
 థల జలవజ్జాతిమత్కూలీన వహ్నుభావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధగ్రహైతి
 వ్యాప్త్యాపత్తైః || జలవజ్జాతిమత్కూలీన వహ్నుభావవజ్జలవదాత్మకవిశిష్ట
 విషయత్వావ్యాపకత్వస్య జలవజ్జాతిమత్వావచ్ఛిన్న విషయతాయానుస
 త్యాన్నిరుక్తావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యే జలవాజ్జలవజ్జాతిమత్కూలీ
 న వహ్నుభావవాజ్జాతిమాశ్చ జలవానితినిశ్చయేపి జలవజ్జాతిమ
 త్కూలీన వహ్నుభావవజ్జలవదాత్మకవిశిష్టవిషయకవిశిష్టజలవద్ధగ్రహాత్మక
 విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వస్య సత్వేన అనుమితప్రతిబంధకతానిరిక్తవృత్తి
 త్యాత్ యాదృశవిశిష్టపదేననిరుక్తవిశిష్టస్య ధర్మమవశ్యత్వాదిదిగ్భయం

* అదైవమపి వక్ష్యవృత్తిత్వాఘాతా సాధారణ్యనిరోధేన యాదృ
 శవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వావ్యాపకః ప్రకృతానుమితప్రతిబంధకత్వపక్షధ
 ర్మికపౌతుమత్తాజ్ఞానకాలీనత్యాభిప్రాయాభావస్తాదృశత్వస్య విశేష్యదశేవి
 షక్షితత్వే హృదో వహ్నిమాజ్జలాదిత్యాదౌ జలవాపక వహ్నుభా

వేఁతివ్యాప్తిః || తాదృశనిశ్చయత్వవ్యాపకత్వస్య అనుమిత్యప్రతిబంధక
 త్వపక్షధర్మిక హేతుమత్తాజ్ఞానకాలీనత్వోభయాభావే సత్వాదితిచేన్న || ఏ
 తన్నతే వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి జలాదేరివ జలవ్యాపక న
 హ్నినిభావస్యాప్యసాధారణ్యరూపతాయా భట్టాచార్యేణ సవ్యభిచార
 గ్రంథే లిఖితత్వాత్ * అథ తథాపి జలావచ్ఛిన్నధర్మిక వహ్నిమత్తాబు
 ద్ధిప్రతి జలత్వావచ్ఛిన్నధర్మికవహ్నిభావవ్యాప్యత్వజ్ఞానప్రతిబంధక
 తాయాః పరామర్శ్యగ్రంథే స్వయం వ్యవస్థాపితత్వాత్ జలవాన్వహ్ని
 మాన్ ధూమాదిత్యాదౌ వహ్నిభావవ్యాప్యత్వవిస్తజలే అతివాగ్ధిః
 తస్య పక్షాఘాతితత్వేన సత్ప్రతిపక్షత్వాభావాత్ ఇతిచేన్న || పక్షసాధ్య
 గ్రహవిధిత్యైసతి విశిష్టపక్ష విశిష్టసాధ్యగ్రహవిరోధిత్వరూప బాధవి
 భాజకస్య తత్సంశ్లేషన బాధమధ్యే తస్మాత్తర్హవాత్ || తదనంతర్భావే
 తు తత్ప్రతిబంధకతాభిన్నత్వస్య లక్షణ నివేశనీయత్వాన్నదోషః || ఏ
 తేన హృదావహ్నిమాన్ జలాదిత్యాదౌ వహ్నిభావవజ్జలపద్మాత్మకైతి
 వ్యాప్తిః | తద్విషయకత్వవ్యాపకత్వస్య అనుమిత్యప్రతిబంధకత్వపక్షధర్మ
 క హేతుమత్తాజ్ఞానకాలీనత్వోభయాభావే సత్వాదితిపరాస్తం * అథ జ్ఞా
 నవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నత్వాసాధారణ్యనిషయకత్వానవచ్ఛిన్నత్వోభయాభావ
 వదనుమితి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం యద్యపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వం త
 ద్యపావచ్ఛిన్నదోషః ఇత్యుక్తావేన సామంజస్యే కిం విశిష్టద్వయాఘ
 టితత్వనివేశనేనేతిచేద్రాహుః || తత్ర యద్యనుమితిప్రతిబంధకతావ
 చ్ఛేదకత్వం స్వరూపసంబంధరూపం | తదా హేతుమత్వత్వైతివ్యాప్తిః
 తాదృశోభయాభావవదసాధారణ్యజ్ఞాన ప్రతిబంధకతాయాస్సవిరూపసం
 బంధరూపావచ్ఛేదకత్వస్య హేతుమత్వక్షవిషయితాయాంసత్వాత్ | య
 దిచానతిరిక్తవృత్తిత్వరూపనివేశ్యతే | తదా జలం వహ్నిమజ్జలాదిత్యా
 దౌ వహ్నిభావవదహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్వవదవృత్తితా
 దృశప్రతియోగిత్వవజ్జలరూపసాధారణ్యఘటితైతివ్యాప్తిః || అతా ౩౩

ష్టద్వయాఘటితత్వమావశ్యకం ॥ ఏతేన ప్రకృతపక్షధర్మికహేతుమత్తా
జ్ఞానభిన్నజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానివేశనమ పినసత్ ॥ త
త్రాపి స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశే హేతుమత్పక్షేతి
వాప్తిః ॥ హృదోవహ్నిమాణజలాదిత్యాదావహ్నిభావవజ్జలవదా
దావతివాప్తిశ్చ । అనతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశేచోక్తస్థలవీచజలవద్ధృదకా
లీనవహ్నిభావవజ్జలవదాదావతివాప్తిః ॥ జలవద్ధృదజ్ఞానవిశిష్ట వ
హ్నిభావవజ్జలవచ్ఛిన్నవిషయకనిచ్ఛయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాస్తాదృ
శజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నతయా తదనతిరిక్తవృత్తిత్వస్య తాదృశ విశిష్టవిష
యతాయాంసత్వాత్ ॥ యదపి జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛే
దకత్వఅసాధారణ్యవిషయతాభిన్నత్వాభివ్యభావవద్యద్యూపావచ్ఛిన్న
విషయతాసామాన్యమనుమితి ప్రతిబంధకతాయాస్సనిరూపసంబంధరూ
పావచ్ఛేదకతావత్తద్యూపవత్త్వం వాచ్యం ॥ అతో నపూర్వోక్తాతిప్రసం
గః ॥ నచైవం వహ్నిభావవద్ధృదాదావవాప్తిః । తద్విషయతాయాం
అభావవాన్వహ్నిభావవాణ్ అభావవాంశ్చ హృదః ఇతిజ్ఞానవైశిష్ట్యా
నవచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాసాధారణ్య విషయతాభిన్నత్వయో
స్సత్వాదితివాచ్యం ॥ జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక
త్వ అసాధారణ్యవిషయతాభిన్నత్వాభివ్యభావవద్యవివక్షితత్వాత్ ॥ న
చైవం బాధాద్యేకదేశేతివాప్తిః ॥ ఉదాసీనజ్ఞానీయవక దేశీయవిషయ
తాయాం నిరుక్తఉభయాభావానన్త్యాదితివాచ్యం ॥ యద్యూపావచ్ఛిన్న
విషయతాత్వావచ్ఛేదేన నిరుక్తభివ్యభావస్య వివక్షితత్వాత్ ॥ యచ్ఛ ॥
జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకత్వా నిరూపితత్వాసాధారణ్యవిషయ
త్వావృత్తితోభివ్యభావవత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతావద్యద్యూపావచ్ఛి
న్నవిషయతాసామాన్యం తద్యూపవత్త్వం వక్తవ్యం ॥ అతానదోషఇతిక
ల్పద్వయం ॥ తన్నందం ॥ ప్రాగుక్తవహ్నిభావవద్యహ్నివాపకీభూ
తాభావప్రతియోగిత్వవద్యత్తి తాదృశప్రతియోగిత్వవజ్జలరూప అసా

ధారణ్యఘటితేతివ్యాప్తైః ॥ యదిచాసాధారణ్యవిషయతాపదేన ఆసా
 ధారణ్యవిషయత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాహుస్యజ్ఞానీయవిషయత్వం వివ
 క్త్యతే ॥ తదా స్వరూపవబంధరూపావచ్ఛేదకత్వకల్పితి సంభవతి
 తి కైశ్చిదుక్తం ॥ తదపిననత్ ॥ వహ్నివజ్జలవత్కాలీనజలాభావవద్ధృద
 పక్షక వహ్నిసాక్ష్యకస్థల వహ్నిభావవజ్జలవత్కాలీన జలవద్ధృదేతి
 వ్యాప్తైః ॥ తాదృశవిశిష్టవిషయతాయాః జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నప్రతిబం
 ధకతావచ్ఛేదకత్వాదితిధ్యేయం * అథానుమితిప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదక
 విషయతాహుస్యజ్ఞానవృత్తి యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాశాలినిశ్చయత్వ
 వ్యాపకమనుమితిప్రతిబంధకత్వం తద్రూపావచ్ఛిన్నత్వమిత్యక్తాపేవ
 సామంజసేకృతం విశిష్టద్వయాఘటితత్వవిశిష్టాంతరాఘటితత్వావ్యాప
 కీభూతవిషయతాహుస్యత్వనివేశనెనెతి । నచైవం వహ్నిభావాదావతి
 వ్యాప్తిః । వహ్నిభావవాక్ హృదఇతిజ్ఞానీయవహ్నిభావత్వావచ్ఛి
 న్నవిషయతాయావీన తాదృశప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకవిషయతాహుస్య
 జ్ఞానీయత్వేన తస్యాస్తాదృశప్రతిబంధకతానతిరక్తవృత్తిత్వాదితివాచ్యం ॥
 వహ్నిభావకాలీన జలవాన్వహ్నిభావవాన్స్తాదృశ జలవాన్స్తాదృశ
 ఇత్యాదిజ్ఞానస్య అనుమితిప్రతిబంధకతయా తాదృశప్రతిబంధకతానవ
 ఛ్చేదక విషయతాహుస్య వహ్నిభావకాలీన జలవాన్వహ్నిభావ
 వానిత్యాదిజ్ఞానై వహ్నిభావత్వాద్యవచ్ఛిన్నవిషయతాయాస్సత్వేన అ
 నుమితిప్రతిబంధకతాతిరక్తవృత్తిత్వాదితిచేన్న ॥ వహ్నిభావవజ్జలవ
 త్కాలీనత్వాభావవజ్జలవత్కాలీన జలాభావవద్ధృదపక్షక వహ్నిసాక్ష్యక
 భూమచేతుకస్థల వహ్నిభావవజ్జలవత్కాలీన జలవద్ధృదాదావతివ్యా
 ప్తివారణాయ విశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య । ఏకత్ర ద్వయమితిరీత్యా వ
 హ్నిభావ భూమాభావవద్ధృదాదావతివ్యాప్తివారణాయ విశిష్టాంతరా
 ఘటితత్వస్యచ సాధక్యాత్ ॥ నచ యత్కించిత్ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేద
 కవిషయతాహుస్యత్వవివక్షణేనైవోక్తవిశిష్టద్వయస్య వారణంసంభవతీతి

వాచ్యం || ఏవమపి హృదోవహ్నిమాన్దూమాదిత్యాదౌ వహ్నిభావవ
జ్జలవద్వృత్తిజలవద్దృదాదావతివ్యాప్తివారణాయ విశిష్టద్వయాఘటిత
త్వస్య మేయత్వవిశిష్టవహ్నిభావవద్దృదాదావతివ్యాప్తివారణాయ వి
శిష్టాంతరాఘటితత్వస్యచావశ్యకత్వాత్ | వహ్నిభావవజ్జలవద్వృత్తి జ
లవద్దృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతామాత్రస్య ప్రమేయత్వవిశిష్టవహ్నిభావ
వద్దృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతామాత్రస్యచ వహ్నిభావవజ్జలవద్వృత్తిజ
లవాన్వహ్నిభావవాక్ తాదృశజలవాన్శ్చ హృదిః ప్రమేయత్వవిశిష్టవ
హ్నిభావవాక్ ధూమాభావవాక్ మేయత్వవిశిష్టవహ్నిభావవాన్త్వ
దశత్యాదిజ్ఞాననిష్ఠం యదనుమితిప్రతిబంధకత్వం తదనవచ్ఛేదకవిషయతా
శూన్యజ్ఞానీయత్వాత్ || సచ యత్ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వం తత్ప్ర
తిబంధకతానవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యత్వవివక్షణేనా క్తదోషశ్చతివాచ్యం
తథాసతి గోత్వాభావో గోత్వాభావవానిత్యాదౌ బాధప్రతిబంధకతా
మాదాయ బాధభృమవిషయగోత్వాభావాదావతివ్యాప్తిరితి || సచసాన్వి
నవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయవిషయతావచ్ఛేదక యద్రూపావచ్ఛి
న్నవిషయతావ్యాపకం ప్రతిబంధకత్వం తద్రూపవత్ప్రతిమిత్వక్తానదోషః
ఉక్తబాధప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయ విషయతావ
చ్ఛేదకం యద్గోత్వాభావత్వం తదవచ్ఛిన్నవిషయత్వావ్యాపకత్వాత్ప్ర
తిబంధకత్వస్యేతి | న్వపదమనుమితిప్రతిబంధకతాపరమితివాచ్యం || ఏ
వమపి హృదోవహ్నిమానిత్యాదౌ ఏకత్ర ద్వయమితిరీత్యా వహ్నిభా
వవద్వహ్నిభావవద్దృదే బాధప్రతిబంధకతామాదాయాతివ్యాప్తిరితి ||
అవీతవ సాన్వనవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యత్వస్వరూపభయసంబంధేన య
ద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకమనుమితిప్రతిబంధకత్వం తద్రూపవ
త్ప్రతిమిత్వక్తావేన సామంజస్యే విశిష్టద్వయాఘటితత్వవిశిష్టాంతరాఘటిత
త్వనివేశౌవ్యధాత్వశ్చితి ప్రతిబంధకతా స్తమితికృతం వల్లవితేన || ❀❀❀

*అథ తాదృశసమూహాలంబనానుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబంధకతానిరూపి

తప్రతిబంధకత్వావ్యాపకీహూతప్రతిబంధకతాశూన్యజ్ఞానీయ యద్యూపావ
 చ్చిన్నవిషయతావ్యాపికానుమితిప్రతిబంధకతా తద్యూపవత్సమిత్వస్యేవ
 వ సమ్యక్త్వేవ వ్యథాఽ విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశిష్టద్వయాఘటితత్వవిశే
 షణావితి ॥ నచ సర్వస్యావవ ప్రతిబంధకతాయాజ్ఞానభేదేన భిన్నతయా
 తాదృశప్రతిబంధకత్వావ్యాపకత్వేన బాధప్రభృతావసంభవశతివాచ్యం ॥
 అవ్యాపకప్రతిబంధకతావదేన వ్యాపకత్వసంబంధేన తాదృశప్రతిబంధక
 తావిశిష్టాన్యప్రతిబంధకత్వస్య వివక్షితత్వాత్ ॥ నచైవమపి వహ్నిభావ
 వజ్జలవదన్వృత్తిజలవద్ధృదేతివాన్తిః । వహ్నిభావవజ్జలవదన్వృత్తి జలా
 భావాత్కవిశేషాభావవత్తాబుద్ధేః ప్రతిబంధకతాయాసాంధ్యవత్తాబుద్ధిప్ర
 తిబంధకత్వావ్యాపకత్వేపి వహ్నిభావవజ్జలవదన్వృత్తిజలవాన్తామాభావ
 వాఽ తాదృశజలవాశ్చ హృదయత్యాకారకజ్ఞానీయశేతుమత్తాబుద్ధిప్ర
 తిబంధకతావ్యాపకత్వేన తాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయస్య తాదృశావ్యా
 పకప్రతిబంధకతాశూన్యత్వాదితివాచ్యం ॥ వ్యాపకతాసంబంధేన స్వవిశి
 ష్టాన్యప్రతిబంధకతాశూన్యజ్ఞానీయ యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయత్వవ్యాప
 కం స్వం తద్యూపవత్సమిత్వవివక్షితత్వాత్ ॥ అత్ర స్వపదమనుమితి
 త్వవ్యాపకప్రతిబంధకతానిరూపితప్రతిబంధకతాపరం । తథాచోక్తవిశిష్టవిష
 కనిశ్చయస్య శేతుమత్తాజ్ఞానప్రతిబంధకతావిశిష్టాన్యప్రతిబంధకతాశూ
 న్యత్వేపి తాదృశప్రతిబంధకతాయాక్తవిశిష్టవిషయత్వావ్యాపకత్వాత్ నా
 తివాన్తిః ॥ ఏతేన మేయత్వవాచ్యతోవ్యభయవద్ధూమాభావవదన్వృత్తిత్వా
 భావవదన్విహితకథామసాధ్యకవహ్నిశేతుకస్థలే మేయత్వ విశిష్టవ్య
 భిచారేతివాన్తిః । తాదృశవ్యభిచారనిశ్చయవృత్తిప్రతిబంధకతామా
 త్రస్యేవ ఆశ్రయాసిద్ధిప్రతిబంధకతావ్యాపకత్వాత్ । ఏవంహృదోవహ్ని
 మాఽ వహ్నిభావవజ్జలవదన్వృత్తిమేయత్వవిశిష్ట జలాభావాదిత్యాదౌ
 వహ్నిభావవజ్జలవదన్వృత్తిజలవద్ధృదేతివాన్తిః । తాదృశ విశిష్టవిష
 యకనిశ్చయనిష్ఠప్రతిబంధకతామాత్రస్యేవ స్వరూపాసిద్ధిప్రతిబంధకతా

వ్యాపకత్వాదతా నొక్తకల్పసాన్ధీయానిత్యపివరాస్తం || నచధూమవ్యభి
 చారివహ్నిమదాదౌ అతివ్యాప్తిః తజ్జ్ఞానస్య నిర్ధర్మితావచ్ఛేదకతయా త
 త్రేవ్యాప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకత్వావ్యాపకప్రతిబంధకత్వానంత్రావదితివాచ్యం || త
 త్రాపి వహ్నిరవృత్తిరిత్యాకారకజ్ఞానప్రతిబంధకతాయాః తాదృశప్రతిబ
 ధకత్వావ్యాపికాయాస్స త్వేనాతివ్యాప్తివారణాదితి || మైవం || దృవ్యం
 సమవేతాదిత్యాదౌ దృవ్యత్వావ్యాపవదవృత్తి సమవేతవదాదావతివ్యా
 ప్త్యావత్రైః | దృవ్యత్వావ్యాపవదవృత్తి సమవేతవదిత్యాకారకజ్ఞానస్య వ్యా
 ప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకత్వావ్యాపకీధూతప్రతిబంధకతాహున్యత్వాత్ | అవృత్తి
 సమవేతమిత్యాదిజ్ఞానస్యాహార్య త్వేనాప్రతిబంధకత్వాదితి | నచదృవ్యత్వా
 వ్యాపవదవృత్తి సమవేతవదితి జ్ఞానం హయతామిత్యాకారకేచ్ఛాప్రతిబంధ
 కతామాదాయ నత్రాతివ్యాప్తిరితివాచ్యం || ఇచ్ఛాత్వానవచ్ఛిన్నప్ర
 తిబంధకతానిరూపితప్రతిబంధకతాయాపివ నివేశనీయత్వాత్ | అన్యథాబా
 ధాదివిషయక తజ్జ్ఞానాన్యజ్ఞానం జాయతామిత్యాకారకేచ్ఛాప్రతిబంధక
 తామాదాయాసంభవాపత్తైరితిధ్యేయం || కేచిత్తు || వ్యాపకసామానాధి
 కరణ్యరూపవ్యాప్తిః సత్ప్రతిపక్షత్వే తత్రావ్యాప్తిః | తజ్జ్ఞా
 నస్య జ్ఞానవిశిష్టజ్ఞానత్వేన ప్రతిబంధకతయా తాదృశప్రతిబంధకత్వావ్యా
 పకీధూతప్రతివేతనవ్యాపకసాధ్యాభావసమానాధికరణమైత్యభావరూప
 విశేషాభావవత్తాజ్ఞాన ప్రతిబంధకతాహున్యత్వావ్యాపకవాదిత్యాహుః || న
 వ్యాప్తు || సర్వత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యకగగనత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాశాలి
 బుద్ధేః కిందిద్ధమావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితగగనాభావత్వావచ్ఛి
 న్నప్రకారతాశాలినిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత్వమితి ఛట్టాచార్యభూషిత
 మతే సర్వం గగనవదిత్యాదౌ గగనాభావవద్ధటాదెరపి బాధతయా త
 త్రావ్యాప్తిః | ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాయా అవ్యాపకీధూతస్య గ
 గనవాక్ ఘటఇత్యాదిజ్ఞానీయ ఘటత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యక గగనాభావ
 త్వావచ్ఛిన్నప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకత్వస్య తాదృశ బా
 ధనిశ్చయేన త్వాదిత్యాహుః ||

* ప్రథమవిశిష్టాంతరాఘటితత్వకల్పే సావ్యవచ్చిన్నావిషయకప్రతీతి
 విషయతావచ్ఛేదకానుమితిప్రతిబంధకతానతిరి కవృత్తి విషయితానిరూప
 కతావచ్ఛేదకం యత్తదవచ్చిన్నతస్విమితి సముదితార్థః ॥ అత్ర స్వరూ
 ప సంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశే అభావవాన్వహ్నాభావవానభా
 వవాంశ్చ హృదయత్యాదిజ్ఞానీయప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయితాకవిశిష్టాం
 తరణాభావవద్ధృదాదినా ఘటితత్వాద్భాదావవాప్తిః । ఏవమసా
 ధారణ్యజ్ఞానీయప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక విషయితాక హేతుమత్పక్షఘటిత
 వహ్నాభావవజ్జలవద్ధృదాత్తక బాధేఽవ్యాప్తిశ్చ । అతోఽనతిరిక్తవృ
 త్తిత్వనివేశః ॥ అథ సావ్యవచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం అను
 మిత్యవృత్తివిషయతావచ్ఛేదకం యత్తదవచ్చిన్నాఘటితత్వనివేశేనైవ సా
 మంజస్యేకృతం ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశేనైవైచత్ । న । ప
 ర్యతో వహ్నాభావవ్యాప్యవాఽ పర్యతీయవహ్నాభావాదిత్యాదౌ ప
 ర్యతీయ వహ్నిమత్పగవతరూపాసిద్ధావవాప్త్యావలైః ॥ తత్ర తాదృశా
 నుమిత్యవృత్తివిషయితాక విశిష్టాంతరణ వహ్నిమత్పర్యలైన ఘటితత్వస
 త్వాదితి ॥ మేయత్సవిశిష్టవ్యభిచారత్వాద్యాశ్రయావిషయకత్వస్య వ్యభి
 చారత్వాద్యవచ్చిన్నవిషయకప్రతీతావసత్వాన్వైయత్స విశిష్టవ్యభిచారా
 దావతివ్యాప్తిః । అతస్సాన్వశ్రయావిషయకత్వముపేక్ష్య సావ్యవచ్చిన్నా
 విషయకత్వనివేశఇతి భట్టాచార్యేణోక్తం ॥ తన్నసంగచ్ఛతే ॥ వ్యభి
 చారత్వైన ఘటాద్యవగాహిప్రతీతైరేవ మేయత్సవిశిష్టవ్యభిచారత్వాశ్ర
 యావిషయత్వైన తదీయవిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య వ్యభిచారత్వేనత్వాత్త
 దవచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య మేయత్సవిశిష్టవ్యభి
 చారత్వాదావసత్త్వాదితి ॥ అత్రకవిచ్ ॥ ఉక్తరీత్యా సంభవభయెనసాన్వి
 శ్రయావిషయకప్రతీతివిషయవృత్తిఅనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి వి
 షయతావచ్ఛేదక ధర్మావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వ
 మేన నివేశ్యం । తన్నివేశేనైవ అతివ్యాప్తినంగతిః । స్వస్య సాన్వశ్ర

యావిషయకప్రతీతివిషయవృత్తిత్వాభివాదిత్యాహుః ॥ పరేతు । వ్యభి
చారత్వేన ఘటాద్యవగాహిప్రతీతావపి సావశ్యయావిషయకత్వం నా
సామానాధికరణ్యసంబంధేన సాధ్యాభావవద్యైత్తిత్వవిశిష్టతావ
చ్చేదకస్తేనైవ వ్యభిచారపదార్థతయా సామానాధికరణ్యఘటకత్వేనై
వ తాదృశప్రతీతౌ సావశ్యయాభానాత్ ॥ తథాచ యథాశ్శ్రుతమేవ సమ్య
గిత్యాహుః ॥ సచ సావశ్యయావిషయకత్వనివేశే ప్రమేయం గగనవద్వా
చ్యత్యాదిత్యాదౌ సావశ్యయావిషయకప్రతీత్యప్రసిద్ధ్యా గగనాభావవ
త్ప్రమేయాత్మకబాధాదావవాప్తిసంభవేతివ్యాప్తివ్యత్యానుభావనం
అసంగతమితివాచ్యం ॥ ప్రమేయనిష్ఠగగనాభావాదేరేవ తత్రదోషత్వా
త్ ॥ సావశ్యయావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్చేదకం యత్రాదృశకదవచ్చి
న్నఘటితత్వావచ్చేదకం యద్యత్సవం తదన్యత్వరూపం ప్రతియోగినిస్స
త్వమంతర్భావ్య విశిష్టాంతరాఘటితత్వం నివేశ్యావ్యాప్తివారణసంభవా
చ్చ ॥ సచైవం స్వపదార్థావప్తిసిద్ధిః । మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వాదే
రేవ స్వపదేనాపాదాతుం శక్యత్వాదితిధ్యేయం । సావచ్చిన్నావిషయ
కప్రతీతివిషయతావచ్చేదకం యదనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిష
యతావచ్చేదకం తదాశ్శ్రయావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వనివేశే
ప్రమేయం గగనవద్వాచ్యత్యాదిత్యాదౌ వ్యభిచారత్వావచ్చిన్నావిష
యక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకం యద్గగనాభావవత్ప్రమేయత్వాదితదా
శ్శ్రయావిషయకప్రతీత్యప్రసిద్ధ్యా అవ్యాప్తిరితి భటాచార్యైరుక్తం ॥
అథ సావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్చేదకం యత్సాధ్యాభావ
వ్యాప్యవత్పక్షతావచ్చేదకాదికం సాధ్యాభావవద్యైత్తిత్వవ్యాప్యవద్ధేతు
తావచ్చేదకాదికంచ తదాశ్శ్రయావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వన్య
స్వస్తిన్నసత్త్వాత్ సర్వత్రాసంభవసంభవే అవ్యాప్తిదానమసంగత
మితిచెదత్రాహుః ॥ ఘటో గగనవానిత్యాదౌ గగనాభావవద్ధట
రూపదాతే లక్షణగమనాన్నాసంభవః । తత్ర సాధ్యాభావాభావవదవృ

త్రిత్వరూపవ్యాపైరెన సత్ప్రతిపక్షఘటకత్వమలే సత్ప్రతిపక్షాభావాత్
 పక్షావృత్తిసాధ్యపక్షనిష్ఠసాధ్యాభావాదీకమాదాయ దోషస్యాపి తదా
 శ్రయస్థముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యత్వనివేశేనైవ వారణసంభవాత్ ॥ నచై
 వమపి పక్షవృత్తిసాధ్యాభావకాలీనప్రమేయత్వాదేరపి తాదృశవిశిష్టాంత
 రతదూతదాశ్రయస్థముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యప్రతిత్వప్రసిద్ధాలసంభవో
 దుర్వారణతివాచ్యం ॥ సాన్వవచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం
 యదనుమితిప్రతిబంధకతాయాలనతిరిక్తవృత్తిత్వేనతి స్వరూపసంబంధ
 రూపావచ్ఛేదకతాశ్రయవిషయతావచ్ఛేదకం తదవచ్చిన్నాఘటితత్వస్య
 వివక్షితత్వాత్ ॥ వ్యాపకసామాన్యాధికరణ్యరూపసాధ్యాభావవ్యాప్తిశి
 ష్టధర్మవద్ధటత్వాదీకమాదాయ దోషస్యతు జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్చిన్నత్వస
 త్ప్రతిపక్ష విషయకత్వానవచ్చిన్నత్వాభివ్యక్తతానివేశేనై
 నాపి వారణసంభవాత్ ॥ నచైవం మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదావతివ్యా
 ప్తిః ॥ తత్ర తాదృశవిశిష్టాంతరం యదవ్యభిచారాదీకం తస్మిన్మముఖ్య
 విశేష్యతాశూన్యమేయత్వవిశిష్టభూమాభావనదప్రతివహ్నిమదిత్యాకా
 రకప్రతీతివిషయత్వాదితివాచ్యం ॥ తదాశ్రయస్థముఖ్యవిశేష్యతాజ్ఞానీ
 యముఖ్యవిశేష్యతావచ్ఛేదకత్వస్య వివక్షితత్వాదితిధ్యేయం ॥ అప్రసిద్ధిని
 బంధనాసంభవోనసంభవతీతితదుపెక్షితమిత్యపాహుః ॥ ❀❀❀❀

* యమూరిపావచ్చిన్నవిషయకత్వం సాన్వవచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చి
 న్నప్రతిబంధకతాసామాన్యావచ్ఛేదకం తాదృశరూపాంతరాఘటితత్వ
 మితికల్పే సాన్వవచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యావ
 చ్ఛేదకవిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదక సాన్వవచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిష
 యతావచ్ఛేదకరూపాప్రసిద్ధ్యా అసంభవందత్వా భట్టాచార్యేణ దూషి
 తం ॥ తత్రావచ్ఛేదకత్వద్వయం అనతిరిక్తవృత్తిత్వంగాహ్యం ॥ అన్య
 థాప్రథమావచ్ఛేదకత్వం యదిస్వరూపసంబంధరూపం తదాభావవా
 న్నహ్నిభావవాసభావవాంశ్చ హృదయత్యాదిజ్ఞానీయప్రతిబంధకతాయా

అపి వహ్నుభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతా
సామాన్యోతగతతయ తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తి
విషయతావచ్చేదకాప్రసిద్ధ్యాసంభవాపత్తైః । ఏవం వహ్నుభావవద్ధగ్ర
దత్వావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపకప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య స్వరూపసం
బంధరూపావచ్ఛేదకతాశ్రయవిషయతావచ్చేదకీహితవిశిష్టాంతరం యే
ద్ధగ్రదత్వాదికం తద్వృత్తితత్వాదుక్తదోషతాదవస్థ్యం । అతాద్వితీయావ
చ్చేదకత్వమవ్యనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపం । నచసావచ్చిన్నవిషయతావ్యా
పకప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతావద్య
ద్యూపావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యం తాదృశవిశిష్టాంతరవివక్షణ హ్రీడ
త్వాదికమాదాయ నదోషశతివాచ్యం ॥ ఏవమపి ధూమవ్యభిచారివహ్ని
మాణ్ధూమవాన్వహ్నోరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్ని
మదాత్మకబాధావాప్తైః । తాదృశబాధవిషయతావ్యాపకప్రతిబంధకతా
సామాన్యస్య స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతావద్విషయితాసామాన్య
కరూపాప్రసిద్ధైః । తాదృశ విషయితాసామాన్యకరూపాప్రసిద్ధ్యా హ్రీ
దో వహ్నిమాన్వహ్నుభావాభావవన్నిరూపితత్వాభావవద్వృత్తిత్వకా
లీనధూమాదిత్యాదౌ హేతువిశేషణాసిద్ధిఘటిత సత్ప్రతిపక్షైవ్యాప్తి
ప్రసంగాచ్చ । నచ సావచ్చిన్నవిషయతానిష్ఠస్వరూపసంబంధరూపావ
చ్ఛేదకతాకప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేద
కతావద్యద్యూపావచ్చిన్నవిషయితాసామాన్యం తాదృశవిశిష్టాంతరాఘటి
తత్వమిత్యుక్తా నాక్తదోషశతివాచ్యం । ఏవమపి ధూమవ్యభిచారివహ్ని
మాన్ధూమవాన్వహ్నోరిత్యాదౌ ఘటకాలీనధూమవ్యభిచారివహ్నిమదా
త్మకైతివాప్తిః ॥ ఘటకాలీన ధూమవ్యభిచారి వహ్నిమాణ్ధూమా
భావవానితి బాధజ్ఞానీయ ఘటకాలీనధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వావచ్చి
న్నవిషయితానిష్టావచ్ఛేదకతాకప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య స్వరూపసం
బంధాత్మకావచ్ఛేదకతావద్విషయితాసామాన్యకః విశిష్టాంతరం యద్ధూ

మాభావవద్ధూమవ్యభిచారిపహ్నిమదాదితదఘటితత్వస్యతత్ర సత్వాత్ ॥
 వస్తుతస్తు॥ వహ్నిభావవద్ధగ్రదవాద్ధూమాభావవాతాద్యశహగ్రదవా
 హగ్రదఇత్యాదిజ్ఞానీయప్రతిబంధకతాయాఅపి బాధవిషయితావచ్ఛిన్నప్ర
 తిబంధకతాసామాన్యంతగతతయా బాధవిషయితావచ్ఛిన్నప్రతిబంధ
 కతాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయితాసామాన్యకరూపాప్రసిద్ధిరేవ స్యాదితి
 ధ్యేయం ॥ యదిచ సావచ్ఛిన్నవిషయితావచ్ఛిన్నేత్యత్రాపి సావచ్ఛ
 చ్ఛిన్నవిషయితాసామాన్యవచ్ఛిన్నత్వనివేశేనైవోక్తదోషాణాం వారణ
 సంభవేనతిరిక్తవృత్తిత్వప్రవేశోవ్యధాఇతిమన్యతే । తదా వ్యాపకసా
 మానాధికరణ్యరూపవ్యాప్తిఘటితస్య సత్ప్రతిపక్షత్వే తత్రావ్యాప్తిః ।
 నిరుక్తవిశిష్టాంతరయజ్జలవద్ధగ్రదాదితద్వటితత్వాదితిఘటోగగనాభావవద
 భావవత్కాలీనగగనవానిత్యాదౌ ఘటత్వావచ్ఛేదేన సాధ్యతాయాంగగ
 నాభావవదభావవత్కాలీన గగనాభావవద్వటరూపబాధేవ్యాప్తిశ్చ । త
 త్ర నిరుక్తవిశిష్టాంతరం యద్గగనాభావవదభావవదాది తద్వటితత్వస
 త్వాదితి తదావారణాయాసతిరిక్తవృత్తిత్వప్రవేశఇతిధ్యేయం ॥ అథసావ
 చ్ఛిన్నవిషయకతావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయ
 తానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వసావచ్ఛిన్నా విషయకప్రతీతివిషయితావచ్ఛే
 దకత్వాభిమాభావకేవలాన్వయికం యత్సవం తద్వత్వం సేత్యాభాస
 త్యమిత్యుక్తౌ ఏతత్కల్పస్య నిదోషత్వే తత్కథం పరిత్యక్తమితి ॥ న
 చ జాతిమాన్వహ్నిభావవానిత్యాదిజ్ఞానమాదాయ దోషవారణార్థం
 సావచ్ఛిన్నవిషయితాయాం సావచ్ఛిన్నవిషయితావచ్ఛిన్నప్రతిబంధ
 కతాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయితాయాంచసావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాప
 క్తిఘాతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయత్వనివేశసావ్యవస్థికతయా బాధవిశిష్టవ్యభి
 చారాదౌ అతివ్యాప్తిః ॥ తత్ర బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయ
 తావ్యాపకీఘాతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయ తాదృశప్రతిబంధకతాసామా
 న్యావచ్ఛేదకవిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వఘటిత నిరుక్తోభిమాభావ

సన్యకేవలసన్యయిత్యావదితివాచ్యం ॥ తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చే
దకవిషయితాయాం సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాపకవిషయతాశూన్య
జ్ఞానీయత్వమనివేశ్య యమ్రాపావచ్చిన్నవిషయిత్యావ్యాపకీభూతవిషయ
తాశూన్యజ్ఞానీయత్వనివేశేనాపి జాతిమాన్యహ్నుభావవానిత్వాదిజ్ఞాన
వారణసంభవేన యమ్రాపావచ్చిన్నవిషయిత్యావ్యాపకీభూత విషయితా
శూన్యజ్ఞానీయయమ్రాపావచ్చిన్నవిషయకత్వం తాదృశప్రతిబంధకతాసా
మాన్యవచ్చేదకం తత్సన్యాసచ్చిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్చేదక
త్వైతదుభయాభావస్య వ్యభిచారవిజ్ఞప్తబాధత్వాదాససత్త్వాత్ కేవలా
న్యయిత్యవిరహేణ బాధవిజ్ఞప్తవ్యభిచారాదా అతివ్యాప్త్యనవకాశాదితి
చేన్న ॥ హృదే వహ్నుభావః వహ్నుభావవాన్స్త్రీదశతి జ్ఞానద్వయ
సాధారణైకరూపేణ ప్రతిబంధకత్వమితే తాదృశభయాభావస్య హృద
వృత్తివహ్నుభావత్వాదాససత్త్వైన కేవలసన్యయిత్యాభావాదసంభవావ
త్తైః ॥ సచ జ్ఞానద్వయసాధారణైకప్రతిబంధకత్వమతాశ్రయణై భట్టాచార్య
ర్యోక్తయథాశ్రితకల్పే తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదకవిషయ
తావచ్చేదకసావవచ్చిన్నవిషయకప్రతితివిషయతావచ్చేదకస్య హృదవృత్తి
వహ్నుభావత్వాదేరేవ తాదృశరూపస్య ప్రసిద్ధత్వాదసంభవదానాసం
గతిరితివాచ్యం ॥ భట్టాచార్యోక్తకల్పే తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్య
వచ్చేదకవిషయతాయాం సావవచ్చిన్నవిషయిత్యావ్యాపకీభూతవిషయితా
శూన్యజ్ఞానీయత్వనివేశసావవచ్చిన్నత్వైన హృదవృత్తివహ్నుభావత్వాదే
స్తాదృశవిజ్ఞప్తాంతరరూపత్వాభావాత్ । అన్యథా బాధవిజ్ఞప్తవ్యభిచారా
దా అతివ్యాప్త్యావత్తైః ॥ వ్యభిచారవిజ్ఞప్తబాధత్వాదేరేవ తాదృశ రూప
త్వైన ప్రసిద్ధత్వాత్తదవచ్చిన్నాఘటితత్వస్య తత్రసత్త్వాత్ ॥ అతఏవ భ
ట్టాచార్యోక్తకల్పే సావవచ్చిన్నవిషయిత్యావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామా
న్యవచ్చేదకవిషయతానిరూపకతావచ్చేదకస్యపర్యాప్తావచ్చేదకతాకని
రూపకతాకవిషయతాశూన్యప్రతితివిషయతావచ్చేదకస్య తాదృశవిజ్ఞప్తాం

వపదభావరూపస్వరూపాసిద్ధ్యాదావవ్యాప్తిః । తద్దటకవహ్నివిశిష్టాభా
వత్వస్యతాదృశస్వరూపాసిద్ధివిషయతావ్యాపకప్రతిబంధకతాసామాన్యా
వచ్ఛేదకీర్ణత తాదృశస్వరూపాసిద్ధిజ్ఞానీయవిషయతావచ్ఛేదకత్వేన త
స్యాపి స్వపదేన ధర్తుం శక్యత్వాత్ ॥ తాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిష
యతాసామాన్యకత్వవిషయతావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టస్వరూపాసిద్ధ్యా
దావతివ్యాప్తిః । మేయత్వవిశిష్టతాదృశాసిద్ధివిషయతావ్యాపకప్రతిబంధకతా
సామాన్యవచ్ఛేదకవిషయతాసామాన్యకస్యాప్రసిద్ధ్యా స్వపదేన మేయ
త్వవిశిష్టతాదృశాసిద్ధిభేదమశక్యత్వాత్ ॥ అథవా పర్వతత్వావచ్ఛేద
న మహ్నీభావస్య సాధ్యత్వే నీలత్వాభావస్యశాతుత్వే ఏకత్ర ద్వయ
మితిరీత్యా వహ్నిమహ్నితపర్వతేతివ్యాప్తిః । తాదృశప్రతిబంధకతాసా
మాన్యాంతగతాయాః బాధప్రతిబంధకతాయాస్వరూపాసిద్ధిప్రతిబంధ
కతాయాశ్చావచ్ఛేదకవిషయతాసామాన్యకతాదృశరూపాప్రసిద్ధ్యా స్వ
పదేన వహ్నిమహ్నితపర్వతత్వస్య ధర్తుమశక్యత్వాత్ ॥ వస్తుతస్తు ॥ హృ
దోవహ్నిమజ్జలవత్కాలీనవహ్నిమాఽ జలాభావాదిత్యాదౌ మహ్నీభా
వవజ్జలవద్ధృదాత్త క సాధ్యవిశేషణాసిద్ధిః । తస్యస్వరూపాసిద్ధావతివ్యా
ప్తిః । తత్ర తాదృశప్రతిబంధకతా సామాన్యవచ్ఛేదకవిషయతాసామా
న్యకతాదృశరూపాసిద్ధ్యా స్వపదేన తస్యధర్తుమశక్యత్వాత్ ॥ ఏవం గగ
నాభావపదభావవత్కాలీనఘటో గగనవానిత్యాదౌ బాధావ్యాప్తిశ్చ ॥
అతా ద్విత్తీయమవచ్ఛేదకత్వమవ్యనతిక్రమ్యతిత్వరూపం ॥ నవ్యాస్తు ॥
విషయితానమసంఖ్యాకప్రతిబంధకతాయావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకసాధార
ణావచ్ఛేదకత్వానఘటపగమేన సావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావ
చ్ఛేదకసావచ్చిన్నావిషయకత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేద
కవిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకాప్రసిద్ధ్యానభవః । అతాద్విత్తీయా
వచ్ఛేదకత్వమపి అనతిక్రమ్యతిత్వరూపం ॥ అథవా ఘటత్వావచ్ఛేదేన
అభావపదస్యత్వవైశిష్ట్యేనాభావత్యావచ్ఛేదేన ప్రతియోగితాసంబంధేన

పహ్నిమదన్యత్వవైశిష్ట్యేనచ ఘటితపక్షతావచ్ఛేదకకాభావపదన్యఘట
కాలీన వహ్నిమదన్యాభావకాలీనపర్వతాద్రవ్యత్వవానిత్యాదిస్థల ఆశ్ర
యాసిద్ధిదన్యఘటితే వహ్నిభావవద్ధుఃపేతివాప్తిః ॥ తాదృశవిషయ
తావ్యాపకప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకత్వస్య కుత్రాపి విశిష్టవిష
యతాయామేవాసత్వేన స్వపదేన తాదృశవిశిష్టస్య ధర్మమశక్యత్వాత్ ॥ అ
తాద్వితీయావచ్ఛేదకత్వమవ్యనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపంవాచ్యమిత్యాహుః ॥

* సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛే
దకీహిత యత్కించదిద్విషయత్వం యాదృశయాదృశధర్మావచ్ఛిన్నా ని
రూపితం తాదృశతాదృశధర్మావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయితావచ్ఛే
దకం యత్సర్వం తద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వం ॥ అథవా యద్ధర్మావచ్ఛిన్నవిషయక
త్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకీహిత విషయితావిశిష్టని
రూపితవిషయితాత్వం యద్ధర్మావచ్ఛిన్ననిరూపితత్వవాప్యంతద్ధర్మావచ్ఛి
న్నత్వంసముదితార్థైకత్వద్యయేపిబాధవిశిష్టవ్యభిచారేతివాప్తిః ద
త్తాభట్టాచార్యైః* సచ ప్రథమలక్షణే వహ్నిభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్నవి
షయితాయాంపహ్నిత్యాద్యవచ్ఛిన్నానిరూపితత్వసత్వాత్ తదవచ్ఛిన్నా
విషయాప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యవహ్నిభావవద్ధృదత్వాదావభా
వాదసంభవఇతివాచ్యం ॥ తాదృశతాదృశధర్మాదచ్ఛిన్నముఖ్యవిశేష్యతా
శూన్యజ్ఞానీయముఖ్యవిశేష్యతావచ్ఛేదకత్వస్య నిష్క్లితత్వాత్ ॥ యాదృశ
యాదృశధర్మావచ్ఛిన్నానిరూపితమిత్యత్ర యాదృశయాదృశధర్మఘటితధ
ర్మావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వంవా నివేశనీయం । అత్ర కల్పద్యయే సావచ్ఛి
న్నవిషయితావచ్ఛిన్నప్రతిబంధక లెత్యత్ర అనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపం అవ
చ్ఛేదకత్వంగాహ్యం ॥ ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక లెత్యత్రాపి తథా ॥ అ
న్యథా ఉభయత్ర స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశే పర్వతా వ
హ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వతేతివాప్తిః । సచ
తథాపి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వత్రానతిరిక్తవృత్తిత్వనివేశ్యతాంసాన్వి

వచ్చిన్నవిషయకతావవచ్చిన్నైత్యత్ర స్వరూపసంబంధరూపమేవాస్తు త
 థాద సామాణమయత్వవిశిష్టపర్వతతావవచ్చిన్నవిషయకతావవచ్చిన్న ప్ర
 తిబంధకతాయా అనతిరిక్తవృత్తివిషయతానిరూపకతావచ్చేదక రూపాప్ర
 సిద్ధ్యా సామాణమయత్వవిశిష్టపర్వతేనాతివ్యాప్తిరితేవాచ్యం ॥ హృదో
 వహ్నిమాన్ధూమాదిత్యాదౌ జలవద్ధృదాదావతివాన్యపైః । జలవాన్ వ
 హ్నిభావవాన్ జలవాంశ్చ హృదః ఇత్యాదిజ్ఞానీయ జలవద్ధృదత్యావ
 చ్చిన్నవిషయకతావవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదకీధూతం వ
 హ్నిభావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధృదతావవచ్చిన్నవిషయతాయాం జలద్ధృ
 దతావవచ్చిన్నానిరూపితత్వాన త్వేన ఉదాసీనయాదృశభర్తావచ్చిన్నాని
 రూపితత్వం తాదృశభమావచ్చిన్నావిషయక ప్రతితివిషయతావచ్చేదక
 త్వస్య జలవద్ధృదత్వేనతావత్ ॥ ఏవం అభావవాన్ వహ్నిభావవాన్
 భావవాంశ్చ హృదఇత్యాదిజ్ఞానప్రతిబంధకతాయాఅపి తాదృశప్రతిబంధ
 కతాసామాన్యంతగతత్వేన తదనతిరిక్తవృత్తివిషయతావచ్చేదకరూపా
 ప్రసిద్ధ్యా వహ్నిభావవద్ధృదాదావవాన్యపైశ్చ ॥ నచోక్తదాషభియాప్ర
 థమావచ్చేదకత్వమేవ అనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపంవివక్షితం । ద్వితీయంతు
 స్వరూపసంబంధరూపమేవేతి వాచ్యం ॥ ధూమాభావవద్ధూమన్యభిచా
 రివహ్నిమదాదావవాన్ప్రవృత్తిః । ధూమాభావవద్ధూమన్యభిచారివహ్ని
 మతావవచ్చిన్నవిషయతావ్యాపకప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదకం య
 ద్రూపావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యం తమ్రూపాప్రసిద్ధేః ॥ *~*~*~*

* అథ బాధవిశిష్టన్యభిచారతావవచ్చిన్నవిషయతావవచ్చిన్నప్రతిబం
 ధకతాసామాన్యవచ్చేదకీధూతం నబాధత్వాదిప్రత్యేకభర్తావచ్చిన్నవిష
 యిత్వమపితు బాధవిశిష్టన్యభిచారతావవచ్చిన్నవిషయత్వమేవేతి తన్మ
 బాధవిశిష్టన్యభిచారతావవచ్చిన్నానిరూపితత్వమితి బాధవిశిష్టన్యభిచార
 తావవచ్చిన్నైతివాన్ప్రతిరుక్తా భట్టాచార్యేణసానసంగచ్ఛతే । బాధవిశి
 ష్టన్యభిచారతావవచ్చిన్నవిషయకతావవచ్చిన్నప్రతిబంధకతా సామాన్య

వచ్చెదకం యద్వ్యభిచారవిశిష్టబాధతావచ్చిన్నవిషయత్వం తత్ర బాధ
 విశిష్టవ్యభిచారతావచ్చిన్నా నిరూపితత్వసత్వేన బాధవిశిష్టవ్యభిచార
 తావచ్చిన్నావిషయకప్రతిబింబయతావచ్చేదకత్వస్య బాధవిశిష్టవ్యభిచార
 తత్వేనతావత్ || నచ హృదేవహ్నుభావః వహ్నుభావవాహ్మదశి
 తిజ్ఞానద్వయసాధారణైకప్రతిబంధకత్వే వహ్నుభావవద్ధృదావసంభవః
 వహ్నుభావవద్ధృదత్వవిశిష్టవిషయకతావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాసామాన్య
 వచ్చేదకీభూతాయా హృదే వహ్నుభావశ్చ తిజ్ఞానీయ హృదవిశిష్టన
 హ్నుభావతావచ్చిన్నవిషయతాయాఃవహ్నుభావవద్ధృదతావచ్చిన్నా
 నిరూపితత్వాదిత తదసంభవవారణాయ తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్య
 వచ్చేదకయత్కించద్విషయత్వే సావచ్చిన్నవిషయకత్వసామాన్యధికర
 ణాభావప్రతియోగితావచ్చేదకంయద్రూపావచ్చిన్నవిషయతాత్వంతద్రూ
 పావచ్చిన్నవిషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తితం సావచ్చిన్నవిషయతావచ్చి
 న్నప్రతిబంధకతా సామాన్యవచ్చేదకవిషయతాకవిశిష్టే సావచ్చిన్నని
 రూపితవిషయతాకత్వంవిశేషణం దేహమేవేతిబాధవిశిష్టవ్యభిచారతావ
 చ్చిన్నేతివ్యాప్తిరప్రత్యుక్తేవేతివాచ్యంకాలికాదిసంబంధేనవహ్ను
 భావవత్తాజ్ఞానస్య అప్రతిబంధకతయా స్వరూపసంబంధనివేశసావశ్యకత
 యాస్వరూపసంబంధస్వరూపసంబంధావచ్చిన్నాధేయతోవ్యభిసంబంధమా
 దాయైకప్రతిబంధకతాయాదుర్వచతావత్ || నచ సప్రమృల్లిఖతప్రతిష్ఠలే
 స్వరూపసంబంధావచ్చిన్నాధారతానిరూపితాధేయతాప్రథమోల్లిఖతప్ర
 తిష్ఠలే స్వరూపసంబంధావచ్చిన్నాధేయతానిరూపితాధరత్వేతిహృదత్వా
 వచ్చిన్నవిషయతానిరూపితాధారత్వవిషయతా నిరూపితనిరూపితత్వవి
 షయతానిరూపిత స్వరూపసంబంధావచ్చిన్నాధేయత్వవిషయతానిరూపిత
 వహ్నుభావతావచ్చిన్న విషయతాకైక నిశ్చయత్వేనైకప్రతిబంధకత్వ
 స్యసుపచతయాఅసంభవవారణాయ సావచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాపకీభూ
 తవిషయతాశూన్యత్వనివేశనసావశ్యకతయా ౭ తివ్యాప్తిసంగతిరితి వా

చ్యం || అప్రామాణ్యజ్ఞానానామననుగమేన నిశ్చయత్వాననుగమేనచ ఏ
కప్రతిబంధకతాయావక్తుమశక్యత్వాత్ || కథంచిదప్రామాణ్యజ్ఞానాద్య
నుగమేపివతద్ధృతికప్రతిబంధకత్వమతాభిప్రాయకత్వేవ్యభిచార
ఘటితబాధాదిసంగ్రహకయమ్రాపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వం సావచ్ఛి
న్నవిషయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకం తాదృశరూ
పాంతరాఘటితత్వమితివ్రథమకల్పే హృదవృత్తివహ్నిభావత్వాదేరేవ
తాదృశరూపాంతరత్వసంభవేనాసంభవానవకాశాత్తద్ధృత్తస్థానత్వప్రలపి
తత్వాపత్తైః | యదిచతత్రల్పబాధవిశిష్టవ్యభిచారాదావతివ్యాప్తివార
ణాయ సావచ్ఛిన్నవిషయత్వావ్యాపకీభూతివిషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వ
స్య యమ్రాపావచ్ఛిన్నవిషయతాయాం నివేశే అసంభవదానంసంగచ్ఛ
తఇత్యుచ్యతే || తదాపి సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా
సామాన్యవచ్ఛేదకవిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకః కశ్చిత్సావచ్ఛిన్నా
విషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకోయస్య ఏవంభూతం యద్యత్సర్వం మే
యత్వ విశిష్టవ్యభిచారత్వాది తదవచ్ఛిన్నాఘటితత్వకల్పేనసంభవస్య
ప్రసక్తా ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వమాదాయావ్యాప్తిదానస్య సంద
ర్భనిరోధో వజ్రలేపాయమానఏవ | తత్కల్పే బాధవిశిష్టవ్యభిచా
రత్వావచ్ఛిన్నైః ౭ తివ్యాప్తిభియా సావచ్ఛిన్న విషయకత్వావ్యాప
కవిషయతాశూన్యత్వనివేశాయోగాదితి || యత్తు || హృదేవక్షేమహా
నసీయ వహ్నిదెస్సాధ్యత్వే మహానసీయ వహ్నిభావవద్ధృదో
వహ్నిభావవద్ధృదత్వద్యయమేవ బాధఇతి తత్ర మహానసీయవహ్నిమ
త్తాబుద్ధితావచ్ఛిన్నంప్రతి మహానసీయత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నత్వేనతి
వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నంయదవచ్ఛేదకత్వంతఃనిరూపకప్రతియో
గితాకాధావనిశ్చయత్వేనైకప్రతిబంధకతయా మహానసీయవహ్నిభావవ
ద్ధృదేవ్యాప్తిః || మహానసీయవహ్నిభావవద్ధృదతావచ్ఛిన్నవిషయ
కత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకాయా వహ్నిభావవ

ద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయితాయా మహానసీయవహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వావ
 చ్చిన్ననిరూపితత్వాదితి తద్వారణాయ తాదృశావ్యాపకీభూతవిషయతా
 శూన్యత్వనివేశనమావశ్యకమితి బాధవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తిసంగతిరి
 తి॥తన్న॥ తత్ర వహ్నిసామాన్యభావవత్తాబుద్ధేః వహ్నివత్తాబుద్ధితా
 వచ్చిన్నప్రతి ప్రతిబంధకత్వస్య క్లృప్తత్వేన తేనైవాపవత్తా తత్సాధా
 రణైకప్రతిబంధకతాయాం మానాభావాత్ ॥ సచ సాక్షాత్ప్రపంచరాసా
 ధారణైకనిరూపితత్వస్య స్వయం దూషితత్వాత్ బాధాదాఅసంభవః ।
 వహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసా
 మాన్యవచ్ఛేదకీభూతవహ్నిభావవద్ధగ్రదవత్ప్రమేయత్వవిశిష్ట విషయ
 తాయాంసాక్షాత్ప్రహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్ననిరూపితత్వసత్వేనతద
 వచ్చిన్నముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యప్రతితిముఖ్యవిశేష్యతావచ్ఛేదకత్వస్యా
 పి వహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వాదావసత్వాత్ । ఇతి తద్వారణాయ తాదృశా
 వ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యజ్ఞానవృత్తిత్వవిశేషణంయతిగించిద్విషయత్వే
 ఆవశ్యకమతాబాధవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తిరితివాచ్యం ॥సాక్షాత్ప్రపంచ
 పరాసాధారణైకనిరూపితత్వాభావేపి యాదృశధర్తావచ్చిన్ననిరూపిత
 మిత్యత్ర యాదృశరూపావచ్చిన్నఘటితాఅనిరూపితత్వనివేశనైవాసంభవ
 వారణసంభవే తాదృశావ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యత్వనివేశనస్యానావ
 శ్యకత్వాత్ ॥ యదపి ॥ హ్రదోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానీయవహ్నిభా
 వత్వావచ్చిన్నవిషయితాయా వహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయ
 తత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతాయా వహ్నిభావవద్ధగ్రదా
 ద్యనిరూపితత్వేనాసంభవఇతి యద్యపిపావచ్చిన్నవిషయతాత్వావచ్చి
 న్నప్రతి సావచ్చిన్నవిషయితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య
 వ్యాపకత్వం తద్యపిపావచ్చిన్నవిషయత్వం యాదృశయాదృశధర్తావచ్చి
 న్ననిరూపితత్వేనాసంభవవాచ్యం । తథాచ జాతిమాన్యవహ్నిభావవానితి
 జ్ఞానసాధారణ వహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతాత్వావచ్చిన్నం

ప్రతి తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య వ్యాపకతాభంగన సావచ్చిన్న విషయత్వావ్యాపకవిషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తి యద్యపి వచ్చిన్నవిషయ తావ్యాపకత్వం వాచ్యమితి బాధవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తిరితి || తత్త్వ చ్చం || యద్యపి వచ్చిన్నవిషయత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వ నివేశేనైవ జాతిమాన్వహ్నుభావవానితి జ్ఞానవారణసంభవే దోషతావచ్చేదకావచ్చిన్నవిషయత్వావ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వానివేశాత్ | అతి వ్యాప్తివారకాసంభవవారక విశేషణసత్వైతివ్యాప్తినంపాదకాసంభవవారకవిశేషణదానస్యసౌచిత్యాత్ || దోషతావచ్చేదకావచ్చిన్నవిషయత్వావ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వనివేశే వహ్నుభావవజ్ఞాతిమత్కాలీనత్వవిశిష్టవహ్నుభావవద్ధృదాదావతివ్యాప్తిశ్చ || వహ్నుభావవజ్ఞాతిమత్కాలీనత్వవిశిష్టవహ్నుభావవద్ధృదత్వరూపదోషతావచ్చేదకత్వాభిమతధర్తావచ్చిన్నవిషయత్వావ్యాపకం నవహ్నుభావవజ్ఞాతిమత్కాలీనత్వవిషయత్వం కింతవ్యనితి తద్యపి వచ్చిన్నవిషయతాశూన్యత్వస్య జాతిమాన్వహ్నుభావవానితిజ్ఞానే సత్వేన వహ్నుభావవద్ధృదత్వావచ్చిన్నవిషయతాత్వావచ్చిన్నప్రతి తాదృశదోషతావచ్చేదకత్వాభిమతధర్తావచ్చిన్నవిషయత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయా అవ్యాపకత్వేన వహ్నుభావవద్ధృదత్వావచ్చిన్నవిషయత్వం నతాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదకయతిగ్రంథిద్విషయత్వాంతగతం | కింతు వహ్నుభావవజ్ఞాతిమత్కాలీనవహ్నుభావవద్ధృదత్వావచ్చిన్నవిషయత్వమేవేతి తచ్చ యాదృశధర్తావచ్చిన్నానిరూపితం తాదృశధర్తావచ్చిన్నానుపితత్వస్య తత్రసత్యానితి || అథ బాధాభావబుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితప్రతిబంధకతాయాలపి తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యంతగతత్వేన వ్యభిచారవిశిష్టబాధత్వావచ్చిన్నవిషయతా నతాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదికేతి నాసంగతిః ఇతిచేన్న || మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదా తాదృశరీత్యా మేయత్వాభావబుద్ధేః ప్రతిబంధకతామాదాయ శుద్ధ

వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వమపి సతాదృశయత్కించిద్విషయితాః
 తగఽతమపితు మేయత్పరిశిష్టవ్యభిచారవిషయత్వమేవేత్యతివ్యాప్తిభియా
 ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య నివేశనీయత్వాత్ ॥ సచ దృ
 వ్యత్వం వహ్నివాత్ దృవ్యత్వాన్భావవచ్చైవాలాదిత్యాదిష్టలీయవహ్ని
 భావవద్దృవ్యత్వరూపబాధవిశిష్టవహ్నిభావవద్వృత్తిశ్చేవాలయాప వ్యభి
 చారైతివ్యాప్తిః । తత్ర వ్యభిచారవిశిష్టబాధవిషయతాయాః తాదృశా
 నుమితిప్రతిబంధకతాసామాన్యంతగఽతవిశిష్టసాధనగ్రహ ప్రతిబంధకతా
 ననచ్చెదకత్వేన తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యననచ్చెదకత్వాత్ ఇతి
 వాచ్యం ॥ తత్ర దృవ్యత్వవద్వహ్నిభావవద్వృత్తిశ్చేవాలవిశిష్టవహ్ని
 భావవద్దృవ్యత్వరూపబాధవిషయతాయాలపి యత్కించిద్విషయితాంతర్గ
 తతయా తత్ర సావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వసత్వేన ఆతివ్యాప్తివిరహాదితిచ
 న్న । వహ్నిభావవజ్జలాభావవద్వహ్నివ్యభిచారజలం వ్యహ్నిమజ్జలాది
 త్యాదిష్టలీయవహ్నిభావవజ్జలరూపబాధవిశిష్టవహ్నిభావవద్వృత్తి జల
 రూపవ్యభిచారాదావతివ్యాప్తైః ॥ తత్ర వ్యభిచారవిశిష్టబాధవిషయతా
 యాస్తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యంతగఽతాయాః విశిష్టపక్షగ్రహత్వా
 వచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితవహ్నివ్యభిచారి జలత్వావచ్ఛిన్నధర్మిక వ
 హ్నిభావవజ్జలత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాశాలినిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబం
 ధకతాయాలవచ్చెదకత్వాభావాత్ । సచ తత్రజలత్వవిశిష్టే వహ్నితదభా
 వావగాహిజ్ఞానస్యాహార్యత్వమితివాచ్యం । జలత్వసామానాధికరణ్యేన వ
 హ్నితదభావయోరవగాహిత్యాత్ ॥ సచ తాదృశవిశిష్టస్య విశిష్టపక్షగ్రహ
 విరోధితయా లక్ష్యత్వమితివాచ్యం ॥ జలత్వవ్యాపకప్రతియోగికత్వవిశి
 ష్టసర్వరూపసంబంధేన వహ్నిభావవజ్జలరూపబాధవిశిష్టవ్యభిచారస్య శు
 ద్ధస్వరూపసంబంధేన వహ్నిభావవజ్జలవిశిష్టవ్యభిచారాత్కాసిద్ధ్యంతర
 ఘాతితత్వేనాలక్ష్యత్వాదితి కచిత్ప్రమాదధిర । తన్నసాధీయః । శుద్ధస్వ
 రూప సంబంధేన వహ్నిభావవజ్జలవిశిష్టం యద్వహ్నివ్యభిచారిజలం త

వినిశిష్టం యజ్జలత్వవ్యాపకప్రతియోగికస్వరూపసంబంధేన వహ్న్యాభావ
 ఘటితబాధస్వరూపవినిష్టం తత్ విషయితాయాఅపి సావవచ్చిన్నవిషయ
 కత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదకతయా తత్రబాధవిశిష్టవ్య
 భిచారానిరూపితత్వసత్వేనోక్తాతివ్యాప్తవ్యభావాత్ ॥ స్వరూపసంబంధే
 న వహ్న్యాభావవజ్జలాభావబుద్ధిప్రతి స్వరూపసంబంధేన వహ్న్యాభావ
 ఘటితవహ్న్యాభావవజ్జలవత్తాజ్ఞానప్రతిబంధకతాయాం జలత్వవ్యాపకప్ర
 తియోగికత్వవిశిష్టస్వరూపస్య శుద్ధస్వరూపసాధారణస్వరూపత్వేన నిజ
 శాత్ప్రతిబంధకతాయావశ్యాత్ ॥ అన్యథా నైవాలభమింకద్రవ్యత్వవత్తా
 వహ్న్యాభావవద్ద్రవ్యత్వవత్తాజ్ఞానయోరపిప్రతిబంధకత్వద్వయావత్యాపూ
 ర్వస్థలపరిత్యాగానాచిత్యాత్ ॥ వరేతు ॥ ప్రతిశేతువ్యాపకసాధ్యాభా
 వసమాసాధికరణప్రతిశేతుమత్పక్షరూప సత్ప్రతిపక్షమతాభిప్రాయమి
 దం । తథాచ తాదృశసత్ప్రతిపక్షవిషయితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతా సా
 మాన్యవచ్చేదకత్వస్య ప్రతిశేతువ్యాపకసాధ్యాభావకాలీన తద్దైతుమ
 త్పక్షవిషయితాయామపి ప్రతిబంధకత్వద్వయావత్యా సత్వేన తత్రసావ
 చ్చిన్ననిరూపితత్వాభావాత్తాదృశసత్ప్రతిపక్షైవ్యాప్తిః । అథవా ప్రా
 గుక్తగగనాభావవదభావవత్కాలీనగగనాభావవద్దైవ్యాప్తిః ॥ తాదృ
 శబాధవిషయితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదకత్వస్య గగనా
 భావవదభావవద్వృత్తిగగనాభావవద్దటత్వావచ్చిన్నవిషయితాయామపిస
 త్వేన తత్ర సావవచ్చిన్ననిరూపితత్వాభావాత్ । అతస్తద్వాదాంతాయసావి
 వచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకవిషయితాశూన్యజ్ఞానవృత్తిత్వస్యాపి తాదృశ
 యత్కించిద్విషయత్వే వివక్షణీయతయా వ్యభిచారవిశిష్ట బాధత్వావచ్చి
 న్నవిషయితాయా ధర్మమశక్యత్వాదతివ్యాప్తిసంగతిః ॥ అతవీవవహ్న్యా
 భావవజ్జలవద్వృత్తిజలవద్ద్రవైతివ్యాప్తివారణాయ విశిష్టద్వయాఘటిత
 త్వనివేకాపి సఫలః ॥ అన్యథా జలవద్ద్రవకాలీనవహ్న్యాభావవజ్జలవత్వా
 వచ్చిన్నవిషయితాయాఅపితాదృశప్రతిబంధకతావచ్చేదకతయా తత్రసావి

వచ్చిన్నానిరూపితత్వసత్వాత్ తాదృశవిశేషణమనధఃకంస్యాత్ || ప
రంతు సాధ్యాభావవదన్యత్రిత్వరూపవ్యాప్తివిశిష్టస్య సత్ప్రతిపక్షత్వమతే
వతాదృశరీతిర్నసంభవతి | విశిష్టదన్యఘటితత్వనివేశాపి విఫలః | బాధ
విశిష్టవ్యభిచారాదావతివ్యాప్తిశ్చ నసందర్భశుద్ధైరిప్రాహుః || వస్తుతస్తు||
సావవచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతేత్యత్ర అవచ్ఛేదకత్వంస్య
రూపసంబంధరూపం | అనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపం || ప్రతిబంధకతాసామా
న్యావచ్ఛేదకేత్యత్రతు స్వరూపసంబంధరూపమేవ ప్రథమే స్వరూపస
మ్బంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశాద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవాన్వి
హ్నైరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమదాత్మక బాధ
నావ్యాప్తిః | అన్యథా తాదృశబాధవిషయితావ్యాపకప్రతిబంధకతాసామా
న్యావచ్ఛేదకవిషయితాప్రసిద్ధ్యా అవ్యాప్తిసాన్యత్ | ఏవంచ బాధవి
శిష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయితావచ్చిన్నం వ్యాప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకత్వ
మేవ నతు సాధ్యవత్తాజ్ఞానప్రతిబంధకత్వం | తాదృశప్రతిబంధకత్వే బాధవిశి
ష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయితానిష్ఠ స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతా
నిరూపకత్వాభావాత్ || తథాచ బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయ
ితావచ్చిన్నవ్యాప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం నవ్యభిచారవిశిష్టబాధవి
షయితత్వం | కింతు బాధవిశిష్టవ్యభిచారవిషయితత్వమేవేతి తత్రాదాసీశ
యాదృశఘటత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వం | తాదృశభర్తావచ్చిన్నావిషయ
కప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వే సత్త్వాదతివ్యా
ప్తिसంగతిః || నచ తాదృశధూమాభావవద్ధృగవిశిష్టధూమవ్యభిచారివహ్ని
తావచ్చిన్నవిషయితావచ్చిన్నవ్యాప్తిజ్ఞానప్రతిబంధకతావచ్ఛేదికాయా
వ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయితాయాబాధత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వేనతా
దృశబాధత్వావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య బాధవిశిష్ట
వ్యభిచారత్వేనసత్త్వాత్ నతత్రాతివ్యాప్తिसంగతిరితివాచ్యం || వహ్నిర్ధూ

మహాన్యహ్నోరిత్యాదౌ ఏకత్రవ్యమితిరిత్యా భూమాభావపద్ధూమాభా
వపద్వ్యత్తిత్వపద్వహ్నిత్వవిశిష్టబాధాత్త కన్యభూచారేతివ్యాప్తైః గ్రంథ
కృతౌభిప్రతత్యాదితిధ్యేయం । ఏతేన ఉభయత్రైవ స్వరూపసంబం
ధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశేపి జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్నత్వాన్సాధారణ్యవిషయ
కత్వాన్సవచ్చిన్నత్వాన్సభయాభావవత్సాన్సవచ్చిన్నవిషయత్వాన్సవచ్చిన్నప్రతి
బంధకతాసామాన్యవిషయైవ జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతామా
దాయ జలవద్ధృదాదౌ ప్రాగుక్ర దౌషవారణస్య సంభవే ఏత
త్కల్పస్య నిర్దోషత్వమితి ప్రతిపత్తిమహస్తం ॥ సచ ప్రథమావచ్ఛేదక
త్వం స్వరూపసంబంధాత్కం ద్వితీయంతు అనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపం । జ్ఞా
నవైశిష్ట్యవచ్చిన్నప్రతిబంధకతామాదాయ వహ్నిభావపద్ధృదాదౌఅ
వ్యాప్తిస్తత్ప్రతిబంధకతాయాం నిరుక్తోభయాభావవత్త్వస్య విషయైవని
రాకరణీయా తథాచ వహ్నిధూమహాన్యహ్నోరిత్యాదౌ భూమాభావప
ద్ధూమాభావపద్వ్యత్తిసహితాన్సవచ్చిన్నవిషయత్వాన్సవచ్చిన్న ప్రతిబంధక
తాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తిభూమాభావపద్వహ్నికాలీనభూమాభావపద్వ్య
త్తిసహితాన్సవచ్చిన్నవిషయతాయాః సాన్సవచ్చిన్నానిరూపితత్వసత్వాదు
క్తాతివ్యాప్త్యనవకాశేన ఏతత్కల్పస్య నిర్దోషత్వమితివాచ్యం ॥ తథా
సతి వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగితాన్సభావపజ్జలం వహ్నిమజ్జలాది
త్యాదౌ వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగితవజ్జలాభావపత్తాదృశప్రతి
యోగితవజ్జలమిత్యాదిజ్ఞానీయప్రతిబంధకతాయా నిరుక్తోభయాభావవత్త్వే
న సామాన్యాంతరగతతయా తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృ
త్తివిషయతావచ్ఛేదకాప్రోద్ధ్యా వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజ
లరూపాశ్రయాసిద్ధావవ్యాప్త్యాప్తైరితిధ్యేయం ॥ ❖❖❖❖❖❖❖

* ఏతేన సాన్సవచ్చిన్నవిషయకత్వాన్సవచ్చిన్న యత్కించిత్ప్రతిబంధక
తావచ్ఛేదకవిషయతాకవిశిష్టనిరూపితవిషయతాతవ్యాప్తక సాన్సవచ్చిన్న
నిరూప్యతాకథమవత్త్వంసముదాయార్థాంతరి భట్టాచార్యైరుక్తం ॥ ❖

* అత్ర సావనచ్చిన్న విషయకత్వావచ్చిన్నేత్యత్ర అవచ్ఛేదకత్వమనతి
రిక్తవృత్తిత్వరూపంగ్రాహ్యం || అన్యథా జలవద్ధగ్రదాదావతివ్యాప్త్యాప
తైః | జలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీ
భూతవిషయితాకవహ్నుభావవజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధగ్రదత్వవిశిష్టనిరూపిత
విషయితాత్వవ్యాపకత్వస్య జలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్ననిరూప్యతాయాం స
త్వాత్ || ఏవంయత్కించితృప్తిబంధకతావచ్ఛేదకత్వత్రాప్యనతిరిక్తవృ
త్తిత్వరూపంగ్రాహ్యం || అన్యథావహ్నుభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయ
తావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయితాకహృదత్వాదివిష్టనిరూపి
తవిషయితాత్వవ్యాపకత్వస్య వహ్నుభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్ననిరూప్య
తాయామసత్వాత్ అనంభవాపత్యైః || యదించయత్కించితృప్తిబంధకతావ
చ్ఛేదకవిషయితాకత్వత్ర ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయితాసామాన్యకం
వివక్ష్యతే | తదా ద్వితీయానతిరిక్తవృత్తిత్వప్రయోజనంచితనీయం || అథ
యత్కించితృప్తిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయితాకవిశిష్టనిరూపితవిషయితాత్వ
వ్యాపకసావనచ్చిన్ననిరూప్యతాకధర్మవత్వమిత్యస్తేనవసమ్యక్తే ప్రతిబం
ధకతాయాంసావనచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నత్వనివేశోవ్యర్థి ఇతి || నచహృ
దోనహ్నుమాన్ధూమాదిత్యాదౌకెవలహృదాదావతివ్యాప్తిః తాదృశప్రతి
బంధకతావచ్ఛేదక వహ్నుభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయితాత్వవ్యాప
కత్వస్య హృదత్వావచ్చిన్ననిరూప్యతాయాం సత్వాదితివాచ్యం || సావ
నచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయత్వస్య తాదృశప్రతిబ
ద్ధకతావచ్ఛేదకవిషయితాయాం నివేశసావనశ్యకతయా తేనైవోక్తాతివ్యా
ప్తిపునరాసాదితిచెన్న || దోషతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపక
విషయితాశూన్యత్వనివేశే ప్రాగుక్రీత్యా జాతిమదవహ్నుభావవద్ధగ్ర
దాదా అతివ్యాప్తిరతౌ యద్యూపావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకవిషయ
తాశూన్యత్వనివేశసావనశ్యకతయా కెవలహృదాదావతివ్యాప్తితాదవస్థ
మితి || సచ యద్యూపావచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకవిషయితాశూన్యత్వ

మిమోక్తాతివ్యాప్తిభియా సావవచ్చిన్నవిషయితావ్యాపక విషయితాశూ
 న్యత్వమపినివేశనీయం । తావతాపి వ్యాపకత్వనివేశాపేక్షయా లాఘవా
 దితివాచ్యం । తథానతి హ్నాభావసజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధ్రవావతి
 వ్యాప్త్యాపతైః ॥ నచ విశిష్టద్వయాఘటితనివేశాన్నతత్రాతివ్యాప్తిరితి
 వాచ్యం ॥ వ్యాపకత్వనివేశాపేక్షయా విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశస్త్రేవ
 గురుత్వాత్ ఏతత్కల్పే విశిష్టద్వయాఘటితత్వస్యానివేశాదితిధ్యేయం ॥ ఏ
 తత్కల్పే ఉత్కంఠప్రతిపక్షస్య గగనాభావపదభావవత్కాలీనగగనాభా
 వపద్ధుటస్యచ సలక్ష్యత్వమితి ॥ అథాత్ర యత్క్రించితత్వనివేశేపివిశేషగు
 ణపద్ధుటేవ్యాప్తితాదవస్థస్యం । బాధజ్ఞానప్రతిబంధకతాయా ధర్మం శక్య
 శావదిత్యతానుగమశక్తియతే ॥ తాదృశసమూహాలంబనానుమితి ప్రతిబం
 ధకతావిశిష్టరూపవత్సంబాషత్వం వైశిష్ట్యంచ ॥ సస్వప్తిత్వస్వప్తిత్వ
 పలక్షితరూపావచ్చిన్నవిషయితాత్వవ్యాపకత్వోపభయసంబంధేన! వృత్తితా
 ద్వయంచ సావవచ్చిన్నవిషయితావ్యాపకత్వసంబంధేన! విషయితాత్వవ్యా
 పకత్వం సావవచ్చిన్ననిరూపితత్వసంబంధేనైతిధ్యేయం ॥ ❀❀❀❀❀

* స్వసజాతీయవిశిష్టాంతరాఘటితత్వకల్ప విశేష్యదత్తే విరోధివిష
 యతాప్రయ క్తత్వదశస్యవైయర్థ్యము క్తంఠట్టాచారైః॥తన్నసంగచ్ఛతే॥
 ఘటాదేరపి స్వపదనధర్మం శక్యత్వాత్ ॥ తథాహి యద్విషయకనిశ్చయో
 త్తరానుమితిసామాన్యే ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్యా
 భావః తత్త్వబాధత్వం । ఏవంఽత్యా వ్యభిచారత్వాదికంనిరుచ్య నివేశ్యం!
 తథాచ నిర్వహింః పద్ధతోపహ్నిమానిత్యాదౌ ఘటాదివిషయకనిశ్చయో
 త్తరానుమితౌ పక్షేసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావసత్వాత్ ఘటాదౌ
 వపి సస్వప్తిహేత్యాభావవిభాజకబాధత్వసత్వేన తద్వాఽణాయైవ తద్దశ
 సాధ్యత్వాత్ ॥ నచ వహ్నిమత్పర్వతరూపతాదృశాశ్రయాసిద్ధ్యసంగ
 హః । తత్రతాదృశవహ్నిదిఘటితత్వసత్వాత్! వహ్నిదేరాశ్రయాసిద్ధి
 త్వాదినా సాజాత్యవిరహేపి నిరుక్తబాధత్వాదినా సాజాత్యసత్వాదితి వా

చ్యుం || ఆశ్రయాసిద్ధిత్వమాదాయైవ తత్తలక్షణసమన్వయాత్ | స్వవృత్తి
 హేత్వాభాసవిభాజకీర్ణతయత్క్రించద్ధర్మవత్ విశిష్టాంతరాఘటితత్వస్వేన్
 వ వివక్షితత్వాత్ || అన్యథావిశేషగుణవద్భూతైరసంగ్రహవలైః | గుణ
 వద్భూతత్వాదేరాశ్రయాసిద్ధిత్వాదినా సాజాత్యవిరహేపి బాధత్వాదినా త
 త్సజాతీయత్వాత్ || యత్క్రించితస్వనివేశే నాశ్రయాసిద్ధిత్వమాదాయై
 వలక్షణసమన్వయః || అథ వహ్నుభావవాక్ హృదో వహ్నిమానిత్యా
 దౌ వహ్నుభావవద్ధృదాత్మకే బాధైవ్యాప్తిః | తత్త్ర నిరుక్తవిశిష్టాంత
 రవహ్నుభావఘటితత్వసత్త్వాదతస్తద్వాఙ్మణాయయద్విషయకనిశ్చయోత్త
 రానుమితీసామాన్యే విరోధివిషయతాప్రయుక్తః పక్షే సాధ్యవైశిష్ట్యావ
 గాహిత్యాభావః తత్వమేవ బాధత్వమిత్యాదిరీత్యా హేత్వాభాసవిభాజ
 కోనివాచ్యః | ఏవంచ ఘటాదివాఙ్మణాయ విరోధివిషయతాప్రయుక్త
 త్వదళవైయక్త్యం | ఘటాదేవిరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వఘటిత సాజా
 త్యవిరహేణ స్వవదేనాపాదాతుమశక్యత్వాదితీచేన్న | తథాసతి విశేష్య
 దళసముదాయస్వేన్ వైయక్త్యసంభవే విరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వద
 లమాత్రస్వేన్ వైయక్త్యాభిధానానౌచిత్యాత్ || నచ సిద్ధివిషయవార
 ణాయ విశేష్యదళసాధక్యం | సాజాత్యఘటకవిరోధివిషయతాప్రయుక్తే
 త్యత్ర విషయితాయాం విరోధిత్వస్యానుపాదేయత్వాత్ || యథా సన్ని
 వేశే వైయక్త్యాభావాదితివాచ్యం | తథాసతి విశేష్యదళే విరోధివిష
 యితాప్రయుక్తత్వదళస్యాపి సిద్ధివిషయవారణాయైవ సాధక్యసంభవే త
 దైవ్యయక్త్యాభిధానాసంగత్యావలైః ఇతి || అత్రకేచిత్ || ఉక్తరీత్యాబా
 ధత్వాదినిర్వచనే తాదృశబాధత్వాదేః ప్రతిబోధం భిన్నతావత్సవృత్తి
 హేత్వాభాసవిభాజకరూపస్య అన్యత్రానుభవేన స్వసజాతీయాప్రసిద్ధ్యా
 సంభవావత్తిరతః స్వవిషయతాప్రయుక్తోభయాభావప్రయోజకయత్క్రిం
 చిదభావాధికరణతాయాం జ్ఞానవైశిష్ట్యాప్రయోజ్యత్వేనతి సావవచ్చిన్నా
 విషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదక యమూపావచ్చిన్నవిషయతాత్వవ్యా

పకరూపావచ్ఛిన్నప్రయోజ్యత్వం తద్ధర్మావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయ
 తావచ్ఛేదకం యత్సం తదవత్సమితి స్వసజాతీయవిశిష్టాంతరాఘటితత్వ
 దళనిష్కర్వోవాచ్యః || తథాచ వహ్నిభావవద్ధృగతావచ్ఛిన్నవిషయతా
 ప్రయోజ్యం యత్ప్రతిపక్షహృదవృత్తివహ్నిభావాదినిష్ఠగౌత్రరాసు
 మితిసామాన్యనిష్ఠతాదృశసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావాధికరణత్వంతత్ర
 హృదవృత్తివహ్నిభావసత్ప్రతిపక్షవిషయతాప్రయోజ్యత్వమప్యస్తీతి ల
 క్షణసమన్వయః | జ్ఞానవైశిష్ట్యప్రయోజ్యత్వనివేశనంచాభావవాన్వహ్ని
 భావవానితినిశ్చయకాలీననిశ్చయాయాభావవద్ధృగతావచ్ఛిన్నవిషయతా
 ప్రయుక్తత్వమాదాయ దోషవారణాయ | ఏకదేశవిషయతామాదాయ
 సంభవవారణాయ వ్యాపకత్వనివేశః | విశేషగుణవద్ధటాదిసంగ్రహాయ
 యత్కించిత్వనివేశః | తథాచైకదేశవారణాయ విశేషదళసార్థక్యం | ప
 రింతు ఘటాదివిషయతాప్రయోజ్యతాదృశాధికరణత్వాప్రసిద్ధ్యా స్వపదే
 న ఘటాదేర్ధతుః శక్యత్వాత్ తద్వారకవిరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వద
 ల్యవైయధ్యం ఇతి ప్రతియోగిని స్వత్వాంతర్భావః | ధూమవ్యభిచారివ
 హ్నిమాఽధూమవాఽవచ్ఛేరిత్యాదిస్థలీయ బాధవిషయతాప్రయోజ్యా
 యః పక్వతపతైప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావాధికరణతాయః
 వ్యభిచారవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నప్రయోజ్యత్వాన్నతాదృశ
 విశిష్టాంతరం వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నమితి తత్రనావాప్తిః | నచైవం వ్య
 భిచారవిశిష్టమేయత్వాదాపతివ్యాప్తిరితివాచ్యం || స్వవిషయతాపదేన
 స్వవిషయతాంతఃపాతివిషయతాయావివక్షణాత్ | తథాచ వ్యభిచారవిశి
 ష్టమేయత్వవిషయతాయః తాదృశాధికరణత్వాప్రయోజకత్వేపి తదంతః
 పాతివ్యభిచారవిషయతాయాస్తథాత్వాత్ స్వపదేనవ్యభిచారవిశిష్టమేయ
 త్వాదేర్ధతుః శక్యత్వాత్ వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వాదికమపి స్వసజాతీ
 యవిశిష్టాంతరాఘటితం స్వమేవేతినాతిప్రసంగః || ఏవంచైతత్కల్పవ్యభి
 చారఘటితబాధేఽవ్యాప్తిదానమప్యగ్రసంగచ్ఛతే || బాధవిషయతాంతః

పాతివ్యభిచారవిషయతాప్రయోజ్య నిరుక్తోభయాభావప్రయోజకాభావా
 ధికరణతాయాం వ్యభిచారవిషయతాప్రయోజ్యత్వసత్వాత్ స్వపదేనబా
 ధాదెరపిసంగ్రహాత్ । సస్వప్తియావద్దేత్వాభాసనిభాజకెత్వాదేరపి సస్
 విషయతాంతఃపాతివిషయతాప్రయోజ్యనిరుక్తోభయాభావప్రయోజకీభూ
 తంయద్యదభావాధికరణత్వం తత్తదభావాధికరణత్వంవిశిష్టాంతరయద్ధర్మా
 వచ్చిన్నవిషయతాప్రయోజ్యంతద్ధర్మావచ్చిన్నాఘటితత్వమిత్యర్థోవాచ్యః
 సచ వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వాదావతివ్యాప్తివారణాయాంతఃపాతి విష
 యతామనివేశ్యవిశేష్యదళే విరోధివిషయతాప్రయ క్తత్వమిత్యత్రసీయ
 విరోధివిషయతాప్రయ క్తత్వమిత్యర్థోవాచ్యః । తథాచ నవ్యభిచారఘటి
 తదాధాదావవ్యాప్తిరితివాచ్యం ॥ ధూమవాసవ్యుత్తివశ్చేరిత్యాదిస్థలీయ
 సాధనాప్రసిద్ధిఘటితవ్యభిచారాత్మకధూమాభావవదస్యోత్తివమాతావతా
 వ్యవ్యాప్తిరిత్యాహుః ॥ తద్బింత్యం॥ ఘటాదావతివ్యాప్తివారకతయా వి
 రోధివిషయతాప్రయ క్తత్వదళసార్థక్యానంభవేస్యాహర్యస్థలై ఏకదేశైతి
 వ్యాప్తివారకత్వేనైవ సార్థక్యానంభవన తద్దేవ్యుద్ధార్యాభిధానాసంగతితా
 దవస్థాన్

* యద్విషయకనిశ్చయోత్తరానుమితాప్రకృతపక్షేప్రకృతసాధ్య
 వైశిష్ట్యావగాహిత్యస్యప్రకృతసాధ్యవ్యాప్య హేతువైశిష్ట్యావగాహిత్యస్యచ
 ద్వయోర్వ్యతిరేక స్తత్వమిత్యభయాభావఘటితహేత్వాభాస సామాన్యత
 క్షణం దీధితకృతాకృతం * తత్ర ప్రమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవారణాయని
 వేశితస్య విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశేషణస్యవిశిష్టాంతరవిషయత్వాప్రయో
 జ్యసస్విషయతాప్రయోజ్య తాదృశభయాభావప్రయోజకాభావాధికరణ
 తాకత్వమిత్యర్థో భట్టాచార్యేణకృతః * అత్ర ధూమాభావవద్ధూమవ్యభి
 చారివహ్నిమదాత్మకదాధవిషయతాప్రయోజ్యాయాం తాదృశ సాధ్యవైశి
 ష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం తాదృశబాధవిషయతాంతఃపాతివ్య
 భిచారవిషయతాప్రయోజ్యత్వసత్వాత్ తాదృశబాధాదావవ్యాప్తిరతోవి
 శిష్టాంతరవిషయత్వాప్రయోజ్యత్వపదేన యత్క్రిందిద్విశిష్టాంతరవిషయతా

తవ్యవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వంవివక్షితం || నచ సర్వత్రైకదే
 శవిషయితామాదాయానంభవసంభవేన వ్యభిచారఘటితబాధాదా అవ్యా
 ప్తిదానం సందర్భవిరుద్ధమితివాచ్యం || ప్రకృతలక్షణాశ్రయీభూతవిశిష్టా
 న్తరవిషయితాప్రయోజ్యత్వవివక్షయా ఏకదేశవిషయితామదాయ దా
 షవారణసంభవేనావ్యాప్తిదానస్సేవ ఉచితత్వాదితి || అథ వ్యభిచారా
 దివిషయితానిష్ఠస్య ప్రయోజకతావచ్ఛేదకీభూతస్య నిరవచ్ఛిన్నవహిత్యా
 దినిష్టావచ్ఛేదకతానిరూపకతాదృశవిషయితాత్వస్య జాతిమాణా భూమవ్య
 భిచారీత్యాదిజ్ఞానీయవిషయితాసాధారణవ్యభిచారాదిరూపవిశిష్టాంతరవి
 షయితాత్వావ్యాపకతయా మేయత్పరివిష్టవ్యభిచారాదావతివ్యాప్తిరతస్త
 ద్వాదరణాయ యతిఃచిద్విశిష్టాంతరవిషయితా వ్యాపకీభూతవిషయితా
 శూన్యజ్ఞానీయవిశిష్టాంతరవిషయితాత్వవ్యాపకత్వమేవవాచ్యం | ఏవంచ
 తాదృశవిశిష్టాంతరవిషయితావ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యజ్ఞానీయవిష
 యిత్యాప్రయోజ్యత్వనివేశేనైవ బాధవిషయితాంతఃపాతివ్యభిచారాది వి
 షయితామదాయ వ్యభిచారఘటితబాధాదావవ్యాప్తివారణసంభవే వి
 శిష్టాంతరవిషయితాత్వవ్యాపకత్వనివేశావ్యర్థత్వాది || నచ జాతిమాణా భూ
 మవ్యభిచారీత్యాదిజ్ఞానవారణాయ తాదృశోభయాభావప్రయోజకయతిః
 శ్చిద్విశిష్టాంతరవిషయితాత్వవ్యాపకత్వమేవ నివేశనీయమితివాచ్యం || త
 థాసతి జాత్యవచ్ఛేదేన భూమవ్యాప్త్యనగాహిభూమవ్యాప్త్యజాతిమదా
 ష్టామవాన్వయేనైవరిత్యత్ర మేయత్పరివిష్టభూమాభావవద్వృత్తివహిత్య
 కవ్యభిచారైతివాప్తిః | తత్రనహితత్వనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాఘటి
 త తాదృశవిషయితాత్వస్య అభావప్రయోజకజాతిమాణా భూమవ్యభిచారి
 తి జ్ఞానీయవిషయితాసాధారణవిశిష్టాంతరవిషయితాత్వావ్యాపకత్వాదితి
 యెన్న || అవ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యత్వనివేశే వ్యభిచారఘటితబాధా
 దావవ్యాప్తివారణసంభవేన మేయత్పరివిష్ట వ్యభిచారవిషయకజ్ఞానస్య
 వ్యభిచారాత్త కవిశిష్టాంతరవిషయితావ్యాపకవిషయితాశూన్యత్వవిరహే

ఐ కేవలవ్యభిచారజ్ఞానస్తే నైవ తాదృశతయా తజ్ఞానీయవిషయిత్యాప్రయో
జ్యత్వస్య కేవలవ్యభిచారవిషయకజ్ఞానాకాలీనమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవి
షయజ్ఞానోత్తరజ్ఞానవృత్తివాప్తస్యనగాహిత్యావధికరణతాయాం స
త్వాన్మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవారణాయైవ విశిష్టాంతరవిషయితాత్వవ్యాపక
రూపావచ్ఛిన్నత్వవర్ధంతస్య సార్థక్యసంభవాత్ ॥ ఏతేన స్యావచ్ఛిన్నా
విషయకజ్ఞానీయ విషయిత్యాప్రయోజ్యత్వనివేశేనైవోపపత్తౌ విశిష్టాంత
రవిషయితాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వనివేశోన్వర్ధక ఇత్యపి
ప్రత్యుక్తం ॥ ఉక్తరీత్యా మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదావతిప్రసంగాత్ ॥
(వస్తుతః॥ ధూమవ్యభిచారివహ్ని త్వేనాభావావగాహీ ధూమవ్యభిచారివ
హ్నిమాఽధూమాభావవానిత్యాదిబాధభ్రమస్యాపివిశిష్టాంతరవిషయిత్యా
వ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యతయాతద్విషయిత్యాప్రయోజ్యత్వస్యసాధ్యా
వగాహిత్యావధికరణతాయామసత్వేనావాప్తిరత్యావ్యాపకత్వనివేశః)
ఏతేన విశిష్టాంతరవిషయిత్యావ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యజ్ఞానీయవిషయ
తాప్యత్తిరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వనివేశసమపి హేయం ॥ సచ స్వవి
షయితాప్రయోజ్యత్వనివేశసం వ్యధామితివాచ్యం ॥ స్వపూర్వవృత్తిజ్ఞా
నీయప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయితాయావిన స్వనిష్ఠప్రతిబంధకతావచ్ఛే
దకాభావాధికరణతాప్రయోజకత్వాత్ సామగ్రిభావప్రయక్తతాదృ
శాభయాభావప్రయోజకసాధ్యావగాహిత్యావధికరణతాయాం విశి
ష్టాంతరవిషయిత్యాప్రయోజ్యత్వనత్వేన మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదావ
తివాప్తిపారకతయైవ తత్సాధకత్వాత్ ॥ సచ తథాపి విషయితాప్రయో
జ్యత్వమేవ నివేశ్యతాంకివిషయితాయాం స్వీయత్వనివేశేనైతివాచ్యం ॥
తావతాపి పర్యతోధూమాభావానిత్యాకారకభ్రమాత్మక బాధజ్ఞానీయ ప్ర
తిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయితాప్రయోజ్యాయాం నిరుక్తోభయాభావ
ప్రయోజకసాధ్యావగాహిత్యావధికరణతాయాంవిశిష్టాంతరవిషయితా
త్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వస్యనత్వేన మేయత్వవిశిష్టవ్యభి

చారాదావతివ్యాప్త్యాపత్తైః ॥ ధూమాభావవత్పర్యతాప్రసిద్ధ్యా బాధస్య
 విశిష్టాంతరవదేన ధతుః మశక్యత్వాత్ । నచతథాపి సావవచ్చిన్నావిషయ
 కప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నయత్కించిద్విశిష్టనిరూపితవిషయతా
 త్వవ్యాపకరూపావచ్చిన్నాప్రయోజ్యత్వనివేశాపేక్షయా లాఘవేన సావ
 వచ్చిన్నవిషయతాహూస్యప్రతీతివిషయతావృత్తి రూపావచ్చిన్నాప్రయో
 జ్యత్వస్య నివేశేనైవవ్యభిచారఘటితబాధాదినః గ్రహసంభవే వ్యాపకత్వ
 పర్యంతనివేశే ప్రయోజనాభావకతివాచ్యం ॥ తథానన్యసన్భవాపత్తైః ॥
 వ్యభిచారత్వావచ్చిన్నవిషయతాహూస్యభ్రమాత్తకవ్యభిచారాది ప్రతీతి
 విషయతావృత్తి రూపావచ్చిన్నాప్రయోజ్యత్వస్యతాదృశాధికరణతాయా
 మనత్వాత్ । ఏన సావవచ్చిన్నావిషయప్రతీతివిషయతావృత్తిరూపానవ
 చ్చిన్నప్రయోజకతానివేశేనైవ సామంజస్యే వ్యాపకత్వనివేశాన్యర్థజ్ఞప్త
 రాస్తం ॥ నచతథాపి యత్కించిద్విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపా
 వచ్చిన్నాప్రయోజ్యత్వమనివేశ్య యత్కించిద్విశిష్టాంతరవిషయతావృత్తి
 రూపానవచ్చిన్నప్రయోజకతాకత్వమేవ నివేశ్యతాంవ్యాపకత్వానివేశేన
 లాఘవాత్ । వ్యభిచారాదిఘటితబాధాదివిషయతానిష్ఠప్రయోజకతాయా
 శ్శూద్ధవ్యభిచారాదివిషయతావృత్తిరూపానవచ్చిన్నతయా తాదృశబాధా
 ద్యవ్యాప్తివారణసంభవాదితివాచ్యం । ధూమవ్యభిచారివహ్నిర్ధూమవాన్
 వహ్నిరిత్యాదిస్థలీయబాధావ్యాప్తిప్రసంగాత్ । తాదృశబాధవిషయతా
 నిష్ఠప్రయోజకతాయాః వ్యభిచారాత్తకవిశిష్టాంతరవిషయతావృత్తితాదృ
 శచాధవిషయతాత్వేనావచ్చిన్నత్వాత్ । కించనర్వత్రైవ బాధాదివిషయ
 తానిష్ఠప్రయోజకతాయాశ్శూద్ధసాదాదిరూపవిశిష్టాంతరవిషయతావృత్తి
 రూపావచ్ఛేద్యతయాసంభవాపత్తైశ్చ ॥ ఇదంత్యవధేయం । విశిష్టాంతర
 విషయతాత్వవ్యాపకరూపానవచ్చిన్నసవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతాకత్వ
 మేవ నివేశయతిమదితం ॥ విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్చి
 న్నాప్రయోజ్యత్వాపేక్షయాలాఘవాత్ । విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపక

రూపానవచ్చిన్నత్వస్య వ్యభిచారఘటితబాధవిషయితానిష్ఠతాదృశబాధవి
షయితాత్వావచ్చిన్నాభయాభావప్రయోజకతాయాంసత్వేనోభయాభా
వాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయితాత్వవ్యాపకరూపానవచ్చిన్నసవి
విషయితానిష్ఠప్రయోజకతాకత్వనివేశేనైవ సామంజస్యాదుభయాభావప్ర
యోజకాభావాధికరణతాపర్యంతానివేశకృతలాఘవాచ్చతిధ్యేయం ॥ నచ
విశేష్యదశప్రవిష్టవిరోధివిషయితాప్రయక్తోభయాభావాధికరణతాయాం
విశిష్టాంతరవిషయితాత్వవ్యాపకరూపావచ్చిన్నాప్రయోజ్యత్వనివేశేనైవ
సామంజస్యే పృథగ్విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశౌవ్యర్థః ఇతివాచ్యం । త
థాసతి సర్వత్రైవాసంభవాపత్తైః । హృదౌనహ్నభావవాక్ నహ్న
భావవ్యాప్యవాంశ్చైత్యాది నమూహంబనబాధాదివిషయక నిశ్చయోత్త
రానుమితౌ విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యవిరోధివిషయితాప్రయ
క్తోభయాభావానత్వాత్ । ఉక్తసమూహంబననిశ్చయోత్తరానుమితినిష్ఠో
భయాభావాధికరణతాయాంవినిగమకాసద్భావాత్సత్ప్రతిపక్షాదివిషయితా
యాఅపి ప్రయోజకత్వాత్ । ఏతేన యద్విషయకనిశ్చయోత్తరానుమితి
త్వవ్యాపకవిశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యవిరోధివిషయితాప్రయోజ్య
భయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాకత్వమిత్యస్తేన సమ్యక్త్వేనస
తంత్రవిశిష్టాంతరాఘటితత్వప్రవేశౌవ్యర్థః ఇత్యపి ప్రత్యుక్తం ॥ ఉక్తరీ
త్యా సంభవాపత్తైః । అత్ర యత్క్రిందిదధికరణతానివేశసాసంభవఇతి ధ్యే
యం ॥ నచ ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవాన్వహ్నిరిత్యాదౌబాధ
ఘటకీభూతధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్ప్రతివాప్తిః । బాధవిషయతాంతః
పాతి తదీయవిషయతాప్రయోజ్యతాదృశోభయాభావప్రయోజకసాధ్యవై
శిష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయితాత్వవ్యాపక
రూపావచ్చిన్నాప్రయోజ్యత్వసత్వాదితివాచ్యం । స్వవిషయితాప్రయో
జ్యత్వవదనస్వవిషయితాత్వవ్యాపకరూపావచ్చిన్నప్రయోజ్యత్వస్య వివ
క్షణీయత్వాత్ । అథోక్తరీత్యా విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశేనైవైవదే

శవారణసంభవే విశేష్యదళమనధాకం ఏకదేశీయ విషయితాత్వవ్యాపక
 కరూపావచ్చిన్నప్రయోజ్యతాప్రసిద్ధైన నవపదేన ఏకదేశ్య ధర్మ
 శక్యతైన విశిష్టాంతరాఘటితత్వానత్వాదేన ఏకదేశైతివ్యాప్త్యసం
 భవాత్ । నచాననుమభయేన విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్య తాదృ
 శోభయాభావాధికరణతాకం యత్తదన్యత్వరూపవిశిష్టాంతరాఘటితత్వని
 వేశాన్నవిశేష్యదళవైయధ్యమితివాచ్యం । తథానతి బాధాదేరసంగ్ర
 హావత్తైః । బాధాదెరపి స్వవిషయితాప్రయోజ్యవిశిష్టాంతరవిషయితాప్ర
 యోజ్య బాధసత్ప్రతిపక్షోభయవిషయకసమూహాలంబననిశ్చయోత్తరజ్ఞాన
 నిష్ఠతాదృశోభయాభావప్రయోజక సాధ్యావగాహితావభావాధికరణతాక
 తావదితిచెన్న ॥ విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్య స్వవిషయితాప్రయోజ్య
 తాదృశోభయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాసామాన్యకం యద్యత్త
 దన్యత్వస్య విశిష్టాంతరాఘటితత్వపదేన వివక్షయైవాసంభవాసంభవేనవి
 శేష్యదళసాధాక్యాత్ ॥ నచైవం వ్యభిచారవిశిష్టప్రమేయత్వావాస
 తివ్యాప్తిరితివాచ్యం ॥ విరోధివిషయితాయాం స్వీయత్వనివేశేనైవ తత్రా
 తివ్యాప్తివారణసంభవాదిధ్యేయం ॥ పరెతుః విశేష్యదళానుక్తాపాషాణ
 మయత్వవత్పర్వలైతివ్యాప్తిః । పాషాణమయోనవహ్నిమానితిజ్ఞానకాలీ
 నస్య పర్వతః పాషాణమయఇత్యాదిజ్ఞానస్యానుమితిప్రతిబంధకతయాపా
 షాణమయత్వవత్పర్వతవిషయితాయాలపి పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వతవి
 షయితాత్వవ్యాపకరూపావచ్చిన్నతాదృశాభావాధికరణతాప్రయోజకత్వా
 త్ ॥ నచ పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వతవిషయితాప్రయోజ్య తాదృశాధికర
 ణతాయా వహ్నిభావవత్పాషాణమయత్వవిశిష్టాంతరవిషయ
 తాప్రయోజ్యతాప్రసక్తాతివ్యాప్తిరితివాచ్యం । పాషాణమయత్వావచ్ఛే
 దేనవహ్నిభావఘటితవహ్నిభావవత్పాషాణమయత్వ విశిష్టస్యాప్రసిద్ధ
 త్వాత్ ॥ నచ విశేష్యదళోక్తావపి నిర్వహ్నిఃపర్వతోపహ్నిమానిత్యాదౌ
 పాషాణమయత్వవత్పర్వలైతివ్యాప్తిస్తత్ర విశేష్యదళస్యాపిసత్త్వాత్ ॥

యదిచ తత్ర విరోధవిషయిత్వాభావాన్నాతివ్యాప్తిరిత్యచ్యతే । తదా
 పి నిర్వహిషాః పర్యతావహిషామాన్వీలపర్యతత్వాదిత్యత్ర సీలత్వాభావవా
 నప్పహిషామాన్వీలత్వాభావవాంశ్చ పర్యతఇతిజ్ఞానీయవిషయితామాదాయ
 సీలత్వాభావవత్పర్యతేతివ్యాప్తిః । సాధ్యవత్పక్షవిషయితాబహిర్భూత
 విషయితారూపద్వితీయకల్పాక్తవిరోధవిషయితాయాః పాపాణమయత్వ
 వత్పర్యతాదావపి సత్త్వాత్తత్రాతివ్యాప్తిశ్చేతివాచ్యం । పాపాణమయో స
 వహిషామానితిజ్ఞానకాలీనపాపాణమయత్వవత్పర్యతజ్ఞానో త్రరజ్ఞానవృత్తితా
 దృశాధికరణతాయాం విరోధవిషయతాప్రయక్తత్వాన్సంభవ్యపగమాత్ ।
 పాపాణమయత్వవత్పర్యతవిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితి సామాన్యే వి
 రోధవిషయతాప్రక్తోభయాభావానత్వేన విశేష్యదశాభావాదేవోక్తాతి
 వ్యాప్త్యసంభవాదితిప్రాహుః ॥ వస్తుతస్తు ॥ సావితంశ్రేయణ తాదృశవిశి
 ష్టాంతరాఘటితత్వనివేశాపేక్షయా లాఘవేన దీఢితికారోక్తవిశేష్యదశ
 ప్రవిష్టోభయాభావాధికరణతాయామేవ విశిష్టాంతరవిషయితాత్వవ్యాప
 కరూపానవచ్చిన్నవిరోధవిషయితానిష్ఠప్రయోజకతాకత్వ నివేశాన్నవిశే
 ష్యదశవ్యావృత్యసంగతిః । అతపవపూర్వముక్తం భట్టాచార్యేణసావితన్త్రై
 ణ తాదృశవిశేషణంయత్పదార్థైనివేశ్యనిశ్చయపవతాదృశవిశిష్టాంతరా
 విషయకత్వంనివేశ్యమితి । స్వరసాదత్ర నిష్కల్యైకత్వ ఉభయాభావాధికర
 ణతాప్రయోజకతాయాం తాదృశవిశేషణమితిధ్యాయం ॥ యత్తు ॥ గగనమభా
 వాప్రతియోగిగగనాదిత్యాదావభావాప్రతియోగిత్య వ్యావకీభూతాభావ
 ప్రతియోగిగగనరూపసాధారణ్యబాధఘటితేవాప్తిస్తజ్ఞానో త్రరజ్ఞాననిష్ఠ
 తాదృశసాధ్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం బాధరూపవిశిష్టాంతరవి
 షయిత్యప్రయోజ్యత్వాదితి ॥ తత్తుచ్ఛం ॥ సాధ్యవత్తాబుద్ధావభావప్రతియో
 గిగగననిశ్చయత్వేనప్రతిబంధకతయైవోపపత్తేతత్ర జ్ఞానవిశిష్టజ్ఞానత్వేనా
 సాధారణ్యజ్ఞానస్యప్రతిబంధకత్వాంతరాభావేనతస్యాలక్ష్యతానీత్ । సావ
 తంశ్రేయణ ప్రతిబంధకత్వాభావాద్దోషత్వసావ్యయక్తత్వానీత్ । వ్యభిచారఘ

టితబాధాదేశ్య సావితంల్యేణ దూషకత్వాత్ తత్సంగ్రహప్రకారస్యా
వశ్యకత్వాత్ || ***

* వ్యభిచారాదిసుటితబాధాదివిషయతాప్రయోజ్యాయా దీధితకారో
క్తోభయాభావాధికరణతాయావ్యాప్త్యాద్యవగాహితావిరహప్రయోజ్యత్వే
న యత్కించిద్విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నతాదృశబా
ధాదివిషయతాన్తఃపాతివ్యభిచారవిషయతాప్రయోజ్యత్వనియమాత్ తత్సం
గ్రహాయ తాదృశోభయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాపర్యంతనివేశ
తిభట్టాచార్యేణోక్తం*నచవిశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వవిషయతా
ప్రయోజ్య తాదృశోభయాభావప్రయోజకాధికరణతాకత్వమిత్యుక్తావేవ
వ్యభిచారఘటిత బాధాదేసాస్పృశ్యవైశిష్ట్యవగాహితాన్విభావాధికరణతాన్య
క్తిమాదాయాపి లక్షణసమన్వయసంభవే ఉభయాభావప్రయోజకాధికర
ణతాయామభావీయత్వనివేశో వ్యభిచారివాచ్యం । జన్యతావచ్ఛేదకవిష
యతాయాః జనకతావచ్ఛేదకవిషయతాప్రయోజ్యత్వేన మేయత్సవిశిష్టవ్య
భిచారవిషయకసంస్కారోత్తరవృత్తితజ్జన్యస్త్వతా యా మేయత్సవిశిష్ట
వ్యభిచారతావచ్ఛిన్నవిషయతా తదధికరణతామాదాయ మేయత్సవిశి
ష్టవ్యభిచారాదౌ అతివ్యాప్తివారకతయా తత్సార్థక్యాత్ । స్మృతిని
ష్ఠతాదృశాధికరణతాయాం తాదృశస్త్వత్వనంతరానాహార్యజ్ఞాననిష్ఠతాదృ
శోభయాభావప్రయోజకత్వస్య సంస్కారీయ మేయత్సవిశిష్టవ్యభిచారవి
షయతాప్రయోజ్యత్వస్యచనత్వాత్ ॥ నచ స్మృతినిష్ఠతాదృశాధికరణతా
యాః వ్యభిచారాత్మక విశిష్టాంతరవిషయత్వ ప్రయోజ్యత్వానోక్తాతి
వ్యాప్తిరితివాచ్యం । జనకతావచ్ఛేదకరూపైవైవజన్యతావచ్ఛేదకవిషయ
తాప్రయోజకత్వేన శుద్ధవ్యభిచారవిషయతాత్వేన తత్రాప్రయోజకత్వా
దితిధ్యేయం ॥యత్తు॥ తాదృశాధికరణతాయామభావీయత్వానివేశే మేయ
త్సవిశిష్టవ్యభిచారవ్యాప్యవత్సతివ్యాప్తిః । తాదృశవ్యాప్యవత్వావచ్ఛిన్న
విషయతాప్రయోజ్య మేయత్సవిశిష్టవ్యభిచారవిధేయకానుమితి నిష్టవి

యతాధికరణతాయాం ఉభయాభావప్రయోజకత్వస్య విశిష్టాంతరవిషయ
తాప్రయోజ్యత్వస్యచసత్త్వాదితి || తత్తుచ్ఛం || అభావీయత్వనివేశేపి వ్యా
ప్త్యనగాహిత్యాభావాధికరణతామదాయ విశిష్టాంతరాఘటితత్వస్య త
త్రాసత్వేనాతివ్యాప్తైర్దుర్వారత్వాదితి || అథవర్షితో ధూమవాక్ వహ్ని
రిత్యత్రధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమదాదావతివ్యాప్తిః | ధూ
మవ్యభిచారివహ్నిమాక్ ధూమాభావవాక్ ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాం
శ్చ పర్వతశత్యాదిజ్ఞానీయధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వావ
చ్ఛిన్నవిషయతాయాన్సాధ్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాప్రయోజకత్వే
న స్వవిషయతాప్రయోజ్య తాదృశసాధ్యావగాహిత్యాభావాధికరణతా
యాం విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యావకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వస్య
సత్వేనవిశిష్టాంతరాఘటితత్వస్య వ్యభిచారఘటితతమో విశేష్యదత్తస్య
చ సత్త్వాత్ || నచ స్వవిషయతాప్రయోజ్యతాదృశాధికరణతాయాం ధూ
మవ్యభిచారివహ్నిమత్పర్వతరూప విశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వస
త్వాత్కథం తత్రాత్రివ్యాప్తిరితివాచ్యం || ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్ప
ర్వతరూపవిశిష్టసాప్రసిద్ధ్యా విశిష్టాంతరపదేన తస్యోపాదాతుమశక్య
త్వాత్ || నచ స్వవిషయతాప్రయోజ్య తాదృశోభయాభావప్రయోజకాభా
వాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయిత్వాప్రయోజ్యత్వమివ కించిద్రూ
పావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితయద్రూపావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాక విశే
ష్యతాత్వేనస్వవిషయిత్వాః ప్రయోజకత్వం కించిద్రూపావచ్ఛిన్నవిశే
ష్యతానిరూపితయద్రూపావచ్ఛిన్నప్రకారతాత్వావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వ
మపి నివేశనీయం | తథాచ స్వవిషయిత్వాప్రయోజ్యాయాం తాదృశ సా
ధ్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం ధూమాభావత్వావచ్ఛిన్న ప్రకా
రతానిరూపితధూమవ్యభిచారి వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకవిశేష్య
తాత్వేన ప్రయోజకతయా పర్వతత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితధూమ
వ్యభిచారివహ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాత్వావచ్ఛిన్న ప్రయోజ్యత్వస్యచ

తత్ర సత్త్వాన్నితివ్యాప్తిరితివాచ్యం ॥ ఏవమపి ధూమవ్యభిచారివహ్నిర్ధూమవాన్సహ్నోరిత్యాదౌ ప్రమెయత్వవిశిష్టధూమవ్యభిచారివహ్నిర్ధూమతివ్యాప్తిః! ప్రమేయత్వవాన్ ధూమాభావవాన్ ప్రమెయత్వవాన్ శ్చ ధూమవ్యభిచారివహ్నిరిత్యాకారకజ్ఞానో త్రరజ్ఞాననిష్ఠ సాధ్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం స్వవిషయితాప్రయోజ్యత్వస్య విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యత్వస్య నిరుక్తికినిరూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితా తదూపావచ్ఛిన్నప్రకారతాత్వావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వస్యచసత్త్వాత్ ॥ ఏవం హృదోధూమవాన్సహ్నోరిత్యాదౌ మెయత్వవిశిష్ట ధూమాభావవాన్సహ్నోరిత్యాదౌ తాదృశధూమాభావవాన్ శ్చ హృదఇతి జ్ఞానో త్రరానుమితినిష్ఠస్వవిషయితాప్రయోజ్య హేతువైష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతానూదాయ మేయత్వవిశిష్టధూమాభావవద్ధృదాదావతివ్యాప్తిరితి ॥ ఏతేన సావచ్ఛిన్నవిరోధివిషయితాప్రయత్వనివేశాదుక్తస్థలే నాతివ్యాప్తిరితిపరాంతం ॥ మైవం ॥ విశేష్యదళఘటక విరోధివిషయితానిష్ఠ ప్రయోజకత్వస్య విశిష్టాంతరాఘటితత్వదళఘటకస్వవిషయితానిష్ఠ ప్రయోజకత్వస్యచ ద్వయోరకరూపావచ్ఛిన్నత్వవివక్షయా యద్విషయక నిశ్చయోత్తరానుమితి సామాన్యే విరోధివిషయితానిష్ఠయదూపావచ్ఛిన్నప్రయోతకతానిరూపిత ప్రయోజ్య తావదుభయాభావవత్త్వం స్వవిషయితానిష్ఠతదూపావచ్ఛిన్నప్రయోజకతానిరూపిత ప్రయోజ్య తావద్విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యోభయాభావ ప్రయోజకాభావాధికరణతాకత్వమిత్యర్థఃస్య పర్యవసితత్వేన పాగ్గుక్తాతివ్యాప్త్యనవకాశాదితి ॥ ఏవంచ ధూమవ్యభిచారివహ్నిర్ధూమవాన్సహ్నోరిత్యత్ర ధూమవ్యభిచారివహ్నియతి పాగ్గుక్తాతివ్యాప్తివారణాయ విశిష్టాంతరాఘటితత్వశరీరే స్వవిషయితాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వమపినివేశనీయం! ప్రయోజకతావచ్ఛేదకయోరైక్యవివక్షణేన తత్రాతివ్యాప్తివారణసంభవాత్ ఇతి! ప్రయోజకతాయాం స్వవిషయితానిష్ఠత్వం

ప్రయోజకతావచ్ఛేదకైక్యలాభాద్యైవేతిధ్యేయం ప్రతిబంధకతాఘటితలక్షణాపి విషయతానిష్ఠయద్యూపావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాప్రతిబంధకత్వంవిశేషదళఘటకం స్వవిషయతానిష్ఠతద్యూపావచ్ఛిన్నప్రయోజకత్వమేవవిశిష్టాన్తరాఘటితత్వశరీరేపినివేశనీయం నాతస్సలక్షణైః క్రదోషసంభవః॥

* విరోధివిషయతాపదేన తాదృశాభయాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకకాతౌ యద్యూపావచ్ఛిన్నాంశే యద్యూపావచ్ఛిన్నవైశిష్ట్యవగాహిత్యం నివిష్టం తద్యూపావచ్ఛిన్నాంశే తద్యూపావచ్ఛిన్నాభావ తదావ్యప్యాన్యతరవిషయత్వం సిద్ధివిషయేఽతివ్యాప్తివారణాయ నివిష్టం భట్టాచార్యేణ *నచాభయాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకకోతౌ యద్యూపావచ్ఛిన్నవైశిష్ట్యవగాహిత్యం నివిష్టం తద్యూపావచ్ఛిన్నాభావ తదావ్యప్యాన్యతరవిషయతావివక్షణేన సామంజస్యే తద్యూపావచ్ఛిన్నాంశదళస్య వైయధ్యమితివాచ్యం ॥ వహ్నిభావవద్ధృదకాలీన పర్వతౌ వహ్నిమానిత్యాదౌ సిద్ధివిషయేఽతివ్యాప్తివారణాయ తదుపాదానాదితి విభావనీయం ॥ అథ విరోధివిషయతాశరీరే తద్యూపావచ్ఛిన్నాభావత్వేన తద్యూపావచ్ఛిన్నాభావవిషయత్వం వస్తుగత్యా తద్యూపావచ్ఛిన్నాభావవిషయత్వంవానివేశితం ఆద్యే పర్వతౌ వహ్నిభావవానిత్యత్ర వహ్నిమత్పర్వతరూపబాధేఽవ్యాప్తిః । ద్వితీయేపర్వతౌ వహ్నిమాన్ద్రవ్యాభావాదిత్యాదౌ వహ్నిమత్పర్వతాత్మకసిద్ధివిషయేఽతివ్యాప్తిః । వస్తుగత్యా వహ్నిరపిద్రవ్యాభావాభావత్వాదితి ॥ నచ యద్యూపావచ్ఛిన్నాంశే యదవగాహితా తత్సర్వరూపాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకరూపేణ తదభావవిషయత్వం వివక్షణీయం ॥ తథాచ వహ్నిత్వస్య పర్వతౌ వహ్నిభావవానిత్యత్ర తత్సర్వరూపాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాత్ । పర్వతౌ వహ్నిమాన్ద్రవ్యాభావాదిత్యత్ర తాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాత్ నప్రాగుక్తావ్యాప్తివ్యాప్త్యైవరవాశశక్తివాచ్యం ॥ ఏవమపి హృదౌ వహ్నిభావమాన్ద్రవ్యాభావమాన్ద్రవ్యాభావవాన్యహ్నిరీత్యా

దౌ సాధ్యవత్ప్రకృతివ్యాప్తః ॥ దృశ్యస్వరూపాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నిభావత్వే వహ్నిస్వరూపాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య దృవ్యాభావత్వేనత్వాత్ ॥ సచ యద్యూపావచ్ఛిన్నంశే యద్యూపావచ్ఛిన్నావగాహితా నివిష్టా తద్యూపసమనియతానుయోగితానిరూపితప్రతియోగితావచ్ఛేదకరూపేణ తద్యూపావచ్ఛిన్నాభావవిషయతానివేశాన్నపాగుక్రదోషః । వహ్నిభావత్వాదౌ దృశ్యత్వాదినమనియతానుయోగితానిరూపితప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావాదితివాచ్యం ॥ ఏవమపి యత్ర సమవాయావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకావహ్నిభావస్య సాధ్యత్వం సంయోగేన వహ్నిహేతుత్వం తత్ర సాధ్యవత్ప్రకృతివ్యాప్తః । వహ్నిత్వసమనియతానుయోగితానిరూపితప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్నిభావత్వాదావపినత్వాత్ ॥ సచ యదవచ్ఛిన్నే యద్యూపఘటిత రూపావచ్ఛిన్నసంసగతాక యద్యూపావచ్ఛిన్నావగాహితత్వం నివిష్టం తద్యూపావచ్ఛిన్నసంసగతాక తద్యూపావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవృత్తి తద్యూపసమనియతానుయోగితానిరూపితప్రతియోగితావచ్ఛేదక తావద్ధర్మేణ తద్యూపావచ్ఛిన్నాభావవిషయతానివేశాన్నదోషః ॥ సమవాయావచ్ఛిన్నవహ్నిభావస్య సంయోగత్వాద్యవచ్ఛిన్నసంసగతాక ప్రతియోగితాకాభావవృత్తిత్వాభావాన్నోక్రదోషః ॥ యద్యూపఘటితరూపావచ్ఛిన్నైత్యపాదానాత్ పర్వతత్వావచ్ఛేదేన వహ్నిసాధ్యతాస్థిత వివిష్టసంసగతావచ్ఛేదకా ప్రసిద్ధావపి నక్షతిః । సంసగతావచ్ఛేదకకోటిప్రవిష్టసంయోగత్వమాదాయైవ ప్రసిద్ధిసంభవాదితివాచ్యం ॥ తావతాపి హృదో ధూమజనకతేజోభావమావహ్నిరిత్యాదౌ సాధ్యవత్ప్రకృతివ్యాప్తైదుర్భావైకత్వాత్ ॥ వహ్నిత్వసమనియతానుయోగితానిరూపిత ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నాభావవృత్తిత్వస్యచ ధూమజనకతేజోభావత్వేనత్వాదితి ॥ యదిచ ధూమజనకతేజోభావోసహ్నిభావస్వరూపః సమ

నియతాభావానామైక్యానభ్యుపగమాత్ ఇత్యుచ్యతే || తదా కథంచిదు
 క్తాతివాప్తిప్రవారణం సంభవతీతిసుధీభిర్విభావనీయం || నచోక్తరీత్యా వి
 రోధవిషయతానిర్వచనై విరోధియద్విషయతాసామాన్యప్రయుక్తస్తాద్యుకౌ
 భయాభావస్తత్సమిత్వస్యేన సమ్యక్త్వే శేషతైయథ్యమితి వాచ్యం ||
 తథాసతి పర్వతోవహ్నిమాన్నిలపర్వతాదిత్యత్ర నీలత్వాభావవత్పర్వతే
 తివాప్తిస్తాపత్యైః || నీలత్వాభావవాన్వహ్నిభావవాన్నిలత్వాభావవా
 శ్చ పర్వతఇత్యాకారకజ్ఞానోత్తరానుమితినిష్ఠసాధ్యవగాహిత్యాభావాధి
 కరణతాయాం నీలత్వాభావవత్పర్వతనిరూపితవిరోధవిషయతాసామాన్య
 ప్రయోజ్యత్వసత్వాదితిధ్యేయం | అథ పక్షవృత్తిత్వాఘటితసాధ్యవ్యాపకీ
 భూతాభావప్రతియోగిహేతురూపసాధారణ్యవాప్తిః | పక్షవృత్తిత్వా
 ఘటితసాధారణ్యజ్ఞానై నిరుక్తవిరోధవిషయత్వాభావాత్ | తాదృశా
 సాధారణ్యవిషయక నిశ్చయోత్తరానుమితిసామాన్యే నిరుక్తోభయాభా
 హాసత్వేన నిరుక్తవిశేష్యదళానాక్రాంతత్వాత్ | సప్తవిషయతాప్రయో
 జ్య తాదృశోభయాభావ ప్రయోజక తాదృశ సాధ్యావగాహిత్యాభా
 వాధికరణతాయాం హేతుమత్పక్షరూపవిశిష్టాంతరవిషయతా ప్రయోజ్య
 త్వసత్వేన విశిష్టాంతరాఘటితత్వాసత్వాచ్చ || నచ విశేష్యదళరక్షణాయ
 యద్విషయకనిశ్చయే పక్షధమిక హేతుమత్తాజ్ఞానకాలీనత్వం దేయమి
 తివాచ్యం | తథాసతి యద్విషయకనిశ్చయేనాహార్యత్వనివేశసావశ్యక
 తయా న్వరూపసిద్ధావవాప్తిస్తాపత్యైః || యత్తు || యద్విషయకనిశ్చయో
 త్తరమిత్యత్ర తృతీయక్షణవ్యావృత్తమవ్యవహితోత్తరత్వమేవ నివేశనీ
 యం | తథాచాసాధారణ్యనిశ్చయోత్తరం పక్షే హేతుసాధ్యావగాహ్య
 నాహార్యజ్ఞానానుత్పత్త్యా తాదృశనిశ్చయోత్తరానుమితిసామాన్యవిషయ ని
 రుక్తోభయాభావసత్వాత్ విశేష్యదళమక్షతమెవేతి || తత్తుచ్చం || ద్వితీయ
 క్షణమాత్రపర్యవసాయస్యవహితోత్తరత్వనివేశే కాంచనమయః పర్వతో
 వహ్నిమాకథూమాదిత్యాదౌ కాంచనమయత్వవ్యాపకీభూతాభావప్రతి

యోగి హేతురూపస్యాసాధారణ్యానాత్మకస్యాలక్ష్యతయా తత్రాతివ్యాప్త్యాపత్తైః॥ హృదోవహ్నిమాజలాదిత్యత్ర జలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావఘటితవహ్నిభావవజ్జలవదాత్మకైతివ్యాప్త్యాపత్తైశ్చ॥ తన్నిశ్చయద్వితీయక్షణే నిరుక్తోభయానగాహ్యనాహభ్యజ్ఞానానుత్పాదాదివిషయసాధారణ్యవిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితి సామాన్యే నిరుక్తోభయాభావసత్వేపి ఉక్తవిరోధివిషయతాప్రయక్తత్వవిశిష్టతాద్యకోభయాభావాసత్వాదసాధారణ్యావ్యాప్తితాదవస్థానాచ్చ నచ విశేష్యదళరక్షణాయ హేతుమత్పక్షజ్ఞానాకాలీనత్వాసాధారణ్యవిషయకత్వైవతదుభయాభావవైశిష్ట్యమసాధారణ్యజ్ఞానే విరోధివిషయతాసంపాదనాయచ ముఖ్యవిశేష్యతాద్యయశూన్యత్వం యద్విషయకనిశ్చయేనివేశనీయం॥ తథాచసాధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి హేతుమాన్వక్ష్యత్యాకారక విశిష్టవిషయతాశాలిజ్ఞానమాదాయైవాసాధారణ్యాలక్షణసమన్వయఇతివాచ్యం॥ హేతుమత్పక్షావిషయక హేతుమత్పక్షజ్ఞానకాలీనాసాధారణ్యజ్ఞానేపినిరుక్తోభయాభావవత్ప్రస్యముఖ్యవిశేష్యతాద్యయశూన్యత్వస్యచ సత్వాత్ తత్తద నిరుక్తవిరోధివిషయతావసత్వాత్తదుత్తరానుమితౌ విరోధివిషయతాప్రయక్తోభయాభావాసత్వాత్ అసాధారణ్యావ్యాప్తితాదవస్థానాత్ జాతిమాన్వహ్నిభావవానిత్యాదిజ్ఞానమాదాయానంభవవారణాయావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వనివేశస్యావశ్యకతయా విశిష్టవిషయతాశాలిజ్ఞానమాదాయ లక్షణసమన్వయాసంభవాచ్చ॥ ఏన హేతుమత్పక్షజ్ఞానాకాలీనత్వంపరిత్యజ్య హేతుమత్పక్షజ్ఞానభిన్నత్వఘటితోభయాభావనివేశే విశిష్టవిషయతాశాలిజ్ఞానమాదాయైవాసాధారణ్యసంగ్రహఇత్యపిపరాస్తం ॥ నచ యదంశేయదవగాహిత్యం తదంశే తదవగాహిగ్రహ ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయిత్యం తద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతైవ విరోధివిషయతాపదేనవాచ్యం॥ యద్విషయకనిశ్చయేచ హేతుమత్పక్షజ్ఞానాకాలీనత్వఘటితోభయాభావవత్ప్రమేననివేశనీయం తథాచ హేతుమత్పక్షజ్ఞానా

లీన హేతుమత్పక్షావిషయకాసాధారణ్యజ్ఞానమాదాయైవ లక్షణసమన్వయ
 ఇతివాచ్యం । విరోధివిషయతాపదస్య ఉక్తార్థకత్వే పర్వతావహిమా
 ఘాతాదిత్యాదౌ సాధ్యవత్పక్షేతివాస్త్యప్రతిపక్షైః । వహిమాఘాతా
 భావవాక్ వహిమాంశ్చ పర్వతఇత్యాదిజ్ఞానీయప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక
 త్వస్య వహిమత్పర్వతవిషయతాయామపి సత్వాదితిచేదత్యక్తిచిత్ । వి
 రోధివిషయతాపదేన యద్యుపావచ్చిన్నాంశే యద్యుపావచ్చిన్నావగా
 హితానివిష్టాతద్రూపానవచ్చిన్న విశేష త్యానిరూపితతద్రూపావచ్చిన్నా
 భావతద్వాస్త్యస్యతరవిషయతావాచ్యాదివిషయకనిశ్చయేతాదృశా
 భయాభావవత్త్వనివేషనీయం । తథాచ హేతుమత్పక్షజ్ఞానకాలీనతాదృశవ
 త్తావిషయకాసాధారణ్యజ్ఞానమాదాయైవాసాధారణ్యసజ్జహిత్యాహుః॥
 తదవ్యసత్॥ ఉక్తక్రమేణ విరోధివిషయతానిర్వచనే పర్వతావహిమాన్వ
 హిమత్పర్వతాభావాదిత్యత్ర సాధ్యవత్పక్షేతివాస్త్యైః ॥ నవాస్త్యు ॥ సా
 ధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి హేతుమత్తానిశ్చయాన్వత్యానిసాధారణ్య
 విషయకత్వోభయాభావవత్త్వం యద్విషయకనిశ్చయేనివేషనీయం ॥ తథా
 చ సాధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి హేతుమాప్తక్షణికార్థజ్ఞాన
 మాదాయైవాసాధారణ్యై లక్షణసమన్వయః ॥ నహోక్తజ్ఞానసాధ్యవ్యాపకీ
 భూతవిషయతాహున్వత్యానిభావాత్కథం తదాదాయ లక్షణసమన్వయఇ
 తివాచ్యం ॥ అవ్యాపకీభూతవిషయతాహున్వత్పదేనాపి సాధ్యవ్యాపకీ
 భూతాభావప్రతియోగి హేతుమత్పక్షవిషయతానంతరపాతి అవ్యాపకీభూ
 తవిషయతాహున్వత్పర్వ సాధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి హేతుమ
 త్పక్షవిషయత్యాభావవత్త్యావ్యాపకీభూత విషయతావత్వోభయాభావస్య
 వివక్షితత్వాదితిస్రాహుః ॥ ఏతేన విశేష్యదశప్రవిష్టవిరోధివిషయతాని
 స్త్యయోజకతాయాం విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపానవచ్చిన్న
 త్వనివేషేనైవ సామంజస్యే పృథగ్విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేషోవిఫలః ॥
 నచ పృథగ్విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేషే హృదత్యావచ్ఛేదేనవహేన్నాని

భ్యతాస్థల తదవచ్ఛేదేన వహ్నిభావావాసతివ్యాప్తిః । హృదత్వావ
 వచ్ఛేదేనవహ్నిభావవిషయితాత్వావచ్ఛిన్న తాదృశోభయాభావప్ర
 యోజకతాయావిశిష్టాస్తరవిషయితాత్వవ్యాపకరూపానవచ్ఛిన్నత్వాత్ ।
 స్వమలెతు తాదృశోభయాభావప్రయోజకీభూతాయాం హృదత్వావచ్ఛే
 దేన సాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం సామానాధికర
 ణ్యేనవహ్నిభావవద్ధృదాత్మకవిశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యత్వసత్వా
 న్నాతివ్యాప్తిరితి వాచ్యం ॥ తస్య లక్ష్యత్వాత్ । అస్యథా సామానాధి
 కరణ్యేన సాధ్యావగాహిత్యాభావాధికరణతామదాయ తన్నివేశే
 ప్యప్రతీకారాదితి పూర్వపక్షోనిరస్తః । సాధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతి
 యోగి హేతుమత్పక్షవిషయత్వస్యేన నిరుక్తవిరోధివిషయతాయాపత్వా
 త్తన్నిష్ఠప్రయోజకతాయాః హేతుమత్పక్షరూపవిశిష్టాంతరవిషయితాత్వ
 వ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నతయాసాధారణ్యావ్యాప్తిప్రసంగాదితిధ్యేయం॥
 అథోక్తరీత్యాసాధారణ్య విశేష్యదశసత్వసమ్పదనేపి హేతుమ
 త్పక్షరూపవిశిష్టాంతరఘటితత్వాత్కథం తత్సంగ్రహః ॥ నచ విశిష్టాంత
 రవదేన ప్రకృతలక్షణాక్రాంతవిశిష్టాంతరంవక్తవ్యం । హేతుమత్పక్షా
 దికంచ సతథేతివాద్యం । తావతాపి జలాభావవద్ధృదకాలీనవహ్నిసా
 భ్యతాస్థల జలవద్ధృదాత్మక హేతుమత్పక్షస్య తాదృశతయా తత్రత్యాసా
 ధారణ్యావ్యాప్తైరవరోహాత్ ॥ నచ విశిష్టాంతరాఘటితత్వశరీరే జ్ఞాన
 వైశిష్ట్యాప్రయోజ్యత్వేనతి యద్విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యత్వం త
 దభావనివేశాన్నసాధారణ్యసంగ్రహాన్నివాద్యం । తథాసతి మేయత్వ
 విశిష్టాసాధారణ్యేతివ్యాప్త్యాపత్తైః ॥ అథాసాధారణ్యవిషయితాత్వా
 వచ్ఛిన్నప్రయోజకత్వానిరూపితత్వజ్ఞానవైశిష్ట్యాప్రయోజ్యధికరణతావృ
 త్తిత్వాభయాభావస్య విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యతాయాం నివేశే
 హేతుమత్పక్షరూపవిశిష్టాంతరమాదాయనాసాధారణ్యసంగ్రహాన్నితి ॥
 నచైవమసాధారణ్యజ్ఞానకాలీనమేయత్వవిశిష్టబాధజ్ఞానోత్తరానుమితి ని

ష్టమేయత్వవిశిష్టబాధవిషయితా ప్రయోజ్య సాధ్యావగాహిత్యాభావాధి
కరణతాయాం బాధాద్యాత్మక విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యత్వ స
త్వేపి తత్ప్రయోజ్యతాయాం నిరుక్తోభయాభావాసత్వాత్ మేయత్వ
విశిష్టబాధైతివాన్తిప్తిరితివాచ్యం సర్వవిషయతాప్రయోజ్యతాయామపి ని
రుక్తోభయాభావనివేశాత్ || అథ తాదృశాధికరణతానిష్ఠశాతుమత్పక్షా
దివిషయితాప్రయోజ్యత్వం ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్తస్థానికరణ
ఘటకైర్యావద్భిః నిరూపితమేకమేవ నతు నానైతి కథం విశిష్టాంతరవి
షయితాప్రయోజ్యతాయాం తాదృశోభయాభావనివేశేషసాధారణ్యసం
గ్రహాభిచేత్తాదృశప్రయోజ్యత్వస్యేకైకైతాదృశప్రయోజ్యతానిరూపిత
శాతుమత్పక్షాదివిషయతానిష్ఠప్రయోజకతానైనానైవలవచ్ఛేదకభేదాత్తా
సాంభిన్నానామపి తత్ప్రయోజ్యతానిరూపితప్రయోజకతాత్వేన వ్యాస
జ్యవృత్తితయా మహాసీయ వహ్నిభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావత్
పర్యాప్తైరైకైస తద్భేదేన సప్రయోజ్యతాభేదః! ఏవంచజ్ఞానవైశిష్ట్యప్ర
యోజ్యతానిరూపితత్వా సాధారణ్య విషయితాత్వాసవచ్ఛిన్నతోవ్యయా
భావనతీయా విశిష్టాంతరవిషయితాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నప్రయోజక
తా తన్నిరూపితప్రయోజ్యతానిరూపితప్రయోజకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక
ప్రయోజకతానైవ విషయితత్వాత్ శాతుమత్పక్షవిషయితానిష్ఠ తాదృశప్ర
యోజకతాయాం తాదృశోభయసత్వేనాసాధారణ్యసంగ్రహాదిత్యేచ్ఛన్ ||
హృదోవహ్నిమాక వహ్నిమదవృత్తి జలాదిత్యాదౌ సాధనాప్రసిద్ధ్యనా
త్తకవహ్నిమదవృత్తిజల మేయత్వవిశిష్టైవ్యప్తైః || వహ్నిమదవృత్తిజలం
ప్రమేయంజలవాంశ్చ హృదగతిజ్ఞానోత్తరఘటాద్యసమితినిష్ఠమేయత్వ
విశిష్టవహ్నిమదవృత్తిజలవిషయతాప్రయోజ్య సాధ్యావగాహిత్యాభావాధి
కరణతాయాం తద్ఘటకీభూతవహ్నిమదవృత్తిజలవిషయతాప్రయోజ్యత్వస
త్వేపి తత్ప్రయోజ్యతానిరూపిత తాదృశజలవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతా
యాం తాదృశోభయాభావనిరవేశాత్ తాదృశోభయాభావవద్విశిష్టాంతరవి

షయతానిష్ఠప్రయోజక తానిరూపితప్రయోజ్యతావిభావస్య తాదృశాధికరణతాయామక్షతత్వేనతామాదాయ విశిష్టాంతరాఘటితత్వసత్త్వాత్ | ఏవం హృదోవహ్నిమాణ్ఘామాదిత్యాదౌవహ్నిభావనజ్జలవదవృత్తిజలవద్ధృదేఽతివ్యాప్తైశ్చ | తద్గుటకీభూతవహ్నిభావనజ్జలవదాదిరూపవిశిష్టాంతరవిషయతానిష్ఠతాదృశాధికరణతాప్రయోజకతాయాంతాదృశోభయసత్త్వాత్ || సచాసాధారణ్యవిషయితాప్రయోజ్యాధికరణతాప్రయోజకత్వాసాధారణ్యవిషయితాభిన్నత్వైతమభయాభావోవిశిష్టాంతరవిషయతాయామేవ నివేశనీయః || ఇతు తన్నిష్ఠప్రయోజకతాయాముక్తోభయాభావః | తథాచ నోక్తాతివ్యాప్తిదవ్యయావకాశఇతివాచ్యం || తథాసతి హృదోవహ్నిమాణ్ఘామాదిత్యాదౌ మేయత్ప్రవిశిష్టబాధేతివ్యాప్తైః | వహ్నిభావవాణ్ఘ్రాదఃప్రమేయః వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగీభూమః ధూమవాంశ్చ హృదఇతిజ్ఞానోత్తరఘటాద్యనుమితినిష్ఠ వక్షధర్మిక సాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాయాం నినిగమనావిరహేణబాధాసాధారణ్యవిషయతయోర్ద్వయోరేవ ప్రయోజకతయాబాధవిషయతాయాం తాదృశోభయాభావాసత్వేన విశిష్టాంతరపదేన బాధస్య ధర్మమశక్యత్వాదితిచెత్ || అత్రకచిత్ || అసాధారణ్యవిషయితాప్రయోజ్యతానిరూపితత్వాసాధారణ్యవిషయితాత్వానవచ్ఛిన్నత్వాభయాభావవతీయావిశిష్టాంతరవిషయితానిష్ఠప్రయోజకతా తన్నిరూపితప్రయోజ్యతావిభావస్య విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యేత్యనేన వివక్షణాన్నదోషఇత్యాహుః || తన్న | ధూమాభావనత్పర్వతకాలీన పర్వతోవహ్నిమాణ్ఘామాదిత్యాదౌ ఆశ్రయాసిద్ధ్యనాత్మకప్రమేయత్ప్రవిశిష్టధూమనత్పర్వతేఽతివ్యాప్తైః || వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగీభూమః ధూమవాంశ్చ పర్వతఃప్రమేయఇతిజ్ఞానోత్తరఘటాద్యనుమితినిష్ఠ మేయత్ప్రవిశిష్టధూమనత్పర్వతవిషయితాప్రయోజ్యవక్షధమి=కసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతామాదాయ విశిష్టాంతరాఘటితత్వసత్త్వాత్ | ధూమనత్పర్వతరూపవిశిష్టాంతరవిషయితా

నిష్ఠతాదృశాధికరణతాప్రయోజకతాయా మసాధారణ్యావిషయితాత్వాన
 వచ్చిన్నతావసాధారణ్యావిషయితాప్రయోజ్యతానిరూపితత్వాభయస్తేనైవ
 సత్త్వాదితి || యదీద విశిష్టాంతరవిషయితానిష్ఠప్రయోజకత్వే సస్విషయ
 తానిష్ఠప్రయోజకత్వేచోభయలైవ తాదృశోభయాభావనివేశ్య విశిష్టా
 న్తరవిషయితానిష్ఠతాదృశోభయాభావవత్ప్రయోజకతానిరూపిత ప్రయో
 జ్యతాసూన్యస్వవిషయితానిష్ఠతాదృశోభయాభావవత్ప్రయోజకతా నిరూ
 పితప్రయోజ్య తావత్తాదృశోభయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాకత్వ
 మిశ్యుచ్యతే || తదా నకోపిదోషః || ఏవం జ్ఞానవైశిష్ట్యప్రయోజ్యతాని
 రూపితత్వఘటిత ప్రాగుపదర్శితోభయాభావసోభయ ప్రయోజకతా
 యాం నివేశోపిసాధీయానితి || అగ్రైవం ప్రాగుక్రనోపవారణాయ స్వవి
 షయితానిష్ఠప్రయోజకతాయాం విశిష్టాంతరవిషయితానిష్ఠప్రయోజకతా
 యాంచ జ్ఞానవైశిష్ట్యప్రయోజ్యతానిరూపితత్వాసాధారణ్యా విషయితా
 త్వానవచ్చిన్నతావసాధారణ్యావనివేశభ్రావ్యేణ నిరుక్తోభయాభావవద్విశి
 ష్టాంతరవిషయితాత్వవ్యాపకరూపావచ్చిన్నప్రయోజకతానిరూపిత ప్ర
 యోజ్యతావ్యాభావవన్నిరుక్తోభయాభావవిశిష్టస్వవిషయితాత్వ వ్యాపకరూ
 పావచ్చిన్నప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్య తావదుభయాభావప్రయో
 జకాభావాధికరణతాకత్వమిత్యస్తేనైవ సమ్యక్త్వే విశేష్యదళనివేశో వి
 ఫలఇతిచెన్న || కపిసంయోగాభావవద్వృక్షః కపిసంయోగీత్యత్ర కపిసం
 యోగాభావవద్వృక్షైతివాప్రాప్తవలైః || నచ యద్విషయకనిశ్చయే
 వ్యాప్యవృత్తిత్వజ్ఞానానాసగ్దితత్వనివేశసాన్యశ్యకతయా అవ్యాప్య
 వృత్తిత్వజ్ఞానానాసగ్దిత కపిసంయోగాభావవద్వృక్షవిషయకనిశ్చయో
 త్తరానుమితిసామాన్యే తాదృశోభయాభావసత్త్వాత్ తన్నివేశేపి తస్మా
 త్వివాప్తిరితివాచ్యం | అవ్యాప్యవృత్తిత్వభ్రామానాసగ్దితయద్విషయకని
 శ్చయేత్వేన విశేష్యదళే నివేశ్యతయా తత్రావ్యాప్యవృత్తిత్వభ్రామానా
 సగ్దిత తన్నిశ్చయో త్తరానుమితిసామాన్యే తాదృశోభయాభావవత్త్వ

విరహాదితిధ్యేయం || నస్తుతావిశిష్టాంతరవిషయతాత్పర్యాపకరూపానవ
 చ్ఛిన్నస్వవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతాకప్రయోజ్యతావత్తాదృశోభయాభా
 వప్రయోజకతాభావాధికరణతాకత్వమేవ విశిష్టాంతరాఘటితత్వం వా
 చ్యం | అతానాక్రవాపః | అసాధారణ్యవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతా
 యాం హేతుమత్పుక్షరూప విశిష్టాంతరవిషయతాత్పర్యాపకరూపానవచ్ఛి
 న్నత్వసత్త్వాత్త్రావాప్తివిరహాత్ || వహ్నిభావవజ్జలవద్వృత్తిజల
 వద్ధగ్రహతావసచ్ఛిన్నవిషయతానిష్ఠప్రయోజకతాయాంచ జలవద్ధగ్రహాత్
 కవిశిష్టాంతరవిషయతాత్పర్యాపకరూపావచ్ఛిన్నత్వసత్త్వేన త్రాతివా
 ప్తివిరహాచ్ఛేతి యక్రముత్పశ్యామః || పరేతు | స్వఘటకత్వేన యత్కి
 ఞ్చిద్విశిష్టాంతరస్య విశేషణీయత్వాత్ నాసాధారణ్యాసంగ్రహః | హే
 తుమత్పుక్షరూపవిశిష్టాంతరస్య స్వఘటకత్వాభావాత్ || వహ్నిభావవ
 జ్జలవద్వృత్తిజలవద్ధగ్రహదాచనాతివాప్తిః | జలవద్ధగ్రహాత్కవిశిష్టాం
 తరస్య స్వఘటకత్వాత్ || సచైవం వహ్నిభావవద్ధగ్రహదావవాప్తిః ||
 తత్ర స్వఘటకవిశిష్టాంతరవిషయతాత్పర్యాపకరూపావచ్ఛిన్నతాదృశప్ర
 యోజకత్వాప్రసిద్ధేరితివాచ్యం | స్వఘటకవిశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్య
 స్వవిషయతాప్రయోజ్య తాదృశోభయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతా
 సామాన్యకం యద్యత్తదస్యత్వస్య వివక్షితత్వాత్ || సామాన్యపదాపాదా
 నాత్ విశేషగుణవద్ధటాదౌ గుణవద్ధటాదిరూపవిశిష్టాంతరవిషయతా
 ప్రయోజ్యస్వవిషయతాప్రయోజ్య తాదృశసాధాన్యనగాహిత్యాభావాధికర
 ణతాకత్వేనాపినావాప్తిః || వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వాదావతివాప్తిస్తు వి
 రోధివిషయతాయాం స్వీయత్వనివేశేనవాచ్యేయా || సచ ధూమవ్యభిచా
 రివహ్నిర్ధూమవాన్వహ్నిరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారి వ
 హ్నిర్వాదాత్తక్దాదావవాప్తిః || వ్యభిచారాత్కవిశిష్టాంతరవిష
 యతాప్రయోజ్యస్వవిషయతాప్రయోజ్య తాదృశాధికరణతాసామాన్యకే
 నాభావనద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిర్వాదినా ఘటితత్వాదితివాచ్యం || ధూమ

వ్యభిచారతాపవచ్చిన్నప్రకారతానిరూపిత వహ్నితాపవచ్చిన్నవిశేష్యతా
యాపవతాద్యశాధికరణతాప్రయోజకతయా ధూమవ్యభిచారతాపవచ్చిన్న
ప్రకారతానిరూపిత వహ్నితాపవచ్చిన్నవిశేష్యతస్యాభావతాపవచ్చిన్న
ప్రకారతానిరూపిత ధూమవ్యభిచారివహ్నితాపవచ్చిన్నవిశేష్యతాజ్ఞేస
తాద్యశాధికరణతాప్రయోజకత్వేన స్వపదేనాభావవద్ధూమవ్యభిచారి
వహ్నిదేర్ధర్మమశక్యతాపదవ్యాప్త్యనవకాశాదిత్యాహుః॥తచ్చిన్త్యం ॥

* సాధ్యవత్పక్షవిషయితాబహిర్భూతవిషయత్వం విరోధివిషయ
తాపదేన వివక్షితం భట్టాచార్యేణ ॥ * అత్రైతత్కల్పే పర్వతో వహ్ని
మాన్వహ్నిభావాదిత్యాచౌ స్వరూపాసిద్ధావవాప్తిః । స్వరూపాసి
ద్ధివిషయితాయాః సాధ్యవత్పక్షవిషయితాబహిర్భూతావభావేన తాద్యశ
స్వరూపాసిద్ధివిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితౌ విరోధివిషయితాప్రయు
క్తోభయాభావాసత్వాదితి ॥ సచ సాధ్యవత్పక్షవిషయితాబహిర్భూతవిష
యితాపదేన సాధ్యవత్పక్షవిషయితాత్వహేతువైశిష్ట్యావగాహితావభా
ధికరణతాప్రయోజకత్వాభయాభావవద్విషయితావివక్షణానోక్తదోష
ఇతివాచ్యం ॥ తథానతి పర్వతోవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యాచౌ సాధ్యవత్ప
క్షేతివాప్త్యాపత్తైః । వహ్నిమాన్ధూమాభావవానితి జ్ఞానకాలీనవహ్ని
మత్పర్వతవిషయకజ్ఞానస్యాపి హేతుమత్తాజ్ఞానప్రతిబంధకతయా సాధ్య
వత్పక్షవిషయితాయాఅపి నిరుక్తోభయాభావవత్వాదితిచేన్న । విరోధివి
షయితానిష్ఠప్రయోజకతాపదేన సాధ్యవత్పక్షవిషయితావృత్తిత్వహేతువై
శిష్ట్యావగాహితావభావాధికరణతానిష్ఠ ప్రయోజ్యతాపరూపితత్వాభ
యాభావవత్ప్రయోజకతాయావివక్షితత్వాత్ ॥ తథాచౌక్తస్థల హేతువై
శిష్ట్యావహితావభావాధికరణతాప్రయోజకతాయాసీవ తాద్యశాభయాభా
వవత్తేన తామాదాయైవ లక్షణసమన్వయః ॥ సచ పర్వతః ప్రమేయప
హ్నిమాన్వహ్నిభావాదిత్యశ్చ సాధ్యవత్పక్షేతివాప్తిః ॥ తత్రహేతు
వైశిష్ట్యావగాహితావభావాధికరణతాప్రయోజకతాయాం నిరుక్తోభయా

[illegible]

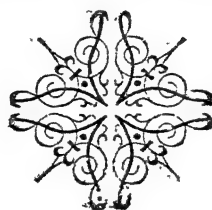
శృణోమి శృణోమి శృణోమి ॥ ఇత్యుక్తం భట్టాచార్యేణ * అత్ర ఓకధర్మవిశేష్యక
త్యుపాదానాత్ హ్రదోవహ్నిమాకాశామానస్సమాదిత్యాదౌ వహ్ని
భావవద్ధటాదౌ నాతివాప్తిః । అస్యథా వహ్నిభావవద్ధటాద్యవిషయ
కస్య పత్యే సాధ్యాదినిశ్చయస్యైవ విశేషణవిశేష్యతావచ్ఛేదకభావానా
వన్నవిరోధికోటిష్యయప్రకారకజ్ఞానాన్యజ్ఞానత్వేన వహ్నిభావవద్ధటా
దివిషయతాయాః తదవృత్తిత్యే నాతివాప్తిస్సాన్యత్ ॥ నచైవం హ్రదో
వహ్నిమాకా వహ్నిభావవద్ధగ్రదకాలీనధూమాదిత్యత్ర నిరుక్తజ్ఞానాన్య
స్యపత్యే సాధ్యాదివైశిష్ట్యవగాహిజ్ఞానస్యాప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్తిరితివాచ్యం ।
స్వనిరూపకత్వస్వవిశిష్టప్రకారతానిరూపకత్వాభయసంబంధేన ప్రకార
తావిశిష్టజ్ఞానాన్యజ్ఞానస్యనిశ్చయవదేన వివక్షితత్వాత్ ॥ ప్రకారతాయాంస్వ
వైశిష్ట్యం । స్వనిరూపకజ్ఞాననిరూపితత్వసావ్యవచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నవిరో
ధితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వస్వనిరూపితవిశేష్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశే
ష్యతానిరూపితత్వైతత్రితయసంబంధేనేతి తథాహోక్తస్థల వహ్నివ్యాప్య
వహ్నిభావవద్ధగ్రదకాలీనధూమవాకాహ్రదోవహ్నిమాదిత్యాకారస్యై
వోక్తప్రకారతావిశిష్టజ్ఞానాన్యజ్ఞానస్యప్రసిద్ధత్వాన్నావ్యాప్తిరితిధ్యేయం

* అథ ధూమవాన్వహ్నిరిత్యాదౌ వహ్నినా ధూమసాధ
నై వహ్నిమాకాష్టజ్ఞత్యాది వ్యవహారాద్ధూమత్వావచ్ఛిన్న విధేయతాక
వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న లింగక సమాహారంబనానుమితత్వవ్యాపక ప్రతిబ
ధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి విషయతానిరూపకతావచ్ఛే
దకధర్మావచ్ఛిన్నస్యైవ ప్రత్యేతవ్యతయా పర్వతే ధూమేన వహ్నిసాధనే
ధూమోనదుష్టజ్ఞత్యాదినజ్ఞానమభివ్యాహరస్యానుపపత్తిః ! తత్రపర్వతత్వా
వచ్ఛిన్నపక్షకవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నసాధ్యకధూమత్వావచ్ఛిన్నలింగక సమా
హారమ్మనానుమితత్వవ్యాపక ప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతానతి
రిక్తవృత్తివిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నవత్సరూపప్రతియో
గినోప్రసిద్ధ్యా యోగ్యతావిరహాత్ తదభావస్య బాధయతుమశక్యత్వా

దితిచెన్న॥ నహ్నినా ధూమసాధనె వహ్నిర్దుష్టప్రతిత్యాచౌ స్వవ్యాపకప్ర
తిబధ్యతానిరూపితప్రతిబంధకతావృత్తిరూపావచ్ఛిన్నవత్స్వసంబంధేన ధూ
మతావ్వవచ్ఛిన్నవిధేయకవహ్నితావ్వవచ్ఛిన్నలింగకసమూహాలంబనానుమి
తిత్వవత్స్వం ప్రతీయతే॥ సంబంధఘటకవృత్తిత్వంచ సావ్వవచ్ఛిన్నవిషయితా
సమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వనిష్ఠావ
చ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్స్వసంబంధేన । తథాచ పర్వతే ధూమే
నవహ్నిసాధనెధూమోనదుష్టప్రతిత్యాచౌ నశ్చ సమభివ్యాహృతస్య అస్య
త్ర ప్రసిద్ధవ్యధికరణతాదృశపరంపరాసంబంధేన పర్వతతావచ్ఛిన్నపక్ష
కవహ్నితావ్వవచ్ఛిన్నవిధేయక ధూమతావ్వవచ్ఛిన్నలింగక సమూహాలంబ
నానుమితిత్వాభావవత్సావగ్రాహితయైవోపపత్తైరితిడిక్ ॥ ❀❀❀❀

ఇతి ఋకాళీశంకరీయాపరనామధేయం

సామాన్యనిరుక్తికొండవత్తం

శ్రీరస్తు

శ్రీదక్షిణామూర్తయేనమః.

చంద్రనారాయణీయాపరనామధేయం

సామాన్యనిరుక్తికోడపత్రం ప్రారభ్యతే..

అనుమితికారణీభూతాభావప్రతియోగియథార్థజ్ఞానవిషయత్వమితి
 హేత్వాభాససామాన్యలక్షణైః సుమితిపదస్య తత్పక్షకతత్సాధ్యకతద్వైత
 కానుమితిపరత్వే పర్యవృత్తాధూమవాక్పహేరిత్యత్ర ధూమాభావవదన్య
 త్రివహ్నిరూపవ్యభిచారైవ్యాప్తిః । వ్యభిచారగ్రహస్యవ్యాప్తిగ్రహం
 ప్రత్యేవ ప్రతిబద్ధకతయా తత్పక్షకతత్సాధ్యకానుమితిం ప్రత్యప్రతిబం
 ధకత్వాదితి అతస్తత్పక్షకతత్సాధ్యకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నకార్యతానిరూ
 పకసంబంధిత్యేనానుమితిపరామగ్నయోరనుగమకరణైః వ్యభిచారైలక్ష
 ణసమన్వయేపి. పర్యవృత్తకవహ్నిసాధ్యకస్థితే సమూహాలంబనానుమితి
 మాదాయ. వహ్నిభావవద్ధృవాదావతివ్యాప్తిరతస్సమూహాలంబనాను
 మితి పరత్వం లక్షణవాక్యస్థానుమితిపదస్యేతి గ్రంథకృతాభిహితం నన్వ
 త్రతత్పక్షకతత్సాధ్యకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నకార్యతావిశిష్టవిషయత్వావచ్ఛి
 న్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబద్ధకతాశాలి యథార్థజ్ఞానవిషయత్వందో
 షతన్వం క్రవ్యం కార్యతాచైశిష్టన్వంచ సాన్వచ్ఛేదకత్వన్వనిరూపితకారణ
 తావచ్ఛేదకత్వాన్వతరసంబంధేనాన్వం కార్యతావీవంచధూమవాన్యహే
 రిత్యత్ర ధూమాభావవదన్యత్రివహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాం పర్యవ
 క్షకధూమసాధ్యకవహ్నిహేతుకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నకార్యతావచ్ఛేదక

తావధావేపితన్నిరూపితకారణతావచ్ఛేదకత్వసత్తాదృశవ్యాప్తివిషయ
తామాదాయ శ్శబ్దచారేలక్షణసమన్వయః । హృదోఽహ్నిమాక్షామాది
త్యత్రహృదతావపచ్ఛన్నవిశేష్యతానిరూపితవహ్నితావపచ్ఛన్నవిషయతా
మాదాయ లక్షణసమన్వయః । ఏతేనాన్వయవ్యాప్తివ్యతిరేకవ్యాప్త్యాం ర్విశి
ష్టనివేశంకృత్యా తాపదావ్యాప్తివిషయకసమూహం బనానుమితేర్నివే
శంకరస్యః అన్యథా కేవలాన్వయవ్యాప్త్యేకేవలవ్యతిరేకవ్యాప్తీనానివే
శేసాధారణ్యానుపసంహరిత్వయోగవ్యాప్త్యైః । ఏవంచయత్ర తాదృశాభయ
వ్యాప్తివిషయకసమూహం బనానుమితీర్నజాతా తత్రత్యదోపేక్షవ్యా
ప్తిః । ఏవం పక్షసాధ్యవాక్సాధ్యవ్యాప్త్యవానిత్యాకారకానుమితింప్రతిప
క్షసాధ్యవ్యాప్త్యవాన్సాధ్యవ్యాప్త్యవాన్ప్రవాంశ్యైతిపరామర్శస్య కారణ
తయా తస్మైవ సాధ్యవ్యాప్త్యవత్తానిశ్చయత్వేన పక్షేసాధ్యవ్యాప్త్యానుమి
తిప్రతిబంధకతయా సిహధయిషాంబినా కుత్రాపి తాదృశసమూహం బ
నానుమితేరనుత్పాదాద్యాదృశశబ్దవిశేషే కస్యాపి పురుషస్య సిహధయి
షాసజాతా తత్రత్యదోపేక్షవ్యాప్తిరితిపరాస్తం ॥ పక్షవిశేష్యకషేతుప్ర
కారకనిశ్చయోత్తరం పక్షవిశేష్యకసాధ్యవిధేయకానుమిత్వత్వత్వైరావ
శ్యకతయాపక్షవిశేష్యకసాధ్యవిధేయకత్వఘటిత ధర్మావచ్ఛిన్న కార్యతా
త్వేన కార్యతానాం నివేశనీయతయా యత్రాసద్ధైతువిశేష తాదృశానుమి
తైరప్రసిద్ధిః తత్ర కార్యతామాదాయ లక్షణసమన్వయస్పృశవాల్ ॥ సచ
ధూమశేతుకవహ్నిసాధ్యకానుమితిప్రతి ధూమవ్యాపక వహ్నిసామా
నాధికరణ్యవద్ధూమవానితీనిశ్చయో యథాశేతుః తథా ధూమవ్యాపకవ
హ్నిసమానాధికరణనీలధూమవానితీనిశ్చయో పిశేతుః యద్ధర్మావచ్ఛిన్న
వ్యాపకత్వంసాధ్యేవగాహ్యై తద్ధర్మఘటితధర్మావచ్ఛిన్నై సాధ్యసామా
నాధికరణ్యజ్ఞానాడపి అనుమిత్వత్వాదాల్ ॥ ఏవంచ హృదపక్షకవహ్నిసా
ధ్యకధూమశేతుకానుమితిత్వావచ్ఛిన్న కార్యతానిరూపిత కారణతావ
చ్ఛేదకీధూత నీలధూమకావచ్ఛిన్న ప్రకారతానిరూపితహృదతావచ్ఛి

న్నవిశేష్యతామాదాయ నీలధూమాభావనద్ధృదైతివాప్తిః । ఏవధూ
 మసాధ్యకపర్వతపక్షకానుమితిం ప్రతివహ్నితావనచ్చిన్నే ధూమాభావవ
 దన్యత్తిత్వధూమాభావవ్యావకాభావ ప్రతియోగిత్వభయవేకత్రద్వయ
 మితిరీత్యావగాహ్య జాయమానజ్ఞానీయోభయవాప్తిప్రకారతానిరూపిత
 వహ్నితావనచ్చిన్నప్రకారతాయాః అన్యత్ర సంబంధేన కాఽన్యతావిశిష్టత్యా
 త్తాదృశవిషయతామాదాయోభయాభావనద్ధృవనతి ప్రసంగశ్చ ॥ ఏతేన
 స్వసమానకాలీన ప్రకృత పక్షసాధ్యవేతుకానుమితితావనచ్చిన్న కాఽన్య
 తానిరూపిత కాగణతానవచ్ఛేదకీధూత విషయతాహున్యజ్ఞానీయత్వస్యావ
 చ్ఛేదకతావనన్యత్ర సంబంధేన కాఽన్యతా వైశిష్ట్యనివేశేనైవ తాదృశ వి
 షయతామాదాయ న నీలధూమాభావనద్ధృదైతివాప్తిరితిపరాస్తతి ॥
 ఏకత్ర ద్వయమితిరీత్యా ఉభయవాప్త్యవసగాహిజ్ఞానీయవిషయతాయా
 జనకతానవచ్ఛేదకీధూతవిషయతాహున్యజ్ఞానీయత్వ సత్త్వాత్తాదృశవిషయ
 తావనచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతామాదాయోభయాభావ
 వద్ధేతావతివాప్తిప్రేమవారత్వానితివాచ్యం ॥ సాన్వితచ్ఛేదకత్వస్వనిరూ
 పిత కాగణతానవచ్ఛేదకీధూతవిషయతాహున్యజ్ఞానీయత్వైతదన్యత్ర సంబం
 దైన కాఽన్యతావైశిష్ట్యం విషయతాయాః దేయం । తథాచైత్ర ద్వయమి
 తిరీత్యా జాయమానజ్ఞానై జనకతాద్వయమితిజనకతాభేదేన జన్యతాయా
 భిన్నతయా స్వపదేన నీకజన్యతాయాః భారణై తన్నిరూపితజనకతానవ
 చ్ఛేదకీధూతాయాః పరజన్యతానిరూపితజనకతానవచ్ఛేదకీధూతవిషయతా
 తచ్ఛాన్యత్వస్వైకత్ర ద్వయమితి రీత్యాభయవాప్త్యవసగాహిజ్ఞానే ౭
 సత్త్వాన్నదోషఇతి ॥ నచ హ్రదోషహిమాన్ధామదిత్యేతి వహ్నివాప్తి
 వ్యధూమాభావనద్ధృదాదావతివాప్తిరితివాచ్యం । ప్రకృతవేతుప్ర
 కారకనిష్ఠయోత్రరానుమితిత్వ ఘటితధరావచ్చిన్న కాఽన్యతానిరూపితా
 యా కాగణతాసాన్వితచ్ఛేదకీధూతముఖ్యవిశేష్యతావనచ్చిన్నత్వ సాన్వితశ్చ
 దకీధూతముఖ్యవిశేష్యతానిరూపితవేతుతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న ప్రకార

తానిరూపిత ప్రకారతావనచ్చిన్నతైష్ఠమభయసంబంధేన తాదృశకారణ
 తావిశిష్టాన్యత్వస్య ప్రతిబధ్యతాయానివేశేనవహ్నివ్యాప్యధూమప్రకా
 రకబుద్ధితావనచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాయాః హృదతావనచ్చిన్నముఖ్యవిశేషస్య
 తానిరూపిత హేతుప్రకారతానిరూపితవ్యాప్తిప్రకారతావనచ్చిన్నతావ
 న్నతాదృశకారణతావిశిష్టాన్యత్వమితతాదృశహృదవారణసంభవాదితిచేత్
 ॥ అత్ర కచిత్ ॥ వహ్నివ్యాపకధూమసమానాధికరణవహ్నిమానృప్తతథతిజ్ఞా
 నంయత్రవహ్నిద్విధికరణతావద్యం శైభ్రమాత్మకంనజాతం తత్ర వహ్నివ్యా
 పకత్వవిషయతానిరూపితధూమవిషయతానిరూపితాధికరణవిషయతానిరూ
 పితవృత్తిత్వవిషయతానిరూపిత వహ్నివిషయతాశాలినిశ్చయత్వేన వహ్ని
 లింగకధూమసాధ్యకానుమితౌ హేతుత్వం నతు వహ్నివిషయతానిరూ
 పితాధికరణవిషయతానిరూపితేత్యాదికమేణ ॥ తథాచ ధూమత్వే వహ్ని
 సమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ రూపవ్యభిచారై వ్యా
 ప్తిః! తాదృశపరామర్శ్యవిషయతాయాం స్వనిరూపితకారణతానవచ్ఛే
 దకీధూతవహ్నిద్విధికరణవిషయతాయాః అభావవద్యజ్ఞానం తదీయతావ
 భావాల్ నిరుక్తాన్యతరసంబంధేన కార్యతావిశిష్టతావభావాల్ ఏవంపర్వత
 ధర్మకధూమలింగకవహ్నినుమితిత్వం పర్వతధర్మకవహ్నివ్యాప్యధూ
 మవత్తానిశ్చయస్య కార్యతావచ్ఛేదకంవక్తవ్యం! అన్యథా వహ్నివ్యాప్య
 లూకవత్తాపరామర్శజన్యవహ్నినుమితౌ వ్యభిచారాల్ . తథాచ వహ్ని
 వ్యాప్యధూమవత్తానిశ్చయోత్తరానుమితితావనచ్చిన్నప్రత్యేవతాదృశధూ
 మవత్తాపరామర్శానాం కారణత్వం నతు కార్యతావచ్ఛేదకకోటాతత్వ
 క్షకత్వంతత్సాధ్యకత్వంనివేశనీయం ! అన్యపక్షసాధ్యకానుమితౌ ధూమ
 లింగకపరామర్శవ్యవహితౌ త్రరతావభావేనవ్యభిచారాభావాల్ . దీవం
 చ ప్రకృతపక్షవిషయతానిరూపితసాధ్యవిషయతాయానిరుక్తసంబంధేన
 కార్యతావిశిష్టతావభావాల్ తాదృశవిషయతావనచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానిరూ
 పిత ప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకవిషయతాశాలినిబాధసత్ప్రతిపక్షేచావ్యాప్తిః!

నను పక్షధర్మికసాధ్యవ్యాప్యహేతుమత్తానిశ్చయోత్తరానుమితిప్ర
తి సాధ్యవ్యాప్యహేతుమత్తానిశ్చయత్వేననహేతుత్వం । తథాసతిసాధ్య
వ్యాప్త్యంశే సాధ్యవ్యాప్తివిశిష్టహేతుమత్తాంతేవా అప్రామాణ్యగ్రహ
స్కందితపరామర్శాదనుమిత్యావత్తైః । కింతు తాదృశాప్రామాణ్యగ్రహ
భావవిశిష్టపక్షధర్మిక సాధ్యవ్యాప్య హేతుమత్తానిశ్చయత్వేనైవ తథా
చ యత్ర వహ్నివ్యాప్యధూమవాత్ వర్షతఇంధనవ్యాప్యధూమవాన్వర్ష
తఇతిసమూహంబనపరామర్శో వహ్నివ్యాప్త్యంశేఽప్రామాణ్యజ్ఞానా
స్కందితః తదుత్తరం జాయమానాయాంవర్షత ఇంధనవానిత్యనుమితౌ
ఏవం వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్వర్షతః ఇదంజ్ఞానం తాదృశధూమాభావవతి
వర్షతే ధూమ ప్రకారకం వహ్నివ్యాప్యధూమవచ్ఛ మహానసమితి పరా
మర్శోత్తరం జాయమానాయాం మహానసం వహ్నిమదిత్యనుమితౌచ న్య
భిచారవారణాయ తత్పక్షక తత్సాధ్యకత్వం అప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవిశి
ష్టధూమవత్తానిశ్చయజన్యతావచ్ఛేదకకోటానివేశనీయం । తథాచ తాదృ
శానుమిత్యాః పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితసాధ్యతావ
చ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిధేయతాకత్వాభావాత్ నన్యభిచారః । ఏవంచ పక్షవి
షయతానిరూపితసాధ్యవిషయతాయాం సావచ్ఛేదకత్వసంబంధేనకార్య
తావిశిష్టత్వస్యసత్త్వాన్నబాధాదావవ్యాప్తిః॥నచ తత్తదప్రామాణ్యజ్ఞానా
భావకూటవిశిష్టపరామర్శోత్తరానుమితిప్రతి తత్తదప్రామాణ్యజ్ఞానా
భావకూటవిశిష్టపరామర్శత్వేన హేతుత్వాన్నిక్షణైః న్యభిచారఇతి వా
చ్యం । తత్పక్షకతత్సాధ్యకత్వనివేశేనైవోక్షణైః న్యభిచారవారణసంభ
వే గురుతరతత్తదప్రామాణ్యజ్ఞానాభావకూటంకార్యతావచ్ఛేదకకోటాని
వేశ్య వారణస్యానుచితత్వాత్ । ఏవం తత్తదప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవిశిష్ట
పరామర్శాన్యవహిశోత్తరత్వమపి దుర్వచం । తథాహిపరామర్శాన్య
వహితోత్తరత్వం పరామర్శధ్వంసాధికరణకాలధ్వంసానధికరణత్వేనతి
తత్పరామర్శాధికరణసమయధ్వంసాధికరణత్వం తచ్ఛ పరామర్శద్వితి

యత్పత్తీయక్షణసాధారణం || అనుగమప్రకారస్తు || సప్తధ్వంసాధికరణకాల
 ధ్వంసాధికరణత్వసంబంధావచ్ఛిన్న సప్తనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితా
 కభేదవత్త్వ సాప్తధికరణసమయధ్వంసాధికరణత్వైవతదుభయసంబంధేన ప
 మామర్థవిశిష్టోయఃకాలఃతదుత్పత్తికానుమితత్వంపరామర్థజన్యతావచ్ఛే
 దకం | తథాచ పరామర్థద్వితీయత్వతీయక్షణోత్పత్తికానుమితీనాంసంగ్ర
 హః | అత్ర తాదృశాప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవిశిష్టపరామర్థస్యతాదృశాభ
 యసంబంధేన కాలవిశేషణత్వేయత్రాదౌ వహ్నివ్యాప్యధూమావాన్ప
 ర్యతగ్గతిపరామర్థః తదనంతరం తస్మిన్జ్ఞానేఅప్రామాణ్యగ్రహః ఇంధన
 వ్యాప్యవత్తాపరామర్థరూపఃతదనంతరజాతేద్దనానుమితేః అప్రామాణ్యగ్ర
 హాభావస్యతాదృశపరామర్థోత్పత్తిక్షణావచ్ఛేదేనవైశిష్ట్యశ్రయోయస్తా
 దృశపరామర్థః తద్ధ్వంసాధికరణసమయధ్వంసాధికరణత్వసంబంధావచ్ఛి
 న్నసప్తనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్త్వసంబంధేన తాదృశప
 రామర్థవిశిష్టోయస్తాదృశపరామర్థత్వతీయక్షణః తదుత్పత్తికతయాతా
 దృశానుమితేః పూర్వంతాదృశాప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవిశిష్టవహ్నివ్యాప్య
 ధూమపరామర్థాభావాత్ తత్పక్షకతత్సాధ్యకతానివేశేవ్యభిచారోదు
 ర్వాదవ | యదిచ సాప్తధికరణసమయధ్వంసోత్పత్త్యధికరణసమయధ్వం
 సాధికరణసమయధ్వంసాధికరణత్వసంబంధావచ్ఛిన్నసప్తనిష్ఠావచ్ఛేదకతా
 కప్రతియోగితాకభేదవత్త్వరూపసంబంధవీచ తాదృశాభయసంబంధఘట
 కః తాదృశసంబంధఘటకసాప్తధికరణసమయధ్వంసోత్పత్త్యసమయే తత్తద
 ప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవైశిష్ట్యనివేశనీయం || తథాచ యత్రాదౌధూమ
 పరామర్థస్తదుత్తరక్షణే తాదృశపరామర్థధర్మికాప్రామాణ్యజ్ఞానాత్మ
 కణ్ఠనపరామర్థః తాదృశస్థలీయధూమపరామర్థాధికరణసమయధ్వంసా
 ధికరణద్వితీయక్షణస్య తాదృశాప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవైశిష్ట్యవిరహాత్
 తాదృశాప్రామాణ్యగ్రహాభావవిశిష్టోయస్తాప్తధికరణసమయధ్వంసాధిక
 రణక్షణః తద్ధ్వంసాధికరణసమయధ్వంసాధికరణత్వసంబంధావచ్ఛిన్నసప్త

నిష్ఠావచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితాక భేదవత్త్వస్య ధూమపరామర్శసంబంధతావిరహాత్ సతాదృశానుమితీర్థామపరామర్శజన్యతావచ్ఛేదకాక్రాంతే త్యుచ్యతే । తదాపి ధూమపరామర్శకార్యతావచ్ఛేదకకొటా తత్పక్షక తత్సాధకత్వ నివేశాపక్షయా అప్రామాణ్యజ్ఞానాభావనివేశే గౌరవే వధవతి ॥ అత్యోచ్యతే ॥ అప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవిశిష్ట ధూమపరామర్శ శ్లేష కారణత్వే ఇదంజ్ఞానం వహ్నివ్యాప్త్యధూమాభావవతి ధూమప్రకారకమిత్యప్రామాణ్యగ్రహణభావేదంజ్ఞానం వహ్నివ్యాప్తివిశిష్టాభావవతి వహ్నివ్యాప్తివిశిష్టప్రకారకం ఇదంజ్ఞానం వహ్నివ్యాప్త్యభావవతి వహ్నివ్యాప్తిప్రకారకమిత్యాద్యప్రామాణ్యగ్రహణభావానాం మిథోవిశేషణవిశేష్యభావభేదేన కారణతాబాహుళ్యమతాప్రామాణ్యగ్రహణవిశిష్టాన్యానుమితిం ప్రతి తాదృశాప్రామాణ్యగ్రహణభావస్య కారణతాస్తాదృశాప్రామాణ్యజ్ఞానాభావసమసంఖ్యాకాః । ధూమపరామర్శోత్తరానుమితి తావద్భిన్నం ప్రతి ధూమపరామర్శత్వేనాపరాకారణతా । ధూమపరామర్శేన కార్యే జననీయే తాదృశాప్రామాణ్యగ్రహణభావాదీనాం సహకారితాకల్యతే ॥ తథాచయత్రాప్రామాణ్యగ్రహణస్కందితాధూమపరామర్శః తత్ర తాదృశాప్రామాణ్యగ్రహణభావయాప సహకారికారణాభావాన్నధూమలింగకవహ్నినుమితిప్రసక్తిః ॥ ఏవంచ ధూమపరామర్శజన్యతావచ్ఛేదకకొటా తత్పక్షకత్వతత్సాధ్యకత్వానివేశేపి సప్రాగుక్తే స్థనానుమితౌ వ్యభిచారః ॥ సచ యత్ర వహ్నివ్యాప్త్యధూమవత్తాపరామర్శః అప్రామాణ్యగ్రహణస్కందితః తదుత్తరమప్రామాణ్యజ్ఞానానాస్కందితధూమపరామర్శస్తదనంతరంపర్వతో వహ్నిమానిత్యనుమితిః తత్ర ద్వితీయపరామర్శక్షణే వహ్నినుమిత్యనుత్పాదాథాం పూర్వపరామర్శధమికాప్రామాణ్యజ్ఞానాభావస్య హేతుత్వమావశ్యకం ॥ తథాచతాదృశాప్రామాణ్యగ్రహణభావయాప సహకారికారణాభావాద్యధాద్వితీయపరామర్శక్షణేనానుమితిస్తథాద్వితీయ పరామర్శానంతరమప్యనుమితిన్న

స్వాత్ । అప్రామాణ్యజ్ఞానాభావవిశిష్టపరామర్శత్వేన హేతుత్వేన విశేష్యత్వసామానాధికరణైవ తదుభయసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాప్రామాణ్యగ్రహాభావవిశిష్టద్వితీయపరామర్శసత్త్వాన్నద్వితీయపరామర్శానంతరమనుమిత్యనుపపత్తిరితివాచ్యం॥ తత్రద్వితీయపరామర్శాభావవిశిష్టో యోఽప్రామాణ్యగ్రహః తదభావస్య తాదృశాప్రామాణ్యగ్రహవిశిష్టాన్యానుమితిం ప్రతి హేతుత్వాన్నద్వితీయపరామర్శానంతరమనుమిత్యనుపపత్తిః॥ ద్వితీయపరామర్శాభావవిశిష్టో యోఽప్రామాణ్యగ్రహస్తదభావస్య ద్వితీయపరామర్శక్షణసత్త్వాత్॥ ద్వితీయపరామర్శపూర్వం తు ద్వితీయపరామర్శాభావవిశిష్టాప్రామాణ్యగ్రహస్తేవ సత్త్వాన్నద్వితీయపరామర్శక్షణఽనుమిత్యాపత్తిః॥ అనుమితేః పారావశ్యవారణాయ తత్తదనుమితిం ప్రతి తత్పరామర్శత్వేన హేతుతాయా ఆవశ్యకత్వేన తత్త్వనీయపరామర్శవ్యక్తైరనుమిత్యహేతుత్వాన్నద్వితీయపరామర్శక్షణ అనుమిత్యాపత్తిరితి కచిత్ * అథ సంబద్ధిపదేన తత్సత్త్వతాగ్రహజనకసాక్షాత్కారవిషయతావల్యైనానుమితిపరామర్శయోరనుగమఃకృతాభట్టాచార్యేణ॥ అత్ర జనకసాక్షాత్కారపదం వ్యథం । అనుమితిః పరామర్శజన్యేత్యాకారకసాక్షాత్కారవిషయత్వస్యానుమితౌ పరామర్శే చ సత్త్వాత్ । సచ ఘటాభావవద్భూతలాదివిషయకజ్ఞానవానాత్మత్వాదిత్యత్ర ఘటవద్భూతలాదావతివాప్తిః । ఘటాభావవద్భూతలాదివిషయకజ్ఞానసాధ్యకానుమితిః పరామర్శకార్యేత్యాకారకసాక్షాత్కారవిషయతాశాలి యద్భూతాభావవద్భూతలమిత్యాదిజ్ఞానంతన్నిష్ఠప్రతిబధ్యతానియాపితప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకవిషయత్వస్య ఘటవద్భూతలాదౌ సత్త్వాదితి వాచ్యం ॥ తత్సత్త్వతాగ్రహముఖ్యవిశేష్యతావల్యైనానుగమేన ఘటాభావవద్భూతలాదివిషయకజ్ఞానే తత్సత్త్వతాగ్రహీయముఖ్యవిశేష్యతాయా అసత్త్వాదితి చెన్న ॥ వ్యభిచారాదావవాప్తిః । తత్సత్త్వతాగ్రహీయముఖ్యవిశేష్యతాయాః పరామర్శేఽసత్త్వాదితి దిక్ * అథ నహ్నిమాన్ధామాదిత్యాదౌ సమూహం

బనానుమితి నిష్ఠకార్యతానిరూపకసంబంధిగ్రహమాదాయాతివ్యాప్తిరు
 త్తా || సా కథం సంగచ్ఛతే | యతస్తాద్యుశగ్రహే ముఖ్యవిశేష్యతావిశి
 ష్టముఖ్యవిశేష్యతాహుస్యత్వస్యవివక్షణాత్ | ముఖ్యవిశేష్యతాయాం ము
 ఖ్యవిశేష్యతావైశిష్ట్యేంద్రస్వసామానాధికరణ్యస్వభిన్నత్వసాన్వవచ్ఛిన్న
 తైవతత్త్రితయసంబంధేన || నన్వత్ర సంబంధఘటకస్వసామానాధికరణ్య
 దళం వ్యభిచారిణీచేన్న || సర్వత్రా సంభవాపత్తైః జ్ఞానాంతరీయము
 ఖ్యవిశేష్యతామాదాయేతి || నచ సంబంధఘటకస్వభిన్నత్వంవ్యభిచారిణీ
 వహ్నుభావవద్ధృద్దత్తావవచ్ఛిన్నవిషయతాయాం వహ్నుభావవద్ధృద్ద
 త్తావవచ్ఛిన్నవిషయతాన్వవచ్ఛిన్నత్వ తాదృశ విషయతాసామానాధికర
 ణ్యోభయసంబంధేన ముఖ్యవిశేష్యతావిశిష్టత్వసత్త్వాన్వఘ్యవిశేష్యతావిశి
 ష్టముఖ్యవిశేష్యతాహుస్యత్వస్యతాదృశజ్ఞానేనసత్త్వావదసంభవాపత్తైఃస్వ
 భిన్నత్వదళం | వహ్నుభావవాక్ హృదయత్ర హృదయనిష్ఠప్రకార
 తానిరూపిత నిరవచ్ఛిన్నవిశేష్యతాయాం స్వభిన్నత్వస్వసామానాధికర
 ణ్యోభయసంబంధేన ముఖ్యవిశేష్యతావిశిష్టత్వసత్త్వాన్వఘ్యవిశేష్యతావి
 శిష్టముఖ్యవిశేష్యతాహుస్యత్వ విదహాదసంభవాపత్తిరతస్సాన్వవచ్ఛిన్న
 త్వదళం || వస్తువస్తు || ఘటకాలీనవహ్నిమాకాభూమాదిత్యత్ర ఘటకాలీన
 వహ్నుభావవద్ధృద్దేవాప్తిరతస్సాన్వవచ్ఛిన్నత్వమితిధ్యేయం * అథ
 స్వసాత్కారజనకసాత్కారకవిషయత్వమిక్యతావనుమితిపరామర్శ
 యోస్సంగ్రహేపి. పర్యతోవహ్నిమాకా హృదయ తథేత్యాకారకసమూ
 హాలంబనానుమితినిష్ఠకార్యతానిరూపకసంబంధిగ్రహనిష్ఠప్రతిబధ్యతాని
 రూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతాశ్రయత్వస్య వహ్నుభా
 వవద్ధృద్దేనత్త్వాత్ పర్యతోపక్షక. వహ్నిసాధ్యకభూమశేతుకస్థలే న
 హ్నుభావవద్ధృద్దే వావిషయత్యాశంక్య కల్పాంతరానుసరణం కథం సంగ
 చ్ఛతే || స్వసాత్కారకతావవచ్ఛిన్నజన్యతానిరూపిత జనకతానిరూపి
 తవిషయవిధయావచ్ఛేదకతాయామవచ్ఛేదకీభూతం యద్విషయత్వం తద

వచ్చున్న ప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకత్వనివేశనైవ పూర్వోక్తవ
హ్నుభావవద్ధ్రహదావతివ్యాప్తివారణసంభవాత్ || నచానుమితినిష్ఠ
కార్యతానిరూపితకారణతానిరూపిత విషయవిధయావచ్ఛేదకతావచ్ఛే
దకవిషయతావివక్షణాపి సమూహాలంబనానుమితినిష్ఠకార్యతామాదాయ
తద్దోష తాదవస్థ్యమితి వాచ్యం || ప్రకృతపక్షక ప్రకృతసాధ్యకానుమి
తిత్వవ్యాపక కార్యతాయావన నివేశనీయత్వాదితి చెన్న || ఏవమపి
పర్వతోవహ్నిమాధ్మామాదిత్యత్ర కాంచనమయత్వావచ్ఛేదేన వహ్ని
భావవద్వృత్తిత్వస్య దోషత్వావత్రైరితిధ్యేయం * అత్ర షక్తికాంతరం ||
తత్ర ప్రకృతానుమితినిష్ఠకార్యతాసాక్షాత్కారత్వావచ్ఛిన్న జన్యతాని
రూపితజనకతానవచ్ఛేదకీధూతవిషయతాశూన్యత్వం జ్ఞానేనినేకనీయం ।
తథాచ హృదత్వావచ్ఛిన్నోద్దేశ్యతానిరూపితవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిధేయ
తాశాల్యనుమితో పర్వతోవహ్నిమానిత్యనుమితిత్వావచ్ఛిన్న కార్యతాసా
క్షాత్కారత్వావచ్ఛిన్నజన్యతానిరూపిత జనకతానవచ్ఛేదకీధూత విషయ
తాశూన్యత్వవిరహాత్పర్వతోవహ్నిమాధ్మామాదిత్యత్ర వహ్నిభావవద్ధ్ర
దేవతివ్యాప్తివిరహాతిధ్యేయం * అథ సమూహాలంబనానుమితిమాదా
యాతివ్యాప్తివారణాయ స్వసాక్షాత్కారజనకసాక్షాత్కారవిషయతావి
శిష్టప్రతిబధ్యత్వోక్తా సర్వసామంజస్యే తదథం కల్పంతరానుసర
ణం వ్యధం || విషయతావైశిష్ట్యంచ । సాన్విధికరణవృత్తిభేదప్రతియోగి
తావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితాక
భేదవత్త్వసంబంధేన * సమూహాలంబనానుమితిమాదాయ వహ్నిభావ
వద్ధ్రహదావతివ్యాప్తివారణాయ కల్పంతరానుసరణమితిభట్టాచార్యాః*
నను సావచ్ఛేదకత్వస్వనిరూపితకారణతావచ్ఛేదకత్వాన్యతరసంబంధేన
కార్యతావిశిష్టాయా విషయతా తదవచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతి
బంధకతానివేశనోక్తదోషవారణసంభవేన కథం కల్పంతరానుసరణం ।
నచ పరస్పరం వ్యభిచారవారణాయ సాన్విద్యవహితోత్తరత్వఃపితకార్య

కారణభావస్యావశ్యకతయా తత్త్రానుమితిత్వాదేః ప్రవేశపవ నాస్తి ।
 కథమమిమితిత్వాదిఘటితలక్షణాంతరం నిర్వాచ్యమితివాచ్యం ॥ వహ్ని
 వ్యాప్యభూమవత్తానిశ్చయో త్రరానుమితిత్వావచ్ఛిన్నం ప్రత్యేవ వహ్ని
 వ్యాప్యభూమవత్తానిశ్చయైవన కారణత్వస్వీకారే అప్రామాణ్యజ్ఞానా
 స్కందితభూమపరామర్శకాలేనుమితైర్వాఙ్మాయ అప్రామాణ్యజ్ఞా
 నానాస్కందితనిశ్చయైవన కారణత్వమావశ్యకం తత్త్రాప్రామాణ్యజ్ఞానా
 స్కందితపరామర్శో త్తరఘటాదిజ్ఞానే వ్యభిచారవారణాయ కార్యతావ
 చ్ఛేదకకోటా అప్రామాణ్యజ్ఞానాభావాదేః నివేశస్యావశ్యకతయా మహా
 గౌరవాపత్తైః । అతస్తదపేక్షయానుమితిత్వాదేరేవ కార్యతావచ్ఛేదక
 త్వస్వీకారాత్ ॥ సవ యత్త్రాప్రామాణ్యజ్ఞానాస్కందితభూమపరామ
 ర్శః తతో వహ్నివ్యాప్యలోకపరామర్శః । తదుత్తరోత్పన్నానుమితౌ
 వ్యభిచారతాదవస్థ్యం । తద్వాఙ్మాయ అనుమితిత్వాదేః కార్యతావచ్ఛే
 దకత్వ స్వీకారేప్రప్రామాణ్యజ్ఞానాభావాదేః కార్యతావచ్ఛేదకత్వా
 వశ్యకతయా గౌరవం నదోషావహమితి వాచ్యం ॥ అలాకాదిపరా
 మర్శకాలీనతత్తదప్రామాణ్యజ్ఞానాభావస్యనివేశేపి తత్తత్పరామర్శకా
 లీన భూమాదివిషయక పరామర్శధర్మికానంతా ప్రామాణ్యజ్ఞానాభా
 వాదేరనివేశేనాతిలాఘవసంభవాత్ ॥ మైవం ॥ పర్వతో వహ్నిమాన్ధూ
 మాదిత్యాదౌ కాంచనమయత్వావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవద్వృత్తిత్వస్య
 దోషత్వాపత్తైః । వహ్నివ్యాప్య కాంచనమయభూమవాన్ పర్వత్యతిజ్ఞా
 నస్యాపి ప్రకృతానుమితిజనకతయా తాదృశకార్యతానిరూపిత కారణ
 తావచ్ఛేదకం యద్వాన్యప్రిత్యావచ్ఛిన్నం ప్రకారతానిరూపితకాంచనమ
 యత్వాద్యవచ్ఛిన్నవిషయత్వం తదవచ్ఛిన్నప్రతిభధ్యతాఘటితరూపస్య
 తత్సత్తావత్ ॥ ఏవం వహ్నివ్యాప్యభూమవత్పర్వతవాన్ దేశ్యతి జ్ఞానీ
 యతాదృశజనకతావచ్ఛేదకవిషయతామాదాయ వహ్నివ్యాప్య భూమవ
 త్పర్వతాభావవద్దేశైతివ్యాప్తిశ్చ ॥ అతస్తదనుసరణమితిధ్యేయం * అ

హ్మనిభావప్రతియోగికవిశేషణతావిశేషసంబంధన వహ్మనిభావప్రకారకనిశ్చయశుద్ధవిశేషణతాసంబంధన వహ్మనిభావప్రకారకనిశ్చయయోగేకరూపేణ ప్రతిబంధకత్వం తథాచ జలవ్యాపకత్వవిశిష్టవహ్మనిభావప్రతియోగికవిశేషణతావిశేషసంబంధన వహ్మనిభావవిశిష్ట జలావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతిబింబయవిశేషణతావిశేషసంబంధన వహ్మనిభావవిజ్ఞలవాన్యస్తద్భుతిత్వేన జలావచ్ఛేదేన వహ్మనిభావస్య తాదృశవిశిష్టాంతరఘటితత్వేన తస్య వ్యభిచారత్వాసంభవాత్ ॥ నచ తస్య సాధారణరూపవ్యభిచారత్వాసంభవేపి సధర్మితావచ్ఛేదకకషేతుమత్తానిశ్చయకాలీన యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయసామాన్యం నవసమానకాలీన కషేతుమత్తానిశ్చయసమానధర్మితావచ్ఛేదకకానుమతసామాన్యం ప్రతి విరోధితాదృశవిశిష్టత్వమితి సవ్యభిచారసామాన్యలక్షణస్య హృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయవిశేషజలధర్మికవహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగితప్వనిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత్వనూదాయ యథా వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగితే సత్త్వం తథా హృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలావచ్ఛేదేన వహ్మనిభావప్రకారకనిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకతానూదాయ జలావచ్ఛేదేన వహ్మనిభావేపి సత్త్వమితి తస్య సవ్యభిచారసామాన్యలక్షణాక్రాంతతయా తస్యాసాధారణ్యమధ్యంతరుచ్ఛితత్వాత్ వ్యభిచారత్వమిష్టమేవేతివాచ్యం ॥ ఏవమపి యత్ర హృదత్వసామానాధికరణ్యేన సాధ్యసిద్ధేరుద్దేశ్యతా జలంచ కషేతుః తత్ర జలవద్ధృదత్వావచ్ఛేదేన వహ్మనిభావస్య నిరుక్తసవ్యభిచారసామాన్యలక్షణానాక్రాంతతయా వ్యభిచారభిన్నస్య హృదత్వసామానాధికరణ్యేన వహ్నిమత్తాబుద్ధిప్రతిబంధకజ్ఞానావిషయతయా బాధానాత్మకస్యలింగోపభాసమతసిద్ధానుమితప్రతిబంధకజ్ఞానవిషయతయా క్షేత్రాభాససామాన్యలక్షణాక్రాంతతయా త్రిరుక్తక్షేత్రాభాసత్వావత్తిరుక్తమైవ హృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలవద్ధృదత్వావచ్ఛేదేన వహ్మనిభావప్రకారకనిశ్చయస్యహృ

దత్తవధర్మితావచ్ఛేదకకవహ్నిమత్తాబుద్ధ్యప్రతిబంధకత్వాత్ । సామాన్య
 భర్తప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టసామాన్యఘటితవిశేషభర్తావచ్ఛేదేన తదభావ
 వత్తానిశ్చయసలైవపి తద్వత్తాబుద్ధ్యదయాత్ । ఏతేన జలధర్మికవ
 హ్నిసామానాధికరణ్యవత్తాబుద్ధిప్రతిజలత్వావచ్ఛేదేన వహ్నిసామా
 నాధికరణ్యాభావప్రకారకనిశ్చయస్యేవ జలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్ర
 కారకనిశ్చయస్యాపి ప్రతిబంధకత్వస్యానుభవకత్వాత్ జలావచ్ఛేదేన వ
 హ్నిభావగ్రహస్య హేతుధర్మికసాధ్యసామానాధికరణ్యగ్రహవిరోధి
 తయా విరోధత్వమేవ । ఏవం జలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవ్యాప్య
 స్యాపి విరోధత్వమేవేతి తస్య హేత్వాభాససామాన్యలక్షణాక్రాంతైవ
 పి నక్షతిరితిపరాస్తం ॥ ఏవమపి జలవద్ధృతత్వావచ్ఛేదేన వహ్ని
 భావవత్తాజ్ఞానస్య జలధర్మికవహ్నిసామానాధికరణ్యగ్రహవిరోధిత
 యా విరోధభిన్నస్య లింగోపధానమతే హేత్వాభాససామాన్యలక్షణా
 క్రాంతైవనాతిరిక్తహేత్వాభాసత్వావత్తిరుకర్వారౌవ । ఏవం వహ్ని
 త్వావచ్ఛేదేనజలవద్ధృదావృత్తిత్వజ్ఞానస్యాపిజలధర్మికవహ్నిసామానా
 ధికరణ్యజ్ఞానావిరోధితయా విరోధభిన్నస్య జలవద్ధృతధర్మికవహ్నిమ
 త్తాబుద్ధిప్రతి విరోధితయా హేత్వాభాసత్వావత్తిరుకర్వారౌవ । ఏ
 వం సర్వజాగగనవాక్ ధూమాదిత్యత్ర వృత్తిమదవచ్ఛేదేన గగనాభావ
 స్య హేత్వాభాసత్వావత్తిః । ధూమవ్యాపకగగనసమానాధికరణధూమ
 త్వావచ్ఛేదగగనవానిత్యనుమితిప్రతివృత్తిమదవచ్ఛేదేనగగనాభావవా
 నితిజ్ఞానస్యాపివిరోధిత్వం । వృత్తిమద్ధర్మికత్వావచ్ఛేదకకగగనవత్తాబుద్ధి
 ప్రతివృత్తిమదైవశిష్ట్యావచ్ఛేదేన గగనాభావవత్తానిశ్చయస్యాపివిరో
 ధిత్వాత్ తద్విషయస్యలింగోపధానమతే హేత్వాభాససామాన్యలక్షణా
 క్రాంతత్వాత్ । తస్యహేతుత్వావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నఘటితతయాఅసాధా
 రణ్యసాధారణ్యవిరోధానాత్కత్వాదితిచెదత్రకేచిత్ ॥పక్షత్వావచ్ఛేదకావ
 చ్ఛిన్నవిశేష్యకహేతుమత్తాగ్రహత్వావ్యాపికాసతి పక్షత్వావచ్ఛేదకావ

చ్చిన్నవిశేష్యకసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నగ్రహతావ్యాపికాయా సా
 ధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నప్రకారతానిరూపితసాధ్యవ్యాప్య హేతుమత్ప
 త్తతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న విశేష్యతావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతా తదన్యత్వ
 స్యానుమితినిష్ఠప్రతిబధ్యతాయాం నివేశనీయత్వాత్ । నాతఃప్రాగుక్తదో
 షాణామవకాశః । తథాహి హృదత్వసామానాధికరణ్యన వహ్నిసాధ్యక
 జలహేతుకస్థల జలవద్దృగదత్వధర్మితావచ్ఛేదకవహ్నిప్రకారక బుద్ధి
 తావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాయా గగనసాధ్యకస్థల వృత్తిమద్ధర్మితావచ్ఛే
 దకగగనప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాయాశ్చ హృదావహ్ని
 మాన్వర్యతా గగనవానిత్యాదిజ్ఞానావృత్తిత్వేన సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చి
 న్న ప్రకారతానిరూపిత సాధ్యవ్యాప్యహేతుమత్పత్తలావచ్ఛేదకావ
 చ్చిన్నవిశేష్యతావచ్చిన్నతయాతాదృశప్రతిబధ్యతామాదాయనదోషః ।
 హృదాధూమవాన్వహ్నిరిత్యత్ర వహ్నిభావవద్దృగదరూప స్వరూపా
 సిద్ధిధూమాభావవద్దృగదరూప బాధధూమాభావవద్వృత్తి వహ్నిరూపస్య
 భిచారాణాం సంగ్రహాయ పక్షధర్మిక హేతుమత్తాగ్రహతావ్యాప్యక
 త్వపక్షధర్మిక సాధ్యవత్తాగ్రహతావ్యాప్యకత్వసాధ్యప్రకారతానిరూపిత
 సాధ్యవ్యాప్యహేతుమత్పత్తతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిశేష్యతావచ్చిన్నత్వ
 రూపాణాం త్రయాణాం విశేషణానాం ప్రకృతప్రతిబధ్యతావిశేషణీధూ
 తభేదప్రతియోగి ప్రతిబధ్యతాయాం నివేశిత్యాహుః ॥ ఇట్టాచాభ్యుపగమేనా
 ధ్యవ్యాప్యహేతుమాన్వత్సాధ్యవానిత్యనుమితౌ సాధ్యప్రకారతాని
 రూపితాయా సాధ్యవ్యాప్యహేతుపక్షతావచ్ఛేదకైతదుభయధర్తావచ్చి
 న్నవిశేష్యతా తస్యాః సాధ్యవ్యాప్యహేతుప్రకారతానిరూపితపక్షతావ
 చ్ఛేదకావచ్చిన్నవిశేష్యతాతాభిన్నతయా పక్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవి
 శేష్యకసాధ్యవ్యాప్యప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానవచ్ఛేద
 కత్వాత్ పక్షధర్మికసాధ్యవ్యాప్యప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతా
 మాదాయసాధ్యవ్యాప్యాభావవత్పక్షేతివ్యాప్తివాదణవశక్యమేవ । అతః

పక్షధర్మిక శౌతుతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నప్రకారకత్వవిశిష్టపక్షధర్మికసౌ
 ధ్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నప్రకారకగ్రహతావ్యాపికాయాపక్షధర్మిక శౌ
 తుప్రకారకనిశ్చయత్వఘటితధర్మావచ్చిన్నకారణతానిరూపితకార్యతావ
 ఛ్చేదకీర్ణాతమఖ్యవిశేష్యత్వావచ్చిన్నాప్రతిబధ్యతా తదన్యాయా పక్ష
 ధర్మిక శౌతుప్రకారకనిశ్చయత్వఘటితధర్మావచ్చిన్నకారణతానిరూపి
 త ప్రకృతసాధ్యవిధేయకత్వఘటితధర్మావచ్చిన్నకార్యతావచ్ఛేదకీర్ణాతవి
 షయత్వావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతా తన్నిరూపితప్రతిబంధకతాశాలి యథార్థ
 జ్ఞానవిషయత్వరూపం ఆచార్యాభిప్రేతలింగోపధానపక్షాశ్రయణే వ్యా
 ప్తిర్విశేషతాఽప్రవేశంకృత్యా దోషసామాన్యలక్షణం పరిష్కరణీయం ।
 సమాహంబనానుమితిపరత్వే లఘుతరహేత్వాభాససామాన్యలక్షణమ
 నుమితిపదస్య ముఖ్యాద్భత్వంచ ససంభవతీతి॥ఆచార్యమతే ధూమవ్యాపక
 చహ్నిసమానాధికరణధూమప్రకారతానిరూపితాయా పర్యతత్వావచ్చి
 న్నవిశేష్యతా తదవచ్చిన్నాయా వహ్నివ్యాప్య ధూమపర్యతత్వైతదు
 భయధర్మావచ్చిన్నవిశేష్యతా తన్నిరూపితవహ్నిత్వావచ్చిన్నవిధేయతా
 కానుమితిత్వావచ్చిన్నప్రతి పర్యతత్వావచ్చిన్నవిశేష్యక తాదృశధూ
 మవత్తానిశ్చయత్వేన కారణతా । ఏవం సాధ్యనిరూపితవ్యతిరేకవ్యాప్తి
 విశిష్టశౌతుమత్పక్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిశేష్యక సాధ్యానుమితిత్వావ
 చ్చిన్నప్రతి తాదృశవ్యతిరేకవ్యాప్తివిశిష్టశౌతుమత్పక్షతావచ్ఛేదకా
 వచ్చిన్నవిశేష్యకనిశ్చయత్వేన కారణత్వమతానపరస్పరం వ్యభిచారః ।
 మణికారమతేతు పరస్పరంవ్యభిచారవారణాయ పక్షధర్మికసాధ్యవ్యాప్య
 శౌతుమత్తానిశ్చయావ్యవహితోత్తరత్వస్య కార్యతావచ్ఛేదకకాటా ని
 వేశే గౌరవం తదపేక్షయా అనుమితేసాధ్యవ్యాప్యశౌతుప్రకారకత్వం
 ప్రకల్ప్య వ్యభిచారవారణస్యైవోచితత్వాత్ । తథాచ పక్షధర్మికశౌ
 తుమత్తానిశ్చయత్వఘటితంసాధ్యాన్వయవ్యాప్తివిశిష్టశౌతుమత్పక్షవిషయ
 కనిశ్చయత్వం సాధ్యీయవ్యతిరేకవ్యాప్తివిశిష్టశౌతుమత్పక్షవిషయకనిశ్చ

యత్పమపి భవతీతి తదవచ్చిన్నజనకతానిరూపిత జన్యతావచ్ఛేదకత్వం
సాధ్యవ్యాపేతుమాన్వక్షస్సాధ్యవానిత్యనుమితినిరూపితానాంసర్వాసా
మేవవిషయతానామస్తీతితాదృశవిషయత్వావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతామాదా
యసర్వేష్యేవవిషయోషేషలక్షణసమన్వయః। సనుభూమవ్యాపకవహ్నిసమా
నాధికరణ భూమవత్పర్యతత్వావచ్చిన్నవిశేష్యకానుమితత్వావచ్చిన్నం
ప్రత్యేవ పర్యతత్వావచ్చిన్నధమిక భూమవ్యాపకవహ్నిసమానాధిక
రణభూమవత్తానిశ్చయత్వేన కారణతాకల్పయితే నతు తాదృశధర్తావచ్చి
న్నవిశేష్యకసాధ్యవిధేయకానుమితత్వావచ్చిన్నంప్రతిగౌరవాత్। పర్య
తధమికవహ్నివ్యాప్యభూమప్రకారకనిశ్చయంవినా వహ్నివ్యాప్య
భూమవత్పర్యతవిశేష్యకఘటానుమితేరవ్యనుత్వాదేనవ్యభిచారవిరహాత్
తథాచ పక్షవిషయశానిరూపితసాధ్యవిషయతాయాః కార్యతానవచ్ఛేదక
త్వాత్సాధ్యవిధేయకత్వఘటితధర్తావచ్చిన్నకార్యతావచ్ఛేదకీభూత విష
యత్వావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాత్వేన ప్రతిబధ్యతాయా అనుగమోపసంభ
వతి। సాధ్యవిషయత్వావచ్చిన్నత్వం పరిత్యజ్య ప్రకృతపక్షధర్తిక హేతుప్ర
కారకనిశ్చయత్వఘటితధర్తావచ్చిన్నకారణతానిరూపితకార్యతావచ్ఛేదకీ
భూతవిషయిత్వావచ్చిన్నత్వేన ప్రతిబధ్యతాప్రవేశే ఆచార్యమతే పక్ష
విషయతానిరూపితసాధ్యవిషయతాయానిరుక్తకార్యతానవచ్ఛేదకతయాబా
ధసత్ప్రతిపక్షయోరవాప్తిరితిచేదత్రకేచిత్ ॥ సాధ్యవ్యాప్యహేతుమత్ప
క్షవిశేష్యకానుమితత్వావచ్చిన్నంప్రతి పక్షధర్తికసాధ్యవ్యాప్యవత్తాని
శ్చయత్వేనకారణత్వే పర్యతధర్తిక వహ్నిమత్తానిశ్చయసత్వేన యథావ
హ్నివ్యాప్యభూమవత్పర్యతో ఘటవ్యాప్యవానితపరామర్శాత్ వహ్ని
వ్యాప్యభూమవత్పర్యతో ఘటవానిత్యనుమితిఃసిమాధయిమావిరహవిశిష్టప
హ్నిమత్తానిశ్చయాభావరూపకారణాసహకారణజాయతే తథాపర్యతధ
ర్తికవహ్నివ్యాప్యభూమవత్తానిశ్చయసత్వేన తాదృశసిద్ధిసత్వేనపి వహ్ని
వ్యాప్యభూమవాక్ పర్యతావహ్నిమానిత్యనుమితిః కథం నజాయతే తా

దృశసిద్ధ్యభావస్య తత్రాసహకారితావత్ కార్యతావచ్ఛేదకస్యాభయ
 త్రావిశేషాత్ । అతావహ్నివ్యాప్యభూమవత్పరవతవిశేషకవహ్నిత్వా
 వచ్చిన్నవిధేయతాకానుమితింప్రతి తాదృశపరామర్శస్య కారణతా వా
 చ్యః । తథాచ సావవచ్ఛేదకీభూత విషయత్వావచ్చిన్నత్వసావవచ్ఛేదకీ
 భూతముఖ్యవిశేష్యత్వావచ్చిన్నాయా ప్రకృతపక్షధర్మకసాధ్యహేతుప్ర
 కారకగ్రహత్వావ్యాపకప్రతిబధ్యతా తాదృశప్రతిబధ్యతాభిన్నతైవ్విదుభ
 యసంబంధేన ప్రకృతపక్షధర్మకప్రకృత హేతుప్రకారకనిష్ఠయత్వావచ్చి
 న్నకారణతా ప్రతియోగికసాధ్యవిధేయః త్వఘటితధర్మావచ్చిన్న కార్యతా
 విశిష్టాయా ప్రతిబధ్యతా తస్మిరూపితప్రతిబధ్దకతాశాలి యథార్థజ్ఞానవిష
 యత్వం హేత్వాభాసత్వమితి నిష్కృష్టలక్షణ వాక్యాద్భోబాధ్యః॥ సప్రప
 దం తాదృశకార్యతాపరం । తథాచ హేతుధర్మకసాధ్యవ్యాప్యత్వజ్ఞానత్వా
 వచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాయాం పక్షధర్మకహేతుప్రకారకత్వఘటితపరామర్శ
 త్వావచ్చిన్నకారణతానిరూపిత కార్యతావచ్ఛేదికాయా సాధ్యవ్యాప్య
 హేతుమాక పక్షసాధ్యవానిత్యనుమితినిరూపితవిషయతాంతరహితీవ్యా
 ప్తివిషయతా తదవచ్చిన్నత్వమస్తి । ఏవం కార్యతావచ్ఛేదకీభూతాయా
 నిరుక్తానుమితినిరూపితముఖ్యవిశేష్యతా తదవచ్చిన్నాయాప్రకృతపక్షధ
 ర్మకప్రకృతసాధ్యహేతుప్రకారకగ్రహత్వావ్యాపికహేతుధర్మకతావచ్ఛేద
 కకసాధ్యప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాతదన్యత్వంచాస్తీత్యభయ
 సంబంధేన తాదృశకార్యతావిశిష్టత్వంతత్ప్రతిబధ్యతాయామస్తీతి తాదృశ
 ప్రతిబధ్యతామదాయవ్యభిచారలక్షణసమన్వయః । పక్షధర్మకహేతుప్ర
 కారకబుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాయాంపక్షధర్మకసాధ్యప్రకారకబుద్ధి
 తావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతాయాంచసావవచ్ఛేదకీభూతముఖ్యవిశేష్యత్వావ
 చ్చిన్నత్వసత్తైవపి తాదృశప్రతిబధ్యతాయాః పక్షతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవి
 శేష్యకసాధ్యహేతుప్రకారకగ్రహత్వావ్యాపకత్వవిరహాత్ తాదృశాభ
 యసంబంధేన నిరుక్తకార్యతావిశిష్టత్వమక్షతమేవేతి॥హ్యహోవహ్నిమాక

జలాదిత్యత్ర జలావచ్చిన్న విశేష్యకవహ్ని ప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతాయాం జలవద్ధగ్రదతావచ్చిన్న ధర్మకవహ్ని ప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతాయాంచ వహ్నివ్యాప్యజలవద్ధగ్రదా వహ్నిమానిత్యనుమితినిరూపితాయా ముఖ్యవిశేష్యతా తదవచ్చిన్న త్వస్యనత్వేపి తాదృశప్రతిబధ్యతాయా హృదావహ్నిమాణ్ధూమవాంశ్చేతి జ్ఞానావృత్తితయా ప్రకృతపక్షధర్మక ప్రకృతసాధ్యహేతుగ్రహత్వావ్యాపకతయా సావనచ్చేతకీధూతముఖ్యవిశేష్యతావచ్చిన్న ప్రకృతపక్షధర్మకసాధ్యహేతుగ్రహత్వావ్యాపక ప్రతిబధ్యతాభిన్నత్వ విరహాన్ననిరుక్తోభయసంబంధేన ప్రకృతపక్షధర్మకహేతు ప్రకారకనిశ్చయత్వఘటిత ధర్మావచ్చిన్న కారణతానిరూపిత ప్రకృతసాధ్యవిధేయకత్వఘటితధర్మావచ్చిన్న కార్యతావిశిష్టత్వమితి హృదావహ్నిమాణ్ జలాదిత్యత్ర జలావచ్చిదేన వహ్నిభావస్య జలవద్ధగ్రదతావచ్చేదేన వహ్నిభావస్య వహ్నితావచ్చేదేన జలవద్ధగ్రదావృత్తిత్వస్యవా నహేత్వాభాసతా ప్రసంగః । ఏవం పర్వతోగగనవాణ్ ధూమాదిత్యత్రధూమవ్యాపకగగనసమానాధికరణధూమవాణ్ పర్వతోగగనవానిత్యనుమితినిరూపితముఖ్యవిశేష్యతావచ్చిన్నాయా వృత్తిమద్ధర్మితావచ్చేదకకగగన ప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతా తస్యాః పర్వతో ధూమవాణ్ పర్వతోగగనవాంశ్చేతి జ్ఞానావృత్తితయా ప్రకృతపక్షధర్మక హేతుసాధ్యగ్రహత్వావ్యాపకత్వాల్ సనిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశకార్యతావిశిష్టత్వమితి నతాదృశప్రతిబధ్యతామాదాయ తత్ర వృత్తిమదవచ్చేదేన గగనాభావస్య దోషతావృత్తిః ॥ ఏవం హృదోవహ్నిమాణ్ధూమాదిత్యత్ర వహ్నివ్యాప్యభావవద్ధగ్రదస్య వహ్నివ్యాప్యధూమాభావవద్ధగ్రదస్యవా నహేత్వాభాసత్వం । హృదధర్మకవహ్నివ్యాప్యప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతాయా హృదధర్మకవహ్నివ్యాప్య ధూమప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతాయాశ్చ హృదోవహ్నిమాణ్ధూమవాంశ్చేతి జ్ఞానావృత్తితయాహృద

ధర్మకాశానుసాధ్యప్రకారకగ్రహతావ్యాపకతయా వహ్నివ్యాప్యభూమ
వాక్ హృదోవహ్నిమానిత్యనుమితినిరూపిత ముఖ్యవిశేష్యత్వావచ్ఛిన్న
ప్రతిబధ్యతాభిన్నత్వవిరహాత్తత్ప్రతిబధ్యతాయాం సనిదుక్తోభయసంబంధే
సకార్యతావిశిష్టత్వమితి తమాదాయ నాతివ్యాప్తిరిత్యావహం || ❀❀❀

❀ || ఇతి లింగోపధానమతవిచారః || ❀

* స్వవ్యధికరణప్రకారావచ్ఛిన్నాయా విశేష్యతా తత్తదనిరూ
పకత్వం సారావశే యాథాధ్యక్షం భట్టాచారైరభిహితం । స్వవ్యధిక
రణత్వం సావ్యధికరణనిరూపితవృత్తిత్వాభావః । స్వపదవిశేష్యతాపరంప్ర
కారావచ్ఛిన్నత్వంతు ప్రకారనిష్ఠప్రకారతానిరూపితత్వం । నను స్వవ్య
ధికరణత్వం సావ్యధికరణనిరూపితవృత్తిత్వాభావః । అత్ర సంబంధసామాన్యే
న సావ్యధికరణావృత్తిత్వవివక్షణే వహ్నిభావస్య కాలికసంబంధేన పరస్
తెవృత్తిత్వేన పర్యతావహ్నిభావవానితిజ్ఞానస్య సారావశే యాథాధ్య
క్షావపత్తిః । యదిచ యత్కించిత్రసంబంధేనావృత్తిత్వం నివేశ్యతే తదాపర్య
తస్సంబంధేన వహ్నిమానితి జ్ఞానసావ్యవ్యయథాధ్యక్షత్వావపత్తిః । సావ్యధికర
ణే యత్సంబంధేనావృత్తియత్ తన్నిష్ఠతత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతాని
రూపితవిశేష్యత్వానిరూపకత్వంయదితదాగుణస్పృహ్యోగేనవహ్నిమాన్
సమవాయేన రూపవతీ జాతిరిత్యాదిభిమస్యాపి యథాధ్యక్షత్వావపత్తిః । గు
ణనిష్ఠవిశేష్యత్వాధికరణే సంయోగేన వృత్తైరపసిద్ధేః । విశిష్టసత్తావాక్
గుణఇత్యస్య భిమత్వానుపపత్తిః । గుణవిశిష్టసత్తాయాస్సత్వాత్ । యది
సావ్యధికరణావృత్తితానవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితవిశేష్యత్వా
నిరూపకత్వంనివేశ్యతే తదా గుణోద్రవ్యమిత్యస్యాపి యథాధ్యక్షత్వావ
పత్తిః । తత్ర ద్రవ్యత్వస్య స్వరూపతః ప్రకారత్వాత్ । అత్రోద్యతే ప్ర
కారతావిశిష్టం యత్ప్రకారత్వం తదన్యప్రకారత్వానిరూపకత్వం సారావ
శే యాథాధ్యక్షం । ప్రకారతావైశిష్ట్యంచ నవతాదాత్మ్యస్వవిశిష్టాధికర
ణతాశ్రయనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వైరతదుభయసంబంధేన । అధికరణ

తాయాం నవవైష్ణవ్యం చ సాన్వశ్రయనిరూపితత్వ సావచ్ఛేదకసంసగతా
 తావచ్ఛేదకతావర్యాప్తనికరణ ధర్మావచ్ఛిన్నసంసగతాకత్వైతదుభ
 యసంబంధేన । పర్వతో వహ్నిభావవానితిజ్ఞానీయాయాః వహ్నిభా
 వప్రకారతాయాఽపి పర్వతోవహ్నిమానితి జ్ఞానీయాయా ప్రకారతా
 నిరుక్తభయసంబంధేనతద్విశిష్టాధికరణతాశ్రయపర్వతనిష్ఠవిశేష్యతానిరూ
 పితత్వేన నవవిశిష్టాధికరణతాశ్రయనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వసంబంధేన
 ప్రకారతావిశిష్టాన్యప్రకారత్వాప్రసిద్ధ్యా న్యతాదాత్మ్యనివేశః ॥ తథాచ
 వహ్నిభావప్రకారతాయాం వహ్నిప్రకారతా తాదాత్మ్యవిరహాత్ నా
 క్తవోషః । పర్వతోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానీయవహ్నిభావప్రకారతా
 యామపి వహ్నిభావప్రకారతాయాః న్యతాదాత్మ్యసంబంధేన సత్త్వా
 త్ప్రకారతావిశిష్టాన్యప్రకారత్వాప్రసిద్ధిరతఉభయసంబంధనివేశః । ద్వితీయ
 సంబంధఘటకాధికరణతాయాం ప్రకారతావైష్ణవ్యం కేవలసాన్వశ్రయనిరూ
 పితత్వసంబంధేనయదినివేశ్యతేతదావర్వతోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానీయ
 దైశికవిశేషణతావిశేషసంబంధావచ్ఛిన్నాయాప్రకారతాసాన్వశ్రయనిరూ
 పితత్వసంబంధేనతద్విశిష్టాకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్నిభావాధికరణ
 తాపి తదాశ్రయపర్వతనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వసంబంధేనతత్ప్రకారతా
 యాంవహ్నిభావప్రకారతావిశిష్టాన్యత్వాసంభవాదతస్మాన్వచ్ఛేదకసం
 సగతావచ్ఛేదకతావర్యాప్తనికరణధర్మావచ్ఛిన్నసంసగతాకత్వని
 వేశః । గుణో విశిష్టసత్తావానిత్యన్య విశిష్టసత్తాప్రతియోగికసమవాయస
 మ్బంధేన విశిష్టసత్తావగాహితేన అప్రమాత్వం శుద్ధసమవాయేనచత్వ్ర
 మాత్యమితి విశిష్టవైష్ణవ్యబోధే విశిష్టప్రతియోగికసమవాయోనియమత
 స్సంసగతయాభాసతే । ఉపలక్షణ తైత్తిరుశుద్ధసమవాయఇతిగదాధరభట్టా
 చార్యాణామాశయః । తథాచోక్తస్థల స్వనిరూపితసంసగతావచ్ఛేదకతా
 వర్యాప్తనికరణం విశిష్టసత్తాప్రతియోగిక సమవాయత్వమేవతదవచ్ఛి
 న్నసంసగతాకవిశిష్టసత్తాధికరణత్వం నగుణస్యేతి సతస్యసర్వాంశేయథా

ధృత్వాపత్తిః । జాతిజాతిమతీజ్ఞానీయసమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నజా
 తినిష్ఠప్రకారతాయాం తదవచ్ఛేదకసమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణ
 తావజ్ఞాతిమన్నిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వవిరహాన్నసర్వాం శేయాథార్థ్యం ।
 యదిచైకధర్మావచ్ఛిన్నాధికరణతాయాః ఐక్యం జాతిత్వావచ్ఛిన్నసకలజా
 తినిరూపితమధికరణత్వమేకమేవ జాతిత్వావచ్ఛిన్నఘటత్వనిరూపితాధిక
 రణత్వమపి వశేస్తి । ఘటఃపటఇతిభిమన్య యాఘటత్వనిష్ఠప్రకారతాత
 స్యాఅపి స్యాశ్రయనిరూపితాధికరణతాశ్రయనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వే
 నతాదృశవిశేష్యతాశాలిజ్ఞానస్య యథాధృత్వాపత్తిరిత్యుచ్యతే తదాసావ
 శ్రయనిరూపితత్వమపి స్యాశ్రయేతరానిరూపితత్వమేవసంబంధఘ
 టకంబోధ్యం ॥ ప్రకారాంతరేణాపి పరిమోఽన్యంభవతి ॥ తథాపి భేద
 విశిష్టప్రకారత్వానిరూపకత్వం । భేదవైశిష్ట్యం । స్వప్రతియోగిత్వా
 వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకభేదసమానాధికరణవిశేష్యతానిరూపితత్వస్వప్ర
 తియోగితానిరూపితావచ్ఛేదకతావిశిష్టత్వైతదుభయసంబంధేన । అవచ్ఛే
 దకతావైశిష్ట్యం । స్వసామానాధికరణ్యసావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛి
 న్నత్వస్వవృత్తిత్వైతత్రితయసంబంధేన । స్వవృత్తిత్వంచ సావచ్ఛేద
 కత్వ సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక సావభావవద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వసం
 బంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావవత్వ సంబంధేన । తథాచ పరస్
 తా వహ్నిభావవానితి జ్ఞానీయవహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతా
 యాఃవహ్నిభావవద్భేద ప్రతియోగిత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకభేదాధి
 కరణపర్యతనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వ
 నిష్ఠప్రతియోగితాకాభావవద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగి
 తాకాభావవత్వసంబంధేన తాదృశావచ్ఛేదకతావృత్తిత్వే నచ స్వసామా
 నాధికరణ్యసావచ్ఛేదకీహాతస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్వవృత్తిత్వై
 తత్రితయసంబంధేన స్వనిరూపితప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టత్వైత
 దుభయసంబంధేన భేదవిశిష్టతయా తదనిరూపకత్వస్య తాదృశజ్ఞానైస

త్వాన్మతస్యప్రమాత్వం అత్ర పర్యతోపహ్నిమానితిజ్ఞానీయవహ్నిత్వావ
 చ్చిన్నప్రకారతాయాఃఘటవద్భేదప్రతియోగిత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగికభే
 దాధికరణవర్వతనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వత్వైసంబంధేనతస్యాఃఘటవ
 ద్భేదవిశిష్టతయా నిరుక్తిత్వయసంబంధేన వహ్నిమద్భేదప్రతియోగిత్వావ
 చ్ఛేదకతావిశిష్టతయా చైత్యతరసంబంధమత్యోపాదానే తేన సంబం
 ధేన ఘటవద్భేదవిశిష్టత్వం వహ్నిమద్భేదవిశిష్టత్వంచ తత్రాస్తీతితదని
 రూపకత్వం నపర్యతోపహ్నిమానితి ప్రమాత్మకజ్ఞానఇతి సంబంధద్వయ
 నివేశః || ఘటోద్రవ్యమితి ప్రమీయనిరవచ్ఛిన్నద్రవ్యత్వనిష్ఠప్రకారతా
 యంచ పటభేదసమానాధికరణవిశేష్యతానిరూపితత్వనత్వైస పటభేద
 ప్రతియోగిత్వావచ్ఛేదకతాఘటకసమవాయావచ్ఛిన్నత్వనత్వైససావచ్ఛే
 దకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వసావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగిత్వా
 కాభావవద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగిత్వాకాభావత్వసం
 బంధావచ్ఛిన్నత్వనిరూపితవృత్తిశాశ్రయత్వైతదుభయసంబంధేన పటభే
 దీయప్రతియోగిత్వావచ్ఛేదకతావిశిష్టత్వనత్వైసచ నిరుక్తోభయసంబంధేన
 భేదవిశిష్టత్వనత్వైస్తాదృశజ్ఞానస్య ప్రమాత్వానుపపత్తిః అతః ప్రతియో
 గిత్వావచ్ఛేదకతాసామానాధికరణ్యనివేశః । ఘటవృత్తిత్వవిశిష్టద్రవ్యత్వన
 ద్భేదప్రతియోగిత్వావచ్ఛేదకతాసామానాధికరణ్యస్య పటోద్రవ్యమితిజ్ఞానీ
 యద్రవ్యత్వప్రకారతాయాంనత్వైస తదవచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వన
 త్వైసచైతదుభయసంబంధేన తాదృశావచ్ఛేదకతావిశిష్టత్వనప్రతియోగి
 త్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగికభేదసమానాధికరణవిశేష్యతానిరూపితత్వైత
 దుభయసంబంధేన భేదవిశిష్టత్వనత్వైస్తాత్వస్యాః ప్రకారతాయాః తదని
 రూపకత్వం నపటోద్రవ్యమితి జ్ఞానఇతి తస్య ప్రమాత్వానుపపత్తిః అతో
 ఽవచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగిత్వాకాభావవద్ధర్మావచ్ఛిన్న
 త్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగిత్వాకాభావత్వస్య వృత్తిత్వఘటకసం
 బంధవిధయా ప్రవేశః విషయజ్ఞానసంబంధేన ద్రవ్యత్వస్యాపిసర్వరూపతౌ

భానాత్ విషయితాసంబంధేన ద్రవ్యత్వవద్భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదక
తాయాం ఘటోద్రవ్యమితిజ్ఞానీయద్రవ్యత్వనిష్ఠప్రకారతాయా అవచ్ఛే
దకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వనిష్ఠప్రతియోగితాకాభావవద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వ
సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవత్త్వసంబంధేన వృత్తితయా
తస్య ప్రమాత్వానుపపత్తిః అతఃసావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్యా
వచ్ఛేదకతావైశిష్ట్యఘటకసంబంధవిధయా ప్రవేశః । కపిసంయోగభేద
స్యావ్యాప్యవృత్తితామతే వృక్షః కపిసంయోగవానితిజ్ఞానీయకపిసంయో
గనిష్ఠప్రకారతాయాః కపిసంయోగభేదసమానాధికరణవిశేష్యతానిరూపి
తత్వేన తస్య ప్రమాత్వానుపపత్తిరతః స్వసమానాధికరణవిశేష్యతా ని
రూపితత్వసంబంధేన సావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకభేదవైశిష్ట్యమపహాయ
స్వప్రతియోగితావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకభేదసమానాధికరణ విశేష్యతా
నిరూపితత్వప్రవేశఇతి ॥ ఇతి యాథాధ్యయచిహ్నః ॥ ❀❀❀❀❀❀

*నను లింగాజ్ఞానం లింగజ్ఞానమితి త్వత్ప్రత్యాలింగజన్యజ్ఞానం లభ్య
తే । తాదృశజ్ఞానం బాధాదేరినుమితిరేవ । తథాచానుమితివృత్తిత్వవిశి
ష్టయమూపావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాపకం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధక
త్వం తహ్యూపవత్త్వం దోషత్వం । తావలైవ లింగాంశనివేశనస్య సార్థ
క్యసంభవాత్సూక్ష్మక్తం లింగమవివక్షితమితిచేన్న ॥ పర్వతీయవహ్నితర
వహ్నిభావవాన్మర్షతోవహ్నిభావవానిత్యాదౌ వహ్నిమత్పర్వతీయ
వహ్నితరవహ్నిభావవత్పర్వతరూపబాధేవ్యాప్త్యాప్యవత్తైః ॥ తాదృశపర్వ
తోవహ్నివ్యాప్యభూమవానిత్యాకారకపరామర్శాదితంబాధనహకారేణ
తాదృశపర్వతః పర్వతీయవహ్నిమానిత్యైవ దోషవిషయకానుమితిః । త
త్రైవియమూపావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాపకవిషయితాశూన్యానుమితే
రేవాప్రసిద్ధైః ॥ నచానుమితివృత్తిత్వవిశిష్టయమూపావచ్ఛిన్నవిష
యితావ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యలింగజన్యజ్ఞానీయయమూపావచ్ఛి
న్నవిషయితావ్యాపకత్వం ప్రతిబంధకతాయాం నివేశ్యం । తథాచపర్వ

తీయహస్మామత్పర్వతీయహస్మాతరహస్మాన్యభావనత్పర్వతావనచ్చిన్న వి
షయతాశాల్యనుమితిపృత్తివహ్నిమత్పర్వతీయహస్మాతరహస్మాన్యభావనత్ప
ర్వతావనచ్చిన్నవిషయతావ్యావృత్తిభూత విషయతాశూన్యాయా వత్సతీ
యహస్మాతరహస్మాన్యభావనవాన్పర్వతః పర్వతీయహస్మామానిత్యనుమితిస్త
ద్వృత్తిత్వవిశిష్టలక్ష్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నవిషయత్వవ్యాపకత్వస్యప్ర
కృతానుమితిప్రతిబంధకతాయాం సత్త్వాల్లక్షణసహనస్వయంశతివాచ్యం || వ
హ్నిమత్పర్వతీయహస్మాతరహస్మాన్యభావనవాన్పర్వతో ఘటవానిత్యనుమి
తో యమూపావచ్చిన్నవిషయతాసత్త్వేన తర్హి పర్వతీయ హస్మాతరహ
స్మాన్యభావనాన్పర్వతః పర్వతీయ హస్మామానిత్యనుమితియ విశిష్ట
విషయతావ్యావృత్తిసత్త్వాత్తాదృశానుమితైరవ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వాభా
వాత్ || యద్యపి యమూపావచ్చిన్నవిషయతావ్యావృత్తిభూతవిషయతా
శూన్యనుమితివదేన హస్మామత్పర్వతీయహస్మాతరహస్మాన్యభావనవాన్పర్వ
తోఘటశతాన్యకారికాం స్వరూపతోఘటత్వాదివిధేయకానుమితిమాదా
య తాదృశస్థల దోషవారణసంభవః || తథాపి స్వరూపతోద్రవ్యత్వాది
విధేయకానుమితైర్భూతానాథాన విశేషనిరుక్తాఖండితత్వాత్తాదృశానుమి
తేరేవాప్రసిద్ధ్యా లక్షణగమనానంభవత్తి వదంతి || ❀❀❀❀❀

అథ యమూపవదేనదోషతావచ్ఛేదకమేవోపాదేయం హృదో వ
హ్నిమాక ధూమాదిత్యత్ర హస్మాన్యభావనద్వైదాత్మకబాధే లక్షణసమ
న్వయకాలే యమూపవదేన కిం సామానాధికరణ్యసంబంధేన హస్మాన్
భావవిశిష్టహృదత్వం కింవా హస్మాన్యభావహృదత్వోభయం కింవా హృద
తావనచ్చిన్నానుయోగితాకత్వవిశిష్టవిశేషణతావిశేషసంబంధేన హస్మాన్
భావః || నాద్యః || హృదోహస్మాన్యభావవానితిప్రతిబంధకీభూతజ్ఞానేన
సామానాధికరణ్యసంబంధేనహృదత్వేనహస్మాన్యభావస్యావిషయకరణాత్ |
ప్రదత్తపర్మితావచ్ఛేదకకహస్మాన్యభావప్రకారకబుద్ధౌపారతంత్రైవిణ
హృదత్వే సామానాధికరణ్యేన హస్మాన్యభావవిషయకత్వం స్వీకృత్య సా

మానాధికరణ్యసంబంధేన వహ్నిభావవిశిష్టహృదత్వవిషయకత్వస్య పృ
తిబంధకజ్ఞానై ఉపపాదనైసి తాదృశజ్ఞానవిషయతాయాః శ్రాదత్వనిష్ఠధ
ర్మితావచ్ఛేదకతాతాభిన్నతయా సామానాధికరణ్యసంబంధేన వహ్ని
భావవిశిష్టహృదత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకవిశేష్యతాకత్వరూపస్య యయా
పావచ్ఛిన్నవిషయకత్వస్య హ్రదోవహ్నిభావవానితి ప్రతిబంధకజ్ఞా
నై సంబంధనాత్ సను యయాపావచ్ఛిన్నవిషయతైత్యస్య యయావవిశి
ష్టవిషయతైత్యతోఽవక్తవ్యః ॥ యయావవైశిష్ట్యంచ సప్తవృత్తిర్యా విశే
ష్యతా తదవచ్ఛేదకీభూతాయావచ్ఛేదకతా తన్నిరూపకత్వసంబంధేన
స్వపదంవహ్నిభావవిశిష్టహృదత్వవర్జితభావహ్రదోవహ్నిభావవా
నితిజ్ఞానై హ్రదత్వనిష్ఠాయా సామానాధికరణ్యసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్ని
భావప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతాతస్యావిశేషణతావిశేషసంబంధావ
చ్ఛిన్నవహ్నిభావప్రకారతానిరూపితాయా హ్రదత్వావచ్ఛిన్నవిశే
ష్యతా తన్నిరూపితాయా హ్రదత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతారదవచ్ఛిన్నత్వా
దవహ్నిభావవిశిష్టహృదత్వనిష్ఠ పారతంతీయ విశేష్యతావచ్ఛేదకత్వం
హృదత్వనిష్ఠవిశేష్యతావచ్ఛేదకతాయామక్షతం తాదృశావచ్ఛేదకతాని
రూపకత్వంచ హ్రదనిష్ఠవిశేష్యతాయామస్తి । ఏవంచ హ్రదోవ
హ్నిభావవానితిజ్ఞానీయా హృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాసామానాధికర
ణ్యసంబంధేన వహ్నిభావవిశిష్టహ్రదత్వవిశిష్టాభవత్యేవేతి వహ్ని
భావవద్ధృదే లక్షణమవస్వయః ॥ సప్తవృత్తివిశేష్యత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛే
దకతానిరూపకత్వసంబంధేన సామానాధికరణ్యసంబంధేన వహ్నిభా
వవిశిష్టహృదత్వరూపదోషతావచ్ఛేదక వైశిష్ట్యస్య విషయతాయాం నివేశ
స్తునసందర్భశుద్ధః ॥ ఖట్వాచార్యమతే జ్ఞానీయస్వభావసిద్ధవిషయతాయాః
వారతంతీయవిషయతానిష్ఠావచ్ఛేద్యతానిరూపితావచ్ఛేదకత్వాత్ ॥ న
తుస్వభావసిద్ధవిషయతాపారతంతీయవిషయతావచ్ఛిన్నాభనతీతనతయోః
వరస్పరావచ్ఛేద్యవచ్ఛేదకభావశ్చత్వాచార్యమతే గదాధరణైవోక్తైః ॥

వీనుచ వహ్నిభావవిశిష్టవానిత్యాకారకేసామానాధికరణ్యసంబంధేన వ
 హ్నిభావవిశిష్టం యద్ధృదత్వం తత్ప్రకారకే జ్ఞానేనుమితి ప్రతిబంధ
 కత్వాభావేపి నక్షతిః ॥ తజ్జ్ఞానీయవిశేష్యతాయాః నిరవచ్ఛిన్నతయా వ
 హ్నిభావవిశిష్టప్రాదత్వవిశిష్టవిశేష్యతాయాః తాదృశజ్ఞానైవిరహాత్ ॥
 సచ వహ్నిభావవిశిష్టవాక్ వహ్నిభావవానితిజ్ఞానే వహ్నిభావప్ర
 కారతానిరూపితాయా వహ్నిభావవిశిష్టావచ్ఛిన్నవిశేష్యతా తస్యాః
 వహ్నిభావవిశిష్టప్రాదత్వనిష్ఠాయా విశేష్యతాతదవచ్ఛేదకీభూతావచ్ఛే
 దకతానిరూపక తేన వహ్నిభావవిశిష్టప్రాదత్వవిశిష్టతయా తాదృశవి
 షయతాశాలిన్యసమితి ప్రతిబంధకత్వాభావాత్ వహ్నిభావవద్ధృదా
 దావపి లక్షణసమన్వయోనసంభవతీతివాచ్యం ॥ తాదృశజ్ఞానే హ్రదో
 వహ్నిభావవానితిజ్ఞానాంతర్భావేణ వహ్నిభావవిశిష్టప్రాదత్వావ
 చ్ఛిన్నవిషయత్వాప్యపికాయా సామానాధికరణ్యేన వహ్నిభావవిశి
 ష్టావచ్ఛిన్నవిషయతాతచ్ఛూన్యత్వవిరహాత్ అవ్యాపకీభూతవిషయతాశూ
 న్యత్వనివేశేనైవ వహ్నిభావవిశిష్టవాక్ వహ్నిభావవానిత్యాకారకజ్ఞా
 నవారణసంభవాదితిచేదేనమపి అయంసాధీయాత్ ॥ నీలప్రసావహ్నిమా
 నిత్యత్ర యమ్యూపవదేన కింసామానాధికరణ్యేన వహ్నిభావవిశిష్టయో
 నీలత్వవిశిష్టం ప్రాదత్వం తత్ ధ్రియతే కింవాసామానాధికరణ్యసంబం
 ధేన వహ్నిభావవిశిష్టనీలత్వప్రాదత్వాభయంధ్రియతే ఉభయత్రైవ
 హ్నిభావవాన్మృహసీలకత్యాదిజ్ఞానేపి యదవహ్నిభావవిశిష్టనీలత్వ
 విశిష్టప్రాతత్వంతదవచ్ఛిన్నవిషయతాయాః వహ్నిభావవిశిష్టనీలత్వప్రాద
 త్వాభయంధర్తావచ్ఛిన్న విషయతాయాశ్చనత్వాత్తత్రచానుమితి ప్రతిబం
 ధకతావిరహాత్ ॥ నద్వితీయః ప్రకారోపి హ్రహ్నిభావవానితిజ్ఞానే
 వహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్నైకాప్రకారతావిశేషణతా విశేషసంబద్ధావచ్ఛి
 న్నాప్రాదత్వనిష్ఠాయా విశేష్యతావచ్ఛేదకతానిరవచ్ఛిన్నానుసమయసంబం
 ధావచ్ఛిన్నాత్తథాచవహ్నిభావ ప్రాదత్వాభయనిష్ఠేకవిషయత్వాప్రసి

ధ్యాయమాప్తవాచ్యేదకతాకన్వరూపస్యయమాపావచ్చిన్నతస్యవి
 షయతాయామప్రసిద్ధిః ॥ స్వనిరూపితవిశేష్యతానిరూపితవిషయతావత్ప్ర
 సంబంధనయాయమాప్తవాచ్యేదకతా తన్నిరూపకత్వరూపయమా
 పావచ్చిన్నతస్య నివేశే ప్రకాశహ్నుభావవానితిజ్ఞానీయాయా య
 ద్యూపనిష్ఠావచ్చేదకతాతస్యః స్వనిరూపితవిశేష్యతానిరూపితవిషయ
 తావత్ప్రసంబంధన హ్నుభావే ప్రసత్నైవైతమభయధరై సత్త్వాత్ తా
 ద్యత సంబంధన హ్నుభావప్రకృతైవరూపయవృత్త్యవచ్చేదకత్వస్య
 వ్రసిద్ధావపి హ్నుభావధమితావచ్చేదకకప్రదత్వప్రకారకం యద్య
 హ్నుభావవా ప్రదత్తనిష్ఠానం తదీయాయా హ్నుభావనిష్ఠధర్మితా
 వచ్చేదకతాయాచ ప్రదత్తనిష్ఠప్రకారతా తయోరపి నిరుక్తపరంపరాసం
 బంధన హ్నుభావప్రదత్వోభయవృత్తితయాతాద్యతవిషయతానిరూ
 పక విషయతాయాశ్చ యమాపావచ్చిన్నతయా తాద్యత విషయతా
 నిరూపకనిరుక్తహ్నుభావధమితావచ్చేదకకజ్ఞానే ప్రకృతానుమితి
 వ్రతిబంధకతావిరహఃచ హ్నుభావసద్భదాదౌ లక్షణాసంగతిః ॥ ఏ
 వం నీలప్రదానహ్నిమానిత్యత్ర హ్నుభావసన్నిలప్రదాదిరూప
 దాధే లక్షణగమనాథం హ్నుభావనీలత్వే ప్రదత్తైవతత్త్రిత
 యం యది యమాప్తపదేన ధీయతే తదోక్తపరంపరాసంబంధన ఏత
 త్త్రితయవృత్త్యవచ్చేదకత్వస్య నిరూపకయద్విషయత్వం తస్య ప్రద
 త్తధమితావచ్చేదకక హ్నుభావ నీలత్వోభయప్రకారకజ్ఞానేపిస
 త్త్వాత్ తత్రానుమితివ్రతిబంధకతావిరహఃసన్నిలప్రదానహ్నిమానిత్య
 త్రభాజేఽవ్యాప్తివారిణమశక్యమేవేతి॥ ఏవం యత్రనీలత్వస్య ధమితా
 వచ్చేదకతయా ప్రదత్తభాసం నీలప్రదానహ్నిమానిత్యనుమితౌ తత్రవ
 హ్నుభావసన్నిలప్రదరూపదాధేవ్యాప్తిః తథాహి ॥ హ్నుభావప్రద
 త్వనీలత్వైవతత్త్రితయావచ్చిన్నవిషయకత్వస్యప్రదత్తధమితావచ్చేదక
 తయానీలత్వానగాహిప్రదనీలహ్నుభావవానితిజ్ఞానెసత్త్వాత్ తత్ర

తాదృశానుమితం ప్రతి ప్రతిబంధకత్వవిరహాత్ ॥ నీలత్వప్రకారతాని
 రూపితప్రదత్వానవచ్చిన్నవిశేష్యతానవచ్చిన్నాయానీలత్వప్రదత్వాభయ
 భర్తావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపితవహ్నితానవచ్చిన్నప్రకారతాశాలి
 బుద్ధిప్రతినీలత్వప్రకారతానిరూపితహృదత్వానవచ్చిన్నతేజోవ్యతానవచ్చి
 న్నాయాతాదృశోభయభమానవచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపితవహ్నిభా
 వతానవచ్చిన్నప్రకారతాశాలినశ్చయత్వేనైవ ప్రతిబంధకలియాతాదృశ
 ప్రతిబంధకత్వస్య హృదనీలోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానేపిసత్త్వాత్ ॥ అ
 తఏవ సత్ప్రతీయోపి ప్రకారః ॥ నీలప్రాచోవహ్నిమానిత్యత్ర నీలత్వహృద
 త్వై తదుభయభమానవచ్చిన్నాయోగితాకత్వవిశిష్టవిశేషణతానంబంధే
 నైవ వహ్నిభావస్య యమ్యోగవదేన భతంత్వలయా తద్యోగావ
 చ్చిన్నవిషయకత్వస్య హృదనీలోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానేపిసత్త్వాత్ ॥
 నను తత్ర సావ్యావక ప్రతిబంధకతాశాస్త్యత్వసంబంధేనానుమితప్రతి
 బంధకతావత్సంజ్ఞానేనివేక్య తత్ప్రకారద్వయమపిస్వీకర్తుం శక్యతే ॥ త
 థాహి సామానాధికరణ్యసంబంధేన వహ్నిభావవిశిష్టవాక్ వహ్ని
 భావవానితిజ్ఞానే ప్రథమకల్పితవరంపరాసంబంధేన ప్రథమకల్పిత
 కహిషతావచ్ఛేదకవిశిష్టవిషయతానిరూపకత్వనత్వేపి పర్యతానుమిత
 ప్రతిబంధకత్వావ్యాపికాయాస్సామానాధికరణ్య సంబంధావచ్చిన్న వ
 హ్నిభావనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపితాయావచ్ఛేదకతానిరూపితాయా
 విశేష్యతానిరూపితాయా చైశివిశేషణతానంబంధావచ్చిన్నవహ్ని
 భావప్రకారతా తచ్చాలినిశ్చయితానవచ్చిన్నాయా వహ్నిభావవిశి
 ష్టవాక్ వహ్నిమానితిజ్ఞాననిరూపితా ప్రతిబంధకతా తస్మాదేవసత్త్వాత్ ॥
 ఏవం నీలప్రాచోవహ్నిమానిత్యత్ర తదనుమిత్యప్రతిబంధక హృదనీలో
 వహ్నిభావవానితిజ్ఞానే హృదత్వప్రకారతానిరూపితాయా నీలత్వావ
 చ్చిన్నవిశేష్యతాతదవచ్చిన్నాయా నీలత్వహృదత్వాభయభర్తావచ్చిన్న
 విశేష్యతానిరూపితాయావహ్నిభావతానవచ్చిన్నప్రకారతాతదా

లినిశ్చయతావచ్ఛిన్నాయా హృదసీలో వహ్నిమానిలిజ్ఞాననిరూపితా
 ప్రతిబంధకతా తాదృశప్రతిబంధకతాయాస్సత్త్వాత్ ॥ ఏవం హృదతప్తం
 ధర్మితావచ్ఛేదకీకృత్య వహ్నిభావసీలత్వైతదుభయమగామ్యోకత్య
 ద్వయమితిరీత్యా జ్ఞానై వహ్నిభావప్రకారతా నిరూపితానతి సీలత్వ
 ప్రకారతానిరూపితాయా విశేష్యతాతచ్ఛాలినిశ్చయతావచ్ఛిన్నాయాః
 వహ్నిభావసీలత్వైతదుభయభావతావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితప్రద
 తావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాశాలిబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితప్రతి
 బంధకతాయాః సీలత్వహృదత్వైతదుభయధర్మావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత
 వహ్నిభావప్రకారతాశాలినిశ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావ్యాపక
 తయాతామాదాయాతివ్యాప్తివారణంబోధ్యం ॥ ఏవంచహ్నిభావవాన్నీ
 లహృదః ప్రమేయశత్యాకారకప్రత్యక్షసామగ్రిఘటకజ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్ఛి
 న్నాయానుమితిప్రతిబంధకతా తదవచ్ఛేదకీకృతాతవిషయతాయాస్సత్త్వా
 త్ పూర్వోక్తజ్ఞానే తత్రతత్ర వాషతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయతా
 యాస్సత్వేపి సావ్యాపకప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీకృతాతవిషయతాశూన్య
 త్వసంబంధేన ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతావిరుహాత్ తాదృశప్రతిబ
 ధకతావిశిష్టజ్ఞానవృత్తియద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపికా ప్రకృతా
 నుమితిప్రతిబంధకతా తాదృశలక్ష్యతావచ్ఛేదకంభవిష్యత్వైవేతిచేన్న ॥
 ఏవంనతి విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేషనంవ్యధేం ॥ మేయత్వవిశిష్టవ్యభి
 చారవిషయకనిశ్చయే యా సావ్యాపకీకృతప్రవృత్తిచారధర్మికమేయత్వ
 ప్రకారకనిశ్చయతావచ్ఛిన్నాయా ప్రతిబంధకతా తదవచ్ఛేదకీకృతాయావి
 షయతా తస్యాస్సత్త్వాత్ తాదృశజ్ఞానే సావ్యాపకీకృతప్రతిబంధక
 తావచ్ఛేదకీకృతాతవిషయతాశూన్యత్వసంబంధేన ప్రతిబంధకతాసంభవ
 తీతి తాదృశజ్ఞానమాదాయ మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తివిరుహ
 త్ ॥ కేచిత్తు ॥ వహ్నిభావహృదత్వైతదుభయమేవ యద్యూపపదేనధ
 ర్మవ్యం ॥ ఏవంచ వహ్నిభావధర్మితావచ్ఛేదకకహృదతప్తప్రకారక

జ్ఞానే నహ్మ్యభావహృదత్వాభయావచ్చిన్నవిశేష్యతాయాసత్త్వాత్
 తత్రచానుమితి ప్రతిబంధకతాయాసత్త్వాదసంభవఇతిజ్ఞానే తాదృశస
 మూహలంబనాత్కానుమితౌ యమూపావచ్చిన్నాంశే యమూపావ
 చ్చిన్నవైశిష్ట్యవగాహిత్యం నివిష్టం తమూపావచ్చిన్నాభావప్రకారతా
 నిరూపితతమూపావచ్చిన్నవిశేష్యతాభిన్నా తమూపావచ్చిన్నాభావ
 త్వావచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాకాయా విషయతాతమూపస్యత్వనివేశేనైవ తా
 దృశజ్ఞానస్య వారణాత్ । తథాహ హృదోవహ్నిమానిత్యనుమితిః హృ
 దత్వవిశిష్టే నహ్మ్యవగాహినీతి నహ్మ్యభావత్వావచ్చిన్నవిషయతాని
 రూపితాయాహృదత్వావచ్చిన్నవిశేష్యతాతచ్చిన్నావహ్మ్యభావవాస్త్య
 దఇతిజ్ఞానీయాయావహ్మ్యభావత్వావచ్చిన్నవహ్మ్యభావనిష్ఠావచ్ఛేదక
 తాకవిషయితా తమూపస్యత్వస్య నహ్మ్యభావధర్మితావచ్ఛేదకక హృ
 దత్వప్రకారకజ్ఞానే విరహాన్నాసంభవఇతి । నచైవమపి నహ్మ్యభావహృ
 దత్వైవతదుభయమేకత్ర ద్వయమితిన్యాయేనావగాహి యజ్ఞానం తజ్ఞా
 నే నహ్మ్యభావనిష్ఠావేచ్ఛేదకతాక విషయితావిరహాత్తత్రచ నహ్మ్యభా
 వ హృదత్వైవతదుభయావచ్చిన్నవిషయితాసత్త్వాదనుమితి ప్రతిబంధకతా
 యాశ్చాసత్త్వాదసంభవ స్తదవస్థఇతిపాచ్యం । సమూహలంబనవిలక్షణనిర్ధ
 ర్మితావచ్ఛేదకకోభయావగాహిజ్ఞానస్యా ప్రామాణికతాయాసత్ప్రతిప
 క్షగ్రింథే భట్టాచార్యేణ వక్తవ్యత్వాత్తాదృశజ్ఞానస్తేవాసిద్ధేః ॥ నచైవ
 మపి నీలహృదో వహ్నిమానిత్యత్ర నహ్మ్యభావవన్నీలహృదే లక్ష
 ణసమన్వయకాలయమూపపదేన నహ్మ్యభావనీలత్వహృదత్వైవతత్త్వి
 తయమేవ ధర్తవ్యం తథాచ తాదృశత్రితయధర్మావచ్చిన్నవిషయతాశుద్ధ
 హృదత్వధర్మితావచ్ఛేదకక ఏకత్రద్వయమితిరీత్యా నహ్మ్యభావనీల
 త్వైవతదుభయావగాహిజ్ఞానే వత్తే తాదృశజ్ఞానస్య హృదత్వధర్మ
 తావచ్ఛేదకకతయా సమూహలంబనవిలక్షణనిర్ధర్మితావచ్ఛేదకకోభయావ
 గాహిజ్ఞానస్యాప్రామాణికతామతేపి నీవికారాత్తత్రచ నీలత్వహృదత్వై

తదుభయధర్మితావచ్ఛేదకకవహ్నస్సమితి ప్రతిబంధకతావిరహః తత్రా
 వ్యాప్తిస్తదవస్తేవేతివాచ్యం ప్రకృతానుమిత్యధర్మావచ్ఛిన్నాంశేయద్యూ
 పావచ్ఛిన్నావగాహినీ తద్యూపావచ్ఛిన్నాభావప్రకారతాభిన్నప్రకార
 తాన్వినిరూపితతద్యూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాభిన్నాయతద్యూపావచ్ఛిన్నా
 భావప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతా తద్యూప్యత్యనీవేశాన్నాయందోషః
 వహ్నభావనీలత్వైవతదుభయం శుద్ధప్రదేవగాహ్యయజ్ఞానంతత్రవ
 హ్నభావప్రకారతా భిన్ననీలత్వప్రకారతానిరూపితప్రదత్వావచ్ఛిన్న
 విశేష్యతాయాస్సత్వాత్ వహ్నభావప్రకారతాభిన్నప్రకారతాన్వినిరూ
 పితప్రదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాభిన్నాయా వహ్నభావనీలత్వైవతదు
 భయప్రకారతానిరూపితప్రదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాయాస్సత్వావచ్ఛి
 తాదృశజ్ఞానం వహ్నభావవన్నీలప్రదే లక్షణసమన్వయకాలే ధర్మం
 శక్యతే ఇతి నవహ్నభావవన్నీలప్రదేవ్యాప్తిః । నచైవమపి వ
 హ్నభావవ్యాప్యవద్ధృదే లక్షణసమన్వయకాలే వహ్నభావవ్యాప్య
 ప్రదత్వైవతదుభయమేవ యద్యూపపదేన ధర్మవ్యం । తథాచ తాదృ
 ణోభయధర్మావచ్ఛిన్నవిషయతాయావహ్నభావవ్యాప్యధర్మితావచ్ఛే
 దకప్రదత్వాగాహిజ్ఞానేపిసత్వాత్తద్యూపావచ్ఛిన్నాభావప్రకారతాని
 రూపిత తద్యూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానుసృత్యచసత్త్వాత్తత్రచానుమి
 తిప్రతిబంధకతాయా అసత్త్వాత్సత్ప్రతిపక్షేవ్యాప్తిరితినాచ్యం । నిరు
 క్తానుమిత్యధర్మావచ్ఛిన్నాంశే యధర్మావచ్ఛిన్నావగాహినీ తద్యూపా
 వచ్ఛిన్నాభావతద్వాన్విన్యతరప్రకారతాన్విన్యప్రకారతాన్వినిరూపితత
 ద్యూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాభిన్నాసతీ తద్ధర్మావచ్ఛిన్నాభావతద్వాన్వి
 న్వాన్విన్యతరప్రకారతానిరూపితాయా విశేష్యతా తద్యూప్యత్యన్య నివ
 శనీయత్వాన్నదోషః । అత్ర ప్రదోషహిమనిత్యత్ర వహ్నభావవ
 ద్ధృదోదోషః ఏవం ప్రదావృత్తి వహ్నిప్రదావృత్తివహ్నభావావ
 పి దోషా । తత్రతత్ర లక్షణసమన్వయకాలే ప్రదావృత్తిత్వ వహ్ని

తైత్తిరీయం ఏవంవహ్నీభావత్ప్రదవృత్తితైత్తిరీయమేవధర్మవ్యం
 తథాచ హ్రదావృత్తితస్య వహ్నితైత్తిరీయవహ్నిస్సవిషయతాయా
 హ్రదావృత్తితస్యధర్మితావచ్ఛేదకవహ్నిత్వ ప్రకారకజ్ఞానవృత్తితయా
 తత్ప్రచానుమితిప్రతిబంధకతాయాఅస తావదవ్యాప్త్యావత్తైః । ఏవంనీలహ్న
 దోవహ్నిమానిత్యత్ర లక్షణసమన్వయకాలే యది వహ్నీభావనీలత్వ
 హృదతైత్తిరీయం భీయతే తదాపతత్త్రితయావహ్నిస్సవిషయతా
 యా హ్రదత్వధర్మితావచ్ఛేదకతయానీలత్వమవగాహ్య హ్రదత్వనీ
 లతైత్తిరీయం ధర్మితావచ్ఛేదకీకృత్య వహ్నీభావమవగాహతే య
 జ్ఞానం హ్రదనీలోవహ్నీభావవానిత్యాకారకంత్రాపిసత్త్వాత్తత్ర
 నీలత్వధర్మితావచ్ఛేదకతావన్నహ్రదత్వధర్మితావచ్ఛేదకవహ్ని
 నుమితిప్రతిబంధకత్వస్యానంత్రావ్యాప్తిరిత్యతః అనుమితిప్రతిబంధ
 కతానతిరిక్తవృత్తిముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేదకతా పర్యాప్త్యధి
 కరణధర్మవత్త్వమేవ జేత్వాభాసత్వం ఎనంచ హ్రదోవహ్నిమాన్ధూ
 మాదిత్యత్ర హ్రదోవహ్నీభావవానితిజ్ఞానీయాయా వహ్నీభావప్ర
 కారతానిరూపితవిశేష్యతా తస్మాదనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత
 యా నీలత్వధర్మితావచ్ఛేదకతావన్నహ్రదత్వధర్మితావచ్ఛేదకనీలహ్రదో
 వహ్నీభావవానితిజ్ఞానీయవిషయితాయాస్తాదృశప్రతిబంధకపతానతిరిక్త
 వృత్తితయా తాదృశముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేదకతార్యాప్త్యధికర
 ణధర్మవత్త్వస్యవహ్నీభావవద్ధృదేవహ్నీభావవన్నీలహ్రదేచసత్త్వాత్తత్ర
 లక్షణసమన్వయః । హ్రదోవహ్నీభావవానితిజ్ఞానీయవహ్నీభావప్ర
 కారతాయా హ్రదోవహ్నిమానిత్యనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత
 యాతాదృశవిషయితానిరూపకతామాదాయవహ్నీభావేతిప్రసంగః ।
 అతాముఖ్యవిశేష్యతావర్ధంతానుధావనం । హ్రదోవహ్నీభావవాని
 తిజ్ఞానీయహ్రదత్వావహ్నిస్సవిశేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేదక హ్రద
 తావదిమత్త్వమాదాయ హ్రదే దోషత్వస్యసహగవాహణాయ పర్యాప్తిని

వేశః । పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వతవిషయతాయాఅవ్యనుమితినిరూపిత
 జ్ఞానతైరిష్టానవచ్చిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితస్వరూపసంబధరూపావచ్ఛే
 దకతయా ముఖ్యశేషేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్తస్యధికరణ
 పాషాణమయత్వపర్వతత్వైవతదుభయవత్త్వమాదాయ పాషాణమయత్వ
 విశిష్టపర్వతేతివ్యాప్తివారణాయానతిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వనివే
 శః । అత్రైదంచిత్యతేనహ్నుభౌవవత్పాషాణమయకాలీశపర్వతః పాషా
 ణమయత్వవానితిజ్ఞానీయవిషయతాయా అనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్త
 వృత్తితయా తాదృశపర్వతనిరూపితముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేద
 కతాపర్యాప్తస్యధికరణ కాలీనత్వపర్వతత్వ పాషాణమయత్వైవతత్త్రిత
 యమాదాయ తత్రాతిప్రసంగః । ఏవం హ్రదోవహ్నిమాన్థూమాది
 త్యత్ర వహ్నుభౌవవజ్జలాదిమదవృత్తిజలవాక్ హ్రదఇతిజ్ఞానీయ జలవ
 ద్ధగనిరూపితముఖ్యవిశేష్యతాయాఅనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి
 తయా తాదృశముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్తస్యధికర
 ణ జలహ్రదత్వోభయమాదాయ జలవద్ధ్రదేతివ్యాప్తిరతానుమితిప్రతి
 బంధకతానతిరిక్తవృత్తిముఖ్యవిశేష్యతాయా సాసనవచ్చిన్నముఖ్యవిశే
 ష్యతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసూన్యజ్ఞానవృత్తిత్వం నివేశనీయం । తథా
 చవహ్నుభౌవవత్పాషాణమయకాలీనపర్వతఃపాషాణమయఇతిజ్ఞానీయా
 యా పర్వతవిష్టముఖ్యవిశేష్యతాతదనవచ్చిన్నా పర్వతధమిపాషాణ
 మయత్వప్రకారకనిశ్చయావచ్చిన్నపాషాణమయోనవహ్నిమానితిజ్ఞానీయ
 ముఖ్యవిశేష్యతావచ్చిన్నాప్రతిబంధకతా తచ్ఛూన్యత్వస్య తాదృశజ్ఞా
 నై విరహాత్ తాదృశజ్ఞానీయవిషయతామాదాయ సతత్రాతివ్యాప్తిః । ఏ
 వం వహ్నుభౌవవజ్జలాదిమదవృత్తిజలవాక్ హ్రదఇతిజ్ఞానీయాయాము
 ఖ్యవిశేష్యతా తదనవచ్చిన్నహ్రదధర్మకజలప్రకారకనిశ్చయావచ్చిన్న
 ప్రతిబంధకతా జలవాన్యహ్నుభౌవవానితిజ్ఞానీయముఖ్యవిశేష్యతావ
 చ్చిన్నా తచ్ఛూన్యత్వస్య వహ్నుభౌవవజ్జలాదిమదవృత్తిజలవాక్ హ్ర

దత్తతిజ్ఞానైకసత్త్వాన్నితాదృశజ్ఞానమాదాయ జలవద్ధృదేతేవాప్తిః ।

ఏవంచ భట్టాచార్యోక్తవిశిష్టద్వయాఘటితత్వమఫలమితే ధ్యాయం ॥ ❀

❀యద్యదూహవచ్చిన్నస్య యస్యయస్య తాదృశవిశిష్టఘటకతాతత్త్వ
దూహవచ్చిన్నతత్త్వవిషయతాభిన్నకించిదవచ్చిన్నవిషయతాశూన్యత్వ
మిత్యత్ర ఘటకత్వం తద్విషయతావ్యాపకవిషయతాకత్వంతథాచ యద్య
దూహవచ్చిన్నయద్యన్నిష్టవిషయతాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వసమా
నాధికరణాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకంతత్తదూహవచ్చిన్నతత్త్వాన్నిష్ట
విషయతాత్వావచ్చిన్నభిన్నకించిదవచ్చిన్నవిషయతాశూన్యత్వమిత్యర్థక
త్వైహృదోష్మహానిత్యాదిస్థలీయబాధాదావవాప్తిః । హ్రదత్వేన
తద్ధృదామగాహిహ్రదోష్మహ్యభావవానిత్యాది జ్ఞానీయహృదత్వావ
చ్చిన్న తద్ధృదాదినిష్టవిషయతాత్వస్య హ్రదత్వేన హ్రదాంతరవిష
యకజ్ఞాననిష్టాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేన వ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వా
భావాత్ హ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయస్తాదృశరూపావచ్చిన్నవిషయ
తాభిన్నకించిదవచ్చిన్నవిషయతాత్వవత్త్వాత్తాదృశజ్ఞానే తచ్ఛూన్యత్వా
భావాదితిచేన్న ॥ యదూహవచ్చిన్నతదాశ్రయనిష్టవిషయతాత్వం తా
దృశవిశిష్టవిషయకత్వ సమానాధికరణాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకం త
దూహవచ్చిన్నతదాశ్రయనిష్టవిషయతాభిన్నకించిదవచ్చిన్నవిషయతా
శూన్యత్వమితినిష్కాషః । తథాచ హ్రదోష్మహానిత్యాది స్థలీయ
బాధవిషయకహ్రదోష్మహ్యభావవానితిజ్ఞానే తాదృశవిషయతాభిన్న
కించిదవచ్చిన్నవిషయతాశూన్యత్వస్యసత్త్వాన్నిష్టవహ్యభావవద్ధృదా
దా లక్షణాసమన్వయః । వహ్యభావత్వేన హ్రదత్వాగ్రహివహ్య
భావవాన్ వహ్యభావవానితిజ్ఞానమాదాయవహ్యభావవద్ధృదాదా
దోష్వనారణాయ తదాశ్రయనిష్ఠేతి తత్రాపి తన్నిష్టవిషయతాత్వస్యతా
దృశవిశిష్టవిషయకత్వవ్యాపకత్వానవచ్ఛేదకత్వాత్ యద్యగ్నిక్రిన్తత్వమ
వహాయ తదాశ్రయనిష్ఠేతి ॥ అస్మానుగమస్తు యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వ

సమానాధికరణభేదప్రతియోగితానవచ్ఛేదకరూప విశిష్టవిషయతాభిన్న
 కించిదవచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్యత్వం । విషయతాయాం రూపవైశిష్ట్యంచ
 సావవచ్ఛిన్నత్వసావశ్యయవృత్తిత్వాభయసంబంధేన । భేదప్రతియోగితా
 వచ్ఛేదకత్వం సావవచ్ఛిన్నవిషయకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నంగ్రాహ్యం॥ ఉ
 భయసంబంధఘటకసావవచ్ఛిన్నత్వానుపాదానే ధూమాభావవదన్వృత్తి వ
 హ్నిరూపవ్యభిచారైవ్యాప్తిః । జాతిత్వేన వహ్నిత్వావగాహిజాతిమా
 ధూమాభావవదన్వృత్తిరితి జ్ఞానీయ జాతిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాః ధూ
 మాభావవదన్వృత్తివహ్నిత్వవిశిష్టవిషయకత్వ సమానాధికరణభేదప్రతియో
 గితానవచ్ఛేదకం యదధికరణత్వం తదాశ్రయవృత్తిత్వసంబంధేన తద్విశి
 ష్టతయా తాదృశవిషయతాభిన్న కించిదవచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్యత్వస్య
 జాతిమాధూమాభావవదన్వృత్తిరితి జ్ఞానే సత్త్వాత్తత్ర ప్రతిబంధకత్వాన
 త్వాత్ । సావశ్యయవృత్తిత్వానుపాదానేభావత్వేన ప్రదత్వావగాహి
 జ్ఞానమాదాయ దోషోబాధ్యః ॥ ఏతత్కూల్పిపరికల్పే । నను అవ్యావకీ
 భూతవిషయతాశూన్యత్వనివేశేవ్యభావత్వేన ప్రదత్వావగాహ్యాభావవా
 నస్మాన్మూలభావవానితి జ్ఞానమాదాయ దోషవారణం సంభవతీతి చెన్న ।
 అవ్యావకీభూతవిషయతాశూన్యత్వమివ పూర్వోక్త యద్యద్రూపైత్యాది
 విశేషణస్యాపి దాతవ్యత్వాత్ । తథాచావ్యావకీభూతవిషయతాశూన్య
 త్వేనతి న్నసమానాధికరణైత్యాదివ్యాపకత్వసంబంధేన స్వవిశిష్టరూపవి
 శిష్టవిషయతాభిన్న కించిదవచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్యత్వంచిక్షితం । విష
 యతాయాం రూపవిశిష్టత్వం పూర్వోక్తసంబంధేన ఏతాదృశనివేశేనైవలా
 భువం । నతు పూర్వోక్తసముదాయదళం గౌరవాత్ । అవ్యావకీభూతవిష
 యతాశూన్యత్వం యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణరూపావచ్ఛి
 న్నవిషయతాశూన్యత్వం యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వ సమానాధికరణ్యంచ
 స్వరూపసంబంధేనయాదృశవిశిష్టవిషయకత్వాధికరణసావవచ్ఛిన్నవిషయ
 తాత్వావచ్ఛిన్నాభావవత్వసంబంధేనవృత్తిత్వం ॥ నను యత్రజాత్యవచ్ఛే

దేవసేనాసాధ్యతా జాతిమాన్వహ్ని మానిత్యనమితా తత్రసహస్య
భావవజ్జాతిమద్ధదాదిరూపబాధేవాస్తిః । జాతిత్వేన ఘటత్వావగా
హిజాతిమాన్వహ్నిభావవానితిజ్ఞానేజాతిత్వేన పటత్వావగాహివహ్ని
భావవాజాతిమానితిజ్ఞానీయవిషయితాయాఅభావసత్త్వేనావ్యాపకీభూ
తవిషయితాశూన్య తాదృశబాధవిషయకజ్ఞానాప్రసిద్ధిరితిచేన్న ॥ యమ్రా
పావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వసమానాధికరణాభా
వప్రతియోగిలావచ్ఛేదకం తమ్రాపావచ్ఛిన్నవిషయతా శూన్యజ్ఞానీయ
సావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకత్వం తాదృశ
త్వమేవేతిలక్షణాత్ ॥ తథాచావ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యైకకజ్ఞా
నమాదాయ లక్షణసమన్వయః ॥

యమ్రాపావచ్చిన్నవిషయతాత్వం యాదృశ విశిష్టవిషయకత్వస
మానాధికరణభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్రూపావచ్చిన్నవిషయ
తాసూన్యత్వం జ్ఞానేవిశేషణం అన్యథా జాతిమాన్వహ్నుభావవానితిజ్ఞా
నే వహ్నుభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయాస్పత్వాత్తత్రచానుమి
తిప్రతిబంధకతావిరహేణ వహ్నుభావవద్ధగ్రదాదావసంభవావత్తైః ॥
ప్రబోజాత్యభావవానిత్యత్ర జాతిమద్ధగ్రదత్వరూపదోషతావచ్ఛేదకావ
చ్చిన్నవిషయకత్వసమానాధికరణభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్యజా
తితావచ్చిన్నవిషయతాత్వే అసత్వేపి జాతిమజ్జాతిత్వవిశిష్టావచ్చిన్నవి
షయతాత్వస్య జాతిమద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వాధికరణీభూత జాతి
మాన్వాప్రదతిజ్ఞానవృత్త్యభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతయా తాదృశ
విశిష్టావచ్చిన్నవిషయతాసూన్యత్వస్య జాతిమాన్వాజాతిమానితిజ్ఞానే విర
హజ్ఞాతిమాన్వాప్రతితిజ్ఞానేదసత్త్వాద్ధగ్రబోజాత్యభావవానిత్యత్ర జా
తిమద్ధగ్రదరూపబాధేన లక్షణసమన్వయాత్ ॥ స్యావచ్చిన్నవిషయకత్వ
సమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయతాసూన్యత్వనివేశేహ్య
దోవహ్నుభావవానితిజ్ఞానీయవిషయతాయాలపి ప్రదరూపవిషయక

గీతావచ్ఛేదకం తద్యూపావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకవిషయితానిరూపిత త
 ద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వం నివేశ్యం || తథాచాభావవాన్గనా
 భావవదభావవత్కూలీన వహ్నుభావవానితిజ్ఞానైభావతావచ్ఛిన్నావ
 చ్ఛేదకతాకవిషయితానిరూపితగగనాభావవదభావవత్కూలీనవహ్నుభా
 వతావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః తాదృశవిశిష్టవిషయకగగనాభావవదభావ
 వత్కూలీనవహ్నుభావవాన్స్త్రాదృశతి జ్ఞానవృత్త్యభావప్రతియోగిభూతా
 యాస్సత్తాన్తే నతాదృశజ్ఞానస్యావ్యాపకీభూత విషయితాశూన్యత్వమి
 తివాచ్యం । ఏవంసతి ఘటోద్రవ్యభిన్నఇత్యత్ర ద్రవ్యత్వవద్ధటరూపబా
 ధవిషయితాయాఘటోజాతిమానితిజ్ఞానేనత్వాన్తత్రధమితావచ్ఛేదకీభూ
 తఘటత్వస్య స్వరూపతోభానాత్ యద్యూపావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాక
 విషయితానిరూపితయద్యూపావచ్ఛిన్న విషయితాతాదృశవిషయితావ్యా
 పికా తాదృశ విషయితాశూన్యత్వస్య తాదృశజ్ఞానేనత్వేన నిరుక్తా
 వ్యాపకవిషయితాశూన్యత్వస్యాక్షరతయా తత్ర ప్రకృతానుమితిప్రతిబం
 ధకతావిరహేణ తాదృశబాధైవ్యాప్త్యావత్తైః || నను యద్యూపావచ్ఛి
 న్నప్రకారతాకవిషయితానిరూపితయద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితాత్వం తా
 దృశాభావప్రతియోగీతావచ్ఛేదకం తద్యూపావచ్ఛిన్న ప్రకారతాకవిషయ
 తానిరూపితతద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితాశూన్యత్వం జ్ఞానై నివేశనీయం ।
 తథాచ ఘటో ద్రవ్యభిన్నఇత్యత్ర ద్రవ్యత్వవద్ధటరూపబాధవిషయకం
 యద్ధటో జాతిమానితిజ్ఞానం తత్ర జాతిత్వతావచ్ఛిన్నప్రకారతాకజాతి
 నిష్ఠవిషయితానిరూపితఘటత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః ద్రవ్యం ఘటఇతి
 జ్ఞానాన్తర్భావేణ ద్రవ్యత్వవద్ధటవిషయితావ్యాపకీభూతాయాస్సత్తాన్త
 త్రత్రానుమితి ప్రతిబంధకతావిరహేపి నద్రవ్యత్వవద్ధటేవ్యాప్తిరితి
 వాచ్యం । యత్ర స్వరూపతో జలత్వప్రకారేణ ద్రవ్యత్వమవగాహ్య ఘ
 టో జలవానిత్యాకారకభ్రమోజాతస్తత్ర తాదృశజ్ఞానీయద్రవ్యత్వవద్ధట
 విషయితాయాస్సత్తైవ జలత్వస్య స్వరూపతోభానేన యద్యూపావచ్ఛి

న్నప్రకారతాకవిషయతానిరూపితయమూర్త్యాపావచ్చిన్నవిషయతా నతత్రా
 స్తి జలత్వనిష్ఠనిరవచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాకద్రవ్యత్వనిష్ఠవిషయతానిరూపిత
 ఘటత్వావచ్చిన్నవిషయతాయాస్సత్వేషి యమూర్త్యాపావచ్చిన్నప్రకారతా
 కవిషయతానిరూపిత యమూర్త్యాపావచ్చిన్నవిషయతామూల్యత్వస్య తస్య
 సత్వేన తత్రానుమితివ్యతిబంధకతావిరహేణ తత్రావ్యాప్తిదుర్భావా
 రైవ ॥ నచ యమూర్త్యాపావచ్చిన్నవిషయతాకవిషయతానిరూపిత యమూర్త్యా
 పావచ్చిన్నవిషయతైత్యత్ర సాంసృతికవిషయతాసాధారణయమూర్త్యాపావ
 చ్చిన్నవిషయతాకవిషయతాత్వేన విషయతాయాః నివేశానైషదోషః
 సంభవతి । ఘటో జలవానితి నిరుక్తభ్రమే జలత్వావచ్చిన్నద్రవ్యత్వనిష్ఠ
 ప్రకారతానిరూపితాయా సంసృతాఖ్యావిషయతా తన్నిరూపిత ఘట
 త్వావచ్చిన్నవిషయతాయాస్సత్వేన తాదృశవిషయతాయాః ఘటో ద్రవ్య
 మితిజ్ఞానేనైవత్వేన ద్రవ్యత్వవద్ధటవిషయత్వావ్యాపకతయా తచ్ఛాన్య
 త్వస్య తాదృశజ్ఞానేనసత్వాదితివాచ్యం । ఏవంసతి సమయోగస్సంయోగా
 భావవానిత్యత్ర సంయోగస్సంయోగవానితి బాధభ్రమవిషయేసంయోగే
 చైతివ్యాప్తివిరహేణ సామాన్యపదస్య వ్యాన్యత్వసంగత్యాపత్తైః । సం
 యోగస్సంయోగవానితి బాధభ్రమస్యాపి సంయోగత్వావచ్చిన్నవిషయ
 తాక సమవాయనిష్ఠాయాసంసృతాఖ్యా విషయతా తన్నిరూపితసం
 యోగత్వావచ్చిన్నవిషయతావత్త్వాత్ తాదృశజ్ఞానీయ సంయోగత్వావ
 చ్చిన్నవిషయతాయాః స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వేషి నసంయో
 గత్వావచ్చి నైచైతివ్యాప్తిరీతితిషేదత్యవదంతి॥ఘటోద్రవ్యభిన్నైత్యత్ర
 ఘటో ద్రవ్యమిత్యాకాగకబాధజ్ఞానవిషయాభూతఘటత్వావచ్చి న్నైచైతి
 వ్యాప్తివారణాయానతిరక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశనం సామా
 న్యపదమపి సాధేకం ॥ తాదృశజ్ఞానే ద్రవ్యత్వస్య ఘటత్వస్యచ స్వ
 రూపసాధానేన యమూర్త్యాపావచ్చిన్నవిషయతాకవిషయతానిరూపిత య
 మూర్త్యాపావచ్చిన్నవిషయతాయా అసత్త్వాన్నిరక్షావ్యాపకీభూతవిషయతా

శూన్యత్వస్యాక్షతత్వేన తజ్జ్ఞానీయఘటత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః స్యై
 రూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వవత్వేన యద్యపి పదేన ఘటత్వస్యధార
 ణసంభవాత్ ఏవంచ గుణోద్రవ్యమిత్యత్ర ద్రవ్యభేదవస్తుజనూపపాదవి
 షయకగుణోద్రవ్యం సవేత్వాకారకసంశయస్య నిరుక్తావ్యాపకీభూతవిష
 యితాశూన్యతయా తత్రానుమితిప్రతిబంధకతాయాః అనత్వేన ద్రవ్యభే
 దవస్తుజనూపపాదేన వ్యాప్తివారణాయనిశ్చయత్వనివేన సంసాధకంభవతి |
 హ్రదోనహిమాన్ భూమాదిత్యత్ర జాతిమాన్ సహస్రభావవానితి
 బాధవిషయకజ్ఞానే జాతిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాకవిశేష్యతాఖ్యవిషయతా
 నిరూపితసహస్రభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయితాయాః సత్వేన హ్రదోద్ర
 వ్యభిన్నజత్యత్ర జలత్వేన ద్రవ్యత్వమవగాహమానస్య హ్రదో జలవా
 నిత్యాకారకద్రవ్యత్వవద్ధృద్విషయకభ్రమస్య జలత్వావచ్ఛిన్న విషయ
 తాకసమవాయత్వావచ్ఛిన్నసంసగతాఖ్యవిషయతానిరూపితవిషయతా
 వత్వేన తాదృశజ్ఞానే తాదృశానుమితిప్రతిబంధకతాశూన్యత్వనన్వేపి స
 తత్రావ్యాప్తిః || శచిత్త్ర యద్యపి పావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయాభావప్ర
 తియోగితానవచ్ఛేదకీభూత విషయితాశూన్యత్వమేవావ్యాపకవిషయతా
 శూన్యత్వం సమనియతాధావశ్యేచ్ఛకపన తథాచ సహస్రభావవద్ధృద్వి
 షయకనిశ్చయాభావః సహితావచ్ఛిన్న సహస్రస్థ విషయతానిరూపి
 తాభావత్వావచ్ఛిన్నాభావనిష్ఠవిషయతానిరూపితహృదత్వావచ్ఛిన్నహృ
 దనిష్ఠవిషయతాశాలినిశ్చయాభావః | ఏవం హృదత్వావచ్ఛిన్నహృదనిష్ఠ
 విషయతానిరూపితాభావత్వావచ్ఛిన్నాభావ నిష్ఠవిషయతానిరూపిత వ
 హితావచ్ఛిన్నసహస్రస్థవిషయతాశాలినిశ్చయాభావః | లెహమైశ్యేన
 తాదృశనిశ్చయాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం బాధవిషయతాంతఃపాక్ష
 నాంసర్వాసామేవ విషయతానాంసతత్వే | సతు జాతిమాన్ సహస్రభావ
 వానితిజ్ఞానీయజాతిత్వనిష్ఠవిషయతాయాం అభావవాన్ సహస్రభావవా
 నితిజ్ఞానీయతావచ్ఛిన్నాభావనిష్ఠవిషయతాయాం చ

నతఃతదతి సహస్మాన్భావవద్ధృఢేనంభవః ! మహ్నీనిస్థిత్యమహా-
 య మహ్నీత్వావచ్చిన్నవిషయతేత్యాదిక్రమేణ తాదృశనిశ్చయాభావస్తు-
 సయమృపావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయాభావసమనియతః పహ్నిత్వేన గుం-
 జాపుంజావగాహిభృమకాలతాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయాభావస్య సత్త్వా-
 త్పహ్నిత్వావచ్చిన్నపహ్నివిషయత్వాదిక్రమేణనిశ్చయాభావస్య సమ-
 నియతత్వాత్ గురుధర్మస్తేనైతల్లక్షణకర్తృమతే ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ-
 మస్తి । అన్యథా హ్యహోదాహజనకతేజస్వీత్యత్ర దాహజనకలైజస్తవస్య
 పహ్నిత్వాపేక్షయా గురుతయా తదవచ్చిన్నాభావాప్రసిద్ధ్యా తద్ధర్మావ-
 చ్ఛిన్నాభావవద్ధృఢస్యహోషత్వానుపపత్తిః । ఏవంచపహ్నిత్వావచ్చిన్నప-
 హ్నివిషయతేత్యాదిక్రమేణతాదృశవిషయతాశాలినిశ్చయత్వస్య సహ్నీ-
 భావవద్ధృఢత్వావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయత్వాపేక్షయా గురుత్వేపి నతద-
 వచ్చిన్నాభావాప్రసిద్ధిః॥అథవా యమృపావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయత్వ-
 సమనియతాయాప్రతిబంధకతా తదనవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యత్వమవ్యా-
 పకీభూతవిషయతాశూన్యత్వం । ఏవంచ సహ్నీభావవద్ధృఢవిషయక ని-
 శ్చయో జాయతామితీచ్ఛాంప్రతి సహ్నీభావవద్ధృఢవిషయక నిశ్చయ-
 త్వేనేన పహ్నిత్వావచ్చిన్న విషయితానిరూపితేత్యాదిక్రమేణ పూర్వో-
 క్తవిషయితాశాలినిశ్చయత్వేనాపి వినిగమనావిరహేణ ప్రతిబంధకత్వ-
 మస్తీతి బాధవిషయతాంతరపాతినాంసర్వాసామేన విషయతానాం ప్రతి-
 బంధకతావచ్ఛేదకత్వం నతు జాతిమాన్వహ్నీభావవానితిజ్ఞానీయజాతి-
 నిష్టవిషయతానామినినదాధేయవ్యాప్తిః । తాదృశనిశ్చయత్వవ్యాపకత్వనివ-
 శే హ్యహో జాత్యభావవానిత్వాచా జాతిమా జాతిమానితిజ్ఞానీయజాతి-
 నిష్ట ధర్మితావచ్ఛేదకతాభ్యవిషయతాయాఽపి జాతిమద్విషయకనిశ్చ-
 యో జాయతామితీచ్ఛానిరూపితాయాప్రతిబంధకతా తదవచ్ఛేదకత్వేన
 జాతివద్ధృఢత్వావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతానవ-
 ఛేదకీభూతవిషయతాశూన్యత్వస్యనత్వేనతాదృశబాధేయవ్యాప్త్యావప్తైః ।

నిశ్చయత్వవ్యాప్యస్వనివేశేచ తాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్యాభావవతి
 జాతిమానితిజ్ఞానై తాదృశప్రబంధకతాయాస్సత్వేన తాదృశ ప్రతిబంధక
 తామోదాయ సహాపః । కేవలనిశ్చయత్వవ్యాప్యత్వనివేశేచ సహస్య
 భావవజ్జాతిత్వవిశిష్టావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయోబాయతామితీచ్ఛానిరూపి
 తప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వస్య జాతిత్వనిష్ఠవిషయతాయాం సత్వేన బా
 ధైవ్యాప్తిః । వ్యాపకత్వనివేశేచ హ్యవోసహస్యభావవానితి నిశ్చయే
 తాదృశప్రతిబంధకతాయాః అసత్వేన తాదృశవిషయతాశాలినిశ్చయత్వ
 వ్యాపకత్వస్య తాదృశప్రతిబంధకతాయామసత్త్వాన్తాదృశప్రతిబంధకతా
 వచ్ఛేదకత్వస్య జాతిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాంసత్వేపి జాలిమాక వ
 హస్యభావవానితిజ్ఞానై నిరుక్తావ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వంసంభవతి ।
 అత్ర కల్పద్యమిషన్ జ్ఞానే నిశ్చయత్వస్య వ్యాప్యత్వత్వసంభవతి । హ్య
 తావహ్నిమాన్నవేతి సుశయే వహస్యభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయ
 కనిశ్చయాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదికాయా దృఢత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్య
 తానిరూపితసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతా
 యాశ్చ సత్త్వాన్తాదృశసంశయస్య నిరుక్తావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్య
 త్వ విరహాత్ । ఏవం ఘటాద్రవ్యభిన్నత్వత్వ ఘటో ద్రవ్యమితిజ్ఞాన
 విషయసుతెహ్యవహ్నిమానిత్యశ్రహృదత్వావచ్ఛిన్నేతివాప్తినార
 ణాయానతిరిక్తస్యత్వరూపావచ్ఛేదకత్వవిశేషణమపివ్యధం । తాదృశ
 బాధజ్ఞానే ఘటత్వాద్రవ్యవచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయత్వసమనియతకృతిబంధ
 కతానవచ్ఛేదికాయాశ్చ ద్రవ్యత్వాదిప్రకారతాయాః సత్త్వాత్ । సనుప
 గ్వతో వహ్నిమానిత్యత్ర పాషాణమయత్వావచ్ఛేదేన వహస్యభావ
 ప్రకారకనిశ్చయ విశిష్టవర్వతథమికపాషాణమయత్వప్రకారక నిశ్చయ
 నిష్ఠాయా ప్రతిబంధకతా తదవచ్ఛేదకత్వస్య పాషాణమయః పర్వతఇతి
 జ్ఞానీయ పాషాణమయత్వవత్పర్వతత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాగసత్త్వాత్
 పాషాణమయః పర్వతఇతి జ్ఞానస్యచ పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వత విష

యకనిశ్చయాభావపరియోగితానవచ్ఛేదక విషయతాశూన్యత్వస్యచ స
 త్వాప్తాపాణమయత్వ విశిష్టపర్వలైతివ్యాప్తివారణాయానతిదిక్తవృత్తి
 త్వరూపావచ్ఛేదకత్వమవస్యః నివేశనీయమితిచేన్న । ఏనమపి యద్య
 పావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యమనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతద్య
 పవత్వం యేతావభానత్వమిత్యాశంక్య సమానాకారకజ్ఞానీయైకవిషయతా
 మతే పాపాణమయత్వవిశిష్టపర్వలైతివ్యాప్తిర్భూతాచార్యేణ దత్తా తత్ర
 సామాన్యపదస్యైయక్షణం దుర్వాచమేన తత్ర సామాన్యపదస్త్రేయికచ
 శేతివ్యాప్తివారణమేవప్రయోజనం । తత్ర హ్రీవావహ్నవ్యాభావవానితిజ్ఞా
 నం నైకదేశహృదతావచ్ఛిన్నవిషయతాయా నిరుక్తావ్యాపకవిషయతా
 శూన్యత్వవత్కింతు హృదఇతిజ్ఞానమేన తజ్ఞానీయహృదతావచ్ఛిన్నవి
 షయతాయా అనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వవిరహాత్ । నచ జాతి
 మాక హృదఇతిజ్ఞానకాలీనజాతిమాన్వహ్నవ్యాభావవానితిజ్ఞానీయవహ్న
 భావవద్ధృతతావచ్ఛిన్నవిషయతాయాఅనుమితిప్రతిబంధకతా నిరూపిత
 స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వమస్త్రేయేవేత్యవ్యాపకీభూతవిషయతా
 శూన్యత్వనివేశనం నిష్ప్రయోజనమితి సామాన్యపదవ్యాప్తిసంగతిరితి
 వాచ్యం । జాతిసామానాధికరణ్యేన వహ్నవ్యాభావవత్తాజ్ఞానస్య జ్ఞానవిశి
 ష్టజ్ఞానత్వేన హ్రీవావహ్నిమానిత్యనుమిత్యప్రతిబంధకత్వాత్ తాదృశ
 జ్ఞానీయవహ్నవ్యాభావవద్ధృతతావచ్ఛిన్నవిషయతాయాః అనుమితిప్రతి
 బంధకతానిరూపిత స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వవిరహేణ తత్క
 ల్పైతివ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వనివేశనస్యావశ్యకత్వాత్ । నను
 సంయోగస్సంయోగాభావవానిత్యనుమితిప్రతిబంధకీభూత సంయోగస్సం
 యోగవానితి బాధభ్రమవిషయే సంయోగతావచ్ఛిన్నేతివ్యాప్తిః ।
 తాదృశజ్ఞానస్యాపి సంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకీభూత విష
 యతాశూన్యత్వాత్ । నచ యద్యపావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం యాదృశ
 విశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావపరియోగితావచ్ఛేదకమితి రీత్యా

ఓవ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వం వక్తవ్యం | యద్యపావచ్చిన్నవిషయత్వం
 యద్యపనిష్టప్రకారతానిరూపితవిషయత్వం | యథా స్వస్వధికరణప్రకార
 రావచ్చిన్నాయావిషయతేత్యత్రస్వస్వధికరణప్రకారనిష్టప్రకారతాని
 రూపితవిషయత్వమేవ స్వస్వధికరణప్రకారావచ్చిన్నవిషయత్వం | ఏవంచ
 సంయోగతావచ్చిన్నవిషయకత్వాధికరణ సంయోగఇతిజ్ఞానే సంయో
 గనిష్టప్రకారతానిరూపితవిషయతాయాః నిరూపకత్వసంబంధేనాధావస
 త్తావత్సంయోగనిష్టప్రకారతానిరూపితవిషయత్వమపి సంయోగతావచ్చి
 న్నవిషయకత్వావ్యాపకంభవతీతి తాదృశవిషయతాశూన్యత్వస్య సంయో
 గస్సంయోగవానితిజ్ఞానైకసత్త్వాత్తజ్ఞానంనలక్షణఘటకంకింతు సంయో
 గఇతిజ్ఞానమేవ తజ్ఞానీయసంయోగతావచ్చిన్నవిషయతాయాః అనుమి
 తిప్రతిబంధకతానిరూపిత స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వవిరహేణ
 నసంయోగతావచ్చిన్నైకతివ్యాప్తిరితివాచ్యం | ఏవమపి సంయోగాభా
 వస్సంయోగాభావవానిత్యత్ర సంయోగాభావస్సంయోగవానితి భ్రమవిష
 యాభూతసంయోగాభావత్వావచ్చిన్నైకతివ్యాప్తిః | తాదృశజ్ఞానస్యసం
 యోగనిష్ట ప్రతియోగిత్వసంబంధావచ్చిన్నప్రకారతానిరూపితవిషయతా
 వత్వేన సంయోగనిష్టప్రకారతానిరూపితవిషయతాయాః సంయోగాభావ
 త్వావచ్చిన్నవిషయత్వావ్యాపకత్వవిరహాత్ || నచయద్యపావచ్చిన్నవిష
 యతానిరూపితయద్యపావచ్చిన్నవిషయతాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయక
 త్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్యపావచ్చిన్నవిష
 యతానిరూపితతద్యపావచ్చిన్నవిషయతాశూన్యత్వం నివేశనీయం | ఏ
 వంచ సంయోగతావచ్చిన్నవిషయతానిరూపిత సంయోగాభావత్వావ
 చ్చిన్నవిషయతాయాః సంయోగాభావత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాప
 కత్వాత్ తద్యపాశూన్యత్వస్య సంయోగాభావస్సంయోగవానితి జ్ఞానైక
 సత్త్వాత్సంయోగాభావేనాతివ్యాప్తిరితివాచ్యం | ఏవమపి సంయోగవ
 ద్వృత్తిసంయోగస్సంయోగవిశిష్టసంయోగాభావవానితినమవాయసంబం

ధేన సంయోగవిశిష్టసంయోగస్య సామానాధికరణ్యసంబంధావచ్ఛిన్న
 ప్రతియోగితా కాధావసాధ్యకసంయోగాంశంపరిత్యజ్య సామానాధికరణ్య
 సంబంధేన సంయోగవిశిష్ట సంయోగవదన్వృత్తిసంయోగైతివ్యాప్తిః ॥
 తత్ర సంయోగవదన్వృత్తిసంయోగస్సంయోగవానితిజ్ఞానే సంయోగత్వా
 వచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితసంయోగత్వావచ్ఛిన్న విషయతాయాస్సత్వేన
 న ఏవం సంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితసంయోగవదన్వృత్తి సం
 యోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాస్సత్వేన ఏవం సంయోగవదన్వృత్తిసం
 యోగత్వావచ్ఛిన్న విషయతాంతఃపాతిన్యాః సంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిష
 యతానిరూపితసమవాయత్వావచ్ఛిన్న సాంసగికవిషయతాయాస్సత్వే
 న తాదృశీకాపివిషయతా నసంయోగవిశిష్టసంయోగవదన్వృత్తిసంయోగ
 త్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావ్యాపికా నవాచ్యేన సంయోగవిశిష్టసంయోగ
 స్యాప్రసిద్ధ్యా సంయోగవిశిష్టసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత
 సంయోగవదన్వృత్తిసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాఅపి నసంయోగ
 విశిష్టసంయోగవదన్వృత్తి సంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకత్వంశ
 తినిరుక్తావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తిసమానాధికరణ్యసంబం
 ధేన సంయోగవిశిష్టసంయోగవదన్వృత్తి సంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా
 యాః అనుమితిప్రతిబంధకతానిరూపిత స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేద
 కత్వాత్ సామాన్యపదనివేశేద సంయోగవదన్వృత్తి సంయోగస్సంయోగ
 వానితిజ్ఞానీయ సామానాధికరణ్యసంబంధేన సంయోగవిశిష్ట సంయోగవ
 దన్వృత్తిసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాస్తాదృశవిషయతాసామాన్య
 త్తగతాయాః తాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వవిరహాత్ నతాదృశవి
 శిష్టైతివ్యాప్తిః । నచాత్ర సంయోగావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత సం
 యోగవదన్వృత్తిసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాః సంయోగవదన్వృత్తి
 సంయోగస్సంయోగవానితిజ్ఞానైకసత్త్వాత్సంయోగవిశిష్టసంయోగవదన్వృ
 త్తిసంయోగత్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావ్యాపికా తాదృశవిషయతా జాతా

తచ్ఛూన్యత్వస్య సంయోగవద్వృత్తिसంయోగస్సంయోగవిశిష్ట సంయోగ
వానితి జ్ఞానే విగతతదీయ విషయతాయాః అనుమితిప్రతిబంధక
తావచ్ఛేదకత్వేపి నసంయోగవిశిష్టసంయోగవద్వృత్తिसంయోగైతివ్యా
ప్తిరితివాచ్యం || ఏవమపి సంయోగవద్వృత్తिसంయోగస్సంయోగవిశిష్ట
సంయోగవదభావవానిత్యత్ర సంయోగాశ్రయవిశిష్ట సంయోగవద్వృత్తి
సంయోగైతివ్యాప్తిః । తాదృశపక్షస్సంయోగవిశిష్టసంయోగవదాన్వనితిజ్ఞా
నే సంయోగావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత సంయోగవద్వృత్తి సంయోగ
తావచ్ఛిన్నవిషయతాయాస్సత్వేపి తాదృశవిషయతాయాః నసంయోగా
శ్రయవిశిష్టసంయోగవద్వృత్తिसంయోగతావచ్ఛిన్న విషయిత్వాప్యవక
త్వమితి సంయోగవద్వృత్తिसంయోగస్సంయోగవిశిష్టసంయోగవదాన్వనితి
జ్ఞానస్యావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యతయా తదీయ విషయతాయాఅను
మితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాత్ || నచ యత్సంబంధావచ్ఛిన్న య
ద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితయద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వంతా
దృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తత్సంబంధావచ్ఛిన్న తద్యూపావచ్ఛి
న్నవిషయతానిరూపిత తద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్యత్వస్య జ్ఞానేవి
శేషణత్వేనైతాదృశస్థలైతివ్యాప్తిః । సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్న సం
యోగతావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపితసంయోగతావచ్ఛిన్న విషయతా
యాఃసంయోగవద్విశిష్టసంయోగవద్వృత్తీసంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయక
తావ్యాప్యవకతయా తచ్ఛూన్యత్వస్య తాదృశభిమేఽసత్త్వాదితివాచ్యం ।
ఏవంసతి యద్యూపపదేన ఘటత్వపటత్వాదీనాం బహూనాం ధారణసం
ఖ్యవేన తద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతావిభావకూటస్య అసంఖ్యదుష్కేయ
త్వాపత్తిః । అస్తాభిశ్చ సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వసమానాధికరణభేదప్రతి
యోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్యత్వనివేశ్యతే । భేదప్రతియో
గితావచ్ఛేదకతాచ । సావచ్ఛిన్నవిషయతావత్త్వసంబంధావచ్ఛిన్నా ।
ఏవంచాభావత్వేన హృదత్వం ధర్మితావచ్ఛేదకీకృత్య యదభావవాకావ

త్యైవగాహ్య తదభావతావచ్చిన్నధమితావచ్చేదకతాకవహ్నిభా
 వప్రకారకం యజ్ఞానంత్రాసత్తావత్ ॥ వస్తుతస్తు ॥ సావచ్చిన్నవిష
 యకత్వసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్చేదకత్వం సావచ్చిన్నవి
 షయకతావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకత్వసంబంధావచ్చిన్నంగ్రాహ్యమన్యథాబా
 తిమాఽజాతిత్వవానిత్యత్ర జాతిత్వాభావవజ్జాతిమతి బాధే యథాశ్రుతే
 ౭వ్యాప్తిః । యమూపపదేన జాతిత్వాభావనదేతజ్జాతేరపి ధారణంసం
 భవతి । జాతిత్వాభావనదేతజ్జాత్యవచ్చిన్నవిషయతాయా అభావస్య జా
 తిత్వరూపిణజాత్యంతరావగాహిజాతిమాఽజాతిత్వాభావవానితిజ్ఞానే౭
 సత్తావదేవం జాతిత్వాభావవిశిష్టజాత్యంతరస్యాపి యమూపపదేనధర్తుం
 శక్యతయా తదవచ్చిన్నవిషయిత్వాభావకూటస్య జాతిమాఽజాతిత్వా
 భావవానితిజ్ఞానే౭సత్తావత్త్రావ్యాప్తిః । తాదృశ సంబంధావచ్చిన్న
 భేదప్రతియోగితావచ్చేదకతానివేశేచ జాత్యంతరావగాహిజాతిమాఽజా
 తిత్వాభావవానితిజ్ఞానేజాతిత్వాభావవజ్జాతేరపి సావచ్చిన్నవిషయిత్వా
 వచ్చిన్నయా జాత్యవచ్చిన్నావచ్చేదకతాక విశేష్యతాకజాతిత్వాభావ
 తావచ్చిన్నప్రకారతాకజ్ఞానంజాయతామితీచ్ఛానిష్ఠప్రతిబద్ధతానిరూపి
 తప్రతిబంధకతాతస్యాసత్తావత్తావచ్చిన్నాభావవిశిష్టా కాపిజాతిఃసజాతిత్వా
 భావవజ్జాతిత్వవిశిష్టావచ్చిన్నవిషయకత్వ సమానాధికరణభేదప్రతియోగి
 తానిరూపిత పరంపరాసంబంధావచ్చిన్నావచ్చేదకతానతితి యమూప
 పదేనజాతిత్వాభావవజ్జాతేథాఽరణంసంసంభవతి । వహ్నిభావవజ్జాతిత్వ
 విశిష్టస్య సావచ్చిన్నవిషయకతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసంబంధేనహ్ర
 దావహ్నిభావవానితిజ్ఞానే౭సత్తావద్వహ్నిభావవద్ధృతత్వవిశిష్ట విష
 యకత్వసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్చేదకత్వం తత్రాక్షదమేవ
 తదవచ్చిన్నవిషయిత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాశూన్యత్వస్య జాతిమాన్య
 ప్సిసామానాభావవానితి జ్ఞానే౭సత్తావత్తతాదృశజ్ఞానమాదాయ వ
 హ్నిభావవద్ధృతే౭సంభవః ॥ ఏవంచ సంయోగస్సంయోగాభావనా

యాం వ్యభిచారరూపవిశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వనీయమాదతడభ
యాభావప్రయోజకీభూతాభావాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయితాప్ర
ప్రయోజ్యత్వ నివేశనం । తథాచోభయాభావ ప్రయోజకీభూతాయాప్ర
కృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతాతస్యాంవ్య
భిచారవిషయతాత్వవ్యాపకరూపేణవ్యభిచారవిషయతాయాప్రయోజ
కతయావ్యభిచారరూప విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నా
ప్రయోజ్యత్వమక్షతమేవ॥ సచయత్ర ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమా
భావవానితిబాధనిశ్చయోత్తరం ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవ్యాప్య
వహ్నిమానిత్యాహార్యజ్ఞానం తజ్ఞానీయాయాఉభయాభావాధికరణతా త
స్యాంసవ్యభిచారవిషయతాత్వేనవ్యభిచారవిషయతాయాఃప్రయోజకత్వం
కింతు బాధతావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వేనేతి తదధికరణతామాదాయైవ సస్
విషయతాప్రయోజ్య విశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యాభయాభావాధికర
ణతాకత్వం వ్యభిచారఘటితబాధేస్తాస్యతీతి తాదృశోభయాభావప్రయో
జకాభావాధికరణతాపర్యంతనివేశనం వ్యగ్రమితివాచ్యం । యాదృశవ్యభి
చారఘటితబాధవిషయకజ్ఞానానంతరం ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవ్యాప్య
హేతువైశిష్ట్యావగాహార్యహార్యజ్ఞానం సజాతం తాదృశ వ్యభిచారఘటితబా
ధేఽవ్యాప్తివారణాయ ఉభయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాపర్యం
తానుధావనం । ఏవంయత్ర హృదోవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర హృదతాప్ర
వచ్ఛదేన వహ్నిదేస్సాధ్యతా తత్ర హృదతాప్రవచ్ఛదేన వహ్ని
భావస్య దోషతాప్రసవపత్తిః ॥ హృదతాప్రవచ్ఛదేనవహ్నిభావవ
త్రానిశ్చయోత్తరానుమితినిష్టోభయాభావాధికరణతాయాం హృదత్వసా
మానాధికరణ్యేన వహ్నిభావరూపవిశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వ
నియమాత్ అతడభయాభావప్రయోజకీభూతాభావాధికరణతాయాం వి
శిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజ్యత్వనివేశః ॥ తత్ర పూర్వోక్తక్రమేణ సం
యోగతావచ్ఛిన్న సంసర్గతాకహృదత్వవిశిష్టేవహ్నివైశిష్ట్యావగాహిత్యా
భావాధికరణతాయాః హృదత్వసామానాధికరణ్యేన వహ్నిభావరూ

* యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయ
 త్వం ప్రకృతానుమిత్యవృత్తితాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతాశూన్య ప్రతి
 తివిషయత్వనివేశే హృదోవహ్నిమాన్మీనాదిత్యత్ర వహ్నిభావవజ్జలాది
 మద్వృత్తిజలవద్ధ గ్రహదేవాఽరణం సంభవతి యత్రాదౌ నజలవాక్
 వహ్నిభావవానితిజ్ఞానం కింతు హృదోవహ్నిమాన్ జలవాంశ్చేతి స
 మూహంబనానుమితిః తదుత్తరక్షణే జలవాంశ్చహ్నిభావవాంశ్చేతి
 జ్ఞానం తాదృశజలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారకజ్ఞానస్వేగక్షణావ
 చ్ఛేదేన ఏకాత్మవృత్తిత్వరూపవైశిష్ట్యం జలవద్ధ గ్రదవిషయకనిశ్చయాత్మ
 కపూవాఽనుమితౌవర్తతే ఇత్యేకక్షణావచ్ఛిన్నైకాత్మవృత్తిత్వసంబంధే
 న జలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయవిశిష్టజలవద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చ
 యత్వం సప్రకృతానుమిత్యవృత్తిః । ఏవం యత్రాదౌ జలవాంశ్చహ్ని
 భావవాక్ హృదశ్చ వహ్నిమానితి సమూహంబనానుమితిః తతశ్చ జల
 వాన్స్త్రిదశతిజ్ఞానం తత్ర నిరుక్తసంబంధేన జలవద్ధ గ్రదవిషయకనిశ్చయ
 విశిష్టజలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవిషయకనిశ్చయత్వస్యాపి ధారణానసం
 భవతి కింతు మీనవద్ధ గ్రదవిషయకనిశ్చయవిశిష్టమీనావచ్ఛేదేన వహ్ని
 భావప్రకారకనిశ్చయత్వస్వేవ తాదృశస్థలీయసమూహంబనానుమితేః
 హృదోవహ్నిమాన్ వహ్నివ్యాప్య మీనవాంశ్చేత్యాకారకతయా తాదృ
 శానుమితేమీనావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవిషయకత్వే హృదధర్మిక
 వహ్నిప్రకారకత్వానుపపత్తిః । హృదధర్మిక వహ్నియత్తా బుద్ధి
 ప్రతి మీనావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయవిశిష్ట హృదధర్మిక
 క మీనప్రకారక నిశ్చయస్యాభావః కార్యసహవృత్తితయా హేతురి
 తి తాదృశ విశిష్టద్వయోపాత్త మీనవద్ధ గ్రదమీనావచ్ఛేదేన వహ్ని
 భావవిషయతాశూన్యం యజ్ఞానం తద్విషయత్వస్య వహ్నిభా
 వవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధ గ్రదేనత్వాద్యతాదృశ విశిష్టవిషయకనిశ్చ
 యవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వేఽనుమిత్యవృత్తిత్వముపేక్ష్య

అనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వం నివేశితం । తథాచ జలావచ్ఛేదే
 న వహ్నుభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలవద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చయత్వస్య
 ఏనం జలవద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చయవిశిష్టజలావచ్ఛేదేన వహ్నుభావవత్తా
 నిశ్చయత్వస్యచానుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వేన తాదృశ విశిష్ట
 ద్వయమదేన తాదృశవిశిష్టద్వయోపాదానసంభవాత్ సతాదృశ విశిష్టద్వ
 యఘటితేతి వ్యాప్తిః । నచ తాదృశ విశిష్ట విషయక నిశ్చయస్థేయక
 ఋణావచ్ఛిన్నైకాత్మవృత్తిత్వరూప వైశిష్ట్యం ననివేశ్యతే । కింతు తా
 దృశ విశిష్టవిషయక నిశ్చయత్వస్య స్వరూపసంబంధేన వైశిష్ట్యం ని
 వేశ్యతే । తథాచ జలవాసవహ్నుభావవాత్ జలవాత్ హ్ర
 దఇతి జ్ఞానై హ్యహోవహ్నిమానిశ్చాకారకానుమితిత్వం నసంభవతి । త
 థాహిహ్యగ్రదధమికవహ్నిప్రకారకబుద్ధిప్రతి జలావచ్ఛేదేన వహ్ను
 భావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహ్యగ్రదధమికజలవత్తానిశ్చయాభావస్య కార్య
 సహభావేన పౌతుత్వసంభవాత్ జలావచ్ఛేదేన వహ్నుభావవత్తావి
 షయకత్వవిశిష్ట హ్రదధమికజలవత్తానిశ్చయత్వమనుమిత్యవృత్తిభవతి
 తి తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య నిదుక్తవిశిష్టేనసత్త్వాత్ ఇతి తత్ర
 తద్విశేషణేనైవ వారణసంభవాత్ ద్విధానిశ్చయత్వం నివేశ్య ఏకఋణా
 వచ్ఛిన్నైకాత్మవృత్తిత్వం నివేశ్యానతిరిక్తత్వనివేశోనుచితఇతివాచ్యం ।
 యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం ప్ర
 కృతానుమిత్యవృత్తిత్వత్ర యాదృశయాదృశ విశిష్టవిషయకత్వవిశిష్టయా
 దృశయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వమవశ్యంవాచ్యం । అన్యథా మీనావ
 చ్ఛేదేన వహ్నుభావవిషయకత్వ విశిష్టమీనవద్ధగ్రదవిషయక నిశ్చయ
 త్వస్యాపి ప్రకృతానుమిత్యవృత్తితయా తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య
 వహ్నుభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదేనత్వాత్తాదృశ విశిష్టేతివా
 ప్తివారణం దుశ్యకమేవ । ఏవంచ యత్ర పాషాణమయతావచ్ఛేదేన వ
 హ్నుభావస్య సాధ్యతా తత్ర పాషాణమయత్వవిశిష్టవర్సితవిషయక నిశ్చ

యత్పరిశిష్టవహ్నిమత్పవతవిషయక నిశ్చయత్వం యాదృశేత్వనేనాపా
దాతుం శక్యతే పవతోవహ్నిమానితిబుద్ధిప్రతిపాషాణమయత్వాన
చ్చేదన వహ్నిభావప్రకారక నిశ్చయవిశిష్టపవతధర్మిక పాషాణమ
యత్ప్రకారకనిశ్చయాభావస్య కార్యసహభావేన హేతుతయా పాషాణ
మయోనవహ్నిమాన్పవతశ్చ పాషాణమయః పవతోవహ్నిమాంశ్చే
త్వాకారకసమూహంబనానుమితైరప్రసిద్ధేః ఏవంచతాదృశస్థలపాషాణ
మయత్పరిశిష్టవర్గతవహ్నిమత్పవతరూప విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశే
శౌరవం యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చ
యత్వేననుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వవివక్షణేచ పాషాణమయ
త్వానచ్చేదన వహ్నిభావబుద్ధిప్రతి పవతధర్మిక పాషాణమయ
త్వప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టపవతధర్మిక వహ్నిమత్రానిశ్చయత్వేనాప్ర
తిబంధకత్వాత్ యాదృశవిశిష్టప దేన తయోరుపాదానానంభవాత్ తాదృ
శవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య తత్రానివేశాల్లాఘవం । ఏవం వహ్నిధికర
ణవృత్తిత్వాభావవత్ప్రమేయకాలీనహృదః ప్రమేయత్వవదభావకాలీన వ
హ్నిమాన్ జలాదిత్యత్ర ప్రమేయత్వవదభావకాలీన వహ్నిధికరణవృ
త్తిభావాప్రతియోగ్యభావప్రతియోగిజలరూపాసాధారణ్యేనవాప్తిః ।
అభావధర్మికవహ్నిధికరణవృత్తిత్వవత్తాబుద్ధిప్రతిప్రమేయత్వానచ్చే
దన వహ్నిధికరణవృత్తిత్వాభావావగాహినిశ్చయవిశిష్టాభావధర్మిక
ప్రమేయత్వప్రకారకనిశ్చయాభావస్య కార్యసహభావేన హేతుతయాప్ర
మేయత్వవిశిష్టాభావవిషయకత్వవిశిష్టవహ్నిధికరణవృత్తిత్వవిశిష్టాభావ
విషయకనిశ్చయత్వస్యాపి ప్రమేయత్వానచ్చేదనవహ్నిధికరణవృత్తి
త్వాభావావగాహిప్రకృతానుమిత్యవృత్తితయా తాదృశవిశిష్టద్వయాఘ
టితత్వస్య నిరుక్తాసాధారణ్యే విరహాత్ । ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధక
తానతిరిక్తవృత్తిత్వఘటితనిరుక్తవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య నివేశేచ ప్రమే
యత్వానచ్చేదన వహ్నిధికరణవృత్తిత్వాభావవత్తాబుద్ధిప్రతి అభా

వధమిఁక ప్రమేయత్వప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టఅభావధర్మకవహ్న్యాధికర
 ణవృత్తిత్వప్రకారకనిశ్చయత్వేనాపృతిబంధకత్వాత్తాదృశ విశిష్టద్వయవ
 తేన అసాధారణ్యఘటకయోర్నిరుక్తవిశిష్టయోరుపాదానాసంభవాత్ న
 తాదృశాసాధారణ్యైవ్యాప్తిః । నచ యమగ్రాపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావ
 చ్ఛిన్నజ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపికా యమగ్రాపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వా
 వచ్ఛిన్నానుమితిప్రతిబంధకతా తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతాశూన్యప్రతి
 తివిషయత్వనివేశేనైవ వహ్న్యాభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదేతి
 వ్యాప్తివారణం సంభవతి । హృదధర్మకవహ్నిమత్రాబుద్ధిప్రతి జలావ
 చ్ఛేదేన వహ్న్యాభావవత్తానిశ్చయవిశిష్టహృదధర్మిజలప్రకారక నిశ్చ
 యత్వేన ప్రతిబంధకత్వాత్ వహ్న్యాభావవజ్జలాదిమద్విషయకత్వావచ్ఛి
 న్నాయా జ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతా తన్నిరూపికాయా జలవద్ధగ్రదవిషయక
 త్వావచ్ఛిన్నాప్రతిబంధకతా సాపి ప్రకృతానుమితినిరూపితాభవతితి
 తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయకాశూన్యప్రతితివిషయత్వస్య నిరుక్తవిశిష్టైవ
 త్వాత్ । యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయ
 త్వం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి తాదృశ విశిష్టద్వయా
 ఘటితత్వస్య నివేశే వహ్న్యాభావత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టవహ్న
 భావవద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చయత్వస్యాపి ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాన
 తిరిక్తవృత్తితయా తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయకాశూన్యప్రతితివిషయత్వస్య
 వహ్న్యాభావవద్ధగ్రదాదావనత్వాద్వహ్న్యాభావవద్ధగ్రదాదావసంభవః ।
 అతశ్చరమయమగ్రాపవిశిష్టవిషయతాయానుమితిప్రతిబంధకతాతిరిక్త
 వృత్తిత్వనివేశనీయం । ఏవం ప్రథమయాదృశవిశిష్టవిషయకజ్ఞానేఽప్రా
 మాణ్యజ్ఞానానాస్కందితత్వస్య అనాహార్యత్వస్యచ నివేశనమావశ్యకం ।
 ఏవం చరమజ్ఞానేపి తాదృశవిశేషణం దాతవ్యం । అతస్తదపేక్షయాస్య
 రూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశనఏవ లాఘవం । స్వరూపసంబం
 ధావచ్ఛేదకత్వనివేశే పునః యమగ్రాపావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యవ

చ్చిన్నత్వం జ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం నివేశనీయంతస్యథా హ్రదోవ
హ్నిమాన్ జలాదిత్యత్ర హ్రదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయవైశిష్ట్యవచ్చి
న్నాయా వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రియోగిజలవిషయక నిశ్చయత్వా
వచ్చిన్నప్రిబంధకతా తస్యోపి జలత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చి
న్నజ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతాకవహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రియోగిజలరూ
పాసాధారణ్యవిషయకత్వావచ్చిన్నతయా ప్రథమయాదృశపదేన జల
త్వావచ్చిన్నస్య ద్వితీయయాదృశపదేన వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రి
యోగిజలరూపాసాధారణ్యస్యచ ధారణసంభవాత్ తాదృశవిశిష్టత్వవిష
యతాశూన్యప్రతితివిషయత్వస్య వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రియో
గిజలరూపాసాధారణ్యవిరహాత్ తత్రావ్యాప్తిః యద్రూపావచ్చిన్న
విషయతాసామాన్యవచ్చిన్నత్వస్య జ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం నివేశ
లత్వావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యంతరగతాయాం జలమిత్యాకారకజ్ఞా
నీయ విషయతాయాం నిరుక్తాసాధారణ్యవిషయకజ్ఞానప్రతిబంధకతావచ్ఛ
దకతావచ్ఛేదకత్వవిరహాన్నప్రథమయాదృశపదేన జలత్వావచ్చిన్నస్య
ధారణ సంభవతి । ఏవం ప్రతిబంధకతాయాం యద్రూపావచ్చిన్నవిష
యతాసామాన్యవచ్చిన్నత్వం నివేశనీయం । అన్యథాజలధర్మికవహ్నివ్యా
పకీభూతాభావప్రియోగిత్వప్రకారక నిశ్చయవైశిష్ట్యవచ్చిన్నాయా
హ్రదధర్మిక జలప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతా తస్యోపి
నిరుక్తాసాధారణ్యవిషయకత్వసామాన్యవచ్చిన్నజ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతాక
జలత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నతయా తాదృశవిశిష్టత్వయాఘటితత్వ
స్య నిరుక్తాసాధారణ్యవిరహాత్తత్రావ్యాప్తిః తాదవస్థ్యమితి ॥ ప్రతి
బంధకతాయాం యద్రూపావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యవచ్చిన్నత్వనివే
శేచాసాధారణ్యవిషయకత్వావచ్చిన్నజ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతాక ప్రతిబంధ
కతాయాం జలత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వసామాన్యవచ్చిన్నత్వవిరహాత్ప్ర
థమయాదృశవిశిష్టపదేనాసాధారణ్యంధృత్వా చరమయాదృశవిశిష్టపదేన

జలస్య ధారణం న సంభవతి తి నాసాధారణైఽవ్యాప్తిరితివాచ్యం । కిం
 త్వనుమితిప్రతిచ్ఛానామగ్ర్యః ప్రతిబంధకత్వమతే పాకో మత్కృతి
 సాధ్యోభవత్ప్రతిచ్ఛాన్ ప్రతి కారణీభూతస్య పాకధర్మకకృతీసాధ్యత్వప్ర
 కారకజ్ఞానవిశిష్టపాకధర్మకైష్టసాధనత్వప్రకారకజ్ఞానస్య పాకధర్మక సిద్ధ
 త్వజ్ఞానాభావవిశిష్ట పాకధర్మకకృతీసాధ్యత్వప్రకారక జ్ఞానవిశిష్ట పాకధ
 ర్మకైష్టసాధనత్వప్రకారకజ్ఞానత్వాదినా ప్రతిబంధకత్వం వక్తవ్యం । తథా
 చ కృతీసాధ్యత్వవిశిష్టపాకవిషయతాసామాన్యవచ్చిన్నజ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేద
 కతాకపాకధర్మకైష్టసాధనత్వప్రకారకజ్ఞానస్య యా ఇష్టసాధనభూతపా
 కవిషయత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసానుమితినిరూపితాభవతి ఇతికృతి
 సాధ్యత్వవిశిష్టపాకైష్టసాధనీభూతపాకే తద్విశిష్టద్వయాఘటితత్వస్యాపి ని
 వేగారమం । ఏవమిష్టసాధనీభూతపాక కాలీనవహ్నిమాన్ కృతీసాధ్యీభూ
 తపాక కాలీన జలాదిత్యత్ర తాదృశసాధ్యవ్యాకీభూతాభావప్రతియోగితా
 దృశసాధనరూపాసాధారణైఽవ్యాప్తిః । ఏవం హ్రదోవహ్నిమాన్ధూ
 మాదిత్యత్ర సీలవర్షణో రుణవహ్నిమానితి ప్రత్యక్షైచ్చావిశిష్టతాదృశ
 ప్రత్యక్షసామగ్రిం విశేష్యతావచ్ఛేదకప్రకారకజ్ఞానవిధయాసీలత్వవి
 శిష్టపర్వతవిశేష్యకనిశ్చయస్యవిశేషణ తావచ్ఛేదకప్రకారకజ్ఞానయావిధ
 యరుణత్వవిశిష్టవహ్నివిషయకనిశ్చయస్య ప్రవేశాన్నిలవర్వతత్వ విశిష్టవి
 షయకత్వసామాన్యవచ్చిన్నజ్ఞాననిష్ఠావచ్ఛేదకతాకారుణవహ్నిత్వవిశిష్ట
 విషయకత్వసామాన్యవచ్చిన్నప్రతిబంధకతాపి హ్రదో వహ్నిమాని
 త్వనుమితినిరూపిత ప్రత్యక్షసామగ్రినిష్టప్రతిబంధకతేతి తాదృశతాదృ
 శవిశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశే గౌరవావత్తిరహ్నిఽనతి క్రవృత్తిత్వనివేశే॥
 తన్నివేశేచ పాకధర్మకసిద్ధత్వజ్ఞానకాలీనజ్ఞానేపి కృతీసాధ్యత్వవిశిష్టపాక
 విషయకనిశ్చయవిశిష్టైష్టసాధనీభూతపాక విషయకనిశ్చయత్వస్య సత్త్వా
 త్రత్రానుమితిప్రతిబంధకతాయాః అసత్త్వావ్యాదృశవదేన కృతీసాధ్య
 త్వవిశిష్టపాకస్య ఇష్టసాధనీభూతపాకస్యచ ధారణాసంభవాన్నతాదృశ

విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశ ప్రయుక్తకారవః । పర్యక్షేచ్ఛాశూన్యకాలీన
జ్ఞానెపి నీలపర్వతత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టారుణ సహితత్వవిశిష్టవిష
యకనిశ్చయత్వస్య సత్త్వాత్తత్రచానుమితి ప్రతిబంధకతాయాఅసత్త్వా
దేవం నీలపర్వతారుణవహ్నిశూన్యఇతి బాధనిశ్చయకాలీనజ్ఞానెపి తాదృ
శవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టతాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వస్యసత్త్వాన్న
యాదృశవిశిష్టపదేన తస్యధారణంసంభవతి ॥ నను యాదృశవిశిష్టవిషయ
కనిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టావిషయక యాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయ
త్వం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితాదృశవిశిష్టద్వయాఘ
టితత్వమేవ నివేశ్యతే । ప్రథమయాదృశవిశిష్టోపగతం ద్వితీయయాదృశ
విశిష్టోపగతమేకమేవ । ఏనంచవహ్నిభావత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశి
ష్టవహ్నిభావవద్ధృద్విషయకనిశ్చయత్వస్యానుమితిప్రతిబంధకతానతిరి
క్తవృత్తిత్వేపి వహ్నిభావవద్ధృద్విషయకనిశ్చయే వహ్నిభావత్వవి
శిష్టావిషయకత్వాభావాత్ ప్రథమయాదృశవిశిష్టపదేనవహ్నిభావత్వా
దివిశిష్టస్య ద్వితీయయాదృశవిశిష్టపదేన వహ్నిభావవద్ధృద్విషయ ధారణం
సంభవతీతి నవహ్నిభావవద్ధృద్విషయకనిశ్చయత్వం । ఏనంచ మేయత్వవిశిష్ట
వ్యభిచారవిషయకనిశ్చయవిశిష్టతాదృశవిశిష్టావిషయక శుద్ధవ్యభిచారత్వా
వచ్ఛిన్న విషయక నిశ్చయత్వస్యాప్యనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి
త్వాత్ తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారైస
త్త్వాత్తత్రాతివ్యాప్తివిరహద్దీప్తికారోక్త విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశ
నం విఫలమితిచేన్న । ఏవమపి ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవాన్య
హ్నైరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమద్యూపబాధై
వ్యాప్తిః । ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమద్విషయక నిశ్చయవిశి
ష్టధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారి వహ్నిమదవిషయక వ్యభిచార నిశ్చయ
స్యాపి సకూహంబనానుమితినిరూపితవ్యాప్తిగ్రహత్వావచ్ఛిన్న ప్రతి
బద్ధతానిరూపితప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితయా తాదృశ విశిష్టద్వయా

ఘటితత్వస్య బాధేనసత్త్వాత్ । నచ విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశేష్య
తాదృశదోషోస్త్యేవేతివాచ్యం । యతో యత్ప్రవాధేః విశిష్టాంతరాఘ
టితత్వం నదీయతే । కింతస్సుమితిప్రతిబంధకతాయామేవ సావినచ్చిన్నా
నిరూపితవిశిష్టవిషయత్వానవచ్చిన్నత్వం । ఏవంచ సతత్రావ్యాప్తిః ॥
అత్రైదమవధేయం॥సావినచ్చిన్నానిరూపితవిషయత్వానవచ్చిన్నత్వమిత్త్య
త్రా నావచ్చిన్నత్వంవ్యాపకత్వం ॥ కింతు సావినచ్చిన్నానిరూపితాయ
ద్యూపావచ్చిన్నవిషయతా తద్యూపావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యనిష్ఠావ
చ్ఛేదకతా నిరూపకత్వమేవ । ఏవంచ మహ్నభావపజ్జలాదిమద్వృత్తిజ
లవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నానిరూపితాయాశుద్ధజలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయ
తా తత్సామాన్యావచ్చిన్నత్వస్య జలావచ్ఛేదేన మహ్నభావవత్తానిశ్చ
యవిశిష్టహృదధమికజలప్రకారక నిశ్చయత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతా
యాం సత్త్వాత్ । ఏవం మహ్నభావపజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదత్వా
వచ్చిన్నానిరూపితాయా మహ్నభావపజ్జలవత్వావచ్చిన్నవిషయతా త
త్సామాన్యావచ్చిన్నత్వస్య హృదధమికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట జలా
వచ్ఛేదేన మహ్నభావవత్తాప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధక
తాయాం సత్త్వాత్ తాదృశప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వస్య మహ్నభా
వపజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయాంసత్త్వేపి నవ
హ్నభావపజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదేతివ్యాప్తిః । ఏవం మేయత్వ
విశిష్టాసాధారణ్యోనిరూపితాయా అసాధారణ్యవిషయతా తత్సామాన్యా
వచ్చిన్నత్వస్య హృదధమికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట వహ్నివ్యాపకే
భూతాభావప్రతియోగిజలత్వావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్ర
తిబంధకతాయాం సత్త్వాత్ తాదృశప్రతిబంధకతామాదాయ ప్రమే
యత్వవిశిష్టాసాధారణ్యోనాతివ్యాప్తిః । ఏవంచ తత్కల్పానుసరణే విశిష్ట
ద్వయాఘటితత్వనివేశనమఫలం ॥ నను యాదృశ విశిష్టవిషయకత్వవిశిష్ట
యాదృశవిశిష్టవిషయకనియత్వమసుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తితాదృ

శవిశిష్టద్వయాభుతితత్వం నివేశ్యతాం కిం సామానాధికరణ్యసంబంధేన
 యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశ విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వని
 వేశేచ | తథాసతి సామానాధికరణ్యాంశస్య ఏవం నిశ్చయత్వాప్రామా
 ణ్యజ్ఞానాభావాదీనాం ద్విధానివేశే శౌరవమితిచెన్న || యాదృశవిశిష్టవిష
 యకత్వవిశిష్టయాదృశ విశిష్టవిషయకత్వమిత్యుక్తావసంభవః | జలావచ్ఛే
 దేన వహ్నిభావవిషయకత్వవిశిష్టజలవద్ధ గ్రదవిషయకనిశ్చయత్వస్య జ
 లవాక్ వహ్నిభావవాన్తాతిమాంశ్చ జలవానితిజ్ఞానేపి సత్త్వాత్తత్రచా
 నుమితి ప్రతిబంధకతాయాశ్చాసత్త్వాద్యాదృశ విశిష్ట విషయకత్వ విశిష్ట
 యాదృశవిశిష్టపదేన కస్యాపి భారణాసంభవాదితి || నచ యాదృశవిశిష్ట
 విషయకత్వవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయక త్వావ్యాపకీభూత విషయతాశూ
 న్యత్వం జ్ఞానే నివేశనీయం || ఏవమపి హృదోజాతిమజ్జాతిమత్కల్పీనజా
 తిత్వవానిత్యత్ర జాతిమజ్జాతిమత్కల్పీనజాతిత్వాభావవజ్జాతిమద్వృత్తిజా
 తిమద్ధ గ్రదేతివ్యాప్తిః | జాతిమజ్జాతిమత్కల్పీన జాతిత్వాభావవజ్జాతి
 మద్విషయకత్వవిశిష్టజాతిమద్ధ గ్రదవిషయకత్వస్య జాతిమాన్తాతిమజ్జాతి
 మత్కల్పీనజాతిత్వాభావవజ్జాతిమాంశ్చ జాతిమానితినమూహంబంబజ్జా
 నెనత్త్వాత్తత్రద జాతిమజ్జాతిమత్కల్పీనజాతిత్వాభావవజ్జాతిమద్విషయక
 త్వవిశిష్టజాతిమద్ధ గ్రదవిషయక త్వావ్యాపకీభూత విషయతాశూన్యత్వమస్తి
 తత్రానుమితిప్రతిబంధకతాయాసత్త్వాద్యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వవిశిష్ట
 యాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయత్వపదేన జాతిమజ్జాతిమత్కల్పీన జాతి
 త్వాభావవజ్జాతిమద్విషయకత్వ విశిష్టజాతిమద్ధ గ్రదవిషయకనిశ్చయత్వస్య
 భారణాసంభవాత్ || సామానాధికరణ్యసంబంధేన యాదృశవిశిష్టవిషయ
 కనిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వనివేశేచ ద్వితీయయాదృ
 శవిశిష్టవిషయకత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వస్యాపి నివేశనీయత
 యా జాతిమజ్జాతిమత్కల్పీనవిషయతాయాః జాతిమజ్జాతిమత్కల్పీన
 జాతిత్వాభావవజ్జాతిమద్విషయకత్వ విశిష్టజాతిమద్ధ గ్రదవిషయకత్వావ్యా

పకత్వవిరహేపి హృదో జాతిమానితిజ్ఞానసాధారణజాతిమద్ధగ్రదవిషయ
 కత్వావ్యాపకతయా తచ్ఛూన్యత్వస్య జాతిమాన్ జాతిమానితిజ్ఞానే విర
 హేదితి నిరుక్తావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యం జాతిమాన్ హృదఙ్గతి జ్ఞాన
 మేవ । జాత్యవచ్ఛేదేన తాదృశజాతిత్వాభావవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట తా
 దృశావ్యాపకీభూత విషయతాశూన్య జాతిమద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చయత్వస్య
 ప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతానతిరక్తవృత్తితయా తాదృశ విశిష్టద్వయా
 ఘటితత్వస్య నిరుక్తవిశిష్టేనత్రావినాతివ్యాప్తిః సచ యమూహపావచ్చి
 న్న విషయకత్వావ్యాపకీభూత విషయతాశూన్యజ్ఞానీయయమూహపావచ్చి
 న్న విషయకత్వ విశిష్టయమూహపావచ్చిన్న విషయకత్వా వ్యాపకీభూ
 త విషయతా శూన్యజ్ఞానీయ యమూహపావచ్చిన్నవిషయక నిశ్చయ
 త్వం ప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతా నతిరక్తవృత్తి తాదృశ విశిష్టద్వ
 యాఘటితత్వం నివేశనీయం । తథాచ జాతిమాన్జాతిమానితి జ్ఞానీయజాతి
 మద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వం న జాతిమద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్న విషయక
 త్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తి । జాతిమాన్జాతిమజ్జాతిమ
 త్కాలీనజాతిత్వాభావవాన్ జాతిమాన్శ్చ హృదఙ్గతిజ్ఞానీయజాతిమద్ధగ్ర
 దత్వావచ్చిన్నవిషయతాచ జాతిమద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావ్యాప
 కీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞాన వృత్తిస్సమానాకారకజ్ఞానీయ విషయతానా
 మైక్యాత్ । కేవలహృదోజాతిమానితిజ్ఞానీయ జాతిమద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్న
 విషయకత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తివిషయతాయా స్తే
 వ జాతిమాన్ జాతిమజ్జాతిమత్కాలీనజాతిత్వాభావవాన్జాతిమాన్ హృ
 దఙ్గతిసమాహంబనజ్ఞానీయాపి । అతవ స భృమాన్యవృత్తి యమూహపా
 చ్చిన్నవిషయతా ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యేవగాహిప్రకృతప
 క్షేప్రకృతసాధ్యనిరూపితవ్యాప్తివిశిష్టతేతువైశిష్ట్యేవగాహినిశ్చయావృ
 త్తి యమూహపావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయావ్యవహితోత్తరానుమితిత్వవ్యా
 పకః నిరుక్తోభయాభావస్తయూహపావచ్చిన్నత్వమితి వక్ష్యమాణలక్షణై ని

ర్వహిర్వహిర్మాణా వహిర్వాప్యవ్యభూమవాంశ్చ ఘటజతి సమూహం
 బనజ్ఞానెపిసత్త్వాత్ భ్రమాన్యవృత్తిఘటతావచ్చిన్నవిషయతాయాస్తాదృ
 శనిశ్చయవృత్తిత్వమితిఘటే నాతివాప్తిప్రసంగఇతివాద్యం । సమానా
 కారకజ్ఞానీయవిషయతాయాః ఐక్యాభ్యుపగమే జ్ఞానభేదేన విషయతాభే
 దాభ్యుపగమేచ సామానాధికరణ్యసంబంధేన యాదృశ విశిష్టవిషయకని
 శ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధ
 కతానతిరిక్తవృత్తి తాదృశ విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశనంతు సంభవతి ।
 యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకత్వమనుమితిప్రతిబ
 ంధకతానతిరిక్తవృత్తి తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశనంతు సమానా
 కారకజ్ఞానీయైకవిషయతామతపివేతి సర్వమతసిద్ధపరిష్కారాధాన్యా యా
 దృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయేత్యుక్తం ॥
 వక్ష్యమాణభ్రమాన్యవృత్తియద్యుపావచ్చిన్నవిషయతా ప్రకృతవక్షేప్ర
 కృతసాధ్యతాదృశసాధ్యవ్యాప్య హేతుమత్తానిశ్చయావృత్తిరిత్యాది కల్ప
 న్య స్వయం దూషణీయతయా జ్ఞానభేదేన విషయతాభేదమతే నిర్వహి
 ర్వహిర్మాణానిత్యతపి ఘటాదావతిప్రసంగస్యాపి తత్కల్పస్యాస్వగ
 త్వాత్ । అన్యథా సమానాకారకజ్ఞానీయైకవిషయతామతేపి యాదృశ వ
 స్తువిషయకం నిర్వహిర్వహిర్మాణానం నజాతం తాదృశవస్తువిశేషే
 ఽతివ్యాప్తేః తత్కల్పే వజ్రరేపాయమానత్వాత్ ॥ వస్తుతస్తు ॥ స్వావ
 శ్చేదకత్వసంబంధేన ప్రతిబంధకతా విశిష్టాన్యత్వం యద్యుపావచ్చి
 న్నవిషయకజ్ఞానే విశేషణీయం ॥ తథాచ హ్రీవోవహిర్మాణాన్వలాదిత్యత
 వహ్నిభావవజ్రలాదిమద్యృత్తిజలవద్ధృద్విషయకజ్ఞానే జలావశ్చేదేన
 వహ్నిభావవత్తానిశ్చయవిశిష్టహృదధమికజలప్రకారక నిశ్చయతావ
 చ్ఛిన్నాయా ప్రతిబంధకతా తదవశ్చేదకత్వసత్త్వాత్ సతాదృశం లక్షణ
 ఘటకం । వహ్నిభావవద్ధృద్వాదిరూపబాధవిషయకనిశ్చయేతు స్వావ
 శ్చేదకత్వసంబంధేన నానుమితిప్రతిబంధకత్వం బాధవిషయకజ్ఞానలక్షణ

ప్రతిబంధకతాయాం బాధజ్ఞానస్యానవచ్ఛేదకత్వాత్ ॥ నచ హ్రీం వ
హ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర హ్రదధమికభూమవత్తాబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతి
బధ్యతానిరూతాయా హ్రదధమికవహ్నిభావప్రకారక నిశ్చయవిశిష్ట
వహ్నిభావావచ్ఛేదేన భూమాభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాప్ర
తిబంధకతా తస్యైవవచ్ఛేదకత్వస్య హ్రీంవహ్నిభావవానితిజ్ఞానే స
త్త్వావద్వహ్నిభావనద్ధృదేఽవ్యాప్తిః ॥ ఏవం హ్రీంవహ్నిమాన్దలాది
త్యత్ర జలధమికవహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్యప్రకారక నిశ్చ
యవిశిష్టహ్రదధమికజలప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతిబంధక
తా తస్యైవవచ్ఛేదకత్వస్యాసాధారణ్యజ్ఞానే సత్త్వావదసాధారణ్యైవ్యా
ప్తిరితివాచ్యం । ప్రతిబంధకాంశే యద్విశేషణ తస్యైవావచ్ఛేదకత
యా వహ్నిభావవాన్ధూమాభావవానితిజ్ఞానానమానకాలీనం యద్భ్రీం
వహ్నిభావవానితి జ్ఞానం తత్ర హ్రదధర్మకభూమప్రకారకబుద్ధితావ
చ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతా నిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వావత్త్వాత్
తాదృశజ్ఞానమాదాయ వహ్నిభావనద్ధృదే లక్షణసమన్వయాత్ । ఏ
వం హ్రీం జలవానితిజ్ఞానానమానకాలీనం యజ్జల వహ్నివ్యాపకీభూ
తాభావప్రతియోగిత్యప్రకారకం జ్ఞానం తత్ర జలధర్మకవహ్నివ్యాపకీ
భూతాభావప్రతియోగిత్యప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహ్రదధర్మకజలప్రకార
కనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వస్య అనత్వాన్నాసాధా
రణ్యైవ్యాప్తిః । నహి ప్రతిబంధకాంశే యదవిశేషణ తస్యప్రతిబ
ద్ధకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకరూపేణ ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వం సంభ
వతి । అతఏవ సంశయనిశ్చయాయవిషయతయోచ్ఛేదే వహ్నిభావత్వా
వచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత హ్రదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వేనాపి నిశ్చ
యనిష్ఠప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వవిరహాత్ సంశయనిశ్చయాయవిషయ
తయోరైక్యమధ్యపగమ్య సంశయాయవిషయతాయా నిశ్చయనిష్ఠప్రతి
బంధకతావచ్ఛేదకత్వముపపాదితంభట్టాచార్యేణ । నచ వహ్నిభావవజ్జ

లాదిమద్వృత్తిజలాభావవాక్ హ్రదోవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్రవహ్ని
 భావనజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదరూపాశ్రయాసిద్ధావవాప్తిః । తాదృ
 శాశ్రయాసిద్ధివిషయకజ్ఞానే హ్రదధర్మికవహ్నిప్రకారకబుద్ధితావచ్చి
 న్నాయాప్రతిబద్ధతా తన్నిరూపితాయా జలావచ్చేదేన వహ్నిభా
 వప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయతావచ్చిన్నా
 ప్రతిబంధకతా తస్యాఅవచ్చేదకత్వస్య సత్త్వాదితివాచ్యం । అవచ్చేదక
 తాసంబంధేన యాదృశ ప్రతిబంధకతావదభ్యద్యజ్ఞానం తజ్ఞానవృత్తిత్వ
 విశిష్టయద్రూపావచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాపికా ప్రకృతానుమితిత్వవ్యా
 పక ప్రతిబద్ధతానిరూపిత తాదృశ ప్రతిబంధకతాతద్రూపవత్త్వమేవ
 హేతావ్యాభాసత్వం । తథాచ వహ్నిభావనజ్జలాదిమద్వృత్తి జలాభావప్ర
 కారకహ్రదతావచ్చిన్న విశేష్యకబుద్ధితావచ్చిన్న ప్రతిబద్ధతాని
 రూపిత ప్రతిబంధకతావచ్చేదకత్వం సతాదృశజ్ఞానే కింతు అప్రామాణ్య
 జ్ఞానాభావాదేరేవతచ్ఛాస్త్యత్వస్య వహ్నిభావనజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవ
 ద్ధగ్రదవిషయకజ్ఞానే సత్త్వాత్తద్వృత్తిత్వవిశిష్ట వహ్నిభావనజ్జలాదిమ
 ద్వృత్తి జలవద్ధగ్రదవిషయకత్వవ్యాపకత్వస్య తాదృశ ప్రతిబంధకతా
 యానుసే సత్త్వాదితి తత్ర లక్షణసమన్వయః ॥ కేచిత్తు ॥ యద్రూపావ
 చ్చిన్నవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యద్రూపావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయత్వమ
 నుమితి ప్రతిబంధకతానతిరక్తవృత్తిత్వత్ర ప్రతిబంధకతాయాం స్వవ్యా
 పకత్వసంబంధేన జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతా విశిష్టాన్యత్వం
 విశేషణందేయం । తథాచ హృదోవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యాదౌ వహ్ని
 భావత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట వహ్నిభావవద్ధగ్రదవిషయక నిశ్చయ
 త్వం బాధప్రతిబంధకతానతిరక్తవృత్త్యైవ బాధప్రతిబంధకతాయాంస్వ
 వ్యాపకత్వసంబంధేన జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాయాంస్వత్త్వా
 త్ సజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతావిశిష్టాన్యత్వం । వహ్నిభా
 వనజ్జలాదిమద్వృత్తిజలాభావవాక్ హృదో వహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర జ

లావచ్ఛేదేన మహ్నాభావప్రకారక నిశ్చయవిశిష్టజలవృక్షాద్ధృద్విషయక నిశ్చయత్వం తాదృశ నిశ్చయవైశిష్ట్యవచ్చిన్న ప్రాదర్భికజలప్రకారక నిశ్చయత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాసతిరిక్తవృత్తి తాదృశ ప్రతిబంధకతాయాః జ్ఞానవైశిష్ట్యసవచ్చిన్నానుమితి ప్రతిబంధకతాయాః సత్త్వావచ్చిన్న వ్యాపకత్వసంబంధేన జ్ఞానవైశిష్ట్యసవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతావిశిష్ట్యావచ్చిన్న త్వం ఇతి విశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య నిరుక్తాసిద్ధౌ సత్త్వేన సతత్రా వ్యాప్తిరిత్యాహుః । తన్న । తథాసతి మహ్నాభావవజ్జలాదిమత్కారీన జలవద్ధృదే మహ్నాభావవజ్జలవద్వృత్తి జలాభావవాక్ ప్రాచీనహిమ్నా మాఘామాదిత్యత్రాతివ్యాప్తిః । తత్ర మహ్నాభావవజ్జలవత్కారీన జలవద్ధృదసాసృపి మహ్నాభావవజ్జలజలవద్ధృదవీతదుభయఘటితత్వేనైవ తత్రాతివ్యాప్తివారణంసంభవతి । తాదృశ విశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం తు తాదృశ ప్రతిబంధకతాసతిరిక్తవృత్తిభవతి తస్మాన్ జ్ఞానవైశిష్ట్యసవచ్చిన్నాయా అసిద్ధిప్రతిబంధకతావ్యాపకత్వసంభవేన తద్విశిష్టత్వస్య సత్త్వావచ్చిన్నతాదృశ ప్రతిబంధకతావిశిష్ట్యావచ్చిన్నత్వం । అవరేతు । యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం సావచ్చిన్న విషయకత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతాసామాన్యసతిరిక్తవృత్తి తాదృశవిశిష్ట ద్వయాఘటితత్వస్య నివేశనీయతయో క్తస్థలీయాసిద్ధౌ నావ్యాప్తిః । తాదృశాసిద్ధివిషయకనిశ్చయత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాసామాన్యంతర్గతాయాః ప్రాదర్భికమహ్నాభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయాః అసతిరిక్తవృత్తిత్వస్య జలవాక్ మహ్నాభావవానితి నిశ్చయవిశిష్టజలవాక్ ప్రాదర్భికనిశ్చయత్వేన సత్త్వావచ్చిన్నతాదృశవిశిష్టనిశ్చయత్వస్య భారణం సంభవనీతి తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య నిరుక్తాసిద్ధౌ సత్త్వాదిత్యాహుః । ఏతన్నై ప్రాచీనహిమ్నా మాఘామాదిత్యత్రా మహ్నాభావత్వ విశిష్టవిషయక నిశ్చయవిశిష్ట మహ్నాభావవద్ధృద్విషయకనిశ్చయత్వస్య మహ్నాభావవద్ధృద్విషయక

నిశ్చయత్వవ్యాపక. ప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తిరయో తాదృశవిశిష్టద్వయానుబంధితత్వస్యవహువిభావవద్ధ్రదేనసత్త్వానిద్యహువిభావవద్ధ్రదాదావసంభవవారణమశక్యమేవ || ఇదంతబోధ్యం || యద్యపివాచ్యున్న విషయకనిశ్చయత్వవ్యాపికానతియద్యపివాచ్యున్న విషయకనిశ్చయనిష్ఠభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదికాయా ప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతా తద్యపివనిష్ఠమేవ హేత్వాభాసత్వం । భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాఅవచ్ఛేదకత్వసంబంధేనగ్రాహ్య । తథాచ వహువిభావవద్ధ్రదనిషయక నిశ్చయత్వ వ్యాపికాయా హ్రదధర్మిక వహువిభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నావప్రతిబంధకతా తస్మాత్ వహువిభావవద్ధ్రదవిషయకనిశ్చయనిష్ఠో యోఽవచ్ఛేదకతాసంబంధేన బాధప్రతిబంధకతావిశిష్టాప్రామాణ్యజ్ఞానాభావభేదః తదవచ్ఛేదకత్వస్య బాధప్రతిబంధకతాయాం సత్త్వాద్వాదే లక్షణసమన్వయః । హ్రదోవహిమూనిత్యత్ర జలావచ్ఛేదేన వహువిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట హ్రదధర్మిక జలప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నావప్రతిబంధకతాయాః విశిష్టనిశ్చయత్వవ్యాపకత్వేపి నిశ్చయే తాదృశప్రతిబంధకతాయాః అవచ్ఛేదకతాసంబంధేన సత్త్వాన్నతాదృశ నిశ్చయనిష్ఠ భేదప్రతియోగితానిరూపితావచ్ఛేదకత్వ సంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వమితి సతతాప్రతివాద్యైః । వహువిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలాభావమాత్ హ్రదోవహిమూనిత్యత్ర వహువిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధ్రదాదిరూపాశ్రయాసిద్ధ్యాదివిషయక నిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతిబంధకతా తస్మాత్ అసిద్ధివిషయక నిశ్చయనిష్ఠో యోఽవచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్న తాదృశప్రతిబంధకతానిష్ఠాఽవచ్ఛేదకతాకా ప్రామాణ్యజ్ఞానాభావ ప్రతియోగితాకభేదః తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య సత్త్వాత్తత్ర లక్షణసమన్వయః । ససత్త్వఘటో గగనాభావవదభావవత్కూలీన గగనవానిత్యత్ర గగనాభావవదభావవత్కూలీనగగనాభావవద్ధ్రుటరూపమాధే ౭ వ్యాప్తిః । తథాపి ముత్యధర్మికగగనవత్తొబుద్ధింప్రతి అభావావచ్ఛేదేన గగనాభావప్రకారక

నిశ్చయవిశిష్టఘటధర్మి కాభావప్రకారనిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత్వమవశ్యం కన్యం । అన్యభావభావవాన్లగనాభావవానభావవాన్ల ఘటఇతి జ్ఞానోత్తరమపి ఘటా గగనవానితి బుద్ధిప్రసంగః । తథాచ ఘటాగగనాభావవదభావవత్కాలీనగగనాభావవానితి నిశ్చయస్యాప్యభావావచ్ఛేదేన గగనాభావప్రకారనిశ్చయవిశిష్ట ఘటధర్మి కాభావప్రకారక నిశ్చయత్వేనైవ ప్రతిబంధకత్వం । తదనంతరం ఘటాగగనాభావవదభావవత్కాలీనగగనవానితి బుద్ధేరుత్పాదాసంభవాత్ । ఘటధర్మిక గగనాభావవదభావవత్కాలీన గగనవత్తాబుద్ధింప్రతి ఘటధర్మిక గగనాభావవదభావవత్కాలీన గగనాభావప్రకారనిశ్చయత్వేన జ్ఞానవైస్థానవచ్చిన్నప్రతిబంధకతాంతరే మానాభావాత్ । తథాచ బాధనిశ్చయస్య గగనాభావవదభావవత్కాలీన గగనాభావవద్ధటవిషయకీన్యవచ్ఛేదకతాసంబంధేన ప్రతిబంధకతావత్వేన తాదృశనిశ్చయనిష్ఠభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం నానుమితిప్రతిబంధకతాయాం సంభవతీతి తాదృశ బాధైవ్యాప్తిః ॥ అత్ర యదప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయత్వానవచ్చిన్నం యదవచ్ఛేదకత్వం తత్సంబంధావచ్చిన్నాయా యదూహవచ్చిన్న నిశ్చయనిష్ఠభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా తదాశ్రయత్వస్య ప్రతిబంధకతావిశేషణత్వే గగనాభావవదభావవత్కాలీనగగనాభావప్రకారనిశ్చయేయాప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతా సా నప్రకృతానుమితినిష్ఠ ప్రతిబంధకతానిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీహూతవిషయిత్వానవచ్చిన్నా । ఘటధర్మిక గగనాభావవదభావవత్కాలీన గగనాభావబుద్ధింప్రతి ఘటధర్మిక గగనాభావవదభావవత్కాలీనగగనవత్తానిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత్వాత్ । హ్రదోవహ్నిమాఘ్నామాదిత్యత్ర వహ్నిభావవజ్జలాదియద్యుత్తిజలవద్భదవిషయకై నిశ్చయేయాప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతా సానుమితినిష్ఠప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయిత్వానవచ్చిన్నైవ । హ్రదధర్మిక

వహ్నిభావవజ్రలాదిమద్యప్రతిజలప్రకారకబుద్ధిప్రతిప్రదధర్మక వహ్నిప్రకారబుద్ధితేనా ప్రతిబంధకత్వాత్ ఇతి ఏవమపి హ్రదోవహ్నితావ్యవానిత్యత్ర వహ్నివాప్యభావవద్యహ్నిభావవద్యప్రతి వహ్నిభావవద్ధిదేతివాప్తిః । హ్రదధర్మక వహ్నివాప్యవ్యవత్తాబుద్ధిప్రతి హ్రదధర్మకవహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట వహ్నిభావావచ్ఛేదేన వహ్నివాప్యభావప్రకారత్వావచ్ఛిన్నాయాప్రతిబంధకతా తన్నిరూపితాయా హ్రదధర్మకవహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతా తస్యోశ్చ హ్రదధర్మక వహ్నివాప్యప్రకారకానుమితి నిరూపిత ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీభూత విషయత్వావచ్ఛిన్నతయా తాదృశప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీభూత విషయత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానుబంధేన తాదృశానుమితినిరూపితప్రతిబంధక తావద్యదప్రమాణ్యజ్ఞానాభావాది తద్భిన్నత్యస్య వహ్నివాప్యభావవద్యహ్నిభావవద్యప్రతి వహ్నిభావవద్ధిదనిశ్చయే సత్త్వాత్ । నను ప్రకృతానుమితిత్వవ్యాపక ప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధక తావచ్ఛేదకతాయాం ప్రకృతానుమితిత్వవ్యాపక ప్రతిబంధక తావిశిష్టాయా ప్రతిబధ్యతా తదతచ్ఛేదకీభూత విషయత్వావచ్ఛిన్నత్వదేయం । ప్రతిబధ్యతాయాం ప్రతిబంధకతావైశిష్ట్యంచ న్యనిరూపితత్వ పావచ్ఛేదకీభూతవిషయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపిత జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయత్వావచ్ఛిన్నత్వైశిదుభయనుబంధేన । తథాచ హ్రదోవహ్నివాప్యవ్యవానిత్యత్ర వహ్నివాప్యభావవద్యహ్నిభావవద్యప్రతి వహ్నిభావవద్ధిదవిషయకనిశ్చయే హ్రదధర్మకవహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట వహ్నిభావావచ్ఛేదేన వహ్నివాప్యభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయా హ్రదధర్మకవహ్నివాప్యప్రకారకనిశ్చయత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీభూతవిషయత్వావచ్ఛిన్నతేన హ్రదధర్మక వహ్నివాప్యప్రకారకానుమితిత్వవ్యా

పక ప్రతిబధ్యతానిరూపిత జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీఘాత విషయత్వానవచ్చిన్న త్వస్య హ్రదధర్మకవహ్నిభావ ప్రకారక బుద్ధితానవచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతాయావనత్వాన్తో నిరుక్తోభయసంబంధేనానుమితిత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతావిశిష్ట ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీఘాత విషయత్వానవచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాకతయా నిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశప్రతిబంధకతావిశిష్ట ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీఘాతవిషయత్వానవచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాసంబంధేనానుమితిప్రతిబంధకతావతి తాదృశనిశ్చయే నిరుక్తసంబంధేన ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదస్యాసత్త్వాన్తో సతాదృశవిశిష్టైరివాప్తిరితిచెన్న ! ఏవంసతి ఘటా గగనాభావపదభావవత్కాలీనగగనవానిత్యత్ర గగనాభావపదభావవత్కాలీన గగనాభావవద్ధటరూపబాధేఽవ్యాప్తిః । తాదృశనిశ్చయే తాదృశ ప్రతిబంధకతాయా నిరుక్తోభయసంబంధేన ప్రకృతానుమితిత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతా విశిష్ట ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీఘాతవిషయత్వానవచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాసంబంధేన సత్త్వాదితిచెత్ ॥ అత్రాచ్యతే ॥ అనుమితిత్వవ్యాపికాయా ప్రతిబంధకతా తన్నిరూపితాయా ప్రతిబధ్యతా తదవచ్ఛేదక విషయత్వానవచ్చిన్నాయా ప్రతిబంధకతా తన్నిరూపితాసతి నిరుక్తప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీఘాత విషయత్వానవచ్చిన్నాయావచ్ఛేదకతా తదన్యవచ్ఛేదకతాసంబంధేన యద్రూపావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయనిష్ఠభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య వివక్షితత్వాన్నదోషః ॥ తథాహి ఘటో గగనాభావపదభావవత్కాలీన గగనవానిత్యత్ర గగనాభావపదభావవత్కాలీన గగనాభావవద్ధటవిషయకనిశ్చయే యా ప్రకృతానుమితినిరూపిత జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్నప్రతిబంధకతా తస్యాః అనుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీఘాతబాధవిషయకనిశ్చయత్వానవచ్చిన్నతయా ఏవం తాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాలపి తాదృశనిశ్చయాయవిషయత్వానవచ్చిన్నతయో తద్భిన్నత్వం సతాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాం కింతవ్యమ్

మూల్యజ్ఞానాభావనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయామేవ తద్భేదస్య తాదృశనిష్ఠయే
 సత్త్వత్ ॥ హ్రదావహ్నివాప్యవనిత్యత్ర వహ్నివాప్యభావవత్
 హ్నిభావవద్వృత్తి వహ్నిభావవద్భేదవిషయకనిష్ఠయే యా అనుమ
 తినిరూపితహ్నిభావావచ్ఛేదేన వహ్నివాప్యభావప్రకారక నిష్ఠ
 యవిశిష్ట హ్రదధర్మికవహ్నిభావప్రకారకనిష్ఠయత్వావచ్ఛిన్నప్రతి
 బంధకతా తన్నిరూపితాయా అవచ్ఛేదకతా సా నానుమితినిష్ఠప్రతిబంధ
 కతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీధూతవిషయత్వావచ్ఛిన్నాయాచహ్ర
 దధర్మికవహ్నిభావప్రకారకనిష్ఠయవిశిష్టవహ్నిభావావచ్ఛేదేన వ
 హ్నివాప్యభావప్రకారకనిష్ఠయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతానిరూపి
 తా సాచ నానుమితినిష్ఠప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీధూ
 తవిషయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితేతి అనుమితినిష్ఠప్రతిబంధక
 తానిరూపితప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీధూత విషయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధక
 తానిరూపితాసతి అనుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్య
 తావచ్ఛేదకీధూతవిషయత్వావచ్ఛిన్నాయా అవచ్ఛేదకతా తదన్యత్వంతా
 దృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాం వత్తతేతి తాదృశావచ్ఛేదకతా
 సంబంధేన తాదృశనిష్ఠ భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం సతాదృశ ప్రతి
 బంధకతాయావస్తీతినత శ్రాతివ్యాప్తిః ॥ నను యద్యపి వచ్ఛిన్నవిష
 యితాసామాన్యం జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నత్వాసాధారణ్యవిషయత్వానవచ్ఛి
 న్నుత్పన్నభావావచ్ఛేదాయా పశ్యతానుమితినిష్ఠప్రతిబధ్యతానిరూపిత
 ప్రతిబంధకతా తస్యాః స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతావత్తద్యూపావ
 చ్ఛిన్నత్వంకేతావహ్నిభావత్వం ॥ ఏవంచ జలవచ్ఛేదేనవహ్నిభావప్ర
 కారకనిష్ఠయవిశిష్ట జలవద్భేదవిషయకనిష్ఠయత్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతి
 బంధకతా తస్యాః జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నత్వాసాధారణ్యవిషయకత్వానవ
 చ్ఛిన్నత్వయోగ్యత్వావచ్ఛిన్నతాదృశ ప్రతిబంధకతామాయా వహ్నిభావ
 వజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్భేదే దోషః ॥ ఏవం వర్షతావహ్నిమానిత్యత్ర

పాషాణమయత్వావచ్చేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట పాషా
ణమయత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నాయా ప్రతిబంధకతా తస్యామ
సాధారణ్యవిషయకత్వావనవచ్చిన్న త్వజ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్న త్వవిధియన్య
త్వావన్నతాదృశ ప్రతిబంధకతామాదాయ పాషాణమయత్వవిశిష్ట పర్య
తేతివ్యాప్తిః ॥ హృదో వహ్నిమాన్జలాదిత్యత్ర వహ్నిభావప్ర
కారక నిశ్చయత్వావచ్చిన్నాయా ప్రతిబంధకతా తస్యామసాధా
రణ్యవిషయకత్వావనవచ్చిన్న త్వసత్త్వేవేపి జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్న త్వవిధిహ
త్ నిరుక్తోభయాభావవత్సమితి తాదృశ ప్రతిబంధకతామాదాయ బా
ధే లక్షణసమన్వయః । హృదధర్మికజల ప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నివ్యా
ప్తీభూతాభావ ప్రతియోగిజలత్వావచ్చిన్న విషయకనిశ్చయత్వావచ్చి
న్నాయా ప్రతిబంధకతా తస్యాం జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్న త్వసత్త్వేవేపి త
సాధారణ్యవిషయకత్వావనవచ్చిన్న త్వవిధిహత్ తాదృశోభయాభావవత్స
మితి తాదృశ ప్రతిబంధకతామాదాయాసాధారణ్యే లక్షణసమ
న్వయః । అనతిరిక్తవృత్తిత్వకల్పేతు అసాధారణ్యే లక్షణసమన్వయార్థం
అనుమిత్య ప్రతిబంధకత్వేపాతుమత్రానిశ్చయకాలీనత్వభివ్యభివ్యభావే య
ద్యూపావచ్చిన్న విషయకనిశ్చయత్వవ్యాప్తకత్వనివేషనం విధిం । నచ జ
లం వహ్నిమాన్జలాదిత్యత్ర వహ్నివ్యాప్తీభూతాభావ ప్రతియోగిజలమేవా
సాధారణ్యం న కేవలప్రతియోగిజలమితి కేవలప్రతియోగిజలైతివ్యాప్తిః
తథాహి ప్రతియోగిత్వావచ్చేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట
ప్రతియోగిత్వప్రకారకజలవిశేష్యక నిశ్చయత్వావచ్చిన్నాయా ప్రతి
బంధకతా తస్యాః ప్రతియోగిత్వప్రకారతానిరూపిత జలత్వావచ్చిన్నవి
శేష్యతాత్వేన వహ్నివ్యాప్తీభూతాభావప్రతియోగిజలత్వావచ్చిన్నవిశే
ష్యతాయాలపి అవచ్ఛేదకత్వాత్తత్ప్రతిబంధకతాయాం నాసాధారణ్యవి
షయకత్వావనవచ్చిన్న త్వమితి జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్న త్వసాధారణ్యవిష
యకత్వావనవచ్చిన్న త్వేవేతదుభయాభావవత్త్వంతత్ప్రతిబంధకతాయామస్తి
తత్ప్రతిబంధకతాయాశ్చావచ్ఛేదకత్వం ప్రతియోగిజలత్వావచ్చిన్నవిష

యతాసామాన్యేస్తీతి తత్రాతివ్యాప్తిరితివాచ్యం । అసాధారణ్యవిషయ
తాత్వేనాసాధారణ్యవిషయకత్వానవచ్ఛిన్నతన్వజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నతైవ
తదభిప్రాయాభావస్య ప్రతిబద్ధకతాయాం వివక్షణీయత్వాత్ । ప్రతియోగి
త్వప్రకారతానిరూపితజలవిశేష్యతాకనిశ్చయత్వానవచ్ఛిన్నాయా ప్రతిబ
ద్ధకతాతస్మాదవచ్ఛేదకత్వం నాసాధారణ్యవిషయతాత్వేనేతిసతత్ప్రతిబద్ధ
కతామాదాయ తత్రాతివ్యాప్తిరితిచేత్ ॥ అత్రాచ్యతే ॥ అసాధారణ్యవి
షయతాత్వం యది వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలత్వానవచ్ఛి
న్నవిషయతాత్వం తదా వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలత్వాన
చ్ఛిన్నవిషయతాత్వస్య వహ్నిత్యేన గుంజాపుంజావగాహిభృమాత్మక వ
హ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలమితి జ్ఞానీయవిషయతాయామవ
తమానతయా తస్య ప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకత్వానుపపత్తిః ।
యదిచ వహ్నిత్వానవచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత వ్యాపకత్వానవచ్ఛిన్న విష
యతానిరూపితప్రతియోగిత్వత్వానవచ్ఛిన్న విషయతానిరూపిత జలత్వాన
చ్ఛిన్నవిషయతాత్వంప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకం తథాపివహ్ని
భావవద్యుత్తిజలమితి జ్ఞాననిష్ఠాయా వహ్నిభావవద్యుత్తి జలత్వాన
చ్ఛిన్నవిషయతా తాత్మశవిషయతాశాలినిశ్చయవిశిష్టప్రాదధర్మిక జలప్ర
కారకనిశ్చయత్వానవచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతామాదాయ వహ్నిభావవద్యు
త్తిజలమప్యసాధారణ్యం గదాధరసమ్మతం తస్మానంగ్రహపత్తిః । ఏవం
వ్యాపకత్వస్యాప్యత్యంతాభావాన్యోన్యభావభేదేన భిన్నతయా ఏకరూ
పేణ ప్రవక్తుమశక్యత్వాత్ ఏవం ప్రతియోగ్యసామానాధికరణ్యఘ
టితస్య ప్రతియోగివైయ్యధికరణ్యఘటితస్య భిన్నతయాసాధారణ్యంనా
నావిధమితి ఏకాసాధారణ్య లక్షణసమన్వయికాలెన్యాసాధారణ్యే
వ్యాప్తిరతస్సధర్మితావచ్ఛేదకకషేతుమత్తానిశ్చయకాలీనయాదృశవిశిష్ట
విషయకనిశ్చయసామాన్యం స్వసమానకాలీనకషేతుమత్తానిశ్చయసమాన
ధర్మితావచ్ఛేదకకానుమితిసామాన్యవిరోధితాదృశవిశిష్టవిషయకత్వానవ

చ్చిన్నతన్మేవ అసాధారణ్యవిషయకత్వానవచ్చిన్నతన్మిత్యస్యాన్ధోవక్త
 వ్యః । తథాచ హృదోజలవానిత్యాకారక సధర్మితావచ్ఛేదకక సౌతుమ
 త్తానిశ్చయకాలీనవహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలమిత్యాకారకని
 శ్చయః స్వసమానకాలీనసౌతుమత్తానిశ్చయసమానధర్మితావచ్ఛేదకక వ
 హ్నిసమితిసామాన్యవిరోధి ఏవం భూజలవానితి నిశ్చయకాలీన వ
 హ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి జలత్వానవచ్చిన్నవిషయక నిశ్చయోపి
 తత్కాలీనసౌతుమత్తానిశ్చయసమానధర్మితావచ్ఛేదకక వహ్నిసమితి
 సామాన్యవిరోధీతి వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలేఏవంవహ్ని
 భావాన్యయవ్యాప్తివిశిష్టజలాదిరూపాసాధారణ్యచ లక్షణసమన్వయః ।
 ఏవంచ యమూపపదేనాన్య ధారణీయతయా జలంవహ్నిమజ్జలాదిత్యత్ర
 వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలజన ప్రతియోగిజలె లక్షణగమ
 నం సంభవతీతి తత్ప్రతివాన్తిప్తిరతః ఏతాదృశోపేక్షాకృతా ॥ కేచిత్తు ॥
 వృక్షః కపిసంయోగవానిత్యత్ర కపిసంయోగాభావవదన్వత్సంలక్ష్యఃని
 రవచ్చిన్నాధారతానంబంధేన సాధ్యాభావప్రకారకజ్ఞానవిషయస్యేవ ఆ
 భాసత్వాత్ తథాచ అవ్యాప్యవృత్తిత్వజ్ఞానస్యాప్తైజకతావత్సై స్వరూపసం
 బద్ధరూపావచ్ఛేదకత్వకల్ప కపిసంయోగాభావవదన్వత్స విషయతాసా
 మాన్యస్యాపి అనుమితిప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకత్వాత్ కేవలశేషణతాస
 మ్బంధేన కపిసంయోగాభావవదన్వత్సస్యాపి లక్ష్యత్వావపత్తైరతః అవ్యా
 ప్యవృత్తిత్వభూతాభావవిశిష్టయమూపావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చయత్వవ్యా
 పకత్వం అనుమితిప్రతిబద్ధకతాయానివేళితం తథాచావ్యాప్యవృత్తిత్వప్ర
 మాకాలీనస్యవృక్షః కపిసంయోగాభావవానితిజ్ఞానస్యాప్యనుమిత్యప్రతిబద్ధ
 కతయా యమూపావచ్చిన్నవిషయత్వవ్యాపకత్వం నానుమితిప్రతిబద్ధక
 తాయామితి నకేవలస్వరూపసంబంధేన కపిసంయోగాభావవదన్వత్సైతి
 వ్యాప్తిరిత్యాహుః॥ననుప్రతిబద్ధక తానవచ్ఛేదకవిషయతానూన్యజ్ఞానవృ
 త్తిత్వవిశిష్టయమూపావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపికాఅనుమితిప్రతిబద్ధకతా

తద్యుక్తమప్రవృత్తమేవ ఆభాసత్వం ఏవంచ మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారేనా
 తివ్యాప్తిః పశ్యతానుమితి ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూత ప్రమేయత్వ
 త్వవిశిష్టవిషయతాయాః ప్రమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకజ్ఞానసత్త్వా
 ద్యుక్తమప్రవృత్త మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వస్యధారణాసంభవాదిదిద్ధితి
 తారోక్తవిశిష్టాంతరాఘటితత్వంవిఫలమితి || ఏవం జలావచ్ఛేదేన వహ్ని
 భావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహృదధర్మకజలప్రకారక నిశ్చయత్వావచ్ఛి
 న్నాయా ప్రతిబంధకతా తదనవచ్ఛేదకీభూతాయా హృదధర్మక జలప్ర
 కారకనిశ్చయవిశిష్టజలావచ్ఛేదేనవహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛి
 న్నాయా ప్రతిబంధకతా తదనవచ్ఛేదకీభూతాయా వృత్తిత్వవిషయతాయా
 వహ్నిభావవజ్జలాదిమదన్వృత్తి జలవద్ధృద్విషయకజ్ఞానే సత్త్వాన్నాను
 మితి ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూతవిషయతాశూన్యత్వం తాదృశజ్ఞాన
 తి యద్యుక్తమప్రవృత్త మహ్నిభావవజ్జల వ దన్వృత్తి జల వ ద్ధృద్ త్వ
 స్య ధర్మమశక్యత్వాదతివ్యాప్తివిరోధాద్విశిష్ట వ్యయా ఘటితత్వం
 వ్యథం || సచ హృదో వహ్ని మా ధ్మా మా ది త్య త్ర వ హ్ని
 భావేతివ్యాప్తిః । వహ్నిభావకతిజ్ఞానస్య ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీ
 భూత విషయతాశూన్యత్వవిరోధాద్ధృద్వావహ్నిభావవానితి జ్ఞానస్య త
 ఛావిధతయా తదన్వృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్న విషయతావ్యా
 పకత్వస్యానుమితి ప్రతిబంధకతాయాం సత్త్వాదితివాద్యం । యద్యుక్తావ
 చ్ఛిన్నవిషయత్వావ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వస్య భవతాపిజ్ఞానే విశేషణీ
 యతయా వహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయత్వావచ్ఛేదకీభూత విషయతా
 శూన్యానుమితి ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూత విషయతాశూన్యజ్ఞానాప్ర
 సిద్ధ్యా యద్యుక్తమప్రవృత్త మహ్నిభావత్వస్య ధారణాసంభవాదివహ్ని
 భావేతివ్యాప్తివిరోధాత్ । వహ్నిభావవద్ధృద్వావచ్ఛిన్న విషయ
 త్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యానుమితి ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూ
 తవిషయతాశూన్యస్యహృదోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానస్య ప్రసిద్ధ్యా వ
 హ్నిభావవద్ధృద్వాదౌ లక్షణసమన్వయసంభవాత్ । సచ సంయోగస్సం

యోగాభావనానిత్యాదౌ సంయోగస్సంయోగవానితిబాధభ్రమః । తత్ర
 సంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయిత్యావ్యాపకీభూతవిషయితాశూన్యత్వం అ
 నుమితి ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూతవిషయితాశూన్యత్వంచాస్తీతితజ్ఞా
 నస్మృతిత్వవిశిష్టసంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాపకత్వం ప్రతిబంధ
 కతాయామస్తీతి తత్రాతివ్యాప్తిరతః ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూతవి
 షయితాశూన్యత్వం జ్ఞానవిశేషణం నదేయం । తథాచ సంయోగఇతి జ్ఞా
 నస్యాపి సంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాపకీభూత విషయితాశూన్య
 తాయా తదవ్యక్తిత్వవిశిష్ట సంయోగతావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాపకత్వ
 స్యానుమితి ప్రతిబంధకతాయాం అసత్త్వాత్సంయోగైతివ్యాప్తిరితి
 వాచ్యం ॥ యద్యపి వచ్ఛిన్నవిషయితానిరూపిత యద్యపి వచ్ఛిన్న
 విషయితాత్వం సావచ్ఛిన్నవిషయతత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగి
 తావచ్ఛేదకం తద్యపి వచ్ఛిన్నవిషయితానిరూపిత తద్యపి వచ్ఛిన్న
 విషయితాశూన్యం యజ్ఞానం తదవ్యక్తిత్వవిశిష్టయద్యపి వచ్ఛిన్న విష
 యితావ్యాపకత్వం అనుమితి ప్రతిబంధకతాయాం నివేశనీయం । తథాచ
 తత్ర సంయోగేన దోషః । వహ్నిభావతావచ్ఛిన్న విషయితావ్యాపకీ
 భూత విషయితాశూన్యంయద్ధృదపక్షకవహ్నిసాధ్యకానుమితి ప్రతిబంధ
 కతానవచ్ఛేదకీభూత విషయితాశూన్యంజ్ఞానం తస్యాసిద్ధతావచ్ఛిన్నవహ్ని
 భావేతివ్యాప్తిరిత్యుచ్యతే । యది । తదా హృదోష్మామాన్ధామాది
 త్యత్ర హృదవృత్తిరోపవహ్నిభావస్తద్వద్ధృదేతివ్యాప్తిః । హృదవృ
 త్తివహ్నిభావవాన్తృదఇతి జ్ఞానస్యానుమితినిష్ఠ ప్రతిబంధకతానిరూపి
 త ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూతవిషయితాశూన్యత్వాత్ ॥ నచస్యానవచ్ఛే
 దకవిషయితాశూన్యజ్ఞానస్మృతిత్వవిశిష్ట యద్యపి వచ్ఛిన్న విషయితా
 వ్యాపి కాసావత్క ప్రకృతానుమితి ప్రతిబంధకతా తద్యపి వత్త్వమేవ
 హేతావభాసత్వం । తథాచ హృదవృత్తివహ్నిభావవాన్తృదఇతిజ్ఞానే
 ననుమితి ప్రతిబంధకతాదన్వయం । ఏకావహ్నిభావవిశేష్యక హృదవృ

త్రిత్వప్రకారకనిశ్చయతావచ్ఛిన్నా । అపరాచ హ్రదవిశేష్యక వ
హ్మ్యభావప్రకారకనిశ్చయతావచ్ఛిన్నా । తథాచ తాదృశప్రతిబం
ధకతాంతగతా ఏకాపి ప్రతిబంధకతా సస్వవదేనధర్మకృతై । తా
దృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయస్య తయోః పరస్పరమనవచ్ఛేదకవిషయతావ
త్వాదితి సావినవచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యత్వసంబంధేన ప్రకృతానుమితి
ప్రతిబంధకతావిశిష్టహృదవృత్తివహ్మ్యభావనద్ధగతత్వావచ్ఛిన్న విషయ
తాశాలినిశ్చయస్యాప్రసిద్ధ్యా హృదవృత్తివహ్మ్యభావనద్ధగతత్వస్యయ
ద్యూపపదేన ధారణాసంభవాదితి తదవచ్ఛిన్నేనాతివాప్యపిరితివాచ్యం ।
ఏవంసతి వహ్మ్యభావనద్ధగదాదావసంభవః । తాదృశజ్ఞానే ప్రతిబంధ
కతా నానావిధా । ఏకా హృదతావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపితాభావ
తావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితవహ్మ్యతావచ్ఛిన్న విషయతాశాలి నిశ్చ
యతావచ్ఛిన్నా । అపరాచ వహ్మ్యతావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితా
భావతావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితహృదతావచ్ఛిన్నవిషయతాశాలి ని
శ్చయతావచ్ఛిన్నా । అపరాచ హృదతావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితా
సతి వహ్మ్యతావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితాయా అభావతావచ్ఛిన్న వి
షయతా తాదృశవిషయతాశాలినిశ్చయతావచ్ఛిన్నా । తథాచ స్వపదే
న కస్యాపి ప్రతిబంధకతాయా ధారణం నసంభవతి । ప్రత్యేకం త
త్త్వప్రతిబంధకతానాం సాక్షాదనవచ్ఛేదకీధూతవిషయతాయాః తాదృశ
విశిష్టవిషయకజ్ఞానేసత్త్వాల్ సాక్షాత్పరంపరాసాధారణమవచ్ఛేదకత్వం
దుర్వచం । ఏకం తన్నిరూపితావచ్ఛేదకత్వం అపరంచ తన్నిరూపితావ
చ్ఛేదకత్వస్యావచ్ఛేదకత్వం । యదిచ కథంచితస్సాక్షాత్పరంపరాసాధారణ
మవచ్ఛేదకత్వం నివేద్యేనవతాదృశాసంభవఃవాచ్యతే । తథాపియత్రసా
ధ్యాభావత్వేన సకస్యాపి భృమోజాతః ఏవం సాధ్యతావచ్ఛేదకరూపేణ
ప్రతియోగితాసంబంధేన సకస్యాపి భృమోజాతః తత్ర సాధ్యతావచ్ఛే
దకావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాసంబంధేన సాధ్యవిశిష్టాభావవిశిష్టపక్షవిష

యకనిశ్చయత్వేనైవ ప్రతిబంధకతాలాఘవాన్నతు తత్రాపి నిరూప్య
నిరూపకభావాపన్నవిషయతాశాలినిశ్చయత్వేనగౌరవాత్ | తథాచ తాదృ
శప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీఘాతాయా సాధ్యతావచ్ఛేదకాదివిషయతాత
సాన్యస్తాదృశస్థలీయ దోషవిషయకజ్ఞానై నియమతస్సత్త్వాత్తాదృశస్థలీయ
దోషైవ్యాప్తిః | ఏవం వహ్నిభావో వహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నిభా
వవిశిష్టో యోవహ్నిభావస్తద్విశిష్టవహ్నిభావైతివ్యాప్తిః | తాదృ
శజ్ఞానీయవిషయతాసామాన్యనేయ వహ్నిభావధర్మకవహ్నిభావప్ర
కారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాత్ || ❀❀❀❀

❀ ఆనాహార్యాప్రమాణ్యజ్ఞానానాస్కందితనిశ్చయవృత్తిత్వవిశిష్టయ
ద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయితావ్యాపకం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకత్వం
తద్యూపవత్త్వమితి శ్చేత్యాదిభాసలక్షణే హృదయక్షకవహ్నిసాధ్యకస్థల
వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదేతివ్యాప్తివారణార్థం యా
దృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం ప్ర
కృతానుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వం
యద్యూపావచ్ఛిన్నే భట్టాచార్యేణ నివేతితం | తథాచ హృదధర్మకవహ్ని
మత్తాబుద్ధిప్రతిజలవచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తా నిశ్చయవిశిష్టహృద
ధర్మకజలప్రకారకనిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత్వాద్వహ్నిభావవజ్జలవ
ద్విషయక నిశ్చయవిశిష్టజలవద్ధృదవిషయకనిశ్చయత్వం అనుమితిప్రతి
బంధకతానతిరిక్తవృత్తిభవతి | ఏవం హృదధర్మకవహ్నిమత్తాబుద్ధిప్రతి
వినిగమనావిరహేణ హృదధర్మకజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలావచ్ఛేదే
న వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయత్వేనాపి ప్రతిబంధకత్వాత్ జలవద్ధృ
దవిషయకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నిభావవజ్జలవద్విషయక నిశ్చయత్వమప్యను
మితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిభవతీతి తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వస్య
వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదే విరహాన్నాతివ్యాప్తిః || ౧౧
సాన్యవాప్యక ప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబధేనానుమితిప్రతిబంధకతావి

ప్రోయోఽనాహార్యాపామాణ్యజ్ఞానానాస్కందితనిశ్చయస్తదన్వృత్తిత్వ
విశిష్టయమ్రాపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వవ్యాపకం అనుమితిప్రతిబంధకత్వం
తమ్రాపవత్త్వమిత్యనైన వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదే
ఽతివ్యాప్తివాచకం సంభవతితి గుడుతరవిశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేకౌ వ్య
థః ॥ తథాహి వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చ
యే పాగుక్తప్రతిబంధకతాద్యయం వర్తతే ॥ తథాచ సస్పదేన జలా
వచ్ఛిదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయవిశిష్టప్రాదధర్మికజలప్రకారక ని
శ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా ధర్మసంశక్యతే ॥ తాదృశప్రతిబంధక
తాయాః జలవాక్ వహ్నిభావవానితిజ్ఞానావ్యవహితౌ త్రరవృత్తిప్రా
దోజలవానితిజ్ఞానెపి సత్త్వాత్ తత్ర జలవద్ధగ్రదవిషయకనిశ్చయవిశిష్టజ
లావచ్ఛిదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధక
తాయాః అసత్త్వాదేవంబీలైగ్గవ ప్రథమప్రతిబంధకతాయాః ద్వితీయజ్ఞా
నేసత్త్వాత్తాదృశప్రథమప్రతిబంధకతాయా అవ్యాపికాయా ద్వితీయ
ప్రతిబంధకతా తచ్ఛిన్నత్వస్య తాదృశజ్ఞానేవిరహాదితి స్వావ్యాపకీభూ
తప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేనానుమితిప్రతిబంధకత్వస్య తాదృశవి
శిష్టవిషయకనిశ్చయే విరహాద్యద్యూపపదేన వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృ
త్తిజలవద్ధగ్రదత్వస్య ధారణాసంభవాత్ ॥ హ్రదోవహ్నిమాఽభూమా
దిత్యత్ర వహ్నిభావవద్ధగ్రదరూపబాధవిషయకనిశ్చయేతు బాధనిశ్చయ
తావచ్ఛిన్నాయాప్రతిబంధకతాతదవ్యాపకీభూతవ్యభిచారప్రతిబంధక
తాశూన్యత్వసంబంధేనానుమితినిరూపితప్రతిబంధకతాసత్త్వాద్యద్యూపప
దేన బాధత్వస్య ధర్మః శక్యతయా బాధాదౌ లక్షణసమన్వయః ॥ ఏ
వంచ తాదృశనిశ్చయేఽవ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వనివేశనమస్యఫలం ॥
హ్రదోవహ్నిమానిత్యాదౌ వహ్నిభావవద్ధగ్రదత్వవచ్ఛిన్నవిషయక
జాతిమాన్వహ్నిభావవానితిజ్ఞానై ప్రకృతానుమితినిరూపితాయా నిరవ
చ్ఛిన్నప్రాదత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకవిశేష్యతాకవహ్నిభావప్రకారక

నిశ్చయతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతా తదవ్యాపికాయా జాతితావచ్చిన్న
 జాతినీష్టావచ్చేదకతాక విశేష్యతానిరూపిత వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చ
 యతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతా తస్యాస్సత్తావన్నతాదృశజ్ఞానే సావ్యా
 వకీధూత ప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన అనుమితి ప్రతిబంధకతావ
 త్త్వం । నహి సంబంధఘటకీధూత సావ్యావకీధూతప్రతిబంధకతాయాం
 ప్రకృతానుమితినిరూపితత్వనివేశస్య ప్రయోజనమస్తి । యేన జాతి
 తావచ్చిన్నావచ్చేదకతాకతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయాం ప్రకృతా
 నుమితినిరూపితత్వవిరహేణ సావ్యావకీధూతప్రతిబంధకతాశూన్యత్వ
 సంబంధేన ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతావత్త్వం సంభావనీయం । ఎ
 వం విశిష్టాంతరాఘటితత్వ విశేషణమవ్యఫలం । మేయత్వవిశిష్టవ్యభి
 చారవిషయకనిశ్చయేవ్యభిచారజ్ఞానతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయావ్యా
 పికాయా వ్యభిచారో మేయత్వాభావవానితిజ్ఞాననిరూపితవ్యభిచారధర్మ
 కమేయత్వప్రకారకనిశ్చయతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతా తస్యాస్సత్తావన్న
 నిరుక్తసంబంధేన ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతావత్త్వమితియద్యౌపపదే
 న మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వస్య ధారణం నసంభవతీత్యతామేయత్వవిశి
 ష్టేతివ్యాప్తివిరహాదితీచేత్ । అత్ర కెచిత్ ॥ యత్ర హృదోవహ్నిమాణ్డూ
 మాదిత్యత్ర వహ్నిభావవాణ్ ధూమాభావవానితి జ్ఞానస్య పూర్వం వ
 రణౌవా వహ్నిభావవిశిష్టహృదవిషయకంజ్ఞానంభవతి నాన్యథా । కింతు
 వహ్నిత్యేన గుంజాపుంజావగాహ్యభావత్వేనఘటాభావావగాహీవహ్ని
 భావవాణ్ హృదఇతి భృమాత్తకజ్ఞానమేవ తత్ర వహ్నిభావవిశిష్టహృ
 దాదిరూపబాధవిషయకజ్ఞానీయాయా తాదృశ భృమసాధారణప్రతిబం
 ధకతా తస్యాఅవ్యాపికాయా హృదధర్మక ధూమప్రకారకబుద్ధిత్తావచ్చి
 న్నప్రతిబంధకతానిరూపిత వహ్నిభావావచ్చేదేన ధూమాభావప్రకార
 కనిశ్చయవిశిష్టహృదాదిధర్మక వహ్నిభావప్రకారక నిశ్చయతావచ్చి
 న్నప్రతిబంధకతా తస్యాస్తాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయమాత్రే సత్తావ

ద్వహ్నభావవద్ధగ్రదేవ్యాప్తిః । తాదృశ భ్రమాత్మకజ్ఞానస్య నిరుక్త
 సంబంధేన బాధప్రతిబంధకతావత్త్వేపి తత్ర వహ్నభావవిశిష్టహృదతావ
 వచ్చిన్న విషయతాయా అసత్త్వాల్ భ్రమాత్మకజ్ఞానమాదాయాపి లక్షణ
 గమనాసంభవాత్ । నచ తద్వైకసావ్యాప్యవకత్వం సావ్యధికరణనిష్ఠ భేద
 ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం । తత్ర భ్రమసామాన్యభిన్నత్వం సావ్యధికర
 ãణ నివేశనీయం । తథాచ తాదృశబాధప్రతిబంధకతావ్యాప్యవకత్వం తాదృ
 శజ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయాః ససంభవతీతి నతాదృశబాధ
 ేవ్యాప్తిరితివాచ్యం ॥ ఏవమపి హృదోపహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర జ
 లవ్యాపక వహ్నభావసమానాధికరణ జలవద్ధగ్రదరూపసత్ప్రతిపక్షే
 వ్యాప్తిః । తాదృశ సత్ప్రతిపక్షజ్ఞానే వహ్నభావధర్మిక జలవ్యాపక
 తానిశ్చయవిశిష్ట హృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబం
 ధకతాయా జలవాన్ హృదఇతి జ్ఞానోత్తరవృత్తిజలవ్యాపకా వహ్నభా
 వఇతిజ్ఞానేనసత్త్వాత్సవదేన ప్రథమప్రతిబంధకతాపి ధర్తుంనశక్యతే ।
 ఏవం హృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నభావధర్మిక జల
 వ్యాపకతానిశ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయా జలవ్యాపకోపహ్న
 భావఇతి జ్ఞానోత్తరవృత్తిజలవాన్ హృదఇతిజ్ఞానేనసత్త్వాత్తాదృశ ప్రతి
 బంధకతయోః పరస్పరమవ్యాపకతావద్ద్వితీయ ప్రతిబంధకరాపి నతథా ।
 ఏవంచ సావ్యాప్యకీధూత ప్రతిబంధకతామాన్యత్వసంబంధేన వహ్న
 భావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదవిషయకజ్ఞానఇవ నిరుక్తసత్ప్రతిపక్షజ్ఞా
 నైవ్యనుమితిప్రతిబంధకత్వాసంభవాత్ । తాదృశవిశిష్టద్వయాఘటితత్వాక్తా
 చ తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతాయాం సత్ప్రతిపక్షవిషయతాభిన్నత్వం ని
 వేశ్య సత్ప్రతిపక్షే లక్షణగమనస్వయో భట్టాచార్యేణ స్వయమెవకృతః ।
 నచాత్రాపి సావ్యాప్యవక ప్రతిబంధకతాయాం సత్ప్రతిపక్షవిషయతావ
 నవచ్చిన్నత్వంనివేశ్య సత్ప్రతిపక్షే లక్షణగమనసంభవతీతివాచ్యం । ఏ
 వంసతి వహ్నభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధగ్రదేవ్యాప్తివారణం న

సంభవతి । తథాహి జలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట
 ప్రాదధమికజలప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతిబంధకతా త
 స్యాః జలవ్యాపక వహ్నిభావసమానాధికరణజలవద్ధృద్విషయతాయా
 అపి జలత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితప్రాదత్యావచ్ఛిన్న విషయతా
 త్వేనావచ్ఛేదకత్వాత్ । యద్ధమావచ్ఛేదేన తదభావవత్తానిశ్చయస్తద్భూతి
 తథామన్తప్రకారతానిరూపితాయా అపి విశేష్యతాయాః వ్యావర్తకధ
 ర్మదర్శనవిధయా ప్రతిబంధకతాయామవచ్ఛేదకత్వాత్ । ప్రాదధర్మిక
 జలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయ
 త్యావచ్ఛిన్నాయాః ప్రతిబంధకతాయాః సత్ప్రతిపక్షవిషయకత్వావచ్ఛిన్న
 న్న త్వేపి తత్ప్రతిబంధకత్వావ్యాపకత్వవిరహాత్ తాదృశనిశ్చయే నిరు
 క్తసంబంధేన వృథామప్రతిబంధకతాపత్త్యవిరహేనాపి సావ్యావకీభూత స
 త్ప్రతిపక్షవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాహాన్యత్వసంబంధేన ద్వి
 తీయతత్ప్రతిబంధకతావత్త్వస్య వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృ
 దవిషయకనిశ్చయేన త్వాత్ ॥ యదిచ ప్రతివేతువ్యాపక సాధ్యాభావ
 సమానాధికరణ తద్ధేతుమత్పక్షస్య ససత్ప్రతిపక్షతా । కింతు వేత్త్వఘ
 టిత సాధ్యాభావాభావపద పృథ్విమత్పక్షస్త్వేన సత్ప్రతిపక్షతా । తదా
 ప్రతిబంధకతాయాస్సత్ప్రతిపక్షవిషయకత్వావచ్ఛిన్నత్వనివేశస్య వృ
 యోజనవిరహేన వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదేతి వ్యాప్తిరి
 త్యుచ్యతే । తథాప్యేతాదృశనివేశేభావా వహ్నియాస త్యత్రయత్రసం
 యోగసమ్బంధేన వహ్నిసాన్నిధ్యతా త్రయసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నప్ర
 తియోగితాసంబంధేన వహ్నివచ్ఛేదేన వహ్నిభావస్య వేత్త్వాభా
 సత్వావత్తిః । తత్రాభావత్వధర్మికతావచ్ఛేదకక సంయోగసంబంధేన
 వహ్నియత్రాబుద్ధౌ ప్రతి సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాసం
 బంధేన వహ్నివచ్ఛేదేన సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న వహ్నిభావప్ర
 కారకనిశ్చయత్వేనాభావత్వధర్మికతావచ్ఛేదకక సంయోగసంబంధావ

చ్చిన్న ప్రతియోగితాసంబంధావచ్ఛిన్న మహిప్రకారకత్వఘటితేన
 ప్రతిబంధకత్వం । నతు నిరుక్తసంబంధేన మహిప్రవచ్ఛేదేన సంయోగ
 సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక మహిప్రభావనిశ్చయవిశిష్ట అభావత్వ
 భమికతావచ్ఛేదక సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాసంబంధ
 న మహిప్రకారకనిశ్చయత్వేన గౌరవాత్ । తథాచ సాన్న్యవాపక ప్ర
 తిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగ
 తాసంబంధేన మహిప్రవచ్ఛేదేన సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియో
 గితాక మహిప్రభావ ప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతాయా
 మహిప్రవచ్ఛేదేన మహిప్రభావవిషయకజ్ఞానేసత్త్వాత్ ॥ ఏవం హ్ర
 దౌ జలవద్ధృద్దకాలీన మహిప్రమానిత్యత్ర జలావచ్ఛేదేన జలవద్ధృద్దకా
 లీన మహిప్రభావ ప్రకారకనిశ్చయత్వేనైవ ప్రతిబంధకత్వం । నతు జ
 లావచ్ఛేదేన జలవద్ధృద్దకాలీన మహిప్రభావ ప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహ్ర
 దభమికజల ప్రకారకనిశ్చయత్వేన గౌరవాత్ । తథాచ తాదృశ ప్రతి
 బంధకతాయాః సాన్న్యవాపకీభూత ప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన జ
 లావచ్ఛేదేన జలవద్ధృద్దకాలీన మహిప్రభావవిషయకనిశ్చయేసత్త్వాత్ త
 త్రచానుమితిప్రతిబంధకతాయాసత్త్వాన్జ్ఞలావచ్ఛేదేన జలవద్ధృద్దకాలీనమ
 హిప్రభావస్యాపి తత్ర దౌషత్వావత్తిరతా విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశ
 నం ॥ నచ విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశేపి యాదృశ విశిష్టవిషయకనిశ్చ
 యవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వమనుమితి ప్రతిబంధకతానతి
 రిక్తవృత్తిజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్న ప్రతిబంధక తానవచ్ఛేదకీభూత తాదృశ
 విశిష్టద్వయవిషయతాశూన్య ప్రతీతివిషయత్వమేవ నిరుక్తవిశిష్టద్వయాఘ
 టితత్వస్యాభోవ క్తవ్యః । అన్యథా మహిప్రభావత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చ
 యవిశిష్ట మహిప్రభావవద్ధృద్దవిషయకనిశ్చయత్వస్యాపి తాదృశానుమితి
 ప్రతిబంధకతానతి రిక్తవృత్తితయా తాదృశ విశిష్టద్వయవిషయతాశూన్య
 ప్రతీతివిషయత్వస్య మహిప్రభావవద్ధృద్దేసత్త్వాదసంభవాపత్తైః । ఏ

వంవిధనిచేతేచ వహ్నిభావత్వవిశిష్టవిషయత్వ వహ్నిభావవద్ధృతత్వ
 విశిష్టవిషయత్వయోజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్నాయా హ్రదధర్మిక వహ్ని
 ప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితహానిశ్చయతావచ్చి
 న్నప్రతిబంధకతా తస్మాదవచ్చేదకత్వేన జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్నప్ర
 తిబంధకతానవచ్చేదికా సతాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతా కింతు జలావచ్చే
 దేన వహ్నిభావజలవద్ధృతైతదుభయవిషయతైవ తచ్ఛాన్యప్రతితివి
 షయత్వం బాధేక్షతమేవ । ఏవంచాధావా వహ్నిమానిత్యత్రవహ్ని
 వచ్చేదేన వహ్నిభావప్రకారక నిశ్చయతావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతా
 యా జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్నతయా ఏవం హ్రదోజలవద్ధృదకాలీనవహ్ని
 మానిత్యత్ర జలావచ్చేదేన జలవద్ధృదకాలీనవహ్నిభావప్రకారక ని
 శ్చయతావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయాలపి జ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్నతయా
 వహ్నివచ్చేదేన వహ్నిభావవిషయతాయా జలావచ్చేదేన జలవద్ధృ
 దకాలీన వహ్నిభావవిషయతాయాశ్చ సజ్ఞానవైశిష్ట్యానవచ్చిన్నప్రతి
 బంధకతానవచ్చేదకత్వం । కింత్యన్యాసామేవ విషయతానాం । తచ్ఛాన్య
 స్య ప్రతితివిషయత్వస్య వహ్నివచ్చేదేన వహ్నిభావే జలావచ్చేదేన
 తాదృశవహ్నిభావేచసత్త్వాత్తత్రాతివ్యాప్తితాదవస్థ్యమితివాచ్యం ॥
 యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్ట యాదృశవిశిష్టవిషయక నిశ్చయత్వమ
 నుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతానవచ్చేదక
 త్వవిశిష్ట ప్రకృతానుమితివిరోధ్యనుమితిజనకతానవచ్చేదకత్వ విశిష్టా
 యా తాదృశ విశిష్టద్వయవిషయతా తచ్ఛాన్యప్రతితివిషయత్వస్య వివ
 క్షితత్వాత్ । తథాద బాధస్థల హ్రదోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానీయాయా
 వహ్నిభావత్వవిశిష్టవిషయతాయాచ వహ్నిభావవద్ధృతత్వావచ్చిన్న
 విషయతా తయోరనుమితిప్రతిబంధకతానవచ్చేదకత్వవిరోధాన సత్ప్రతివ
 క్షస్థలప. తహ్నిభావవ్యాప్యవాహ్రదఇతిజ్ఞానీయాయా వహ్నిభా
 వత్వవిశిష్టవిషయతాయాచ వహ్నిభావవ్యాప్యవద్ధృతత్వావచ్చిన్నవిష

యతా తయోః ప్రకృతానుమితి విరోధ్యనుమితిజనకతానవచ్ఛేదకత్వవి
రసాణ తాదృశ విశిష్టద్వయవిషయతాపదేన తాసాం ధారణం నసం
భవతి కింతవ్యాసాం విషయతానామేవ అతానక్షతిః ॥ అథావోవహ్ని
మానిత్యత్ర వహ్నిత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టవహ్నివచ్ఛేదేన వ
హ్నిభావవిషయక నిశ్చయత్వస్యానుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత
యాతాదృశ విశిష్టద్వయవిషయతయోశ్చ ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతానవ
చ్ఛేదకత్వవిరోధ్యనుమితిజనకతానవచ్ఛేదకత్వయోశ్చ సత్త్వాత్తాదృశ వి
శిష్టద్వయవిషయతాపదేన తయో రెవధారణం । ఏమ హ్రదో జలవద్ధృ
దకాలీన వహ్నిమానిత్యత్ర తాదృశ విశిష్టద్వయవిషయతాపదేన వహ్ని
త్వవిశిష్టవిషయత్వ జలవద్ధృదకాలీన వహ్నిభావవజ్జలవిశిష్టవిషయత్వ
యో రెవ ధారణం సంభవతి తాదృశవిశిష్టద్వయవిషయతాసూన్యప్రతీతి
విషయత్వస్య వహ్నివచ్ఛేదేన వహ్నిభావే జలావచ్ఛేదేన తాదృశ
వహ్నిభావేచ అసత్త్వాన్నితివాప్తిః । యద్యపియం యాదృశవిశిష్ట
విషయకనిశ్చయత్వం అనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తినిరుక్తవిశేషణ
ద్వయాకాంత తాదృశవిశిష్టవిషయతాసూన్యప్రతీతివిషయత్వనివేశేనై
వ వహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదేతివాప్తిప్రవారణంసంభవ
తి అనుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తి
జలవద్ధృదవిషయతాయా నిరుక్తధర్మద్వయాకాంతత్వాదితి తచ్ఛాన్య
ప్రతీతివిషయత్వస్యవహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదేనసత్త్వా
త్ । ఏవమథావోవహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నివచ్ఛేదేన వహ్నిభావేహి
నాతివాప్తిః । హ్రదోవహ్నిమాన్-భూమోదిత్యాదౌ వహ్నిభావవ
ద్ధృదవిషయతాయా అనుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వేపి తాదృశ
విషయతాయా అనుమితి ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకత్వవిరహాన్న నిరుక్తోభా
యధర్మాకాంతతేతి వహ్నిభావవద్ధృదవిషయతాయాస్తాదృశవిశిష్టవిష
యతాపదేన ధారణాసంభవాత్ నాసంభవోపీత్యుచ్యతే । తదా యాదృ

శ్చేత్వా దేరసనుగతత్వేన హృత్స్వికరూపజైవాభావస్యనివేశనీయతయా
 వహ్నైభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదేవహ్నైభావవజ్జలాదిమత్కా-
 లీనజలవద్ధృదే వహ్నైభావవజ్జలవద్వృత్తిప్రమేయత్వవజ్జలవద్ధృదే
 ఓతివ్యాప్తివారణార్థం తాదృశవిశిష్టవిషయతానామభావకూటనివేశా
 దతివ్యాప్తివారణమపేక్ష్య జలావచ్ఛేదేన వహ్నైభావ జలవద్ధృదే
 తద్విశిష్టద్వయవిషయతాశూన్యత్వస్య ప్రతితౌ నివేశనేన తాదృశవిశిష్ట
 ద్వయఘటితపదార్థమాత్రేఽతివ్యాప్తివారణస్తేన లఘుత్వాదితి నూ-
 చయితుం నిరుక్తవిశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేశనం ॥ నను సాన్వివ్యాపకీభూ-
 తప్రతిబంధకతాశూన్యత్వస్యజ్ఞానే నివేశే కథమవ్యాపకీభూతవిషయతా
 శూన్యత్వస్య వైయర్థ్యం ॥ శుద్ధప్రాదత్యావచ్ఛిన్నధర్మిణ్ వహ్నిప్ర-
 కారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితాయా హ్రదధర్మిణ్ జా-
 తిప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజాతిమత్తావచ్ఛేదేన వహ్నైభావప్రకారకని-
 శ్చయమత్తావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా సాన్వివ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాశూ-
 న్యత్వసంబంధేన తద్వత్వస్య హృదౌజాతిమానితి జ్ఞానాసమానకాలీనజా-
 తిమాన్వహ్నైభావవానితిజ్ఞానేపి సత్త్వాత్తత్రచానుమితి ప్రతిబంధకతా
 విరహేణాసంభవతాదవస్థాత్ ॥ ఏవం హ్రదౌవహ్నిమాన్వహ్నైభా-
 వవజ్జాతిమత్కాలీన భూమాదిత్యత్ర వహ్నైభావవజ్జాతిమత్కాలీన భూ-
 మాభావవద్ధృదరూపస్వరూపాసిద్ధివిషయకనిశ్చయనిష్ఠాయా ప్రతిబంధ-
 కతా తదవ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాశూన్యత్వస్య జాతిమాన్వహ్నై-
 భావవానితిజ్ఞానే సత్త్వాత్తత్రచానుమితిప్రతిబంధకతాయా అసత్త్వాదవి-
 హ్నైభావవద్ధృదరూపదాధేఽతివ్యాప్తిః తథాచ కథం తస్య వైయర్థ్య-
 ముక్తమితి ॥ ఏవం హ్రదౌ వహ్నిమాన్వహ్నైభావవజ్జలాదిమద్వృత్తి-
 మేయత్వవిశిష్టజలాభావాదిత్యత్ర వహ్నైభావవజ్జలాదిమద్వృత్తి మే-
 యత్వవిశిష్టజలప్రకారకహృదవిశేష్యక నిశ్చయమత్తావచ్ఛిన్నాయా స్వ-
 రూపాసిద్ధిప్రతిబంధకతా తదవ్యాపికా నజలావచ్ఛేదేన వహ్నైభావ

ప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టప్రాదధమిక జలప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా । నాపి హ్రాదధమికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలావచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతైతి స్యావ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన స్వరూపాసిద్ధిప్రతిబంధకతాయావీన నిరుక్తనిశ్చయేనత్వాత్తత్రచానుమితిప్రతిబంధకతాయాస్సత్వాత్తత్థ స్రీయ పహ్నిభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదాతివ్యాప్తివారణార్థమేవ అవశ్యం విశిష్టద్వయాఘటిత్వమపినివేశనీయంఇతికథం తస్య వైయర్థ్యముక్తం । ఏవం ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవాన్విష్టైరిత్యాదౌ మేయత్వవాక్ ధూమాభావవాక్ మేయత్వవాక్ ధూమవ్యభిచారివహ్నిరితి జ్ఞానవృత్తిర్యా మేయత్వావచ్ఛేదేన ధూమాభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టధూమవ్యభిచారివహ్నిధమికమేయత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా తస్మాః నిరుక్తసంబంధేన మేయత్వవిశిష్టధూమవ్యభిచారివహ్నివిషయకనిశ్చయేనత్వాత్తత్రచానుమితిప్రతిబంధకతాయావపి సత్వాన్వైయత్వవిశిష్టధూమవ్యభిచారివహ్నివతివ్యాప్తివారణార్థం విశిష్టాంతరాఘటితత్వమపి నివేశనీయమితిచేత్ । స్యావ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన ప్రకృతానుమితినిరూపితయత్ప్రతిబంధకతావిశిష్టయాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వవ్యాపికా అనుమితినిరూపితతత్ప్రతిబంధకతా తాదృశవిశిష్టత్వం హేతుదోషత్వమిత్యక్తౌ దీధితికారోక్తవిశిష్టాంతరాఘటితత్వం గదాధరోక్తావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వం విశిష్టద్వయాఘటితత్వంచాఫలమేవ । మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకజ్ఞానత్వవ్యాపికా సనిరుక్తజ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా కింతు వ్యభిచారజ్ఞానత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతైవ తదవ్యాపికాయా వ్యభిచారధమికమేయత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా తత్త్వాన్యత్వస్య మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకనిశ్చయే విరహాద్యాదృశవిశిష్టపదేన మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారస్య ధారణా

సంభవాత్ । ఏవం హ్రదోవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర తుద్ధహ్రదతావన
 చ్చిన్నవిశేషస్యకవహ్నుభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నయా ప్రతిబి
 ధకతాతదవ్యాపికాయా బాతిత్వవిశిష్టావచ్చిన్నభూమికవహ్నుభావప్ర
 కారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబింధకతా తస్యాః బాతిరూపవహ్ను
 భావవానిత్యాకారజ్ఞానేనత్వాజ్ఞాతిమాన్వహ్నుభావవానితి జ్ఞానం స
 నిరుక్తసంబంధేననుమితిప్రతిబింధకతావద్భవతి కింతు హ్రదోవహ్ను
 భావవానితిజ్ఞానమేవ తత్ప్రచానుమితిప్రతిబింధకతాయాస్పృత్యావహ్ను
 భావవద్ధ్రదే లక్షణగమనం । ఏవం హ్రదోవహ్నిమాన్వహ్నుభావవ
 జ్జలాదిమద్యుత్తిమేయత్వవిశిష్టజలాభావాదిత్యత్ర స్వరూపాపిద్ధిప్రతిబిం
 ధకతా నవహ్నుభావవజ్జలాదిమద్యుత్తిజలవద్ధ్రదవిషయక నిశ్చయత్వ
 వ్యాపి కాలపితు జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్చిన్నప్రతిబింధంతేవ తస్మాత్ స
 క్తసంబంధేన వహ్నుభావవజ్జలాదిమద్యుత్తిజలవద్ధ్రదవిషయకనిశ్చయో
 న సత్వమితితు ప్రాగ్భవోపపాదితం ॥ వస్తుతస్తు ॥ సావ్యావకప్రతిబి
 ధకతావచ్చిదకీధూతవిరోధ్యనుమితిజనకతానవచ్చిదకీధూత విషయతా
 మాన్యత్వసంబంధేన ప్రకృతానుమితినిరూపిత యత్ప్రతిబింధకతావిశిష్టా
 వాహర్యాప్రామాణ్యజ్ఞానానాస్కందితజ్ఞానవృత్తిత్వవిశేష్ట యద్యపావ
 చ్చిన్నవిషయతావ్యాపికా ప్రకృతానుమితినిరూపిత తత్ప్రతిబింధకతాత
 ద్యూపవత్త్వమేవ హేత్వాభాససామాన్యలక్షణం ॥ ఏవం త గదాధరోక్త
 జ్ఞానే నిశ్చయత్వవిశేషణవస్యఫలం । హ్రదోవహ్నిమాన్వహేత్యాకార
 కసంభవోనుమితినిరూపికాయా బాధప్రతిబింధకతా తదవ్యాపికా
 యా హ్రదభూమికవహ్నుభావప్రకారకబుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబింధ
 తానిరూపితహ్రదభూమికవహ్నిప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబిం
 ధకతాతదవచ్చిదకీధూతవిషయకాసక్త్యాత్ ॥ సంభవాయా విషయతాయా
 పిసమానాకారజ్ఞానస్త్యేకవిషయకావాదిమతేనాన్వయవిశేషణతయా నిష్ప
 యవృత్తిప్రతిబింధకతాయామవచ్చిదకీర్వాత్ । నవ వర్షితావహ్నిమా

న్నవేతి సంశయే వహ్నితావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపిత పర్వతత్వావ
 చ్ఛిన్నవిశేష్యతాతావైవ పహ్నిభావప్రకారతానిరూపితపర్వతత్వా
 వచ్ఛిన్నవిశేష్యతేతి మలైదైవ సంశయనిశ్చయవిశేష్యతయోరైక్యం || న
 తూభయప్రకారతానిరూపితైకవిశేష్యతామలై | తన్నతేపర్వతావహ్ని
 మానితినిశ్చయాయవిశేష్యతాయా వహ్నితావచ్ఛిన్నప్రకారతావస్యప్ర
 కారతానిరూపితతయా పర్వతోవహ్నిమాన్నవేతిసంశయాయ విశేష్య
 తాయా వహ్నితావచ్ఛిన్నప్రకారతావస్యప్రకారతానిరూపితతయా సం
 శయనిశ్చయవిషయతయోరైక్యాసంభవాత్ || ఏవంబపర్వతోవహ్నిభావ
 వాన్వహ్నిమాంశ్చేతి సముచ్చయాత్ కజ్ఞానస్య వహ్నివహ్నిభావయో
 రవ్యాప్యవృత్తిత్వజ్ఞానదశాయాం ఉత్పన్నస్య విషయతాయాః పర్వతోవ
 హ్నిమాన్నవేతి సంశయవిషయతాతా వైలక్షణ్యోపపాదనాయ సంశ
 యే వహ్నిభావవిరుద్ధవహ్నిప్రతియోగిక సంయోగసంబంధేన వహ్ని
 ర్భాసలై సముచ్చయేతు శుద్ధసంయోగసంబంధేన వహ్నిర్భాసతత్త్వతానం
 శయసముచ్చయయోర్విషయతావైలక్షణ్యం సత్ప్రతిపక్షగ్రింథే భట్టాచా
 ర్యేణోపపాదితం || తథాచ సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక
 వహ్నిభావప్రకారక బుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితాయాసం
 యోగసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్నిప్రకారకనిశ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధ
 కతా తదవచ్ఛేదకశుద్ధసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న వహ్నితావచ్ఛిన్న
 ప్రకారతాయాః ప్రబోవహ్నిమాన్నవేతిసంశయే సత్తావస్థిశ్చయప
 దోపాదానమావశ్యకమితిమాచ్యం | యత్ర పహ్నిభావవిరుద్ధవహ్నిప్ర
 తియోగిక సంయోగసంబంధేన ప్రాదర్శికవహ్నిప్రకారకనిశ్చయ
 స్తన్నిశ్చయాయవిషయతాయాఽపి వహ్నిభావబుద్ధినిరూపితప్రతిబం
 ధకతావచ్ఛేదకతయా తాదృశవిషయతాయాశ్చ సమానాకారకజ్ఞానీయ
 విషయతాయాః వికృమతే సంశయే విరోధభానమలైవ సత్తావత్తాదృశ
 సంశయస్య ననిరుక్తసంబంధేన ప్రకృతానుమితినిరూపితప్రతిబంధకతా

వత్త్వం । అపితు హ్రదావహ్నయభావవానితి నిశ్చయస్తేయవేతి నిశ్చయపదాపాదానమనధాకమేవ । హ్రదావహ్నమాఽధూమాదిత్యత్ర జలవ్యాపకహ్నయభావసమానాధికరణజలవద్ధృదరూప సత్ప్రతిపక్షవిషయకనిశ్చయే హ్నయభావధర్మిక జలవ్యాపకతానిశ్చయవిశిష్ట హ్రదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకత్వావ్యాపక హృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహ్నయభావధర్మికజలవ్యాపకతానిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాస్సత్తేషాం ఏవం ప్రాగు కర్తవ్యతీయప్రతిబంధకత్వావ్యాపకప్రాగు క్తప్రథమప్రతిబంధకతాయాస్సత్తేషాం దృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీర్ణతాయావిరోధ్యనుమితి జనకతానవచ్ఛేదకవిషయతా తద్వత్త్వస్య సత్ప్రతిపక్షవిషయకజ్ఞానే విరహాన్నిరుక్తసంబంధేనానుమితినిరూపితప్రతిబంధకతావత్త్వం సత్ప్రతిపక్షవిషయకజ్ఞానేఽబాధితమేవేతి సప్రాగు క్తసత్ప్రతిపక్షావ్యాప్తిరపీతి । ప్రతిబంధకతాయాం యత్వతత్త్వనివేశాదననుగమోప్యనుగమప్రకారేణ వారయితుం శక్యతే । తథాహి । యద్యపివావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయవృత్తిత్వేనసతియద్యపివావచ్ఛిన్నవిషయక నిశ్చయనిష్ఠభేదప్రతియోగితానవచ్ఛేదికాప్రకృతానుమితినిరూపితప్రతిబంధకతా తద్యపివత్త్వమిత్యధః ॥ నిశ్చయవృత్తిత్వంచ సావ్యాపకీర్ణతప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీర్ణత విషయతాశూన్యత్వసంబంధావచ్ఛిన్నంగాహ్యం । భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వంచ స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్త్వసంబంధేన గ్రాహ్యం । స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాచ సావ్యాపకవత్త్వసావ్యాపకప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీర్ణతవిషయతాశూన్యత్వైవతదుభయసంబంధేన । హ్నయభావజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధృదవిషయకనిశ్చయేఽనుమితినిరూపితాయాప్రతిబంధకతావత్త్వే ప్రమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకనిశ్చయేదయానుమితినిరూపితప్రతిబంధకతా సా సావ్యాపకీర్ణతప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీర్ణతవిషయతాశూన్యత్వసంబంధేనేతి తయోర్వ్యుదాసః । హ్ర

షోషహిమనిత్యాదౌ పహ్నయభావవర్ణగ్రహాదిరూప దోషవిషయకత్వే
 స్య జాతిమాన్యహ్నయభావవానితిజ్ఞానైసత్త్వేపి తత్రానుమితప్రతిబం
 ధకతాయాః అసత్త్వేపి తత్ర సాన్వ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీ
 భూతవిషయతాహున్యత్వవిరహేణ హ్రదోపహ్నయభావవానిత్యాకార
 కనిశ్చయే సాన్వ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాహున్యత్వ
 సత్త్వేపి సాన్వ్యాపకీభూతవిరహేణ నిదుర్భయసంబంధావచ్ఛిన్న సన్ని
 హ్నావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్త్వసత్త్వాత్తాదృశసంబంధావచ్ఛి
 న్న యమూహావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయస్థభేదవ్రతియోగితావచ్ఛేదక
 త్వమనుమితనిరూపితప్రతిబంధకలాయామక్షతమేవేతిలక్షణసంజ్ఞాతినిరుక్త
 పబద్ధావచ్ఛిన్నతాదృశభేదవ్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వంతుబాధాదిధర్మికమే
 యత్వప్రకారకనిశ్చయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాంప్రసిద్ధం || అ
 త్రకల్పే హ్రదోపహ్నయభూతమాదిత్యత్ర సత్ప్రతిపక్షసంగ్రహాయ
 ది ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూత విషయతాయాం విరోధ్యనుమితిజనక
 తానవచ్ఛేదకత్వం నివేశ్యే తదానహ్నయభావవిశిష్టజలవ్యాపకవహ్నయ
 భావసమానాధికరణజలవిశిష్టహ్రదేతివ్యాప్తిః తాదృశజ్ఞానై బాధనిశ్చ
 యత్యావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాన్వ్యాపకసత్ప్రతిపక్షవిషయకనిశ్చయత్యా
 వచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతాయావన సత్త్వాన్నిరు
 క్తసంబంధేన బాధప్రతిబంధకతావత్త్వం నిరుక్తవిశిష్టవిషయకజ్ఞానేక్ష
 తమేవేత్యతావిశిష్టాంతరాఘటితత్వమవశ్యం నివేశనీయమితిచెదనుమత
 మేవైతత్ గదాధరోపరిపూర్వక్షితామస్తాకం | ఏతేనసహితాదృశసిద్ధాంతః
 కతుంశక్యతే దీధితీకారోక్తవిశిష్టాంతరాఘటితత్వసార్థక్యాత్ || తస్మాదే
 తాదృశాతిమనాదృశ్య అవ్యాపకీభూతవిషయతాహున్యత్వనివేశనం విశిష్ట
 ద్వయాఘటితత్వనివేశనంచైత్యతమితినిరస్తం | ఏతాదృశలాఘవరిత్యను
 సారేపి విశిష్టాంతరాఘటితత్వస్యాత్ర సాధకత్వసంభవాదితి || అత్రేదంస
 మాధానం || యత్ర పహ్నయభావవాః ఘటాభావవానితిజ్ఞానపూర్వంత

త్వరతోవా హ్రదోవహ్నయభావవానితిజ్ఞానం క్వచిచ్ఛ మహ్నయభావ
వాః పటాభావవానితిజ్ఞానోత్తరం తత్పూర్వంహ్రదో వహ్నయ
భావవానితిజ్ఞానం తత్ర బాధేఽవ్యాప్తిః । తాదృశవాధవిషయకజ్ఞానేహ
దధమిఁకఘటప్రకారక బుద్ధితావవచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతానిరూపితాయా
జ్ఞానవైశిష్ట్యవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతా బాధవిషయకతావచ్చిన్న ప
రిబంధక తావ్యాపి కాయాచ పటప్రకారకబుద్ధితావవచ్చిన్న ప్రతిబధ్య
తానిరూపితా తథావిధయోః ప్రత్యేకం సత్త్వేన నిరుక్తసంబంధేన బా
ధప్రతిబంధకతావత్త్వస్య తత్రాసత్త్వాదితిధ్యేయం । తత్ర సావ్యాప
కప్రతిబంధకతాయాం యదిజ్ఞానవైశిష్ట్యనవచ్చిన్నత్వనివేశ్యతే తదా
తాదృశస్థలవిశేషేషి నావ్యాప్తిః ॥ కింతు హ్రదో జాత్యభావవానిత్యా
దౌ జాతిమద్ధగదయాపబాధేఽవ్యాప్తిః । జాతిమాజాతిమాఇతిజ్ఞానే
సావ్యాపకప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేన బాధప్రతిబంధకతావ
త్త్వం సంభవతి ॥ జాతిమాజాత్యభావవానితిజ్ఞానస్యాహార్యతయాజా
తితావచ్చిన్నప్రకారతానిరూపిత జాతితావచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాక వి
శేష్యతాయాః కస్యాపి ప్రతిబంధకతాయానవచ్ఛేదకతావత్ తత్ర
జ్ఞానే జాతిమద్ధగతావచ్చిన్నవిషయతాయాసత్త్వాత్ ప్రకృతాను
మితి ప్రతిబంధకతాయాశ్చ సత్త్వాదిత్యవ్యాపకవిషయతాశూన్యత్వనివేశ
నమావశ్యకం । ఏవం పర్యతోవహ్నయభావవానిత్యత్ర వహ్నివిశిష్టవహ్ని
మత్పూర్వలేఽతివ్యాప్తిః తాదృశజ్ఞానీయవహ్నిప్రకారతానిరూపిత వహ్ని
పర్యతత్త్వేతదుభయావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపితవహ్నిస్థ ధమితాను
చ్ఛేదకతాయాః కస్యాపి ప్రతిబంధకతాయానవచ్ఛేదకతయా తత్ర
సావ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాశూన్యత్వసంబంధేనానుమితి ప్రతిబంధ
కతాసత్త్వాత్తత్రచ ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాయాశ్చ సత్త్వాదితావిశి
ష్టాంతరానుభవతత్వమసినివేశ్యం । తత్రయదిప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూతా
చ్ఛేదకతానిరూపితముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకత్వంజ్ఞానేనివేశ్యతే । తదై

తద్దోషదవ్యయంవారయితుంశక్యతేతథాహి జాతిమాన్జాతిమానితిజ్ఞానీయా
యాః జాతితావవచ్చిన్నప్రకారతానిరూపితజాతిమన్నిష్ఠ విశేష్యతాని
రూపితజాతితావవచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాయాః కస్యాశ్చిదపి ప్రతిబంధక
తాయాఅనవచ్ఛేదకత్వాల్ ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీధూత జాతితావ
వచ్చిన్నధమికతావచ్ఛేదకతానిరూపితముఖ్యవిశేష్యత్వోనిరూపకత్వస్య
జాతిమాన్జాతిమానితిజ్ఞానేనత్రావదనుమితిప్రతిబంధకతాయాస్త్రా
నత్తైవపి నజాతిమద్ధగదేవ్యాప్తిః । ఏవం వహ్నివిశిష్టవహ్నిమత్పర్వ
తవిషయతాంతఃపాతిశుద్ధవహ్నితావవచ్చిన్నప్రకారతానిరూపిత వహ్నిప
ర్వతత్తైవతదుభయధర్తావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత వహ్నితావవచ్చిన్న
వహ్నినిష్ఠధమికతావచ్ఛేదకతాయాః ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వవిరహే
న ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీధూత వహ్నితావవచ్చిన్నప్రకారతానిరూపి
తోభయధర్తావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపితవహ్నితావవచ్చిన్న ధమికతా
వచ్ఛేదకతానిరూపితముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకత్వస్య వహ్నివిశిష్టవహ్ని
మత్పర్వతవిషయకజ్ఞానేనత్రావద్యమూపావచ్చిన్నవిషయతాపదేన తాదృ
శవిషయత్వాపాదానం నసంభవతి । వహ్నిమాన్పర్వతో మహానసీయ వ
హ్నిభావనానిత్యనాహార్యసంభవేపి వహ్నిమాన్పర్వతో మహానసీయ
వహ్నిమానిత్యాదిజ్ఞానీయ మహానసీయవహ్నితావవచ్చిన్న ప్రకారతాని
రూపితవహ్నిపర్వతత్తైవతదుభయావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత వహ్ని
తావవచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాయాః వహ్నిమాన్పర్వతో మహానసీయవహ్ని
భావనానిత్యనాహార్యజ్ఞానప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వేపి తాదృశజ్ఞానస్య
తాదృశముఖ్యవిశేష్యత్వానిరూపకత్వేపి సావ్యాపక ప్రతిబంధకతాహూ
న్యత్వసంబంధేనభాధప్రతిబంధకతావత్త్వవిరహోద్యమూపావచ్చిన్నవిషయ
తాపదేన వహ్నివిశిష్టవహ్నిమత్పర్వతవిషయతాయాఉపాదానం నసంభవ
తీతి నవహ్నివిశిష్టవహ్నిమత్పర్వతైవతివాప్తిః । పస్తుతో వహ్నిమాన్
వహ్నిమాన్పర్వతో దృవ్యమిత్యాకారక ప్రత్యక్షనామగ్రితాదృశాకారక

ప్రత్యక్షేచ్ఛా విశిష్టాసతీభిన్నవిషయకానుమితప్రతిబంధికా తాదృశసా
మగ్నీదతాదృశప్రత్యక్షైకకారణవిశిష్టాపరకారణరూపాతథావవహ్నిమ
త్సర్వతత్వధమితావచ్ఛేదకకవహ్నిప్రకారకజ్ఞానస్యాపి ధర్మితావచ్ఛే
దకప్రకారకజ్ఞానవిధయాతాదృశసామగ్నీంతగతతావత్తన్నస్థాయాతా
దృశప్రతిబంధకతాతస్యాః బాధప్రతిబంధకత్వావ్యాపకతయాతదవచ్ఛే
దకవిషయతాశూన్యత్వస్య వహ్నిమాన్సర్వతా వహ్నిమానితిజ్ఞానేన
త్వాత్సాన్వవ్యాపకప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక విషయతాశూన్యత్వసంబంధే
న బాధప్రతిబంధకతాయాస్తత్రాసత్త్వాన్నత్రాతివ్యాప్తిః । ఏవంచ
సాన్వవ్యాపకత్వమపి సాన్వచ్ఛేదకీధూతవిషయత్వసంబంధేన గ్రాహ్యమ
న్యథా వహ్నిమాన్సర్వతా దృశ్యమిత్యాకారకప్రత్యక్షసామగ్నీవిధయా
పర్వతవిశేష్యకవహ్నిప్రకారకజ్ఞానత్వావచ్ఛేదకప్రతిబంధకతా
తస్యాః ప్రత్యక్షేచ్ఛాకాలీనాన్యబాధజ్ఞానైస్తావద్బాధప్రతిబంధకత్వా
వ్యాపకతయా తదవచ్ఛేదకీధూతవిషయతాశూన్యత్వస్య బాధజ్ఞానేన
త్వైవపినబాధాదావవ్యాప్తిః । సమానాకారకజ్ఞానీయవిషయతాయాః విశ్వ
ప్రత్యక్షేచ్ఛాకాలీనాన్యబాధజ్ఞానే సాన్వచ్ఛేదకీధూత విషయతాసంబం
ధేన ప్రత్యక్షసామగ్నీవిధయా ప్రతిబంధకతాయాః స్త్వాత్ । ఏవం సి
ద్ధివిధయాయా బాధప్రతిబంధకతాతస్యా సాన్వచ్ఛేదకీధూత విషయతా
వత్త్వసంబంధేన బాధప్రతిబంధకత్వావ్యాపకత్వవిరహాన్నావ్యాప్తిః ॥
పరంతు సాన్వవ్యాపకీధూతప్రతిబంధకతాశూన్యత్వమపహాయ సాన్వవ్యాప
కీధూతప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీధూతవిషయతాశూన్యత్వ నివేశపక్షపా
వ్యాపకత్వం సాన్వచ్ఛేదకవిషయత్వసంబంధావచ్ఛిన్నం । సాన్వవ్యాపక
ప్రతిబంధకతాశూన్యత్వపక్షేతు స్వరూపసంబంధేనావ్యాపకత్వం బో
ధ్యం । వహ్నివిశిష్టపర్వతత్వావచ్ఛిన్నధమికవహ్నిప్రకారకజ్ఞానత్వా
వచ్ఛిన్నైచ్ఛాప్రతి వహ్నివిశిష్టపర్వతవిశేష్యకవహ్నిప్రకారకజ్ఞాన
త్వేన ప్రతిబంధకత్వాత్తాదృశప్రతిబంధకతాయాశ్చ వహ్నివిశిష్టపర్వత

యాపదాధప్రతిబంధకత్వావ్యాపకత్వాత్తచ్చున్యత్వస్య వహ్నివిశిష్ట వ
 హ్నిమత్పర్యతవిషయజ్ఞానేనసత్త్వాత్తత్ర నాతివ్యాప్తిరితితదనన్తే || ఏ
 వంసతి హృదధమిక వహ్నిభావప్రకారకానుమితిజాన్యతాం ఇతి
 చ్ఛానిరూపితప్రతిబంధకతాయాః ప్రత్యక్షావృత్తితయా హృదవిశేష్య
 కవహ్నిభావప్రకారకానుమిత్యన్యజ్ఞానం జాయతామితిచ్ఛానిరూపిత
 ప్రతిబంధకతాయా అనుమిత్యవృత్తితయా తాదృశబాధప్రతిబంధకత్వా
 వ్యాపకయోస్తాదృశేచ్ఛానిరూపితప్రతిబంధకతయోరన్యతరస్య బాధజ్ఞా
 నమాత్రేనసత్త్వాత్సావ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాహూ
 న్యత్వసంబంధేన బాధప్రతిబంధకతావిశిష్టజ్ఞానస్యాప్రసిద్ధ్యా బాధా
 దావసంభవమాణతాయ ఇచ్ఛానిరూపితాన్యత్వస్య జ్ఞాననిరూపితత్వస్య
 వాసావ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాయానివేశనైవబాధప్రతిబంధకత్వా
 వ్యాపకేచ్ఛాప్రతిబంధకత్వస్య వహ్నివిశిష్టవహ్నిమత్పర్యతవిషయక జ్ఞా
 నేనతైవపి వహ్నివిశిష్టవహ్నిమత్పర్యతైవ్యాప్తివారణసంభవాత్ ||
 జ్ఞాననిరూపితప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకీభూతవిషయత్వానవచ్ఛిన్నేచ్ఛా
 నిరూపితప్రతిబంధకతాభిన్నత్వస్య సావ్యాపకీభూతప్రతిబంధకతాయాం
 నివేశేతు నకాపిదోషఇతిధ్యేయం || సర్వం గగనవదిత్యాదౌ సర్వత్వావ
 చ్ఛేదేన గగనవత్తాబుద్ధిం ప్రతిసధమికతావచ్ఛేదకకగనాభావప్రకా
 రకనిశ్చయత్వేన ఘటోగగనాభావవాక్ పటోగగనాభావవానిత్యాది
 పాధారణరూపేన ప్రతిబంధకతామతే తాదృశస్థలై గగనాభావవద్ధటరూ
 పబాధేనవ్యాప్తిః || తత్రబాధప్రతిబంధకతాయాః పటోగగనాభావనానితి
 జ్ఞానేపి సత్త్వాత్తదవ్యాపికాయా ఘటత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యకగగనాభా
 వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాఘటత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్య
 కగగనవత్తాబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానిరూపితా తచ్చున్యత్వస్యగ
 గనాభావవద్ధటవిషయకజ్ఞానేనసత్త్వాదితినమించీతం || నిశ్చయత్వస్యోధ
 మికతావచ్ఛేదకఘటితమూర్తికతయాఘటత్వసటత్వధమికతావచ్ఛేదక

కగనాభావప్రకారకనిశ్చయసాధారణైకనిశ్చయత్వస్య దుర్వచతయా
 ఒప్రామాణ్యజ్ఞానానాం గగనాభావాభావమతి ఘటే గగనాభావప్రకా
 రకం గగనాభావాభావమతి పటే గగనాభావప్రకారకమిత్యాకారకా
 ణాం అభావస్య ఏకత్ర గగనాభావప్రకారకనిశ్చయేనివేశే తేషాం వి
 శేషణవిశేష్యభావే వినిగమనావిరహాదనంతప్రతిబద్ధకత్వావత్తిరతఃప్ర
 థకృతగగనాభావనివేశ్య ఘటత్వపటత్వధమికతావచ్ఛేద
 కకగనాభావప్రకారకనిశ్చయత్వేన ప్రతిబద్ధకత్వం లాఘవాత్ ॥ దీధి
 తిక్మతా గగనవత్తాబుద్ధిసామాన్యం ప్రతి సర్వత్వావచ్ఛేదేన గగనాభావ
 ప్రకారకనిశ్చయస్య యత్ప్రతిబద్ధకత్వముక్తం తత్ప్రతిబద్ధకతాదిశ్యప్రా
 మాణ్యజ్ఞానాభావనిశ్చయత్వయోరనివేశేన ఘటోగగనవానిత్యాదిసాక్షాద
 ణగగనప్రకారకబుద్ధిత్వావచ్ఛిన్నస్య ప్రతిబద్ధకత్వసంభవాత్ సతథావి
 రుద్ధం॥ వస్తుతస్తదపి నగదాధరానుమతం ॥ ఘటత్వావచ్ఛిన్నధమికకగ
 గనవత్తాబుద్ధింప్రతి సర్వత్వావచ్ఛేదేన గగనాభావప్రకారక నిశ్చయవిశి
 ష్టఘటత్వావచ్ఛిన్నధమికసర్వత్వప్రకారకనిశ్చయత్వేన తస్యై ప్రతిబ
 ద్ధకత్వాత్ ॥ అస్తువా సర్వత్వావచ్ఛేదేన గగనవత్తాబుద్ధింప్రతి సధమిక
 తావచ్ఛేదకకగనాభావప్రకారకనిశ్చయత్వేనైకప్రతిబద్ధకతా । తథాపి
 స్వావ్యాపకత్వ స్వవ్యభిచారిత్వైతదుభయసంబంధేనానుమితిప్రతిబద్ధక
 తావిశిష్టం య త్తద్విశిష్టాన్యత్వమేవ జ్ఞానేనివేశ్య తద్దోషస్యవారణీయత్వా
 త్ । తథాపి సర్వత్వావచ్ఛేదేన గగనవత్తాబుద్ధింప్రతి యా సధర్మితా
 వచ్ఛేదకక గగనాభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాప్రతిబద్ధకతా తద
 వ్యాపకత్వస్య ఘటధమిక గగనాభావప్రకారకబుద్ధిత్వావచ్ఛిన్నాయాం
 ప్రతిబద్ధకతాయాంసత్తైవపి తద్వ్యభిచారిత్వవిరహాత్ తాదృకౌభయసం
 బంధేన ప్రతిబద్ధకతావిశిష్టా సఘటధమికగగనాభావప్రకారక నిశ్చయ
 త్వావచ్ఛిన్నా ప్రతిబద్ధకతాభవతి । ఎవంచ ధూమాభావవదవృత్తి వహ్ని
 త్యానచ్ఛిన్నవిశేష్యక మేయత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయాం ప్రతి

బద్ధకతా తస్యాం వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతా వ్యభిచారిత్యవిర
హేపి వహ్నిత్యధమితావచ్ఛేదకక మేయత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛి
న్నాయాప్రతిబద్ధకతా తస్యఃకూమాభావవద్వృత్తిత్వత్యధమితావచ్ఛే
దకక మేయత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాయా ప్రతిబద్ధకతా తస్యశ్చ
వ్యభిచారజ్ఞానత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతావ్యభిచారిత్యాదవ్యాపకత్వాచ్చ
తాదృశోభయసంబంధేన ప్రతిబద్ధకతావిశిష్టప్రతిబద్ధకతావత్త్వాన్నమేయ
త్వవిశిష్టదోషైతివ్యాప్తిః ॥ సవ్యభిచారిత్యమాతోక్తౌ సుందరపర్వ
తావహ్నిభావనానిత్యత్ర వహ్నిమత్సుందరత్వవిశిష్టపర్వలైవ్యాప్తిః ॥
పర్వతధమిక సుందరత్వప్రకారక నిశ్చయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబద్ధకతా
యాః ప్రకృతానుమితి ప్రతిబద్ధకతావ్యభిచారిత్యాల్ తచ్ఛూన్యత్వస్య
బాధవిషయకజ్ఞానేనైవత్వాదతః సావ్యాపకత్వనివేశః । తథాచ పర్వత
ధమికసుందరత్వప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతాయాః తా
దృశబాధప్రతిబద్ధకత్వావ్యాపకత్వవిరహాన్నావ్యాప్తిః । అథవా సవ్య
భిచారిత్యంపరిత్యజ్య సావనవచ్ఛేదకీభూతప్రకారత్వావచ్ఛిన్నత్వఘటి
తాభయసంబంధేన ప్రతిబద్ధకతావైశిష్ట్యంబోధ్యం । తథాచ సగ్యత్వావ
చ్ఛేదేన గగనవత్తాబుద్ధిత్యావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతానిరూపితాయాప్రతిబ
ద్ధకతా తదనవచ్ఛేదకీభూతప్రకారత్వావచ్ఛిన్నత్వస్య ఘటత్వావచ్ఛిన్న
ధమికగగనాభావప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబద్ధకతాయామస
త్త్వాన్నతత్ర గగనాభావవద్ధుపైవ్యాప్తిః ॥

*సావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకంయదనుమితిప్రతి
బంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకంతదవచ్ఛిన్నావిష
యకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యత్ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతానతి
రిక్తవృత్తివిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకంతద్ధర్మవత్త్వమితిసముదితాథాః
తథాచ సవనదస్య లక్ష్యతావచ్ఛేదకలైస్సాభిమతపరత్వాల్ మేయత్వ
విశిష్టవ్యభిచారత్వానల్పిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యద

నుమితి ప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకంవ్యభి
 చారత్వం తదవచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య మేయ
 త్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వే విరహాన్నతస్య దోషత్వమితి గదాధరః ॥ అత్ర
 సావనచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకంయద్ధృదత్వం వహ్నీ
 భావత్వంవా తదవచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య వ
 హ్నీభావవద్ధృదత్వేనైవత్యాత్ అతస్సావనచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీ
 తివిషయతావచ్ఛేదకరూపమనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితా
 నిరూపకతావచ్ఛేదకత్వేనవిశేషితం । తథావతాదృశోద్ధర్మః సవహ్నీభా
 వత్యాదికం కింతు హృదవృత్తివహ్నీభావత్వం వహ్నీభావవ్యాప్యవ
 ద్ధృదత్వంచ! తదవచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య వ
 హ్నీభావవద్ధృదత్వేనైవత్యాన్వానంభవః ॥ సను సావనచ్ఛిన్నావిషయక
 ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకే ౭నుమితి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూత సావన
 చ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యకత్వనివేశేనైవ వహ్నీభావత్వస్యవారణంసం
 భవతి ॥ వహ్నీభావత్యావచ్ఛిన్న విషయితాసామాన్యంత గతాయావ
 హ్నీభావఇతిజ్ఞానీయవిషయితాయాః అనుమితి ప్రతిబద్ధకతానిరూపిత
 న్విరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వవిరహాదితి గురుతరానుమితి ప్రతిబం
 ధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వనివేశసమఫలమితిచె
 న్ను । పీనంసతి జలవాన్ హృదోవహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నీభావవజ్జలవ
 ద్ధృదైవవ్యాప్తిః । హృదధర్మికవహ్నిమత్తాబుద్ధి ప్రతి జవావచ్ఛేదేన
 వహ్నీభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహృదధర్మికజలప్రకారకనిశ్చయత్వే
 న ప్రతిబంధకత్యాత్ జలవద్ధృదత్యావచ్ఛిన్నవిషయితాసామాన్యస్యా
 పి సమానాకారకజ్ఞానీయైకవిషయితాస్వీకర్మమై ౭నుమితి ప్రతిబంధ
 తావచ్ఛేదకత్యాత్ వహ్నీభావవజ్జలవద్ధృదత్యావచ్ఛిన్నావిషయక ప్ర
 తీతివిషయతావచ్ఛేదకం సదనుమితి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతస్వవిష
 యతాసామాన్యకం జలవద్ధృదత్వమపి భవతి తదవచ్ఛిన్నావిషయక ప్ర

తీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య తస్మిన్నసత్త్వాత్ । అనతిరిక్తవృత్తిత్వనివే
 శేచ జలవద్ధృదతావచ్ఛేదకత్వస్య జలవాన్వహ్నాభావవాని
 తిజ్ఞానాసమానకాలీన జలవాన్వహ్నాదతిజ్ఞానసత్త్వాత్ నజలవద్ధృదస్య
 తాదృశవిశిష్టాంతరత్వం సంభవతీతినావ్యాప్తిః । నచ సావచ్ఛేదకత్వవిష
 యకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకంనత్ అనుమిత్యవృత్తి సావచ్ఛేదకత్వవిషయ
 తాసామాన్యకం యత్తదఘటితత్వస్య నివేశేనేవ నతస్య విశిష్టాంతరత్వం
 సంభవతి । జలవద్ధృదతావచ్ఛేదకత్వవిషయతాసామాన్యస్య ప్రకృతాను
 మిత్యవృత్తిత్వవిరహాదితాచ్యం ॥ పరస్వతోవహ్నాభావవాప్యప్యవాన్వహ్న
 తీయవహ్నాభావాదిత్యత్ర పరస్వతీయవహ్నిమత్పక్షరూప స్వరూపాని
 ధ్యాయదావన్యాప్తేః ॥ పరస్వతోవహ్నాభావవాప్యప్యవాన్వహ్నాభావ
 వ్యాప్యవాప్యప్యవర్వతీయవహ్నాభావవాన్వహ్ని సమూహాలంబనానుమి
 తెర్వహ్నిమత్పర్యతావిషయకతయా వహ్నిమత్పర్యతత్వస్యాపి ప్రకృతా
 నుమిత్యవృత్తి సావచ్ఛేదకత్వవిషయతాసామాన్యకత్వేనః పరస్వతీయ వహ్ని
 మత్పర్యతత్వావచ్ఛేదకత్వవిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వేనచ తదఘ
 టితత్వస్య పరస్వతీయవహ్నిమత్పర్యతేనసత్త్వాత్ । అనతిరిక్తవృత్తిత్వని
 వేశేచ పర్యతథమిదంవహ్నిసామాన్యాభావవాప్యప్యవత్తాబుద్ధింప్రతి ప
 ర్యతథమిదంవహ్నిమత్తా నిశ్చయత్వేనాప్రతిబంధకత్వాత్ ప్రకృతా
 నుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తి విషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వస్య
 వహ్నిమత్పర్యతేనసత్త్వాన్నవహ్నిమత్పర్యతత్వస్య విశిష్టాంతరత్వమితి
 నత్రావ్యాప్తిః ॥ తత్ర సావశ్యయావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదక
 త్వస్య నివేశే మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారతావశ్యయావిషయక ప్రతీతివిషయ
 తావచ్ఛేదకం నవ్యభిచారత్వంభవతి । అపితు బాధత్వాదికమేవ । తదఘ
 టితత్వస్య మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారసత్త్వాత్ప్రతివాప్తిః । అతస్సావ
 చ్ఛేదకత్వవిషయకేతీతి ॥ యద్యపి ప్రమేయం గగనవదిత్యత్ర గగనాభా
 వవత్ప్రమేయత్వరూపబాధత్వావశ్యయావిషయకప్రతీత్యప్రసిద్ధ్యావ్యా

క్తిరెవసంభవతి తత్కథం తదుపేక్ష్య అతివ్యాప్తిరుక్తాతథాపి మేయత్వ
విశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తివారణార్థమేవ విశిష్టాంత రాఘవతత్వస్యని
వేశనీయతయా సావశ్యయావిషయకత్వనివేశే తత్రైవాతివ్యాప్తివారణం
నసంభవతీత్యతౌల్యజ్ఞానవ్యాప్త్యపేక్షయాఽతివ్యాప్తిదోషస్య ఇతరభే
దానుమానే వ్యభిచారదోషసంపాదకతయాఅధికత్వాచ్చ అవ్యాప్తిము
పేక్ష్యాతివ్యాప్తిరుక్తా । నచ మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వాశ్రయావిషయ
కప్రతీతిః వ్యభిచారత్వేన ఘటావగాహిన్యపిభవతి । తత్ప్రతీతివిషయతా
వచ్ఛేదకం వ్యభిచారత్వమపి తదఘటతత్వస్య మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారే
ఽసత్త్వాన్నిత్యాప్తిరితివాచ్యం । ఏవంసతి వహ్నుర్భావవద్ధగ్రదత్వా
శ్రయావిషయిణీ వహ్నుర్భావవద్ధగ్రదత్వేన ఘటావగాహిన్యపిభవతి త
త్ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకబాధత్వాద్యఘటతత్వస్యబాధాదావసత్త్వాదస
మ్భవః । అతస్సావశ్యయావిషయకప్రతీతివిషయవృత్తిత్వమేవనివేశనీయం
నతు సావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వం ప్రమేయత్వే
నవహ్నుర్భావవద్ధగ్రదవిషయిణీయా ప్రతీతిః తద్విషయవృత్తిత్వస్య బాధ
త్వేన తైవపి తాదృశప్రతీతౌ బాధత్వాశ్రయావిషయకత్వవ్యవహరదస
మ్భవరూపదోషవిరహాత్ । ఏవంచ బాధత్వాశ్రయావిషయిణీయా ప్రతీ
తిః తద్విషయవృత్తిత్వస్య బాధత్వేవిరహః । తథాచ మేయత్వవిశిష్టవ్య
భిచారత్వాశ్రయావిషయక ప్రతీతివిషయవృత్తిత్వమపి వ్యభిచారత్వేనా
స్తీత్యతివ్యాప్తిరితిభావః । సావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛే
దకం యదనుమితిప్రతిబంధకతానతిరక్తవృత్తివిషయతానియావకతావచ్ఛే
దకం తదాశ్రయావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వాక్తౌ గగనాభావ
వత్ప్రమేయత్వాశ్రయావిషయక ప్రతీత్యప్రసిద్ధ్యావ్యాప్తిరతః తదవచ్ఛి
న్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వంనివిష్టం । తథాచ గగనాభా
వవత్ప్రమేయత్వావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య వ్య
భిచారత్వేన త్వాన్నిత్యాప్తిః । సశువహ్నుర్భావవద్ధగ్రదత్వావచ్ఛిన్నా

విషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకం యద్విపరీతబాధత్వంతదాశ్రయావిష
యకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యవహ్న్యభావవద్ధగ్రదత్వైసత్త్వాదనం
భవనంభవే కథంబ్ధవిశేషేషైవ్యాప్తిరుక్తా||నచసావనద్భిన్నావిషయకప్ర
తితివిషయతావచ్ఛేదకం యదనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయ
తానిరూపకతావచ్ఛేదకం తదాశ్రయనిష్ఠముఖ్యవిశేష్యత్వానిరూపకప్ర
తితివిషయతావచ్ఛేదకత్వవివక్షణాన్నాసంభవః || సావచ్ఛిన్నావిషయక
ప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకంయద్విశిష్టాంతరంగ్యదవృత్తివహ్న్యభావత్వా
ది తదాశ్రయనిష్ఠముఖ్యవిశేష్యత్వానిరూపికాయాపక్షవిశేష్యకప్రతితిః
తద్విషయతావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్న్యభావవద్ధగ్రదత్వైసత్త్వాదితివాచ్యం||
ఏవమవ్యనుమితిప్రతిబంధకతానతిరిక్తవృత్తివిషయతానిరూపకతావచ్ఛేద
కీధూత విశిష్టాంతరం వహ్న్యభావవ్యాప్యవద్ధగ్రదత్వం తదాశ్రయనిష్ఠ
ముఖ్యవిశేష్యత్వానిరూపకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్న్యభావ
వద్ధగ్రదత్వైసత్త్వాదనంభవతాదవస్థ్యమేవేతిచదత్త్రకచిత్|| హృదోఽగ
నవానిత్యత్ర యనాభావవద్ధగ్రదోబాధః | యనాభావవ్యాప్యవద్ధగ్రదస్తున
నత్ప్రతిపక్షః | యదాధరమతే సాధ్యాభావాభావవదవృత్తిమత్పుక్షస్తేన
నత్ప్రతిపక్షత్వాత్ తత్ర యనాభావాభావవహ్నాప్రసిద్ధ్యా నతత్ర నత్ప్ర
తిపక్షప్రసిద్ధిః | ఏవంచ యనాభావవద్ధగ్రదత్వావచ్ఛిన్నావిషయకప్ర
తితివిషయతావచ్ఛేదకం యద్విపరీతబాధత్వం తదాశ్రయవృత్తిముఖ్యవిశే
ష్యత్వాశూన్య యనాభావవద్ధగ్రదవిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వ
స్య యనాభావవద్ధగ్రదత్వైసత్త్వాద్యనాభావవద్ధగ్రదేనావ్యాప్తిః | నచహ్ర
దో యనవానిత్యత్ర యది ధూమస్య హేతుతా తదా ధూమాభావ
వద్ధగ్రదస్వరూపసిద్ధిః | తదాతాదృశవిశిష్టాంతరం ధూమాభావవద్ధగ్రద
త్వం తదాశ్రయనిష్ఠముఖ్యవిశేష్యత్వాశూన్యప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వ
స్య బాధతేషైసత్త్వాదవ్యాప్తిరస్తేన | యదిచ మినస్య హేతుతాతదా
యనాభావవస్థినవతావ్యభిచారత్వైస యనాభావవద్ధగ్రదత్వావచ్ఛిన్నా

విషయక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకం యదగ్గనాభావవస్థీనవత్వంతదాశ్చ
 యనిష్టముఖ్యవిశేష్యతాశూన్య ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్య గగనాభా
 వవద్ధృదత్వై విరహాత్ తాదృశస్థలై గగనాభావవద్ధృదే లక్షణగమనసంభవా
 త్మివతి । మీనధమికగగనవ్యాప్తిమత్తాబుద్ధింప్రతి మీనధమికతావచ్చే
 దకగగనాభావప్రకారకనిశ్చయస్య విరోధితాయాఅపి మణికారసమ్మ
 తత్వాత్ । అతఏవ వహ్నిమాన్లుటత్వాదిత్యత్ర ఘటత్వావచ్చేదేనవహ్ని
 భావస్యాప్యాభావత్వం స్వీకృతం జగదీశేన ॥ బాధితైఃపక్షధర్మానైకా
 నికావా హేతురితినియమాత్ అపక్షధర్మహేతౌనేత్యభావవత్పక్షతా
 వచ్చేదకమాదాయ న్యభిచారిహేతౌతు సాధ్యాభావవద్ధేతుమత్వమాదా
 య లక్షణానంభవాదితివాచ్యం । మీనవాగ్గగనవాన్తి నాదిత్యత్ర మీనావ
 చ్చేదేన గగనస్య యత్ర సాధ్యతా తత్ర సామానాధికరణ్యైవ గగనాభా
 వవస్థీనవతి లక్షణగమనసంభవాత్ । తత్ర గగనాభావవస్థీనవత్త్వావచ్చి
 న్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్య గగనాభావవస్థీనవత్వరూ
 పవ్యభిచారత్వై విరహాత్ సావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్చే
 దకం నవ్యభిచారత్వం కింతు మీనవతి గగనాభావత్వమేవ । తదాశ్చ
 యనిష్టముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్య గగనా
 భావవస్థీనవత్వరూపదాధత్వైసత్త్వాత్ తత్ర లక్షణగమనసంభవాత్ ॥ య
 ది సాధనధమికతావచ్చేదక సాధ్యాభావప్రకారకజ్ఞానం యథా సమా
 నాకారకతయా వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబంధకం తథా సాధ్యాభావధమికతావ
 చ్చేదక సాధనప్రకారకజ్ఞానమపి తుల్యన్యాయేన వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబం
 ధకంభవతి తదాగగనాభావవస్థీనవత్త్వావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయ
 తావచ్చేదకం యత్తాదృశం విశిష్టాంతరం మీనవద్గగనాభావవత్త్వంతదా
 శ్చయనిష్టముఖ్యవిశేష్యతాశూన్య ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్య గగనా
 భావవస్థీనవత్త్వైఃసత్త్వాత్తస్మిన్నపి నలక్షణగమనం సంభవతీతి ధ్యేయం ॥
 యత్తు ॥ బాధితావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకంతాదృశం

విశిష్టాంతరం శ్రుభిచారకాలీనమేయత్వం ఏవం హమ్నాభావవద్ధృతత్వా
 వచ్చిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకం హృదయత్తి హమ్నాభావ
 కాలీనమేయత్వం తదాశ్రయముఖ్యవిశేష్యతాశూన్య ప్రతిత్వప్రసిద్ధ్యా
 ముఖ్యవిశేష్యతాప్రవేశేప్యప్రసిద్ధినిబంధనానంభవవేతి || తన్న || సా
 వచ్చిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకంసత్ అనుమితిప్రతిబంధక
 తానతిక్రవ్యత్తివిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకం యద్యత్ తత్తదాశ్ర
 యావిషయక ప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వమేవవక్తవ్యం । అన్యథా హృ
 దా ధూమవాన్వహ్నోరిత్యత్ర బాధత్వరూప తాదృశవిశిష్టాంతరాఘటిత
 త్వాత్ప్రమేయత్వవిశిష్టశ్రుభిచారస్య తత్రాత్రివ్యాప్తిః । ఏవంచ తత్ర
 శ్రుభిచారే లక్షణసమన్వయకాలే యద్యత్పదేన బాధకాలీన ఘటత్వపట
 త్వాదెరపి ధారణసంభవాత్ తత్తదాశ్రయావిషయక ప్రతితివిషయతావ
 చ్ఛేదకత్వస్య నివేశేగౌరవం || అతోనతిక్రవ్యత్తిత్వవిశిష్టన్వరూపసంబ
 ధరూపావచ్ఛేదకతావత్ విషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వమేవ విశిష్టాం
 తరాఘటితత్వశరీరే ప్రవేశనీయం । తథాచ వ్యభిచారకాలీనమేయత్వస్య
 స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదక తావత్ విషయతానిరూపకతావచ్ఛే
 దకత్వాన్నవ్యభిచారకాలీన మేయత్వాశ్రయావిషయక ప్రతిత్వప్రసిద్ధ్యా
 దోషః । అథ సావచ్చిన్నావిషయక ప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకయద్యద్యూ
 పావచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాపక మనుమితి ప్రతిబంధకత్వంతత్తద్యూపమే
 వ యదితాదృశవిశిష్టాంతరవదాధః । తదా తత్తద్యూపభేదేన తస్య భి
 న్నతయా బాధకాలీన ఘటత్వాదెరపి పాతిస్వికరూపేణ నివేశేగౌరవం
 అతస్సన్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశనం లాఘవాయభవతి । త
 దేవన । కింతస్వనుమితిప్రతిబంధకతావృత్తిభేద ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేన
 ఏకరూపేణైవతస్యనివేశక ర్తవ్యః । భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాచ || సా
 వచ్చిన్నవిషయకత్వాధికరణనిష్ఠ భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ సంబం
 ధావచ్చిన్నా బాధత్వంచైతాదృశంభవతి । ప్రకృతానుమితినిరూపిత బా

విషయక తావవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాయాం బాధత్వస్య సావచ్చిన్న విషయ
 క తావధికరణనిష్ఠభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా సంబంధేనాసత్త్వాత్తాదృ
 శ బాధప్రతిబంధకతాయాం తాదృశబాధత్వవచ్ఛేదస్య సత్త్వాత్ అను
 మితిప్రతిబంధకతావృత్తి తాదృశభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం బాధత్వే
 ౭స్త్యేవేతి బాధకాలీన ప్రమేయత్వాదెరపి తాదృశభేద ప్రతియోగితావ
 చ్ఛేదకత్వేన తదాశ్రయావిషయక ప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య బా
 ధత్వేన సత్త్వాత్తాదృశబాధేషి లక్షణగమనం సంసంభవతీతి సుధీభిర్విభావ
 నీయం || అవరేతు సావచ్చిన్నా విషయక ప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకం
 యత్ తాదృశం రూపం తదఘటితత్వస్యస్వపదార్థవిశేషణత్వమవహా
 య శాసనవచ్చిన్న ప్రకారతావచ్ఛేదకం యత్తాదృశం విశిష్టాంతరం తదన
 వచ్చిన్న ప్రకారతావచ్ఛేదకత్వస్య స్వపదార్థవిశేషణత్వేషి మేయత్వ
 విశిష్టవ్యభిచారే హేతావ్యభాసత్వవ్యవహారణం సంభవతి మేయత్వ
 విశిష్టవ్యభిచారతావనవచ్చిన్నాయా వ్యభిచారవానితిజ్ఞానీయ్యా వ్యభిచా
 రతావవచ్చిన్న ప్రకారతా తదవచ్ఛేదకీభూతం వ్యభిచారత్వంతదనవచ్చి
 న్న ప్రకారతావచ్ఛేదకత్వస్య మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వేవిరహాత్ | అ
 తో యద్యయాపావచ్చిన్న విషయకత్వవ్యాపికా ప్రకృతానుమితిప్రతిబం
 ధకతాతద్యావ మేవతాదృశమిత్వననుగతయత్ప్రదాధానివేశాభిప్రాయేన్తై
 వాయం గ్రంథః | తథాచ వ్యభిచారతావనవచ్చిన్నాయా వ్యభిచారకాలీన
 మేయత్వావచ్చిన్నా ప్రకారతా ఏవం వ్యభిచారకాలీనబాధతావచ్చి
 న్న ప్రకారతాతదవచ్ఛేదకం యత్ వ్యభిచారకాలీన మేయత్వాదికం తదన
 వచ్చిన్న ప్రకారతావచ్ఛేదకత్వస్యాపి భవన్త తేనివేశనీయతయాగౌరవం
 సావచ్చిన్నా విషయక ప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యనివేశేన వ్యభిచార
 కాలీన మేయత్వాదేవ్యభిచారతావవచ్చిన్నా విషయక ప్రతితివిషయతా
 వచ్ఛేదకత్వాభావాత్ యద్యావపదేన ధర్మమశక్యత్వాత్ యద్యాపా
 వచ్చిన్నా విషయక ప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యనివేశే లాఘవం | ఏవం

తావ్యాపక ప్రతిబంధక తాత్పర్యాపక వ్యాపక తానిరూపిత వ్యాప్యతాశా
 లినీసావచ్చిన్నావిషయకప్రతివిషయతావచ్చేదకయద్యూపావచ్చిన్నవి
 షయతా తద్యూపావచ్చిన్న విషయతాశూన్యప్రతివిషయతావచ్చేదకం
 యత్సం తద్వత్సమిత్వభేదః । ఇదంచ హృదోవహ్నిభావవాన్వృదవ
 హ్నిభావఇత్యనయో రెకరూపేణప్రతిబంధకత్వమిత్వభిప్రేత్యసావచ్చి
 న్నవిషయతావ్యాపకత్వమనివేశ్య తాదృశ విషయతానిష్ఠస్వరూపసంబద్ధ
 రూపావచ్చేదకతాకత్వస్యతత్సామాన్యావచ్చిన్నత్వస్యవానివేశనంబ్రా
 సంభవః । నహ్నిభావవద్ధృదతావద్వచ్చిన్నవిషయతావచ్చిన్నత్వాదేః
 వహ్నిభావవాక్ హృదోఘటాభావవానితిజ్ఞాననిష్ఠ ప్రతిబంధకతాయా
 మపి సత్వేన తాదృశప్రతిబంధకతాయాం యద్యూపావచ్చిన్నవిషయతా
 వ్యాపకత్వస్యానంత్యేన తాదృశప్రతిబంధకతాత్పర్యాపక వ్యాపకతానిరూ
 పిత వ్యాప్యతాశాలివిషయతానిరూపకతావచ్చేదక యద్యూపసాన్యప్రసి
 ద్ధత్వాత్ అతస్సాన్యవచ్చిన్నవిషయతావ్యాపకత్వం ప్రతిబంధకతాయాం
 నివేశనీయం । ప్రథమతతనతిరిక్తవృత్తిత్వం నివేశ్యోత్తరత్ర తాదృశప్ర
 తిబంధకతాత్పర్యాపక స్వరూపసంబంధరూపావచ్చేదకత్వ
 స్య నివేశనం సర్వత్రాసంభవః । ఖేదేశ విషయతాయా అపి తా
 దృశావచ్చేదకతాశాలిత్వాత్ వహ్నిభావత్వాదెరపి యద్యూపవదేన
 ధర్మంశకతయా తద్యూపావచ్చిన్నాఘటితత్వస్య వహ్నిభావవద్ధృ
 దతావదావభావాదతస్తాదృశప్రతిబంధకతాత్పర్యాపక వ్యాపకతానిరూ
 పితవ్యాప్యత్వమేన యద్యూపావచ్చిన్నవిషయతాయాం నివేశనీయం । న
 ను తథాపి హృదోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానీయ వహ్నిభావనిరూపితవి
 షయతాన్యకైః ప్రతిబంధకతాత్పర్యాపక వ్యాపకతానిరూపితవ్యాప్యతా
 శాలిత్యేన వహ్నిభావత్వాదెరపి యద్యూపవదేన ధర్మంశకతయా అ
 సంభవతాదనస్థనిమితి చెన్ను॥ తాదృశప్రతిబంధకతాత్పర్యాపికాయద్యూ
 పావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపకతా తద్యూపాఘటితత్వస్య విషయతావద్ధృ

న్నే విషయతాశూన్య ప్రతివిషయతావచ్ఛేదకః యస్య ఏవంభూతం య
త్సవిమిల్యేవ వివక్షితత్వాత్ ॥ అత్రకేచిత్ ॥ ప్రథమస్వపదం లక్ష్య
తావచ్ఛేదక త్వేనాభిమతపరం ద్వితీయస్వపదం యద్యపావచ్ఛిన్నవిష
యతాశూన్య ప్రతివిషయతావచ్ఛేదకస్తాదృశః కశ్చిద్ధర్మః తత్పరం । ఏ
వంచచరమయద్యపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకత్వస్యానుపాదానసల
ఘవమపీత్యాహుః ॥ ఏవంసతి వ్యభిచారఘటితబాధేఽవ్యాప్త్యనంతత్యా
పత్తేః । స్వపదేన ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వజ్ఞేన గృ
హీతుముచితత్వేన తద్యపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధక
తాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయితానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వస్య వ్యభిచార
త్వేఽభావేన ప్రమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారఘటితబాధత్వజ్ఞేన తాదృశత
యా తదవిషయక ప్రతివిషయత్వస్య శుద్ధవ్యభిచారఘటితబాధనత్వేన
లక్షణసమన్వయసంభవాత్ ॥ నచైవం నిరుష్టమేవేతివాచ్యం । బాధవి
శిష్టవ్యభిచారేఽతివ్యాప్తేః । బాధవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకత్వావచ్ఛిన్న
ప్రతిబంధక తాసామాన్యవచ్ఛేదకవిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వస్య
శుద్ధబాధత్వాదావభావేన ఏవంభూతంయత్స ఏనధూమవ్యభిచారివహ్ని
త్వం కింతు ప్రమేయత్వవిశిష్టబాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వం తదవచ్ఛిన్నావిష
యకప్రతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య బాధవిశిష్టవ్యభిరత్వేనత్వాదిబా
ధ్యం ॥ నచ సావచ్ఛిన్నైతి । అత్రాపి మహ్నోభావవాక్ సోదగతి
జ్ఞానీయవిషయితాద్యక్రిమాదాయాసంభవవారణాయ సావచ్ఛిన్నవిషయ
తావ్యాపక ప్రతిబంధకతాత్వవ్యాపకం యద్యపావచ్ఛిన్న విషయతా
వ్యాపకత్వం తత్తద్యపావచ్ఛిన్నయత్కించద్విషయత్వమితిత్యా నివే
శ్యం । అథవేతి ॥ అత్ర యత్పదం లక్ష్యతావచ్ఛేదకత్వేన అభిమతపరం
మహ్నోభావవద్ధర్మతావచ్ఛిన్న విషయతావ్యాపక ప్రతిబంధకతాత్వ
వ్యాపక కా యద్యపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకతా తద్యపావచ్ఛిన్న
విషయితాత్వం యద్యపావచ్ఛిన్ననిరూపితత్వవ్యాపకం తద్యపావ

ప్రతిబంధకతా తస్యా అనతిరిక్తవృత్తిరూపావచ్ఛేదకత్వం శుద్ధవ్యభిచార
 తావవచ్చిన్నవిషయతాయాంనాస్తి కింతు తాదృశబాధతావవచ్చిన్నవిష
 యతాయామేవ । తస్యాంచ సతాదృశ బాధతావవచ్చిన్నానిరూపితత్వం
 కింతు ఘటతావవచ్చిన్నానిరూపితత్వమేవ । తద్ధర్తావచ్చిన్నవిషయక
 ప్రతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యనిరుక్తబాధత్వసత్త్వానితి॥ అత్రచరమవియ
 తాయాం యత్క్రిందిత్వనివేశనం తాదృశవిషయతాత్వసామానాధికరణ్యై
 న యాదృశయాదృశధర్తావచ్చిన్నానిరూపితత్వలాభాయ । అన్యథా తా
 దృశవిషయతాతావవచ్ఛేదేన యాదృశయాదృశధర్తావచ్చిన్నానిరూపిత
 త్వనివేశే మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారతావవచ్చిన్నవిషయకతావవచ్చిన్నప్ర
 తిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకీభూతవిషయతాంతరగతా మేయత్వవిశి
 ష్టవ్యభిచారతావవచ్చిన్నవిషయతాపి తస్యాంచ మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచా
 రతావవచ్చిన్నానిరూపితత్వవిరహాత్ సప్తపదేన మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచా
 రత్వస్యాపి ధారణసంభవాన్మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదావతివ్యాప్తిః । ప్ర
 తిబంధకతాయాం సావవచ్చిన్నవిషయకతావవచ్చిన్నత్వానివేశే పర్వతా
 భూమవాన్వశ్చైరిత్యాదౌ వ్యభిచారైవ్యాప్తిః । అనుమితిప్రతిబం
 ధకతాసామాన్యంతరగతపర్వతధమిక భూమవత్తాబుద్ధితావవచ్చిన్న
 ప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వస్య వ్యభిచారతావవ
 చ్చిన్నవిషయతాయాం విగహాత్ । పర్వతత్వసామానాధికరణ్యై న సాధ్య
 సిద్ధేరుద్దేశ్యతాయాం పర్వతత్వావచ్ఛేదేన భూమాభావాప్రసిద్ధ్యా బా
 ధరూపదోషాసంభవాత్ బాధవిశిష్టవ్యభిచారతావవచ్చిన్నవిషయతాయా
 అపి తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకత్వాసంభవాదితి । అత్ర
 సావవచ్చిన్నవిషయకతావవచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకమి
 త్యత్ర ప్రతిబంధకతాయాం సావవచ్చిన్నవిషయకతావవచ్చిన్నత్వంసావ
 వచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాపకత్వమేవ సతు సావవచ్చిన్నవిషయతానిష్ఠస్వ
 రూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతాకత్వం । తథాసతి హృదోధూమవాన్

దృశ్యత్వాదిత్యాదౌ హృదౌ ధూమాభావవాక్ దృశ్యత్వాభావవాక్ ఇ
 త్యేకతృ ద్వయమితి రిత్యా యత్ జ్ఞానం తదీయధూమాభావపద్ధతిదత్వావ
 చ్ఛిన్నవిషయితాయాఅపి దృశ్యత్వాభావప్రకారతానిరూపితహృదత్వా
 వచ్ఛిన్నవియతాత్వేన హృదధమిక దృశ్యత్వవత్తాబుద్ధితావచ్ఛిన్న
 ప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతయాధూమాభావపద్ధతిదత్వా
 వచ్ఛిన్న విషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తిత్వ
 రూపావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నవిషయప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్తైః సావచ్ఛిన్నవిష
 యతాసామాన్యనిష్ఠస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతాకత్వంప్రతిబంధక
 తాయాం నివేశ్య తద్దోషవారణాపి హృదౌ ధూమాభావవాక్ష్మైరిత్యత్రధూ
 మాభావపద్ధతిదరూపవాక్ఽవ్యాప్తిః । తథాహి హృదధమిక ధూమ
 వత్తాబుద్ధిప్రతి యథా హృదధమికధూమాభావవత్తానిశ్చయత్వేనప్ర
 తిబంధకత్వం తథా హృదధమికవహ్నిమత్తాబుద్ధిప్రతి ధూమాభావా
 వచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టహృదధమికధూమాభా
 వప్రకారకనిశ్చయత్వేనాపి ప్రతిబంధకతా । ఏనంచ ధూమాభావపద్ధతి
 దవిషయతాసామాన్యనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపికాయా ప్రకృతానుమితిని
 రూపితనిరుక్తజ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా తస్మాదధూమాభావవా
 క్సహ్నిభావవానితిజ్ఞానాకాలీనధూమాభావవాక్ హృదఇతిజ్ఞానాంత
 ర్భావేన వ్యభిచారస్య ధూమాభావపద్ధతిదవిషయతాయాం సత్తావిధూ
 మాభావపద్ధతిదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయామపి ధూమాభావపద్ధతిదవిష
 యతాసామాన్యనిష్ఠావచ్ఛేదకతాక ప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తి
 త్వవిరహాత్ । ధూమాభావావచ్ఛేదవహ్నిభావాప్రసిద్ధ్యా సహ్ని
 భావపద్ధూమాభావపద్వృత్తిధూమాభావపద్ధతిదత్వసావ్యాప్తితదవచ్ఛి
 న్నవిషయతాయాఅపి తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యనతిరిక్తవృత్తిత్వస
 మ్భావనావిరహాత్ ॥ నచ సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతా
 సామాన్యనచ్ఛేదకత్వమిత్యత్రాపి ప్రతిబంధకతాసామాన్యస్య స్వరూ

పసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశ్యం తథాచోభయత్ర స్వరూపసంబం
ధరూపావచ్ఛేదకత్వనివేశే ఉక్తస్థల భూమాభావవద్ధృదే లక్షణసమన్వ
యస్సంభవతీతివాచ్యం । పర్యతోపహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర పాషాణమ
యత్ప్రవిశిష్టపర్యతేతివ్యాప్తైః । తథాపి పాషాణమయత్ప్రవిశిష్టపర్యత
త్వావచ్ఛిన్న విషయతాసామాన్యనిష్ఠ స్వరూపసంబంధ రూపావచ్ఛే
దకతాకాయా ప్రకృతానుమితినిరూపితౌ పాషాణమయత్వావచ్ఛే
దేన వహ్నిభావప్రకారక నిశ్చయవిశిష్ట పర్యతధర్మిక పాషాణమ
యత్ప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నాప్రతిబంధకతా తస్యాః స్వరూప
సంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వం పాషాణమయత్ప్రవిశిష్టపర్యతత్వావచ్ఛిన్నని
రూపితవిషయితాయామేవ తద్విషయితాయాం యాదృశయాదృశ ధర్మావ
చ్ఛిన్నానిరూపితత్వం తాదృశతాదృశధర్మావచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీతివి
షయతావచ్ఛేదకత్వస్య పాషాణమయత్ప్రవిశిష్టపర్యతత్వై సత్త్వాత్సాన్వ
చ్ఛిన్నవిషయకత్వవ్యాపకత్వనివేశేచ పాషాణమయత్ప్రవిశిష్టపర్యతత్వా
వచ్ఛిన్నవిషయకత్వవ్యాపక ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకత్వాప్రసిద్ధ్యా
స్వసదేన పాషాణమయత్ప్రవిశిష్టపర్యతత్వస్య ధర్మమశక్యతయా సపాషా
ణమయత్ప్రవిశిష్టపర్యతేతివ్యాప్తిః । ఏవం హృదో భూమవాన్వహ్నిరి
త్యాదావపి భూమాభావావచ్ఛేదేన వహ్నిభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్ట
హృదధర్మికభూమాభావప్రకారక నిశ్చయత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా
యా భూమాభావవద్ధృదత్వావచ్ఛిన్న విషయితావ్యాపకీభూతతయాతా
దృశప్రతిబంధకతా ససాన్వచ్ఛిన్న విషయకత్వవ్యాపకప్రతిబంధకతాసా
మాన్యాంతగతౌ కింతు హృదధర్మికభూమప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛి
న్నప్రతిబంధకానిరూపితహృదధర్మిక భూమాభావప్రకారక నిశ్చయ
త్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకత్వైవ తత్ప్రతిబంధకతాసతిరిక్తవృత్తిర్భూమాభావ
వద్ధృదవిషయత్వైవ తస్యాంచ యాదృశయాదృశధర్మావచ్ఛిన్నానిరూపిత
త్వం తాదృశతాదృశధర్మావచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదక

త్వస్య ధూమాభావవద్ధృదత్వేనైవైత్యత్ ధూమాభావవద్ధృదే లక్షణస
 మన్వయః । సావనచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతాసామాన్యవ
 చేచ్ఛదకమిత్యత్ర ప్రతిబంధకతాయాం సామాన్యపదానుపాదానై ధూమ
 వ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవాన్వహ్నిరిత్యత్ర ధూమాభావవద్ధూమవ్య
 భిచారి వహ్నిమత్సర్వరూపబాధేఽవ్యాప్తిః । తథాపి ధూమాభావవద్ధూ
 మవ్యభిచారివహ్నిమత్సావనచ్చిన్నవిషయితావ్యాపికాయాం ఉక్తసమూ
 హాలంబనానుమితినిష్ఠవహ్నిధర్మికధూమవ్యాప్తిగ్రహతావచ్చిన్న ప్ర
 తిబధ్యతానిరూపితవహ్నిధర్మికధూమవ్యభిచారప్రకారకనిశ్చయత్వావ
 చ్చిన్నప్రతిబంధకతాయామవచ్ఛేదికా ధూమవ్యభిచారి వహ్నిరితి జ్ఞానీ
 యాయా ధూమవ్యభిచారివహ్నితావచ్చిన్నవిషయితా తస్యాః ప్రకృ
 తబాధత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వేన తాదృశ బాధత్వావచ్చిన్నావిషయక
 ప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య ప్రకృతబాధత్వేనైవైత్యత్సామాన్యప
 దోపాదానం । సామాన్యపదోపాదానైచ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచా
 రివహ్నిమత్సావనచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాపక ప్రతిబంధకతాసామాన్యంత
 గతధూమవ్యభిచారివహ్నిధర్మికతావచ్ఛేదకక ధూమ ప్రకారకబుద్ధి
 తావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతానిరూపిత ధూమవ్యభిచారివహ్నిధర్మికతావ
 చేచ్ఛదకక ధూమాభావ ప్రకారకనిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛే
 దకత్వం సకేవలధూమవ్యభిచారివహ్నితావచ్చిన్న విషయితాయామపి
 తు ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారి వహ్నిమత్సావనచ్చిన్న విషయితాయా
 మేన తస్యాంచ బాధత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వవిరహాత్తాదృశబాధే నా
 వ్యాప్తిః ॥ యత్క్రిందిద్విషయితాయాం ప్రతిబంధకతాసామాన్యవ
 చేచ్ఛదకత్వమపి సర్వరూపసంబంధవిశేషః । తథానతి వహ్నితావ
 చ్చిన్న విషయతానిరూపిత అభావతావచ్చిన్న విషయతానిరూ
 పిత హృదత్వావచ్చిన్న విషయతాశాలి నిశ్చయత్వావచ్చిన్న ప్రతిబం
 ధకతా యథా వహ్నిభావవద్ధృదత్వావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపికా త

థా హృదత్వావచ్చిన్నవిషయతానిరూపితాభావత్వావచ్చిన్నవిషయతాని
 రూపితవహిత్యావచ్చిన్నవిషయతాశాలినిశ్చయత్వావచ్చిన్నాప్రతిబంధ
 కతాపి । తాదృశప్రతిబంధకతానాం సాక్షాత్సవరూపసంబంధరూపావ
 చెద్ధకత్వస్య కస్యాశ్చిదపివిషయతాయాః విరహాత్ హృదో వహిమా
 న్మామాదిత్యాదావసంభవః । సాక్షాత్పరంపరాసాధారణస్వరూపసంబం
 ధరూపావచ్చేదకత్వంనివేశ్య ఉక్తదోషవారణాపహింశ్యైవ గుంజాపుం
 జావగాహ్యభావత్వైవ ఘటావగాహిహృదోవహ్మన్యధావనానితి భృమా
 త్క జ్ఞానీయవిషయతాయాలపి తాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేద
 కత్వైవ తస్యాశ్చ వహ్మన్యధావనద్ధృతత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వేనయా
 దృశధర్తావచ్చిన్నానిరూపితత్వమిత్యత్ర యాదృశధర్తపదేన వహ్మన్యధా
 వనద్ధృతత్వస్య ధర్తుశక్యతయా తాదృశధర్తావచ్చిన్నావిషయకప్రతిబి
 షయతావచ్చేదకత్వస్య వహ్మన్యధావనద్ధృతత్వైవత్యావదసంభవః । అ
 తః ప్రతిబంధకతావచ్చేదకమిత్యత్ర అవచ్చేదకత్వమనతిరిక్తవృత్తిత్వం
 బోధ్యం । తచ్చ నతదభావవదవృత్తిత్వరూపం । తాదృశ భృమజ్ఞానీయ
 విషయతావ్యక్తేస్తాదృశప్రతిబంధకతావహ్మన్యధావనదవృత్తితయా తద్దోషతాద
 వస్థాతిత్వం సవ్యాపకతతలత్వం । తథాచ సావచ్చిన్నవిషయతా
 వ్యాపకప్రతిబంధకతాసామాన్యం యదూహ్యపావచ్చిన్న విషయతావ్యాప
 కం తదూహ్యపావచ్చిన్నవిషయితైవ భట్టాచార్యోక్త యత్కించిద్విషయ
 త్వంతస్యాధః । ఏవంచ వహ్మన్యధావనద్ధృతత్వావచ్చిన్నవిషయక
 తావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యంతగతహృదత్వావచ్చిన్నవిషయ
 తానిరూపితాభావత్వావచ్చిన్నవిషయతానిరూపిత వహ్మన్యధావచ్చిన్నవి
 షయతాశాలినిశ్చయత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాయాలపి వహ్మన్యధావన
 ద్ధృతత్వావచ్చిన్న విషయతావ్యాపకతయా యత్కించిద్విషయతావ
 దేన వహ్మన్యధావనద్ధృతత్వావచ్చిన్నవిషయితైవ ధర్తుశక్యతతతి తా
 దృశవిషయతాయాం వహ్మన్యధావనద్ధృతత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వవిక

హత్ నవహ్మ్యభావవద్ధ్రిదాదావసంభవః । నచ వహ్మ్యభావవద్ధ్రి
దాదావసంభవః । వహ్మ్యభావవద్ధ్రిదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయాం వ
హ్మ్యభావవద్ధ్రిదత్వేనానిరూపితత్వవిరహేపి వహ్మితావచ్చిన్నాని
రూపితత్వసత్త్వాత్ తద్ధర్తావచ్చిన్నవిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదక
త్వస్య వహ్మ్యభావవద్ధ్రిదత్వేనసత్త్వాదితివాద్యం । యాదృశయాదృశధ
ర్మావచ్చిన్నానిరూపితమిత్యేత్ర సాక్షాత్పరంపరాసాధారణ యాదృశ
యాదృశధర్మావచ్చిన్నానిరూపితత్వస్య వివక్షితత్వాత్ । సాక్షాత్పరం
పరాసాధారణనిరూపితత్వాస్వీకారేతు యాదృశయాదృశధర్తానిరూపి
తత్వమిత్యనేన యద్యద్ధర్తావచ్చిన్నవిషయకజ్ఞానవృత్తిత్వమేవ వివక్షణీ
యం । తథాచ వహ్మ్యభావవద్ధ్రిదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయాం వహ్మి
త్వావచ్చిన్నవిషయకజ్ఞానవృత్తిత్వవిరహేననవహ్మ్యభావవద్ధ్రిదాదా
వసంభవః । అత్ర ప్రకృతసమూహంబనానుమితినిరూపిత యద్యత్ప్ర
తిబంధకతానాశ్రయత్వపక్షధర్మిక హేతుమత్తానిశ్చయకాలీనత్రైవీతదుభ
యాభావే సావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపకత్వం తత్తత్ప్రతిబంధకత్రైవసావి
వచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యమిత్యనేన వివక్షణీ
యా । అన్యథా వహ్మిమాత్ర జలాదిత్యాదౌ వహ్మివ్యాపకీభూతాభావ
ప్రతియోగిజలరూపసాధారణ్యవిషయకత్వస్య జలవాక్ హృద ఇతి జ్ఞా
నాసమానకాలీనజ్ఞానేపి సత్త్వాత్తత్తానుమితి ప్రతిబంధకతాయాః విర
హేత్స విషయేన వహ్మివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలత్వరూపసాధార
ణత్వస్య ధర్మమశక్యతయా అసాధారణ్యేనవ్యాప్తిః ఉక్తవివక్షణచహే
తుమత్పక్షజ్ఞానకాలీన తాదృశసాధారణ్యవిషయకజ్ఞానే నిరుక్తసమూ
హంబనానుమితినిరూపితా సాధారణ్యవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధక
తానాశ్రయత్వవిరహేణ హేతుమత్పక్షజ్ఞానకాలీనతాదృశసాధారణ్యవి
షయకజ్ఞానేచ హేతుమత్పక్షజ్ఞానకాలీనత్వవిరహేణచ నిరుక్తఘయాభావ
స్సాసాధారణ్యవిషయకత్వవ్యాపకత్వాత్ తత్ప్రతిబంధకతాపదేన అసా

ధారణ్యవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా ధర్మశక్యతజ్ఞతానాసాధారణ్యవాప్తిః । ఏవంచ తత్తత్ప్రతిబంధకతాసామాన్యేయమూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకత్వమహాయ తత్తత్ప్రతిబంధకతానాశ్రయత్వపక్షధర్మికహేతుమత్తానిశ్చయకాలీనలైన్వితమభయాభావే యమూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకత్వం తమూపావచ్ఛిన్నవిషయలైవ భట్టాచార్యోక్తయత్కించిద్విషయకత్వాంతసాన్యధాః వక్తవ్యః ॥ అన్యథా హ్యిదో వహ్నిమాన్జలాదిత్యాదౌవహ్నివ్యాపకీధూతాభావప్రతియోగిజలరూపాసాధారణ్యవిషయకత్వవ్యాపక నిరుక్తోభయాభావప్రతియోగ్యంతర్గతాసాధారణ్యవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాయమూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకత్వం తమూపావచ్ఛిన్న విషయకత్వస్వేవాప్రసిద్ధైరసాధారణ్యవాప్తిః॥నిరుక్తోభయాభావే తమూపావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకత్వస్య నివేశేచ నిరుక్తోభయాభావస్య అసాధారణ్యవిషయకత్వ వ్యాపకతయాసాధారణ్యవిషయలైవ యమూపావచ్ఛిన్నవిషయతావదేన ధర్మశక్యతజ్ఞతానాసాధారణ్యవాప్తిః ॥ అథతత్ప్రతిబంధకతానాశ్రయత్వహేతుమత్పక్షజ్ఞానకాలీనలైన్వితమభయాభావే యమూపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వవ్యాపకత్వాపేక్షయా తత్తత్ప్రతిబంధకతాయాం యమూపావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యనిష్ఠస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతాకతత్వం తమూపావచ్ఛిన్న విషయకత్వస్వేవ భట్టాచార్యోక్తయత్కించిద్విషయితాంతాధాన్యలఘుత్వం । ఏవంసత్యసాధారణ్యేనావాప్తిః । తథాహి అసాధారణ్యవిషయకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాలసాధారణ్యవిషయతావ్యాపకత్వవిరహేపి సమానాకారకజ్ఞానీయైకవిషయతాంగీకర్తృభట్టాచార్యమతేనసాధారణ్యవిషయతాసామాన్యనిష్ఠ స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతాకతయా యమూపావచ్ఛిన్నవిషయతావదేనాసాధారణ్యవిషయితా ధర్మశక్యతే తస్మాత్తద్దృశయాదృశ ధర్మావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వం తాదృశతాదృశధర్మావచ్ఛిన్నానిరూపితత్వవిషయకప్రతిబంధక

యతావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలత్వరూప
 దోషతావచ్ఛేదకైస్త్రావదితి॥నచైవమపిధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమ
 వాన్వహ్నిరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వావచ్ఛి
 న్నువిషయకజ్ఞానత్వావచ్ఛేదేన బాధప్రతిబద్ధకతానాశ్రయత్వవిరహాత్ ।
 వ్యభిచారప్రతిబద్ధకతానాశ్రయత్వవిరహాస్యాపి సత్త్వాదవ్యభిచారజ్ఞా
 నత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధకతానాశ్రయత్వపక్షధమిక హేతుమత్తానిశ్చ
 యకాలీనతైస్త్వతదుభయాభావస్య తాదృశబాధవిషయకత్వ వ్యాపకతయా
 వ్యభిచారజ్ఞానప్రతిబద్ధకతాపి తత్ప్రతిబద్ధకతాసామాన్యతగతా త
 స్యాశ్చ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాని
 స్తస్వరూపావచ్ఛేదకతాకత్వవిరహతాదృశప్రతిబద్ధకతాసామాన్యవచ్ఛే
 దకీభూత విషయత్వాంతగతా నబాధత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా ఏవం త
 త్ప్రతిబద్ధకత్వాంతగతబాధప్రతిబద్ధకతాయాం ధూమవ్యభిచారి వహ్ని
 త్వావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకత్వవిరహాత్ తాదృశప్ర
 బద్ధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతావదేన వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా
 పి ధతుః సశక్యత ఇతి తత్రబాధేఽవ్యాప్తిరితివాచ్యం । అసాధారణ్యవి
 షయకత్వపక్షధమిక హేతుమత్తాజ్ఞానకాలీనతైస్త్వతదుభయాభావవిశిష్టా
 నాహార్యాప్రామాణ్యజ్ఞానానాస్కందితనిశ్చయవృత్తిత్వవిశిష్ట సావచ్ఛి
 న్నువిషయతావ్యాపికాసతి సావచ్ఛిన్నవిషయతానిష్ఠ స్వరూపసంబద్ధ
 రూపావచ్ఛేదకతానిరూపికాయాప్రతిబద్ధకతా తాదృశప్రతిబద్ధకతాత్వ
 వాపకం యుక్తాపావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యనిష్ఠస్వరూపసంబద్ధరూ
 పావచ్ఛేదకతాకత్వం తద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాకత్వజ్ఞేవ భట్టాచా
 ర్యోక్తయత్కించిద్విషయత్వాన్తాదృశత్వాత్ । తథాచ ధూమవ్యభిచారి
 వహ్నిమాన్ ధూమవాన్వహ్నిరిత్యాదౌ వ్యభిచారజ్ఞానత్వావచ్ఛిన్నా
 యంతాదృశబాధత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిష్ఠస్వరూపసంబద్ధరూపావచ్ఛే
 దకతానిరూపకత్వస్య ధూమవ్యభిచారి వహ్నిరితిజ్ఞానసాధారణప్రతిబద్ధ

కతాయాంవిరహాత్ బాధత్వావచ్చిన్నై లక్షణసమన్వయకాలే లక్షణఘట
కానవ్యభిచారతావచ్చిన్నై విషయకతావచ్చిన్నై ప్రతిబద్ధకతాకింతుబాధ
ప్రతిబద్ధకతైవ తస్యాశ్చ బాధవిషయతాసామాన్యనిష్ఠస్వరూపసంబద్ధరూ
పావచ్చేదకతాకతయా యమూపపదేనబాధత్వమేవోపాదాతుంశక్యతే॥
నచైవం తాదృశబాధే లక్షణసమన్వయకాలే వ్యభిచారప్రతిబద్ధకతాయా
లక్షణాఘటకత్వేన ప్రతిబద్ధకతాసామాన్యమిత్యత్ర భట్టాచార్యోక్త సా
మాన్యపదమనధృకమితివాచ్యం ॥ విశేషగుణాభావవాన్ ఘటోగుణసా
మాన్యాభావవానిత్యత్ర విశేషగుణవద్ధటరూపాశ్రయాసిద్ధివిషయకత్వ
వ్యాపికానతీ విశేషగుణవద్ధటవిషయతానిష్ఠస్వరూపసంబద్ధరూపావచ్చే
దకతానిరూపికాయథా ఘటవిశేష్యకవిశేషగుణాభావప్రకారకబుద్ధిత్యా
వచ్చిన్నై ప్రతిబద్ధతానిరూపితావిశేషగుణప్రకారతానిరూపితఘటత్వావ
చ్చిన్నై విశేష్యతాశాలినిశ్చయతావచ్చిన్నై ప్రతిబద్ధకతా తథా ఘటత్వా
వచ్చిన్నై విశేష్యక గుణసామాన్యాభావప్రకారకబుద్ధిత్యావచ్చిన్నై ప్రతి
బద్ధతానిరూపితగుణత్వావచ్చిన్నై ప్రకారతానిరూపితఘటత్వావచ్చిన్నై
విషయతాశాలి నిశ్చయతావచ్చిన్నై ప్రతిబద్ధకతాపి తత్ప్రతిబద్ధకతా
యా గుణవద్ధటత్వావచ్చిన్నై విషయతాసామాన్యావచ్చిన్నై త్వేన గుణవ
ద్ధటవిషయతాపి ధతుంశక్యతే । తస్మాత్పివిశేషగుణవద్ధటత్వావచ్చి
న్నానిరూపితత్వేనతత్త్వవచ్చిన్నా విషయకప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వ
స్య విశేషగుణవద్ధటత్వేననత్వేనావ్యాప్తిరితి । ఏవంచ దీధితికారోక్త
విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశేషణేన వహ్న్యాభావవజ్జలాదిమదన్వృత్తిజలవద్ధ
దాదావతివ్యాప్తివారణార్థం యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయవిశిష్టయా
దృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వం ప్రకృతానుమితిప్రతిబద్ధకతానతిరిక్తవృత్తి
తాదృశవిశిష్టదన్వయాఘటితత్వవివక్షణం వినాపి తత్ప్రతివ్యాప్తివార
యితం శక్యతే । తథాపివహ్న్యాభావవజ్జలాదిమదన్వృత్తిజలవద్ధగదత్వా
వచ్చిన్నై విషయిత్వాపికానతీ వహ్న్యాభావవజ్జలాదిమదన్వృత్తిజలవద్ధ

దత్వావచ్చిన్నవిషయతానిష్ఠ స్వరూపసంబద్ధరూపావచ్ఛేదకతాకా స
హృదధమికజలప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలావచ్ఛేదేన వహ్నయభావప్ర
కారకనిశ్చయతావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతేతి తాదృశప్రతిబద్ధకతానలక్షణఘ
టకా ॥ కింతు జలావచ్ఛేన వహ్నయభావప్రకారకనిశ్చయవిశిష్టజలప్రకా
రతానిరూపితహృదవిశేష్యతాక తావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతైవ తత్ప్రతిబద్ధ
కతాయాః జ్ఞానభేదేన విషయతాభేదానభ్యుపగంతృగదాధరభట్టాచార్య
మతే జలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యవచ్చిన్నతయా కేవల
జలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతానిరుక్తాధిక తాదృశప్రతిబంధకతాసా
మాన్యవచ్ఛేదకీభూత యత్కించిద్విషయతాపదేన ధతుం శక్యతే త
స్యాశ్చ వహ్నయభావవజ్జలాదిమదవృత్తిజలవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నానిరూపి
తత్యేన తాదృశగర్తావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యవ
హ్నయభావవజ్జలాదిమదవృత్తిజలవద్ధగ్రదత్వేనైవతాత్ ॥ ఏతేన హృదో
వహ్నిమానిత్యాకారకబుద్ధిప్రతి హృదోవహ్నయభావమానితి నిశ్చయస్యే
వ హృదేవహ్నయభావఇతి నిశ్చయస్యాపి ప్రతిబంధకతయా తయోః నపు
భక్ప్రతిబద్ధకత్వంకింతు విశేషణతావిశేషసంబంధానవచ్చిన్నప్రకారతా
భిన్నవహ్నయభావతావచ్చిన్నవిషయతానిరూపితవిశేషణతావిశేషసంబ
ద్ధావచ్చిన్నాభేయతాసంబద్ధానవచ్చిన్న ప్రకారతాభిన్న ప్రదత్వావచ్చి
న్నవిషయతాశాలినిశ్చయత్వేనైవప్రతిబద్ధకతా తథాచ యదూహవచ్చి
న్నవిషయతావ్యాపకప్రతిబద్ధకతాత్వవ్యాపకయదూహవచ్చిన్నవిషయ
తావ్యాపకత్వం తదూహవచ్చిన్నవిషయత్వమిత్యసృభట్టాచార్యోక్తయ
త్కించిద్విషయకత్వాంతార్థత్వేనహ్నయభావవద్ధగ్రదాదావసంభవః తథా
హివహ్నయభావవద్ధగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వవ్యాపికాయాః అనుగతధ
ర్తావచ్చిన్నతాదృశ ప్రతిబంధకతాయాః విశేషణతావిశేషసంబంధావచ్చి
న్నాభేయతాసంబంధేన హృదవిశిష్ట వహ్నయభావతావచ్చిన్న విషయక
త్వవ్యాపకతయా హృదవిశిష్టవహ్నయభావతావచ్చిన్న విషయతాపి తాదృశ

యత్క్రిందిద్విషయతాపదేన ధర్మశక్యతఇతి తస్యాః వహ్నీభావవద్ధి
దత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వేన వహ్నీభావవద్ధిగ్రదత్వావచ్చిన్నావిష
యక ప్రతితివిషయతావచ్చేదకత్వస్య వహ్నీభావవద్ధిగ్రదత్వేనత్రాప్తి
త్ । అతస్సావచ్చిన్నవిషయత్వావ్యాప్తక విషయతాశూన్య జ్ఞానీయ
త్వంతాదృశప్రతిబద్ధకతావచ్చేదకీధూతయత్క్రిందిద్విషయతాయాం నివేశ
నీయం । తథాచ హృదవిశిష్ట వహ్నీభావత్వావచ్చిన్నవిషయతాయాః
వహ్నీభావవద్ధిగ్రదత్వావచ్చిన్న విషయత్వావ్యాప్తకీధూత విషయతాశూ
న్యజ్ఞానీయత్వవిరహత్ హృదవిశిష్ట వహ్నీభావత్వావచ్చిన్న విషయ
తాయా యత్క్రిందిద్విషయత్వేత్యనేన ధర్మమశక్యతయా సవహ్నీభావ
వద్ధిగ్రదేనసంభవః ॥ ఏవంచ విశిష్టద్వయాఘటితత్వమపి నివేశనీయం । అ
సృథా వహ్నీభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధిగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతా
వ్యాపకంనిరుక్తప్రతిబంధకతాద్వయమపి । తయోజనవద్ధిగ్రదకాలీన వ
హ్నీభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధిగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతావ్యాప్తకత్వేపి వహ్నీభావవజ్జలాది
మద్వృత్తిజలవద్ధిగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయత్వావ్యాప్తకీధూత విషయతాశూ
న్యజ్ఞానీయత్వవిరహాద్యత్క్రిందిద్విషయతాపదేనతాదృశవిశిష్టవిషయకత్వం
ధర్మసంశక్యతే కింతు వహ్నీభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధిగ్రదత్వావచ్చి
న్నవిషయత్వైవ తస్యాం యాదృశయాదృశ ధర్మావచ్చిన్నానిరూపితత్వం
తాదృశతాదృశధర్మావచ్చిన్నావిషయక ప్రతితివిషయతావచ్చేదకత్వస్య
వహ్నీభావవజ్జలాదిమద్వృత్తిజలవద్ధిగ్రదత్వేనత్రాప్తవాప్తేరితి పరా
స్తం ॥ సావచ్చిన్నవిషయతానిష్ఠస్వరూపసంబంధరూపావచ్చేదకతాక
ప్రతిబంధకతాయాః లక్షణఘటకత్వే హృదే వహ్నీభావః హృదో వ
హ్నీభావవానితిజ్ఞానయోః నిరుక్తధర్మప్రకారేణ ప్రతిబంధకత్వస్వీకా
రేపి వహ్నీభావవద్ధిగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతాశాలి నిశ్చయత్వావచ్చి
న్నప్రతిబంధకతాయాః స్వరూపసంబంధరూపావచ్చేదకత్వస్య వహ్నీ
భావవద్ధిగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయాం సత్త్వాత్తాదృశ ప్రతిబంధకతా

యాం సాక్షాత్ప్రసారాపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వం సహృదవిశిష్ట వ
హ్మ్యభావతావవచ్చిన్న విషయతాయాం కింతు వహ్మ్యభావవద్ధృదతావ
వచ్చిన్న విషయతాయామేవేతి హృదవిశిష్టవహ్మ్యభావతావవచ్చిన్న విష
యతాయాః వహ్మ్యభావవద్ధృదతావవచ్చిన్నానిరూపితేష్వేష్యసంభవా
భావాద్యత్కించీద్విషయతాయాః సావవచ్చిన్న విషయకత్వావ్యాపకీభూత
విషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వం నివేష్య తాదృశ విశిష్టద్వయాఘటితత్వనివేష
స్య విచారాసహత్వాత్ || నను సావవచ్చిన్న విషయకత్వవ్యాపకత్వేన
తి సావవచ్చిన్న విషయతానిష్ఠస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వస్య ప్ర
తిబంధకతాయాం నివేశే హృదౌధూమవాన్వన్నేరిత్యాదౌ ధూమాభా
వవద్ధృదవిశిష్టధూమాభావవద్వృత్తి వహ్మీరూపబాధవిశిష్టవ్యభిచారే భ
ట్టాచార్యోక్తాతివ్యాప్తిదానం నసంగచ్ఛతే || తథాపి ధూమాభావవద్ధృ
దవిశిష్టధూమాభావవద్వృత్తివహ్మీరూపబాధవిశిష్టవ్యభిచారతావవచ్చిన్న
విషయతానిష్ఠస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వం నధూమాభావప్ర
కారతానిరూపితహృదతావవచ్చిన్న విషయతాశాలినిశ్చయతావవచ్చిన్న
బాధప్రతిబంధకతాయాం ధూమాభావవద్వృత్తివహ్మీతావవచ్చిన్న విషయ
తాయాః ధూమాభావప్రకారతానిరూపితహృదతావవచ్చిన్న విషయతాశా
లినిశ్చయతావవచ్చిన్న ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాదితి తాదృశ బాధ
విశిష్ట వ్యభిచారతావవచ్చిన్న విషయతానిష్ఠ స్వరూపసంబంధ రూపావ
చ్ఛేదకత్వక ప్రతిబంధకతాంతర్భూతా వ్యభిచారతావవచ్చిన్న విషయ
కత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతా తాదృశ బ్రతిబంధకతాయాం యద్యూ
పావచ్చిన్న విషయతాసామాన్యావచ్చిన్నత్వం తద్యూపావచ్చిన్న వి
షయతాపదేన కేవలవ్యభిచారతావవచ్చిన్న విషయతాపి ధర్తుం శక్యతే త
స్మాత్ బాధతావవచ్చిన్నానిరూపితేష్వేన తాదృశబాధతావవచ్చిన్నావిష
యకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వేన సత్త్వాదితి
చైతత్రవదంతి || భట్టాచార్యమతే బాధవిశిష్టవ్యభిచారపదం బాధేన విశ్లి

ష్టోవ్యభిచారఇతిరీత్యా తత్పురుషమవలంబ్య సభూమాభావనద్ధృతవిశిష్ట
 భూమాభావనదవ్యతివహిరూపవ్యభిచారపరంకింతు బాధశ్చసా విశిష్ట
 వ్యభిచారశ్చైతి కమథారయే సబాధాభిన్నవిశిష్టవ్యభిచారపరంబాధవ
 దంచాత్త విశిష్టాంతరాఘటితత్వేనాఘటితప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాని
 రం । తథాచ యాదృశవిశిష్టవ్యభిచారః ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతాని
 రూపిత స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతాశాలివిషయతాః తాదృశవిశి
 ష్టైతివ్యాప్తిరితిభావాధః । తథాచ జలం వహ్నిమజ్జలాదిత్యాదౌ వ
 హ్నిభావవిశిష్టవహ్నిభావనదవ్యతితవ్యవిశిష్ట జలరూపవిశిష్టవ్యభిచారే
 ఏకతృదయమితిరీత్యా వహ్నిభావనదవ్యతి వహ్నిభావనజలమిత్యా
 కారకైతివ్యాప్తిః । తథాహి తాదృశవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయ
 తాయాః తాదృశాభయవిశిష్టజలత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా స్వరూపాయాశ్చ
 వహ్నిభావప్రకారతానిరూపిత జలత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వేన బాధప్ర
 తిబంధకతానిరూపితస్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతావత్వేనవహ్నిభా
 వనదవ్యతితవ్యప్రకారతానిరూపిత జలత్వావచ్ఛిన్నవిశిష్టతాత్వేన వ్యభి
 చారజ్ఞానప్రతిబంధకతానిరూపిత స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతావ
 త్వేనబాధప్రతిబంధకతావ్యభిచారప్రతిబంధకతావతాదృశప్రతిబంధకతాసా
 మాన్యంతర్గతా తాదృశప్రతిబంధకతాయాశ్చ నవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిష
 యతాసామాన్యవచ్ఛిన్నత్వం నబాధత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యవ
 చ్ఛిన్నత్వం । కింతు నిరుక్తవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్న విషయతాసామా
 న్యవచ్ఛిన్నత్వమేవేతి యత్కించ్చిద్విషయకావదేన నిరుక్తవిశిష్టవ్యభిచా
 రత్వావచ్ఛిన్నవిషయతైవధర్తవ్యా । తస్మాం నిరుక్తవిశిష్టవ్యభిచారత్వా
 వచ్ఛిన్నానిరూపితత్వ విరహాన్నిరుక్తవిశిష్టవ్యభిచారేతివ్యాప్తిస్సుదృ
 ఢైవేతి సుధీభిర్విభావనీయం ॥ నను సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వావచ్ఛిన్న
 ప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్ఛేదకీభూత యత్కించ్చిద్విషయకత్వం యాదృ
 శయాదృశభూతవచ్ఛిన్నానిరూపితం తాదృశతాదృశభూతవచ్ఛిన్నా

విషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యత్సర్వం తదవబ్ధిన్నత్వమిత్యత్ర
 బాధవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తిర్దత్తా భట్టాచార్యేణ సాకథంసంగచ్ఛతే
 తథాహి హృదోఘామవాన్వప్నోరిత్యత్ర ఘామాభావవద్ధ్రదేనసమాన
 కాలీనత్వసంబంధేన విశిష్టోయా ఘామాభావవద్వత్రివహ్నిరూపవ్యభి
 చారః తాదృశబాధవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకత్వవ్యాపికాయాబాధనిశ్చయ
 తావవచ్చిన్నా వ్యభిచారనిశ్చయతావవచ్చిన్నాపిప్రతిబద్ధకతాతాదృశప్ర
 తిబద్ధకతాద్యయస్య అనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వం సమానకాలీన
 త్వసంబంధేన ఘామాభావవద్వత్రివహ్నివిశిష్టఘామాభావవద్ధ్రదత్వావ
 చ్చిన్నవిషయతాయామవ్యస్థితస్యాత్పనిరుక్తబాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్చి
 న్నానిరూపితత్వాత్ తాదృశధర్మావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావ
 చ్ఛేదకత్వస్య నిరుక్తబాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వేనసత్త్వాదితిచేత్ || అత్రక
 చిత్ || సర్వమాకాశవదిత్యత్ర ఆకాశాభావవద్ధ్రటాదాధః ఆకాశాభావవ
 త్పటాపిదాధః । తథాహి సర్వత్వావచ్చిదేన, గగనవత్తాబుద్ధింప్రతి ఘ
 ట్ గగనాభావవానిత్యాదిసకలజ్ఞానసాధారణసధర్మితావచ్ఛేదకక గగ
 నాభావప్రకారక నిశ్చయత్వేన ప్రతిబద్ధకతావతలే ఇతి । తథాచ
 గగనాభావవద్ధ్రటరూపదాధేనవ్యాప్తిః । తథాహి గగనాభావవద్ధ్రటత్వా
 వచ్చిన్నవిషయతావ్యాపికాయా ప్రకృతానుమితినిరూపిత సధర్మితావ
 చ్ఛేదకకగగనాభావప్రకారకనిశ్చయతావవచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతాతస్యాలన
 తిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వంగగనాభావవత్పటత్వావచ్చిన్నవిషయ
 తాయామస్థితస్యాంగగనాభావవద్ధ్రటత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వసత్త్వాద్గ
 గనాభావవద్ధ్రటత్వావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య గ
 గనాభావవద్ధ్రటత్వేనసత్త్వాత్ । ఎవం హృదోవహ్నిమాఘామాదిత్యత్ర
 వహ్నిభావవద్ధ్రదేనవ్యాప్తిః । తథాహి హృదధర్మికవహ్నిమత్తాబు
 ద్ధింప్రతి హృదోవహ్నిభావవాఘాహృదేవహ్నిభావఇతిజ్ఞానయోరిన్
 శేషణతాదిశేషసంబంధావచ్చిన్నాధేయత్వసంబంధానవచ్చిన్నప్రకారతా

భిన్నాయా హృదత్వావచ్చిన్నవిషయతా తన్నిరూపితాయా విశేషణతా
 విశేషసంబంధానవచ్చిన్నప్రకారతాభిన్న వహ్న్యభావనిష్ఠా విషయతాత
 చ్చాభినిష్ఠయత్వేనైకరూపేణ ప్రతిబంధకత్వాత్ వహ్న్యభావవద్దగ్రద
 త్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదకీధూతం
 ఆధేయత్వసంబంధేన హృదవిశిష్టో యో వహ్న్యభావస్తద్విషయత్వవి
 జాతం । తస్యాశ్చ వహ్న్యభావవద్దగ్రదత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వాద్యా
 ద్యశబ్దపదేన వహ్న్యభావవద్దగ్రదత్వస్యానిధ్యుత్తం శక్యతయా తాదృశధ
 మావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్యవహ్న్యభావవద్దగ్ర
 దత్వే సత్త్వాదితి ॥ సచైవం హృదా వహ్న్యభావవాక్ హృ
 దే వహ్న్యభావకతి జ్ఞానయోః యద్యేకరూపేణ ప్రతిబంధకతా భట్టా
 చార్యసమ్మతా తదా స్యావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసా
 మాన్యవచ్చేదకవిషయతానిరూపకతావచ్చేదకం యత్సావచ్చిన్నావిష
 యక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకం తదవచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావ
 చ్చేదకం యత్సావచ్చిన్నప్రథమకల్పే అసంభవదానం కథం సంగచ్ఛతే॥
 వహ్న్యభావవద్దగ్రదత్వావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసా
 మాన్యవచ్చేదకీధూత విషయతానిరూపకతావచ్చేదకత్వస్య హృదవిశిష్ట
 వహ్న్యభావత్వేనత్త్వాత్తత్రచ వహ్న్యభావవద్దగ్రదత్వావచ్చిన్నావిషయ
 కప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్యచ సత్త్వాదితి స్వపదేన వహ్న్యభావవ
 ద్దగ్రదత్వస్యాపి ధర్మం శక్యత్వాదితి వాచ్యం । ప్రథమకల్పే యథా
 శ్చూతే బాధవిశిష్ట వ్యభిచారేఽతివ్యాప్తిః ॥ బాధవిశిష్ట వ్యభిచారత్వావ
 చ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యవచ్చేదక విషయ
 తానిరూపకతావచ్చేదకం యదవ్యభిచారవిశిష్టబాధత్వం తస్య బాధవిశి
 ష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్య స
 త్త్వాత్ స్వపదేన బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వస్యానిధారణసంభవాత్ । ఆ
 తః తద్వాక్యేన స్యావచ్చిన్నవిషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబంధకతాసా

మాన్యావచ్ఛేదకీధూతాయా సావనచ్చిన్న విషయకత్వావ్యాపకీభూతవిష
యతాశూన్యజ్ఞానీయవిషయితా తన్నిరూపకతావచ్ఛేదకం యత్సావన
చ్చిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకం తదవచ్చిన్నా విషయకప్రతి
తివిషయతావచ్ఛేదకం యత్సావనమిత్వేన ప్రథమలక్షణాధోవాచ్యః । త
థాచబాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వావచ్చిన్న విషయకత్వావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతా
సామాన్యావచ్ఛేదికాయా బాధవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకత్వావ్యాపకీభూత
విషయతాశూన్యజ్ఞానీయవిషయితా తన్నిరూపకతావచ్ఛేదకం నవ్యభిచా
రవిశిష్టబాధత్వం కింతు బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వం ఏతస్య బాధవిశిష్టవ్యభి
చారత్వావచ్చిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్యచ విరహాత్ ॥
అప్రసిద్ధినిబద్ధనాతివ్యాప్తివారణం । ఏవంచ వహ్నిభావనద్ధృతత్వం న
న్వపదేన ధర్మంశక్యతే తదవచ్చిన్నవిషయితావచ్చిన్న ప్రతిబంధకతాశా
మాన్యావచ్ఛేదికా తదవచ్చిన్నవిషయితావ్యాపక విషయితాశూన్యజ్ఞానీ
యవిషయతాయా తన్నిరూపకతావచ్ఛేదకమాధేయతానంబంధేన సహృద
విశిష్టవహ్నిభావనత్వం । కింతు వహ్నిభావనద్ధృతత్వమేవ । తస్య వ
హ్నిభావనద్ధృతత్వావచ్చిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య
విరహాదప్రసిద్ధినిబద్ధనాసంభవస్య సుదృఢత్వాత్ । ఏవంవహ్నిసామాన్య
భావనత్తాబుద్ధింప్రతి వహ్నిభావనదవృత్తిధర్మవత్తానిశ్చయత్వేన ప్రతిబ
ంధకతా । తత్ర ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకంవహ్నిత్వావచ్చిన్నవిషయతానిరూ
పితాభావత్వావచ్చిన్నావిషయతానిరూపితాధికరణవిషయతానిరూపితవృత్తి
త్వవిషయతానిరూపితాభావవిషయతాశాలినిశ్చయత్వం । తత్ర వహ్నిత్వా
వచ్చిన్నత్వం వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకల్పమేవ । నతు వహ్నిత్వపరాయ
ప్రావచ్ఛేదకతాకల్పమపి మహానసీయ వహ్నిభావనదవృత్తిధర్మవా
వహ్నిభావనదవృత్తి ధర్మవానిత్యాదిజ్ఞానానాం వహ్నిభావనత్తాబు
ద్ధింప్రతి ఏకరూపేణ ప్రతిబంధకత్వేన॥ఏవంచ భట్టాచార్యమతే పరవ్రతాన
హ్నిభావనానిత్యత్ర వహ్నిభావనదవృత్తిమత్స్పర్శతోబాధః పరవ్రతి

య వహ్నౌభావవదవృత్తిమత్పర్వతాపిబాధః । వీవంచ పర్వతీయ వ
హ్నౌభావవదవృత్తిమత్పర్వ తె వ్యా ప్తిః । ప ర్వ తీయవహ్నౌ భా
వవదవృత్తి ధర్మవత్పర్వతవిషయకత్వావ చ్చి న్నా యా పృ తి బ స్థ క
తాతదవచ్ఛేదకత్వం వహ్నౌభావవదవృత్తిమత్పర్వతత్వావచ్ఛిన్నవిషయ
తాయామస్య స్థితస్యాంచ పర్వతీయ వహ్నౌభావవదవృత్తిమత్పర్వతత్వా
వచ్ఛిన్నానిరూపితత్వసత్త్వాత్తదవచ్ఛిన్నావిషయక పృథీతివిషయతావ
చ్ఛేదకత్వస్యత్రాసత్త్వాత్ । ఏవంయత్రమహానసీయవహ్నౌభావవదవృత్తి
త్వస్యసాధ్యతా మీనాదిః పక్షః తత్ర మీనధర్మిక మహానసీయవహ్నౌ
సామాన్యభావవదవృత్తిత్వప్రకారకబుద్ధింపృతి వహ్నితావచ్ఛిన్నవిష
యతానిరూపితాభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితేత్యాదిక్రమేణ పృతి
బంధకతాయామపి వహ్నితావచ్ఛిన్నత్వం వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాక
త్వం నతు వహ్నిత్వపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకత్వమితిమహానసీయవహ్నౌ
భావవదవృత్తిత్వవాక్ వహ్నిసామాన్యభావవదవృత్తిత్వవానిత్యాది జ్ఞా
నానామైకరూపేణ పృతిబంధకత్వాత్ । అతఏవ కాంచనమయధూమవా
న్వహ్నౌరిత్యత్రవహ్నిస్థధూమాభావవదవృత్తిత్వం కాంచనమయధూమా
భావవదవృత్తిత్వరూపవ్యాప్తిగ్రహవిరోధితయా సాధారణ్యం ఇయాంస్తు
విశేషః । తత్ర పృతిబధ్యతావచ్ఛేదకకొటా ధూమత్వపర్యాప్తావచ్ఛే
దకతాకత్వమనివేశ్య ధూమత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితాభావత్వావ
చ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితేత్యాదిక్రమేణ పృతిబధ్యతావచ్ఛేదకం నిరుచ్య
ధూమసామాన్యభావవదవృత్తిత్వజ్ఞానస్యపృతిబధ్యభూతం కాంచనమయ
ధూమాభావవదవృత్తిత్వజ్ఞానమపి అత్రేతుపృతిబద్ధతావచ్ఛేదకకోటా వ
హ్నిత్వపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాకత్వమనివేశ్య వహ్నిసామాన్యభావవదవృ
త్తిత్వవత్తాబుద్ధిపృతిబధ్యం మహానసీయవహ్నిసామాన్యభావవదవృత్తి
జ్ఞానమపి తి ఏవంచ తాదృశపక్షసాధ్యకస్థరే వహ్నిసామాన్యభావవదవృ
త్తిమీనరూపబాధేన వ్యాప్తిః । వహ్నిసామాన్యభావవదవృత్తిత్వత్వా

వచ్చిన్న విషయకత్వావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతా సామాన్యవచ్చుదకీభూతా
 యా మహానసీయవహ్నుభావవద్వృత్తిత్వావచ్చిన్నవిషయితా తస్యామ
 హానసీయవహ్నిసామాన్యభావస్య వహ్నిసామాన్యభావతా భిన్నత
 యా వహ్నిసామాన్యభావవద్వృత్తి మీనత్వావచ్చిన్నానిరూపితత్వాత్త
 దవచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకల్పస్యచ సస్మిన్నసత్తావ
 దితిఏవం వహ్నిమాఽ జలాదిత్యత్ర వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి
 జలరూపాసాధారణ్యైవ్యాప్తిః । తథాహి హ్రదధమికవహ్నిమత్తా
 బుద్ధింప్రతి జలధమికవహ్నివ్యాపకీభూతాభావ ప్రతియోగిత్యప్రకారక
 నిశ్చయవిశిష్ట హ్రదధమికజలప్రకారకనిశ్చయత్వేన సప్రతిబద్ధకతా
 కింతు వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలం జలవాంశ్చ హ్రదోవ
 హ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగీశ్చేవాలః శ్చేవాలవాంశ్చ హ్రదఞ్చ
 త్యాదిసకలజ్ఞానసాధారణ వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్యప్రకా
 రకనిశ్చయవిశిష్ట హ్రదత్వావచ్చిన్నవిశేష్యతాకజ్ఞానత్వేన । నిరుక్తజ్ఞాన
 మైశిష్ట్యంచస్వసామాన్యధికరణ్యసీవ్యసాధ్యవ్యాపకీభూతాభావప్రతియో
 గిత్యప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతావృత్తి ధర్తావచ్చిన్నప్రకారకత్వైవిత
 దుభయసంబంధేన । విశేష్యతావృత్తిత్వంచ సావచ్చిన్నత్వస్వవ్యాపకతా
 దృశప్రతియోగిత్యప్రతియోగిక స్వరూపసంబంధావచ్చిన్న ప్రకారతాక
 త్వైవితదుభయసంబంధేన । తథాచ వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి
 జలమిత్యాకారకజ్ఞానస్య ఏకక్షణావచ్చిన్నైకాత్మవృత్తిర్వరూప సామా
 నాధికరణ్యం జలవాఽ హ్రదఞ్చి జ్ఞానైస్తి ఏవం తజ్ఞానీయ వహ్ని
 వ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్యప్రకారతానిరూపితాయా విశేష్యతా
 సావచ్చిన్నత్వసావ్యాపకీభూత తాదృశప్రతియోగిత్య ప్రతియోగివిశే
 షణతావిశేషసంబంధావచ్చిన్నప్రకారతాకత్వైవితదుభయసంబంధేన త
 ద్వృత్తి యజ్జలత్వం తదవచ్చిన్నప్రకారకత్వమవ్యస్తి । నిరుక్తభయసం
 బంధేన తాదృశనిశ్చయవిశిష్టంజలవాఽ హ్రదఞ్చిజ్ఞానంభవతి । వహ్ని

వ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలమితి జ్ఞానసమానాధికరణమీనవాక్
 ప్రదగతిజ్ఞానే తాదృశప్రతియోగిత్యప్రకారజ్ఞానీయవిశేష్యతానిరూ
 పితనిరుక్తసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తితావిశిష్టం యజ్జలత్వం తదవచ్ఛిన్న
 ప్రకారత్వస్య విరహాన్నిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశప్రతియోగిత్యప్ర
 కారకజ్ఞానవిశిష్టం నమీనవాక్ ప్రదగతిజ్ఞానం పురుషాంతరీయజలవా
 స్తదగతిజ్ఞానే నతాదృశప్రతియోగిత్యప్రకారకజ్ఞానేన సామానాధికర
 ణ్యమితి నైకధర్మావచ్ఛిన్నవిశేష్యకతాదృశప్రతియోగిత్యప్రకారకజ్ఞాన
 కాలీనాన్యధమావచ్ఛిన్నప్రకారక ప్రదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యకజ్ఞాన
 స్య ప్రతిబంధకత్వం । నవా తద్ధర్మావచ్ఛిన్నవిశేష్యక తాదృశప్రతియో
 గిత్యప్రకారకజ్ఞానకాలీనపురుషాంతరీయ తాదృశధర్మజ్ఞానస్య ప్రతిబంధ
 కత్వం । సావచ్ఛిన్నత్వమిత్యత్ర తు స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరవచ్ఛిన్నా
 గ్రాహ్య । ఏవం తాదృశ ధర్మావచ్ఛిన్నప్రకారకత్వమిత్యత్ర ధర్మనిష్ఠా
 వచ్ఛేదకతాపి నిరవచ్ఛిన్నా గ్రాహ్య । తేన స్నేహసమవాయికార
 ణతావచ్ఛేదకవత్ వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలవాక్ ప్ర
 దగతి జలం తాదృశాభావప్రతియోగి తాదృశ కారణతావచ్ఛేదకావచ్ఛి
 న్నవాంశ్చ ప్రదగతిజ్ఞానయోర్నప్రతిబంధకత్వం । ఏవం సావచ్ఛిన్న
 త్వమిత్యత్ర స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతా యాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నా తద్ధర్మావ
 చ్ఛిన్నత్వమిత్యత్రాపి తద్ధర్మనిష్ఠావచ్ఛేదకతా తాదృశ సంబంధావచ్ఛి
 న్నాగ్రాహ్య । నాతస్సంబంధభేదనిబంధనోదోషః । జలత్వసామానాధి
 కరణ్యేన వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్యనిష్ఠయతాల్పన జలవాక్
 హృదగతిజ్ఞానస్య ప్రతిబంధకత్వాభావోపపత్తయే స్వవ్యాపకత్వవిశిష్టతా
 దృశప్రతియోగిత్యప్రతియోగికస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య ఉభయ
 సంబద్ధఘటకతయానివేశః । ఏకధర్మితావచ్ఛేదకకజ్ఞానైవరధర్మవ్యాప
 కత్వవిశిష్టప్రకారప్రతియోగిత్యస్య సుసగతావచ్ఛేదకతాయాః పౌ
 మాణికత్వే మీనస్తాదృశాభావప్రతియోగీతి జ్ఞానఏవ యత్ర జలత్వవా

పకతాయాస్సంసగతయా భానం తాదృశజ్ఞానకాలీనజలవాక్ హ్రద
 ఇతి జ్ఞానస్య ప్రతిబద్ధకత్వాభావోపపత్తయే సావచ్చిన్నత్వస్య సంస
 గ్గతయాప్రవేశః । అతఏవ జగదీశతరాలంకారేణ పర్వతత్వావచ్ఛేదేన
 వహ్నిమత్తాబుద్ధింప్రతి పర్వతత్వావచ్ఛేదేన సిద్ధిః ప్రతిబద్ధకత్వం । ప
 ర్వతత్వవిశిష్టవిశేష్యకపర్వతత్వవ్యాపక వహ్నిప్రతియోగిక సంబంధావ
 చ్ఛిన్నవహ్నివిధేయతాకానుమితిత్వం ప్రతిబద్ధకత్వావచ్ఛేదకమిత్యుక్తం
 అన్యధైకధర్మితావచ్ఛేదకకజ్ఞానేపరధర్మవ్యాపకత్వస్య సంసగతాన
 వచ్ఛేదకత్వే పర్వతత్వవిశిష్టవిశేష్యకత్వస్య ప్రతిబద్ధకత్వావచ్ఛేదకకో
 తౌ వైయథ్యావత్తైః । నచ జలం వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియో
 గినవేతి జ్ఞానకాలీనజలవాక్ హ్రదఇతి నిశ్చయస్య జలం తాదృశాభా
 వప్రతియోగిహ్రదో జలవాన్నవేతి సంశయస్య హ్రదోవహ్నిమాని
 తిబుద్ధింప్రతి న ప్రతిబద్ధకత్వమతః ప్రతిబద్ధకజ్ఞానే విశేషణజ్ఞానేచ నిశ్చ
 యత్వమగత్యానివేశనీయం । నిశ్చయత్వంచ ధర్మితావచ్ఛేదకంవినా దు
 ర్వచం । ఏవంచ జలత్వావచ్ఛిన్నధర్మితాదృశ ప్రతియోగితావభావా
 ప్రకారకత్వఘటితనిశ్చయత్వస్య ప్రతిబద్ధకత్వావచ్ఛేదక హ్రదధర్మిక
 జలత్వావచ్ఛిన్నాభావప్రకారకత్వస్య ప్రతిబద్ధకీభూతజ్ఞానే శిష్య నివేశ
 స్యావశ్యకత్వే కథంమీనస్తాదృశాభావప్రతియోగీమీనవాక్ హ్రదఇతిజ్ఞా
 నసాధారణీవ్యావతేకధర్మదర్శనస్య ఏకరూపేణ ప్రతిబద్ధకతేతివాద్యం
 యతో హ్రదధర్మిక వహ్నిమత్తాబుద్ధింప్రతి జ్ఞానవిశిష్టహ్రదత్వావ
 చ్ఛిన్నధర్మికజ్ఞానత్వేన ప్రతిబద్ధకతా జ్ఞానవైశిష్ట్యంచ జ్ఞానే స్వసా
 మానాధికరణ్యస్వవృత్తిధర్మవలైత్వతదుభయసంబంధేన । ధర్మే స్వవృత్తి
 త్వంచ సావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత తాదృశప్రతియోగితావభావప్ర
 కారతానిరూపకాన్యత్వ స్వవిశిష్టతాదృశప్రతియోగితవ్యప్రకారతానిరూప
 కత్వైత్వతదుభయసంబంధేన । సంబద్ధఘటక ప్రకారతాయాం స్వవైశిష్ట్యంచ
 సావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపితత్వస్వవ్యాపకత్వవిశిష్ట తాదృశప్రతియోగి

త్వప్రతియోగికవిశేషణతావిశేషసంబంధావచ్ఛిన్నతైవతదుభయసంబంధేన । తాదృశప్రతిబద్ధతాదృశభవజైవిష్ట్యంచ సావచ్ఛిన్నాభావనిష్టహృదత్వవ్యాపకత్వవిశిష్టస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితప్రాదర్శావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకాన్యసావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితప్రాదర్శావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకతైవతదుభయసంబంధేన । ఏవంచ జలం తాదృశాభావప్రతియోగినవేతినంశయే జలత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాక తాదృశప్రతియోగితాన్విభావప్రకారతానిరూపకాన్యత్వవిరహేణ తాదృశసంశయవృత్తినజలత్వం । హృదోజలవాన్నవేతినంశయేచ జలత్వావచ్ఛిన్నాభావప్రకారతానిరూపితప్రాదర్శావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకాన్యత్వవిరహేణ సతాదృశసంబంధేన జలత్వవత్సమితి తాదృశసంశయద్వయే ఉక్తక్రమేణ ప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకత్వప్రతిబద్ధకత్వయోర్వ్యధానః । న నైవమప్యప్రామాణ్యజ్ఞానానామనుగమప్రకారోనసంభవతి । తథాహి జలం తాదృశాభావప్రతియోగీతి జ్ఞానం యత్ర తాదృశప్రతియోగితాన్విభావనతి ఇత తాదృశప్రతియోగిత్యప్రకారకం ఇత్యప్రామాణ్యజ్ఞానాస్కన్ధితమేవ జాతం తజ్జ్ఞానే జలవాప్రాదర్శతి జ్ఞానప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాభావోపపత్తయే ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకే ఏతాదృశాప్రామాణ్యజ్ఞానస్య విశేష్యత్వసామాన్యకరణోభయసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావోఽవశ్యం నివేదీయః । ఏవం జలవాప్రాదర్శతి జ్ఞానమేవేదం జ్ఞానంజలాభావనతిజలప్రకారకమిత్యప్రామాణ్యజ్ఞానాస్కన్ధితమేవ జాతం తాదృశజ్ఞానే ప్రతిబంధకత్వాభావోపపత్తయే ఏతాదృశాప్రామాణ్యజ్ఞానస్య నిరుక్తసంబంధావచ్ఛిన్నాభావఃప్రతిబంధకేఽవశ్యం నివేదీయః । ఏవంచయత్రమీనస్తాదృశాభావప్రతియోగీతి జ్ఞానమేవతాదృశప్రతియోగితాన్విభావనతిఇతతాదృశప్రతియోగిత్యప్రకారకమిత్యప్రామాణ్యజ్ఞానాస్కన్ధితమేవజాతం తాదృశజ్ఞానకాలీనమీనవాక్ ప్రాదర్శతి జ్ఞానసాన్విప్రతిబంధకత్వావత్తి । ఏవం మీనస్తాదృశాభావప్రతియోగీతి జ్ఞాన

కాలీనమీనవాహ్నిదగ్ధతి జ్ఞానమేవ యత్ర జలాభావవతి జలప్రకారక.
మిత్యప్రామాణ్యజ్ఞానానాందితం తత్రాపి తాదృశజ్ఞానస్య ప్రతిబంధక
త్వాభావప్రసంగః ॥

* నను విశేషగుణాభావవాక్ ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటో గుణసా
మాన్యాభావవానిత్యత్ర గుణవద్ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటో బాధః తత్ర
ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటత్వసామానాధికరణ్యైవ గుణవత్త్వం నబాధః ।
తాదృశజ్ఞానస్య విశేషగుణాభావవాక్ ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటో గుణ
సామాన్యాభావవానిత్యనుమిత్యప్రతిబంధకత్వాత్ । తాదృశానుమితౌ ఘ
టత్వసామానాధికరణ్యేనైవ గుణసామాన్యాభావస్యావగాహనాత్ । ఘ
టత్వావచ్ఛేద్యత్వంతు నభానతే । తద్ధర్మావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపి
త తదేకదేశవ్యాపకత్వావచ్ఛిన్నసంసర్గజాయా అప్రామాణికత్వాది
తి ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటత్వావచ్ఛేదేనైవ గుణవత్త్వంబాధః । ఆశ్ర
యాసిద్ధిస్తు ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటత్వసామానాధికరణ్యైవ ఘటత్వా
వచ్ఛేదేనవా గుణవత్త్వం । తస్మాంచ గుణత్వావచ్ఛిన్నయత్ ద్వితీయక్ష
ణావచ్ఛిన్నఘటత్వవ్యాపకత్వంతస్యాప్రవేశః । గుణత్వావచ్ఛిన్నద్వితీయ
క్షణావచ్ఛిన్నఘటత్వవ్యాపకతాయాం గుణత్వతదితరైతదుభయధర్మానవ
చ్ఛిన్నప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వస్యేవ నివేశాద్గుణత్వనిష్ఠైకత్వావచ్ఛే
దేన ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటనిష్ఠాభావప్రతియోగితాయా అవచ్ఛేదక
తాపర్యాప్త్యధికరణభిన్నత్వస్యేవ నివేశాత్ । విశేషగుణత్వావచ్ఛి
న్న ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటత్వవ్యాపకతాయాంతు విశేషగుణత్వతది
తరైతదుభయధర్మానవచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావస్య విశేష
త్వగుణతైవితదుభయనిష్ఠ ద్విత్యావచ్ఛేదేన ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటని
ష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణభిన్నత్వస్యేవ ప్ర
వేశాత్ । తథాచ కథం బాధఘటితత్వమాశ్రయాసిద్ధావతి చెన్న । ఘట
త్వధర్మితావచ్ఛేదక ద్వితీయక్షణావచ్ఛేద్యత్వవిశిష్ట సమవాయసంబం

దేన తద్ధటధమికగుణవృకారకనిశ్చయస్య ద్వితీయక్షణావచ్ఛిన్నఘట
 త్వవ్యాపక తావద్యనవగాహినోపిజ్ఞానస్య విశేషగుణాభావవాక్ష్యాద్వితీయ
 క్షణావచ్ఛిన్నఘటాగుణసామాన్యాభావవానిత్యనుమితింప్రతి ప్రతిబద్ధక
 తయా గుణవద్వివీతీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటత్వవ్యాపకత్వాఘటితత్వటాపి
 బాధోభవతిఏవం విశేషగుణవద్వివీతీయక్షణావచ్ఛిన్నఘటత్వవ్యాపకత్వా
 ఘటితత్వటాప్యాశ్రయాసిద్ధిర్భవతీత్యాశ్రయాసిద్ధౌ బాధఘటితత్వమక్షత
 మేన॥ అతపవ యద్విషయకనిశ్చయో త్రరానుమితిసామాన్యే పక్షతావచ్ఛే
 దకవిశిష్టే పక్షే సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్ట సాధ్యవైశిష్ట్యాద్యనవగాహిత్యఘటి
 తోభయాభావఘటితలక్షణపక్షపదానుపాదానన పక్షతత్వరూపేణనిర్వ
 హింపర్వతస్యయత్రపక్షతా వహ్నాసాసాధ్యతా తత్ర వహ్న్యాభావపన్నిర్వ
 హింపర్వతస్యాపి బాధత్వం॥ పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టపక్షత్యత్రపక్షపదాను
 పాదానె తాదృశబాధస్యదోషత్వానుపపత్తిః । వహ్న్యాభావవాన్పర్వతజ
 తిజ్ఞానస్య పర్వతత్వసామానాధికరణ్యైవ వహ్న్యాభావావగాహినః పర్వత
 త్వేనపర్వతాంతరే వహ్న్యానుమిలైరప్రతిబంధకత్వాదతఃపక్షపదానుపాదా
 నమిత్వపి సంగచ్ఛతే । ధర్మవిశేషావగాహిత్యేనప్రతిబద్ధకతాయాం ధర్మ
 తావచ్ఛేదకావచ్ఛేద్యత్వావగాహిత్యస్యాతంత్రత్వాత్ । నచైవంసతివిశే
 షగుణాభావవాక్ష్యాఘటా గుణసామాన్యాభావవానిత్యుక్తావపి ఘటత్వేన
 యదా యద్ధటస్య పక్షతా తత్ర గుణవత్తద్ధటాపిఘటత్వసామానాధికర
 ణ్యేన బాధోభవతుమర్హతి । తాదృశబాధఘటితత్వస్య విశేషగుణవద్ధ
 టరూపాసిద్ధౌ ప్రవేశాత్ తత్రైవావ్యాప్తిస్సంభవతీతి ద్వితీయక్షణావ
 చ్ఛిన్నత్వోపాదానం వ్యర్థమితివాద్యం । ఘటత్వరూపేణ తద్ధటధ
 మికగుణసామాన్యాభావపత్రాబుద్ధింప్రతి ఘటత్వేన తద్ధటధమికగుణ
 పత్రానిశ్చయో నప్రతిబద్ధకః । ఏకస్మిన్నైవఘటే విభిన్నకాలావచ్ఛేదేన
 గుణసామాన్యాభావగుణయోస్సంజ్యే విషయవిరోధవిరహాత్ । ద్వితీయక్ష
 ణావచ్ఛిన్నత్వోపాదానెతు ఏకత్ర ఓకక్షణావచ్ఛేదేన భావా భావయో

రవతఃమానతయా విషయవిరోధనత్యేన ప్రతిబద్ధకతాయా దుష్పరిహారతావతి ||

● స్వసజాతీయవిశిష్టాంతరాఘటితత్వం మేయత్వవిశిష్ట వ్యభిచారాదావతివ్యాప్తివారణాయ భట్టాచార్యేణ నిదేశితం || స్వసూతీయ విశిష్టాంతరాఘటితత్వంచ స్వస్మృతిశాస్త్రాభాసవిభాజకరూపపరిశిష్టం యత్స్వావిషయకప్రతీతివిషయాధూతం తదవిషయకప్రతీతివిషయత్వం | శాస్త్రాభాసవిభాజకరూపం బాధత్వవ్యభిచారతాన్విచ్ఛిన్నాద్వ్యతమరూపం || బాధత్వంచ || అనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీధూత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వం | ఏవం వ్యభిచారత్వమపి వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక స్వవిషయతాసామాన్యకత్వరూపం || స్వపదం యమూపావచ్చిన్నే లక్షణం సంగమనీయం తమూపావచ్చిన్నపరం | తాదృశప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకమిత్యేత్ర లవచ్ఛేదకత్వం స్వరూపసంబద్ధవిశేషః | తథాచ మే తుత్వవిశిష్ట బాధవృత్తియదనుమితిప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీధూత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వరూపం బాధత్వం తద్విశిష్టో మేయత్వవిశిష్టవాధావిషయకప్రతీతివిషయోబాధ ప్రదవిషయకప్రతీతివిషయత్వస్య మేయత్వవిశిష్ట బాధేన సత్త్వాత్సవదేన మేయత్వవిశిష్టబాధస్య ఛాంతాసంభవాన్నతత్రాతివ్యాప్తిః | ధూమవ్యభిచారి వహ్నిమాన్దూమవాన్వహ్నిరిత్యాదౌతు ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమహ్నివబాధవృత్తిశాస్త్రాభాసవిభాజకం రూపం నవ్యాప్తిగ్రహప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీధూత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వం | ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమద్విషయతాయాం వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబద్ధకతానిరూపిత స్వరూపసంబద్ధరూపావచ్ఛేదకత్వవిరహాత్ | కింతు అనుమితిప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీధూత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వమేవ తద్విశిష్టం యత్స్వావిషయకప్రతీతివిషయాభూత ధూమవ్యభిచారివహ్నిమద్వృత్తిధూమాభావాదికం తదఘటితత్వస్య ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారి వహ్నిమతిసత్త్వాత్ తత్రనావ్యాప్తిః |

నచ వహ్నిభావనద్ధృదవృత్తి యదనుమితిప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీఘాత
 స్వవిషయతాసామాన్యకత్వంతస్య హృదవృత్తి వహ్నిభావేనసత్త్వా
 త్ స్వసజాతీయ విశిష్టాంతరాప్రసిద్ధ్యా స్వపదేన లక్ష్యధారణం న
 సంభవతీత్యసంభవశితివాద్యం ॥ స్వప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీఘాత స్వవిష
 యతాసామాన్యకత్వం సంబంధేన అనుమితిమత్వరూప బాధత్వస్యాక్త
 త్వేనోక్తాసంభవానవకాశాత్ ॥ తథాపి వహ్నిభావనద్ధృదేవతాతే
 యా నిరుక్తసంబంధేన హృదోవహ్నిమానిత్యనుమితిః తస్యాః నిరుక్తస
 మ్బంధేన హృదవిశిష్టవహ్నిభావేపి సత్త్వాన్నాప్రసిద్ధిః ॥ నను తథాపి
 జలవాక్ హృదో వహ్నిమానిత్యేన వహ్నిభావవజ్జలవద్ధృదేవ్యా
 ప్తిః । తత్ర జలవద్ధృదధర్మికవహ్నినుమితిరేవహ్నిభావవజ్జలవద్ధృ
 దశచ స్వప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీఘాత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వసంబం
 ధేన జలవద్ధృదేపిసత్త్వాత్ । హృదధర్మికవహ్నిమత్తాబుద్ధింప్రతి జ
 లావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవత్తానిశ్చయవిశిష్టప్రదధర్మిక జలప్రకా
 రకనిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకత్వాత్ । ప్రతిబంధకతాయాం జ్ఞానజైహ్యైశ్చనవ
 చ్ఛిన్నత్వనిపేక్షేతు అసాధారణ్యేనాప్తిప్రసంగాదితీచన్న । సావన
 చ్ఛేదకతాపర్యాప్యధికరణధర్మపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకతాక ప్రతిబద్ధతా
 నిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీఘాత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వసంబం
 ధేన స్వవృత్తిర్యాప్రతిబద్ధతా నిరుక్తసంబంధేన తద్విశిష్టం యద్విశిష్టాం
 తరం తదక్షుటితత్వస్యాక్తత్వాత్ । తథాచ వహ్నిభావవజ్జలవద్ధృదయా
 వబాధే నిరుక్తసంబంధేన వతాతే యా జలవద్ధృదధర్మికవహ్నిప్రకా
 రకబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధతా తదవచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణాయ
 జ్జలవద్ధృదధర్మిక వహ్నిప్రకారకబుద్ధిత్వం తదవచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధతాని
 రూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వం నజలవద్ధృదవిషయతాయామస్తి ।
 కింతుహృదధర్మికవహ్నిప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్న ప్రతిబద్ధతానిరూపిత
 ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వమేవ హృదధర్మివహ్ని తాకబుద్ధింప్రతిజలావ

చ్చావన వహన్ భావవత్తానిశ్చయవిశిష్టహృదధర్మకజలప్రకారక నిశ్చయ
 త్వేన ప్రతిబంధకత్వాత్ । ఏతేన ఘటో విశేషగుణసామాన్యభావగుణ
 సామాన్యభావోభయవాక్ ఇత్యత్ర విశేషగుణవద్ధుటరూపబాధే న్యప్ర
 తిబంధకతావచ్ఛేదకీభూత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వసంబంధేనవత్తే
 యానిరుక్తానుమితి స్తస్యాస్య ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతస్వవిషయతా
 సామాన్యకత్వసంబంధేన గుణవద్ధుటేపిసత్త్వాత్తదఘటితత్వస్య విశేషగు
 ణవద్ధుటేనసత్త్వాద్విదవ్యాప్తిరితిపరాస్తం ॥ విశేషగుణవద్ధుటరూపబాధే వ
 తేతే విశేషగుణాభావప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా తస్యా
 స్సాన్వివచ్ఛేదకతావర్యాప్త్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతానిరూపి
 తప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వసంబంధేన గు
 ణవద్ధుటేనసత్త్వాద్విశేషగుణవద్ధుటస్య గుణవద్ధుటఘటితత్వేపి దోషాన
 వకాశాత్ । అత్ర వదంతీ నిష్కృష్టకల్పానుసరణైతు బాధత్వం ప్రకృత
 షట్కే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావరూపం । స్వవృత్తిత్వంతస్య
 ప్రయోజకీభూతస్వవిషయతాసామాన్యకత్వసంబంధేనఅగ్రేతదన్తత్వమపి
 త్తేనైవసంబంధేన । ఏవం హేతుధర్మికసాధ్యవ్యాప్త్యవగాహిత్యాభావ
 ఏవ వ్యభిచారత్వం । తత్రత్యవృత్తిత్వం । తదన్తత్వంచోక్తసంబంధేనైవ ।
 ఏవంచ ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవాస్వన్నేరిత్యాదౌ ధూమా
 భావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమతి బాధే న్యప్రయోజకీభూత స్వవిషయ
 తాసామాన్యకత్వసంబంధేన ప్రకృతహేతుధర్మిక ప్రకృత సాధ్యవ్యా
 ప్త్యవగాహిత్యాభావోనవత్తే ధూమవ్యభిచారి వహ్నివిషయతాయా
 మేవోక్తాభావప్రయోజకత్వసత్వేనధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్ని
 మద్విషయతాయాస్తాదృశాభావాప్రయోజకత్వాత్ । కింతు ప్రకృతపక్షే
 ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావవ బాధవృత్తిః తద్వాన్యోవిపరి
 తబాధస్తదఘటితత్వస్య నిరుక్తబాధేనత్వాన్నావ్యాప్తిః । నను ప్రతిబంధ
 తాయాస్సాజాత్యం చ్చిరుక్తాభావస్యవా సాజాత్యంవివక్ష్యతాం । ఏవమ

పి ధూమవ్యభిచారివహ్నిధూమవాన్వహ్నోరిత్యత్ర ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారి వహ్నిరూప బాధేవ్యాప్తిదుర్వారైవ । తథాపి వహ్ని ధమిక ధూమాభావవదవృత్తిత్వ ప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నాయా ప్రతి బధ్యతా తస్యాస్సాన్వవచ్ఛదకతాపర్యాప్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నప్రతి బధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛదక స్వవిషయతాసామాన్యక త్వ సంబంధేన ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నివివ ధూమవ్యభి చారివహ్నిరూపవ్యభిచారేపి సత్తాన్వినిరుక్తబాధ సజాతీయో వ్య భిచారోపి తదఘటితత్వస్యబాధేన సత్త్వాత్ । ఏవం ధూమాభావవద్ధూమ వ్యభిచారివహ్నివిషయతాయాలపి ధూమాభావవద్వృత్తిత్వ ప్రకారతాని రూపిత వహ్నివిషయతాత్వేన ప్రకృతమేతుధమిక ప్రకృత సాధ్య వ్యాప్త్యవగాహిత్యాభావ ప్రయోజకతయా నిరుక్తసంబంధేన బాధవృత్తి ర్యోనిరుక్తాభావః నిరుక్తసంబంధేన తద్వాన్వోధూమవ్యభిచారి వహ్ని రూపవ్యభిచారః తదఘటితత్వస్య నిరుక్తబాధేన సత్త్వాదితిచేన్న । సవ వృత్తి యావద్ధైత్యాభాసవిభాజకరూపేణ సాజాత్యస్య వివక్షితత్వాత్ । త థాచా క్తస్థలీయదాధవృత్తి యావద్ధైత్యాభాస విభాజకరూపాంతగతం బాధత్వమపి తత్సహిత యావద్రూపైః సజాతీయం విశిష్టాంతరం నశుద్ధ వ్యభిచారః । అపితు విపరీతబాధవీవ తదఘటితత్వస్య ఉక్తబాధేన త్వే నావ్యాప్తివిరహాత్ । నచైవంసతి బాధవిశిష్టవ్యభిచారేతివ్యాప్తిః । త త్ర శుద్ధబాధస్యశుద్ధవ్యభిచారస్యచా బాధత్వవ్యభిచారత్వరూప యావద్ధ మైస్సాజాత్యవిరహేణ వ్యభిచారవిశిష్టబాధస్యేవ తథాత్వేన తదఘటి తత్వస్య బాధవిశిష్టవ్యభిచారేన సత్త్వాదితివాచ్యం ॥ ఇదాసీం స్వరూపస మ్బంధరూపావచ్ఛదకతాఘటితసంబంధేన సవవృత్తిత్వస్య సాజాత్యేవివ క్షితత్వాత్ సవవృత్తి యావద్ధైత్యాభాసవిభాజకరూపేణ సాజాత్యేవివక్ష ణేపి హ్రదోధూమవాన్వహ్నోరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధృగదవిశిష్ట ధూ మాభావవద్వృత్తి వహ్నిరూపబాధవిశిష్టవ్యభిచారేతివ్యాప్తిర్నాస్తి

ప్రకృతపక్షధమికసాధ్యవత్తాగ్రహత్వావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతాయాః ప్ర
కృతపక్షే సాధ్యవైష్ణవ్యావగాహిత్యావస్యవానిరుక్తసంబంధేన నిరుక్త
బాధవిశిష్టవ్యభిచారావృత్తితయా సవృత్తిశాత్యావసావిభాజకరూపేణ
తయోరుపాదానంసంభవతి కింతు ప్రకృతహేతుధర్మిక సాధ్యవ్యాప్త్య
వగాహిత్యావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యత్వప్రకృతహేతుధర్మిక సాధ్యవ్యాప్త్యవగా
హిత్యావసాయోరెవతదాన్వయ్యభిచారపవ తదఘటితత్వస్య నిరుక్తబాధ
విశిష్టవ్యభిచారైసంత్యాత్ అనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వస్యసంబ
ద్ధఘటకత్వే ప్రకృతసాధ్యవైష్ణవ్యావగాహిత్యావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతాయాల
పి నిరుక్తసంబంధేన బాధవిశిష్టవ్యభిచారవృత్తితయాసవృత్తియావద్వైత్యా
భానవిభాజకరూపేణ సజాతీయం విశిష్టాంతరం కేవలవ్యభిచారోనభవతి
కింతు వ్యభిచారవిశిష్టబాధపవతదఘటితత్వస్యబాధవిశిష్టవ్యభిచారేసంత్యా
త్ అనతిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వకల్పవీవ తత్రాతివ్యాప్తదానం
భట్టాచార్యేణ కృతం । కేచిత్తు ధూమవ్యభిచారివహ్నిధూమాభావవా
నితిజ్ఞానే విశేష్యతాద్యయా । ఏకా ధూమాభావప్రకారతానిరూపితశుద్ధ
వహ్నిత్యావచ్చిన్నా అపరాచ ధూమాభావప్రకారతానిరూపితాధూమా
భావపద్యవృత్తిత్వవహ్నిత్రైవీతదుభయావచ్చిన్నా వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబ
ద్ధకతాననచ్ఛేదికా । తథాచ వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీధూత
ధూమాభావపద్యవృత్తిత్వవిశిష్ట వహ్నిత్యావచ్చిన్న విషయతాకత్వంనధూ
మాభావవిశిష్టధూమాభావపద్యవృత్తివహ్నిరూపబాధేతి సతత్ర సాజా
త్యం వతఃతథా సవ్యభిచారఘటితబాధేవ్యాప్తిరిత్యావళిః । తచ్చిం
త్యం ॥ ఇదంతుబోధ్యం ॥ స్వరూపసంబద్ధరూపావచ్ఛేదకతాఘటితసాజా
త్యవివక్షణాపి జలం వహ్నిమజ్జలాదిత్యత్ర వహ్నిభావపద్యవృత్తిత్వ వ
హ్నిభావైతదుభయవజ్జలైతివ్యాప్తిః సవృత్తి యావద్వైత్యావసావి
భాజకరూపేణోక్తావసానశక్యతేవారయితుం ! పక్షధమికసాధ్యవత్తాబు
ద్ధిత్యావచ్చిన్నాయాఇన హేతుధమికవ్యాప్తిగ్రహత్వావచ్చిన్న ప్రతిబ

భ్యతానామితి సావచ్యేదకతాపర్యాప్త్యధికరణధర్తావచ్ఛిన్న ప్రతిబ
 భ్యతానిరూపితప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీభూత స్వవిషయతాసామాన్యకత్వస
 మ్బంధేన వత్మానతయా స్వవృత్తి యావద్ధైత్యాభాసవిభాజకరూపే
 ణ నిరుక్తస్వస్వజాతీయం విశిష్టాంతరం బాధోపినవభతి వ్యభిచారోపినభ
 వతి । కింతు వహ్నిభావవ్యాప్య వహ్నిభావవద్యృతిత్వవ్యాప్యోభ
 యవిశిష్టజలాదికమేవ తదఘటితత్వస్య తత్రసత్త్వో । ప్రతియోగిని స్వ
 త్వాంతర్యావేతు స్వఘటకస్వస్వజాతీయవిశిష్టాంతరసాధ్యప్రసిద్ధ్యా స్వపదే
 న వహ్నిభావవద్యృతిత్వ వహ్నిభావైతదుభయవజ్జలస్యసాధారణం
 నసంభవతీతి స్వస్వజాతీయవిశిష్టాంతరఘటితం యద్యత్స్వ ఏం మేయత్వవిశి
 ష్టవ్యభిచారాది తదన్యత్వస్య తాదృశోభయవిశిష్టజలసత్త్వాదితి । ఏవం
 చ వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వే సావచ్యేదకతాపర్యాప్త్యధికరణ ధర్తావ
 చ్ఛిన్నప్రతిబద్ధతానిరూపితప్రతిబద్ధకతానిరూపిత స్వరూపసంబద్ధరూ
 పావచ్ఛేదక తావత్స్వవిషయతాసామాన్యకత్వసాధ్యసత్త్వాత్స్వపదేనవ్యభి
 చారవిశిష్ట మేయత్వాపాదానాసంభవాత్ । అనుయోగిని స్వత్వాంత
 ర్యావేన తత్రాతివ్యాప్తిః । కింతు ప్రతియోగిని స్వత్వాంతర్యావేన
 అతఃప్రతియోగిని స్వత్వాంతర్యావేన అనతిరిక్తవృత్తిత్వఘటితసాజాత్యం
 నివోగ్య గ్రంథకృతాప్యతివ్యాప్తివారణంకృతం । నను అనుయోగిని స్వ
 త్వాంతర్యావేన యథాత్ర వదంతీత్యాదినిష్క్రష్టకల్ప విరోధివిషయ
 తాప్రయక్తత్వ దలవైయధ్యంసంభవతి తథా మణిక్యదుక్త యద్విషయ
 కత్వేన లింగజ్ఞానసాధ్యమితిప్రతిబద్ధకత్వమిత్యసాధ్యమైయధ్యంసంభ
 వతి । ఉదాసీనపదార్థే నిరుక్తసాజాత్యాప్రసిద్ధ్యా స్వపదేనోదాసీన
 పదార్థధారణాసంభవాత్ తత్రాతివ్యాప్త్యయోగాత్ । ఏవమత్ర వ
 దంతీత్యాదికల్పమి యద్విషయక స్వేత్వాది సముదాయలక్షణవైయధ్యం
 సంభవతి కథం విరోధివిషయతాప్రయక్తత్వ దలమాత్రవైయధ్యముక్త
 మితిచేన్న । అనుయోగిని స్వత్వాంతర్యావేన స్వరూపసంబద్ధ రూపా

పచ్చేదకతాఘటితసాజాత్యస్తేన భట్టాచార్యనుమతతయా పాషాణ
మయత్వవిశిష్టపర్వతైతివ్యాప్తివారణార్థమేవ మణికృదు కలక్షణస్య
ఏవం యద్విషయకనిశ్చయోత్తరానుమితి సామాన్య ఉభయాభావస్యాపి
సాధాక్యసంభవాత్ । అత్రైవం నిర్వహింః పర్వతావహ్నిమానిత్యత్ర పా
షాణమయత్వవిశిష్టపర్వతవిషయతాసామాన్యస్యాపి నిర్వహిం పర్వతత్వవి
శిష్టైవహ్నివైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావప్రయోజకతయా స్వప్రయోజకీభూ
తస్యవిషయతాసామాన్యకత్వసంబంధేన తాదృశాభావవత్త్వస్య తత్రా
పి నత్తైవన తాదృశాహర్యస్థల పాషాణమయత్వవిశిష్ట పర్వతైతి
వ్యాప్తివారణార్థమేవ విరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వదలసాధాక్యం స
ంభవతీతి కథం తద్దేవ్యయథ్యముక్తమితిచెత్సత్వం । తథాపి వస్తుమాత్రవి
షయకనిశ్చయానంతరం వహ్నిరసనుమితావపి నక్షతిరితి దీధితిగ్రంథే ప
దార్థమాత్రైతివ్యాప్త్యభిదానం విరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వాను
పాదానే దీధితికృతాకృతం । అనుయోగిని స్వతావంతర్భావేతు పదార్థ
మాత్రే నాతివ్యాప్తిసంభవత్వతఃప్రతియోగిని స్వతావంతర్భావే తాదృశ
దీధితిగ్రంథః భట్టాచార్యోపపాదితః । నచైవం స్వవిషయతాప్రయోజ్యశి
ష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యేత్యాదికప్రేణవిశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశే
పివిరోధివిషయతాప్రయుక్తత్వానివేశే వస్తుమాత్రైతివ్యాప్తిర్నసంభవతీ
తిభట్టాచార్యోక్తవిశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశేపి వస్తుమాత్రాకృతాదిదీధితి
గ్రంథాసంగతిః తదవస్థేనేతివాచ్యం । అత్రాపి విశిష్టాంతరవిషయత్వా
ప్రయోజ్య స్వవిషయతాప్రయోజ్యభయాభావప్రయోజకీభూతావాధికర
ణతాకం యద్యత్స ఏవ తత్తదస్యత్వేతాత్పర్యాత్ సదీధితిగ్రంథాసంగ
తిః ఇతిధ్యేయం ॥ అత్రానతిరిక్తవృత్తిత్వరూపావచ్ఛేదకత్వఘటితసాజా
త్యవివక్షణ వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వేపి తాదృశసాజాత్యసంభవతి । త
త్ర విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశిష్టానతిరిక్తవృత్తిత్వఘటితసాజాత్యనివేశే వీ
జాభావాత్ । ఏవంచ ప్రతియోగిని స్వతావంతర్భావే వ్యభిచారవిశిష్ట

మేయత్వస్య స్వపదేనాపాదానసంభవాన్నవ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వైఽ
 తివ్యాప్తిః । అత్ర ధూమవానవృత్తివహ్నోరిత్యత్ర ధూమాభావవద్యృత్తి
 వహ్నిరూపవ్యభిచారేవతతై యదావ్యప్తిగ్రహ ప్రతిబద్ధకతానతిరిక్త
 వృత్తిత్వరూపసాజాత్యం తస్యవృత్తివహ్నిరూపసాధనవిశేషణాసిద్ధావపి
 సత్వైన తద్ఘటితవ్యభిచారేఽవ్యాప్తిః ఏవం ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకధూ
 మత్వాశ్రయకాలీనధూమవాన్వహ్నోరిత్యత్ర వహ్నిసమానాధికరణాభావ
 ప్రతియోగితావచ్ఛేదకధూమత్వరూపవ్యభిచారే ప్రతియోగితావచ్ఛేదక
 ధూమత్వరూపసాధనవిశేషణాసిద్ధిఘటితత్వైన తాదృశవ్యభిచారేఽ
 వ్యాప్తిః । అతస్సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టసాధనగ్రహవిరోధత్వైనతిసాధనతావ
 చ్ఛేదకవిశిష్టసాధనగ్రహవిరోధత్వైనతి వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబంధకతానతిరి
 క్తవృత్తిత్వఘటితమేవ సాజాత్యం వివక్షణీయంతథాచ వృత్తివహ్నిరూప
 సాధనాప్రసిద్ధావిశిష్టసాధనగ్రహవిరోధత్వస్యవిరహాత్ నవ్యభిచారసజా
 తీయవిశిష్టాంతరం సాధనాప్రసిద్ధ్యాదీతితద్ఘటితత్వైపి సతత్రావ్యాప్తిః ।
 నచ ప్రాగుక్తస్థలే మేయత్వవిశిష్టధూమాభావవద్యృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నౌతి
 తివ్యాప్తిః । సాధనతావచ్ఛేదకవిశిష్టసాధనగ్రహవిరోధత్వవిశిష్టవ్యాప్తిగ్ర
 హప్రతిబద్ధకతానతిరిక్తవృత్తిత్వరూపసాజాత్యస్యాప్రసిద్ధ్యా స్వపదేనమే
 యత్వవిశిష్టతాదృశవ్యభిచారస్సభారణం సంభవతి । కింతు మేయత్వవిశిష్ట
 బాధాదేరేవతదఘటితత్వస్య తత్ర సత్త్వాదితివాచ్యం । విశిష్టసాధనగ్రహ
 విరోధత్వవదేన విశిష్టాంతరాఘటితం యద్విశిష్టసాధనగ్రహవిరోధతదస్య
 త్వస్యవివక్షితత్వాత్ తథాచ ప్రాగుక్తవ్యభిచారే విశిష్టాంతరం య
 ద్యృత్తి వహ్నిస్తద్ఘటితత్వస్య సత్త్వాత్తదఘటితత్వవిశిష్ట సాధనగ్రహ
 విరోధి యత్తదనృత్వస్య సత్త్వాన్నప్రాగుక్తమేయత్వ విశిష్టవ్యభిచారే
 వ్యభిచారత్వరూపసాజాత్యావసిద్ధిః । వస్తుత్వం । ప్రకృతహేతుధర్మి
 కవ్యాప్తిగ్రహత్వవ్యాపికాయా ప్రతిబద్ధతా తస్యామేవ విశిష్టసాధనగ్ర
 హత్వావ్యాపకత్వం దేయం । తథాచ ధూమవానవృత్తివహ్నోరిత్యాదౌ

అన్యత్రివహ్నిధమిక్ ధూమవ్యాప్తిగ్రహత్వవ్యాపకాపి వహ్నిధర్మి
కాన్యత్రివహ్నికారకబుద్ధితావచ్ఛిన్న ప్రతిబధ్యతా నవిశిష్టసాధనగ్రహ
త్వావ్యాపికా । ఎవంప్రతియోగితానవచ్ఛేదకధూమత్వవదాన్వహ్నిరి
త్యాదౌతాద్యశవ్యాప్తిగ్రహత్వవ్యాపికాపి ధూమత్వధర్మికప్రతియోగితా
నవచ్ఛేదకత్వప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్న ప్రతిబధ్యతా నవిశిష్టసాధ్యగ్రహ
త్వావ్యాపికేతి తాద్యశప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకీధూత
స్వవిషయతాకత్వస్యాసత్త్వాల్ సాధనాపసిద్ధిసాధ్యాప్రసిద్ధోర్నవిశిష్టా
స్తరత్వమితినతద్బటితవ్యభిచారైవ్యాప్తిః । ఏవంచ స్వవృత్తివ్యాప్తిగ్రహ
త్వవ్యాపకవిశిష్టసాధ్యాదిగ్రహత్వావ్యాపక ప్రతిబధ్యతాదిస్వరూపంయ
ల్ హేత్వాభాసవిభాజకం తదవ్యాప్తాన్వవచ్ఛిన్నా విషయకప్రతీతివిషయతావ
చ్ఛేదకకం యద్యత్స్వం తదవచ్ఛిన్నా విషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదక
త్వం లక్ష్యతావచ్ఛేదక నివేశనీయం । అత్ర స్వవృత్తిత్వం ప్రతిబధ్యతా
రూపవిభాజకే స్వనిరూపితస్వావచ్ఛిన్న విషయతావ్యాపకప్రతిబద్ధకతా
కత్వసంబంధేన । ప్రథమం స్వపదం ప్రతిబధ్యతాపరం । ద్వితీయస్వపదం
తు మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వాది తత్తద్ధర్మపరం । హేత్వాభాసవిభాజ
కరూపవత్త్వంతు స్వావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త ప్రధికరణభర్మావచ్ఛిన్నప్ర
తిబధ్యతానిరూపిత స్వావచ్ఛిన్న విషయతావ్యాపకప్రతిబద్ధకతాకత్వసం
బంధేన । అత్ర పదాతీతికల్పేతు ప్రకృతహేతుధమిక్ ప్రకృతసాధ్యవ్యా
ప్తివైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావ ప్రకృతవక్షుధమిక్ ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవ
గాహిత్యాభావ ప్రకృతవక్షుధమిక్ హేతువైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావా
ద్యస్యతమమేవ హేత్వాభాసవిభాజకరూపంగ్రహ్యం । అత్ర స్వవృత్తి
త్వం స్వప్రయోజకస్వావచ్ఛిన్న విషయతాసామాన్యకత్వసంబంధేన । త
ద్యత్వమపి తాద్యశసంబంధేనేన సచ వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వాదేరపిస్వ
పదేనాపాదానం సంసంభవతి । వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వవిషయతాయాః
ప్రకతహేతుధమిక్ వ్యాప్త్యవగాహిత్యాభావా ప్రయోజకత్వాల్

స్వవృత్తిత్వస్యోక్తసంబంధేన హేత్వాభాసవిభాజకరూపైశంభవాదితి
తథాచ పరియోగిని స్వత్వాంతర్భావకల్పే స్వసజాతీయవిశిష్టాంతరఘ
టితం యద్యత్తదన్యత్వస్య వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వేపి సత్త్వాంత్రాత్రి
వ్యాప్తిరుపాదయైవేతివాచ్యం ॥ స్వప్రయోజకీహూత సావచ్చిన్నవిష
యతాణామోధర్మస్తద్ధర్మావచ్చిన్నఘటితత్వేన సంబంధేన స్వవృత్తిత్వ
స్యోక్తత్వేన వ్యభిచారవిశిష్టమేయత్వాదేరపి స్వప్రయోజకసావచ్చిన్న
విషయతాకవ్యభిచారత్వావచ్చిన్నఘటితత్వేనస్వపదేనోపాదానంభవా
త్ నత్రాత్రివ్యాప్తిః ॥ వస్తుతస్తు ॥ యద్విషయక నిశ్చయోత్తరేశ్వాది
కల్ప విరోధివిషయతాయాం స్వనిష్ఠత్వాపాదానేనైవ వ్యభిచారవిశిష్ట
మేయత్వే నాతివ్యాప్తిః ॥ స్వపదస్య లక్ష్యవరతయా వ్యభిచారవిశిష్టమే
యత్వవిషయతాయాఃప్రతిబద్ధకతాఫలచ్ఛేదకత్వేనోభయాభావాప్రయో
జకత్వాత్ । అత్ర స్వవృత్తి తాదృశాన్యతమప్రతిబద్ధకత్వ వ్యాపక
సావచ్చిన్న ఘటకతావచ్ఛేదక సావచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివి
షయతావచ్ఛేదకక వృత్తిత్వం యద్యత్సం తదవచ్చిన్నావిషయక ప్రతీ
తివిషయతావచ్ఛేదకత్వస్య స్వస్తి వివక్షితత్వాన్నబాధవిశిష్టవ్యభిచా
రేతివాచ్యః । నచ వ్యభిచారఘటితబాధేతివాచ్యః । తథాపి । బా
ధవిశిష్టవ్యభిచారత్వేణ క్తవరంపరాసంబంధేన వృత్తియత్ప్రతిబద్ధతత్వంతా
దృశప్రతిబద్ధతాత్వం హేతుధర్మిక ప్రకృతవ్యాప్తిగ్రహత్వావచ్చిన్న
ప్రతిబద్ధతాయామస్తి । తత్రచ ప్రకృతవ్యభిచారత్వబాధకత్వద్యన్యతమ
నిరూపితో క్తవరంపరాసంబంధావచ్చిన్న వృత్తిత్వమస్తి స్వపదేనబా
ధవిశిష్టవ్యభిచారత్వస్య ధర్మంశక్యతయా తదవచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివి
షయతావచ్ఛేదకత్వస్య బాధవిశిష్టవ్యభిచారత్వేనసత్త్వాత్ । ఏవం ధూమ
వ్యభిచారవహిమూర్ధామవాన్ వహ్నిరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమ
వ్యభిచారివహిమత్పరూపబాధత్వనిరూపితం యత్సన్నిరూపితసావచ్చి
న్నవిషయతావ్యాపకప్రతిబద్ధకతాకత్వసంబంధావచ్చిన్న వృత్తిత్వం తదా

శ్రయత్వం బాధనిశ్చయతావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతానిరూపిత ప్రతిబధ్యతా
 యామస్త్రీ । తత్రైవ సావవచ్చిన్నఘటకతావచ్చేదక సావవచ్చిన్నావిష
 యకప్రతీతివిషయతావచ్చేదక న్యభిచారత్వనిరూపితం యత్సన్నిరూపిత
 సావవచ్చిన్నవిషయతావ్యాపక ప్రతిబద్ధకత్వసంబంధావచ్చిన్నవృత్తిత్వం
 నాస్తీతి తాదృశప్రతిబధ్యతాత్వవ్యాపక సావవచ్చిన్నఘటకతావచ్చేదక
 సావవచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకవృత్తిత్వకత్వస్య న్యభి
 చారఘటితబాధత్వైఽసత్త్వాత్ స్వపదేన తస్యోపాదానం సంభవతి ।
 కింతు మేయత్వవిశిష్ట న్యభిచారత్వాదేరేవ తదవచ్చిన్నావిషయక ప్ర
 తీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్య న్యభిచారఘటితబాధత్వైఽసత్త్వాన్నతత్రా
 వ్యాప్తిః । ఏవంఘటావిశేషగుణాభావవాక్ గుణసామాన్యాభావాదిత్యత్ర
 గుణవద్ధటరూపవిశేషగుణవద్ధటరూపవాధే గుణవద్ధటరూపస్వరూపాసిద్ధి
 ఘటిలేపినావ్యాప్తిః । తత్రవిశేషగుణవద్ధటత్వనిరూపితో క్రసంబంధావచ్చి
 న్నవృత్తిత్వవిశిష్టం యద్ధటధర్మికవిశేషగుణత్వావచ్చిన్నాభావప్రకారక
 బుద్ధితావచ్చిన్నప్రతిబధ్యత్వంతత్ర విశేషగుణవద్ధటత్వావచ్చిన్నఘటక
 తావచ్చేదక విశేషగుణవద్ధటత్వావచ్చిన్నావిషయకప్రతీతివిషయతావచ్చే
 దకగుణవద్ధటత్వనిరూపిత సావవచ్చిన్నవిషయతావ్యాపక ప్రతిబద్ధకతా
 కత్వ సంబంధావచ్చిన్నవృత్తిత్వవిరహాత్ స్వపదేన విశేషగుణవద్ధటత్వ
 ధారణాసంభవాత్ । కింతు మేయత్వవిశిష్టవిశేషగుణవద్ధటత్వమేవ । స్వప
 దేనధర్మవ్యతిరేకతదవచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్చేదకత్వస్యవిశే
 షగుణవద్ధటత్వైఽసత్త్వాత్ ॥ బాధత్వావచ్చిన్నప్రతిబద్ధకతానిరూపిత ప్ర
 తిబధ్యతాయా బాధత్వావచ్చిన్నఘటకతావచ్చేదకబాధత్వవృత్తిత్వాత్
 స్వపదేన బాధత్వస్యోపాదానసంభవాద్వాధేఽవ్యాప్తిః ॥ అతస్సావ
 వచ్చిన్నఘటకతావచ్చేదకే సావవచ్చిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావ
 చ్చేదకత్వవిశేషణం । యదిచ హృదోపహ్నుభావవాక్ హృదేపహ్ను
 భావఇతి జ్ఞానయోః పృథక్పృథక్ ప్రతిబద్ధకత్వమేవ విచారసహం న

త్వేకరూపేణ తదా వహ్నయైభావవద్ధృదత్వేడుక్తచరంపరాసంబంధేనవృత్తిర్యా ప్రతిబధ్యతా తస్యాః స్వనిరూపితసావచ్చిన్నవిషయతావ్యాపకప్రతిబద్ధకతాకత్వసంబంధేన నవహ్నయైభావవద్ధృదత్వావచ్చిన్నవిషయకప్రతిబద్ధకతావచ్చేదక హృదవృత్తిహ్నయైభావత్వపుత్రిత్వంప్రతిబద్ధకతాభేదేన ప్రతిబధ్యతాభేదస్య సవనసమ్మతత్వాత్ । ఇదానీం ప్రతియోగిని స్వతావంతర్భావాత్సావచ్చేదకతాపర్యావృత్తిధికరణభూమావచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబద్ధకతాఘటితసంబంధేన పుత్రిత్వనివేశే ప్రయోజనాభావాదిత్యవ్యతే! తదా సావచ్చిన్నవిషయకప్రతిబద్ధకతావచ్చేదకత్వమేవ ధర్మనివేశనీయం । నతు సావచ్చిన్నఘటకతావచ్చేదకత్వమపీత్యవధేయం ॥

* యద్యపి సావచ్చిన్నవిషయక నిశ్చయావ్యవహితోత్తరానుమితిసామాన్యేవిరోధివిషయతాప్రయక్తోయఃప్రకృతపక్షేప్రకృతసాధ్యవైష్ట్యావగాహిత్య సాధ్యవ్యాప్యహేతువైష్ట్యావగాహిత్యోపాయభావస్తద్యపి సావచ్చిన్నత్వం భట్టాచార్యేణాభిహితం । తత్ర నిర్వహింః పర్యంతావహ్నిమాన్దూమాదిత్యత్ర పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్యతవిషయక నిశ్చయోత్తరానుమితిసామాన్యే ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవగాహిత్యసాధ్యవ్యాప్యహేతువైష్ట్యావగాహిత్యలైవతదుపాయభావసత్త్వాత్ । ఏవం స్వవిషయతాప్రయోజ్య విశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్య తాదృశోపాయభావప్రయోజక పాషాణమయోనవహ్నిమాన్పర్యతః పాషాణమయఇతి నిశ్చయోత్తరానుమితినిష్ఠ ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైష్ట్యావగాహిత్యాభివాధికరణతాకత్వమపి పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్యతైస్త్రి । పాషాణమయత్వావచ్చేదేన వహ్నయైభావాపసృష్ట్యా విశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వస్య తదధికరణతాయామక్షతత్వాత్ । అతో యద్యపి సావచ్చిన్నవిషయక నిశ్చయోత్తరానుమితిసామాన్యే తాదృశోపాయభావస్తత్త్వనిష్ఠావచ్చేదకత్వవిరోధివిషయతాప్రయక్త తాదృశోపాయభావస్తత్త్వని

నివేశితం । తథాచ ప్రతిబంధకజ్ఞానోత్తరజ్ఞాననిష్ఠోభయాభావాధికరణ
 తాప్రయోజకత్వస్య ప్రతిబంధకజ్ఞానవృత్తిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయ
 తాయామేవ స్వీకారాత్ పాషాణమయోనవహ్నిమానితిజ్ఞానశూన్య కా
 లీన పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వతత్వావచ్ఛిన్న విషయకజ్ఞానోత్తరాను
 మితౌ విరోధవిషయతాప్రయుక్తత్వవిశిష్ట తాదృశోభయాభావాసత్త్వాన్న
 పాషాణమయత్వవిశిష్టపర్వతవిషయక నిశ్చయోత్తరానుమితిత్వవ్యాపకవి
 రోధవిషయతాప్రయుక్తోభయాభావాధికరణతాకత్వమితిసపాషాణమయ
 త్వవిశిష్టపర్వతైతివ్యాప్తిః । నిర్వహ్నిః పర్వతో వహ్నిమాన్ధూమా
 దిత్యుత్ర వహ్నిమత్పర్వతరూపాశ్శయాసిద్ధివిషయకనిశ్చయోత్తరానుమి
 తిసామాన్యనిష్ఠాయా తాదృశోభయాభావాధికరణతా సాపి నిర్వహ్ని ప
 ర్వతత్వవిశిష్టే వహ్నివైశిష్ట్యవగాహిత్యవ్యాపకస్య పర్వతత్వావచ్ఛిన్నై
 వహ్నిభావావగాహిత్యసాధ్యభావప్రయోజకాయా వహ్నిమత్పర్వతవిష
 యతా తత్ప్రయోజ్యా భవతి । వ్యాపకాభావప్రయోజక ప్రయోజ్యత్వ
 స్య వ్యాప్యాభావే సత్త్వాదితిభట్టాచార్యేణాభిహితం । నను తత్త్రనిర్వ
 హ్నిపర్వతత్వవిశిష్టే వహ్నివైశిష్ట్యవగాహిత్యవ్యాపికాహార్యజ్ఞానీయపర్వ
 తత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత వహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా
 సాచ నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదికా । కింతు నిర్వహ్నిః పర్వతైతిజ్ఞానీయ
 వహ్నిభావత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపిత పర్వతత్వావచ్ఛిన్న విశే
 ష్యతైవ । తస్యా వహ్నిప్రకారత్వానిరూపితతయా అహార్యజ్ఞానావృత్తి
 త్వాత్ । నచ నిర్వహ్నిః ర్వతో వహ్నిమానితి జ్ఞానస్య ప్రత్యక్షతయా
 ఉపసయసన్నికర్షణమర్యాదయా నిర్వహ్నిః పర్వతో వహ్నిమాన్ ని
 ర్వహ్నిశ్చ పర్వతైతి సమూహాలంబనే ప్రత్యక్షాత్క కే బాధకాభావా
 దాహార్యజ్ఞానవృత్తిత్వమపి తాదృశవిషయతాయామక్షతమేవేతివాద్యం ।
 యత్ర పర్వతో వహ్నిమానితి బాధనిశ్చయోవర్తతే తదుత్తరం నిర్వ
 హ్నిపర్వతే వహ్నిజ్ఞానం జాయతామితిచ్ఛా తదుత్తరంకెవలనిర్వహ్నిః

పర్వతావహ్నిమానితిజ్ఞానం జాయతే నతు సమూహాలంబనం నిర్వహ్నిః
 పర్వతావహ్నిమాన్పర్వతశ్చ నివహ్నిరితిజ్ఞానం । కేవలపర్వతత్వావ
 చ్ఛినై వహ్నిభావవత్తాబుద్ధిప్రతి పర్వతత్వావచ్ఛినై వహ్నిభా
 వప్రకారకనిశ్చయేచ్ఛావిరహవిశిష్ట పర్వతవిశేష్యకవహ్నిప్రకారకనిశ్చ
 యాభావస్య జనకత్వాత్ తాదృశాభావస్య తత్రాసత్త్వాత్ । తథాచ
 నిర్వహ్నిః పర్వతఇతిజ్ఞానీయాయా ప్రతిబద్ధతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతా
 తస్యాః ప్రకృతవత్ ప్రకృతసాధ్యావగాహిత్యవ్యాపకత్వవిరహాత్ క
 థం వహ్నిమత్పర్వతవిషయతాయాః వ్యావకాభావప్రయోజకతయా
 వ్యాప్యాభావప్రయోజకత్వమితిచేన్న । వ్యాపకతావచ్ఛేదక రూపావ
 చ్ఛిన్నాభావప్రయోజకస్తేవ వ్యాప్యాభావప్రయోజకత్వాత్ । తథా
 చ పర్వతత్వావచ్ఛినై వహ్నిభావావగాహితాత్పస్య నిర్వహ్నిపర్వ
 తత్వావచ్ఛినై వహ్నివగాహిత్యవ్యాపకతావచ్ఛేదకతయా తదవచ్ఛి
 న్నాభావప్రయోజక వహ్నిమత్పర్వతవిషయత్వస్య నివహ్నిపర్వతత్వ
 విశిష్టే వహ్నివైశిష్ట్యావగాహిత్యఘటితాభయాభావప్రయోజకత్వమావ
 శ్యకమితి । మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదావతివ్యాప్తైర్వాఽరణ్య స
 విషయతా ప్రయోజ్యవిశిష్టాంతరవిషయత్వాప్రయోజ్యోభయాభావ ప్ర
 యోజకాభావాధికరణతాకత్వం నివేశితం భట్టాచారైః । ఉభయాభా
 వప్రయోజకాభావాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయిత్వాప్రయోజ్య
 త్వమాత్మక్తా యదనుమిత్యవ్యవహితపూర్వం వహ్నినుమితిసామగ్రి
 నాస్తి వహ్నిభావవద్ధృదవిషయకనిశ్చయోపినాస్తి తదనుమితినిష్ఠోభ
 యాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాయాం హృదధర్మిక వహ్నిను
 మితిసామగ్రిభావమాత్రప్రయోజ్యాయాం విశిష్టాంతరవిషయిత్వాప్ర
 యోజ్యత్వస్యసత్త్వాత్ తదధికరణ తాకత్వంమేయత్వవిశిష్టవహ్నిభా
 వవద్ధృదేస్తీత్యతివ్యాప్తిదుఃఖాదైవ । అతస్యవిషయతా ప్రయో
 జ్యత్వదళం । తథాచానుమితిసామగ్రిభావప్రయోజ్యాయాం తాదృ

శాశ్వతరణతాయాం మేయత్వవిశిష్ట వహ్నిభావవద్ధగ్రవిషయకతా
 ప్రయోజ్యత్వవిరహాత్ సప్తదేన మేయత్వవిశిష్ట వహ్నిభావవద్ధగ్ర
 దోషాదానానుభవః । నచ విషయతా ప్రయోజ్యత్వనివేశనైవ సామ
 గ్మ్యభావమాత్రప్రయక్తోభయాభావ ప్రయోజకాభావాధికరణతామా
 దాయాతివ్యాప్తివారణసంభవే సప్తవిషయతా ప్రయోజ్యత్వనివేశనం వ్య
 థామితివాచ్యం । ఏవంసతి యత్ర పవంతోధూమవాక్ వహ్నిరిత్యత్ర
 పవంతత్వసామానాధికరణ్యేన ధూమస్య సాధ్యతా తత్ర ప్రమేయత్వవి
 శిష్టవ్యభిచారేతివ్యాప్తే । పవంతత్వావచ్ఛేదన ధూమాభావవానితి ని
 శ్చయోత్తరానుమితినిష్ఠాయా తాదృశోభయాభావ ప్రయోజక ప్రకృత
 పక్షే ప్రకృతసాధ్యానగాహిత్యాభావాధికరణతా తస్య మేయత్వవిశిష్ట
 వ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకం యదవ్య
 భిచారత్వం తదవచ్ఛిన్నవిషయతాత్వవ్యాపక రూపావచ్ఛిన్నాప్రయ
 క్తత్వాత్ । భృమియవాధవిషయతా ప్రయక్తత్వాచ్చ । పవంతత్వావ
 చ్ఛేదేన ధూమాభావా ప్రసిద్ధ్యా విశిష్టాంతరపదేనవాధముపాదాయ తా
 దృశాధికరణతాయాం సవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపక రూపావచ్ఛిన్న
 ప్రయోజ్యత్వసంభవః । సప్తవిషయతా ప్రయక్తత్వనివేశేచ భృమియతా
 దృశవిషయతా ప్రయోజ్య తాదృశాధికరణతాయాం సమేయత్వవిశిష్టవ్యభి
 చారవిషయతా ప్రయక్తత్వమితి మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారేనాతివ్యాప్తిః
 నచ ధూమవ్యభిచారివహ్నిధూమవాక్ వహ్నిరిత్యత్ర మేయత్వవిశి
 ష్ట ధూమవ్యభిచారివహ్నివిషయతా ప్రయోజ్యాయాం మేయత్వవాన్ధూ
 మాభావవాన్ధూమవ్యభిచారివహ్నిశ్చ మేయత్వవానితిజ్ఞానోత్తరానుమి
 తినిష్ఠాయాం ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యాభావాధికరణతాయాం మే
 యత్వావచ్ఛేదేన ధూమాభావా ప్రసిద్ధ్యా విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యా
 పకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వసత్వేన మేయత్వవిశిష్టధూమవ్యభిచా
 రివహ్నిదావతివ్యాప్తితాదవస్థాత్ యద్విషయకనిశ్చయావ్యవహితో

త్తరానుమితిసామాన్యే విరోధవిషయతాప్రయక్తా యదభావాధికరణ
తాప్రయక్తోభయాభావాధికరణతా స్వవిషయతాప్రయోజ్యవిశిష్టాంతరవి
షయతాప్రయోజ్యతదభావాధికరణతాకర్తవ్యమేవవిషయేన తథాచమే
యత్స్వవిశిష్టధూమన్యభిచారివహ్ని విషయక నిశ్చయోత్తరానుమితిసామా
న్యే ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవాప్యహేతువైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావా
ధికరణతాప్రయక్తత్వనిరుక్తోభయాభావే మేయత్స్వవిశిష్టధూమన్యభిచా
రివహ్ని విషయతాప్రయోజ్యయాం తాదృశాభావాధికరణతాయాం న్య
భిచారివిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్న ప్రయక్తత్వనియమాన్ననిరు
క్తస్థల మేయత్స్వవిశిష్టధూమన్యభిచారివహ్నిదావతివ్యాప్తినివచన
ర్యతాధూమవాక్వహ్నిరిత్యాదౌ పవతతావచ్ఛేదేనధూమాభావవ
త్తానిశ్చయోత్తరానుమితినిష్పవక్షేసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావాధికరణ
తాయాః విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వే
పి నమేయత్స్వవిశిష్టధూమన్యభిచారివహ్ని విషయక నిశ్చయోత్తరానుమితి
త్వవ్యాపకఃప్రకృతపక్షేప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యాభావాధికరణతాప్రయక్తోభ
యాభావోభవతి । కింతు ప్రకృతసాధ్యవాప్య హేతువైశిష్ట్యవగాహిత్యా
భావాధికరణతాప్రయక్తవీన । తస్మాన్చ విషయతాప్రయోజ్యయాం న
విశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వమితి మేయత్స్వవిశిష్ట ధూమన్యభిచారి
వహ్నిదావతివ్యాప్తివిరహాత్ కథం స్వపదోపాదానమితివాచ్యం । ఏవమపి
పవతావహ్నిభావవాక్ హృదశ్చ పవతశ్చి జ్ఞానోత్తరానుమితిని
ష్టాయా ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవగాహిత్యాభావాధికరణతా భూమి
యవిషయతామాత్రప్రయోజ్య తస్యాః విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపక
రూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వాత్ హృదోవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర
ప్ర మేయత్స్వవిశిష్టవహ్నిభావవద్ధృదేతివ్యాప్తిరతః కేవలవిషయతా
ప్రయోజ్యత్వమవహాయ స్వవిషయతాప్రయోజ్యత్వనిరేకేన । విశిష్టాంతర
విషయతాప్రయోజ్య స్వవిషయతాప్రయోజ్యోభయాభావప్రయోజకాధి

కరణతామోత్రనివేశే హృదోవహ్నిమాఽధూమాదిత్యత్రప్రమేయత్వవ్యాప్త్యవిశిష్టవహ్నిభావనద్ధృదేతివ్యాప్తిః । వహ్నిభావనద్ధృదో మేయత్వవ్యాప్త్యవానితవరామర్షియాయా విషయతా తత్ప్రయోజ్యత్వస్య వహ్నిభావనద్ధృదః ప్రమేయత్వవానిత్యనుమితినిరూపితాయావహ్నిభావనద్ధృదవిషయతాయాః ప్రతిబంధకతావచ్ఛదకీభూత విషయతాత్వేన ఉభయాభావప్రయోజకాయాః సత్వేన విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాప్త్యవకరూపానవచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వేనచ తద్విషయతాధికరణతాకత్వస్య మేయత్వవ్యాప్త్యవిశిష్టే వహ్నిభావనద్ధృదేనత్వాత్ । నచ యహూపావచ్ఛిన్నవిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితిసామాన్యే విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాప్త్యవకరూపానవచ్ఛిన్నాయావిరోధివిషయతానిష్ఠప్రయోజకతాతన్నిరూపితప్రయోజ్యత్వవిశిష్టోభయాభావాధికరణతాకత్వం తద్రూపవత్ప్రమేవలక్షణంఏవంచ మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవారణంసంభవతితథాహిమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారవిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితిసామాన్యనిష్ఠోభయాభావాధికరణతాయాః విశిష్టాంతరవ్యభిచారవిషయతాత్వవ్యాప్త్యవకరూపానవచ్ఛిన్నప్రయోజ్యతయా నవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాప్త్యవకరూపానవచ్ఛిన్నప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వం । ఏవంచ విశిష్టాంతరాఘటితత్వనివేశనం వ్యభావేన ॥ కింతు విరోధివిషయతాయాం ముఖ్యవిశేష్యతాత్మకత్వం అవశ్యం నివేశనీయం । అన్యథా వ్యభిచారవిషయతాయాః ధూమాభావనద్వృత్తిత్వప్రకారతానిరూపితవహ్నిత్వానవచ్ఛిన్న విషయతాత్వేన వహ్నిత్వానవచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత ధూమాభావనద్వృత్తిత్వప్రకారతాయాఽపి వహ్నిత్వానవచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత ధూమాభావనద్వృత్తిత్వప్రకారతాత్వేన ప్రయోజకతయా తాదృశప్రకారతాత్వస్యవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాప్త్యవకత్వవిరహాత్ తాదృశప్రకారతానిష్ఠ ప్రయోజకతాయాః విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాప్త్యవకరూపానవచ్ఛిన్నతయా తాదృశప్రకారతానిష్ఠప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వస్య మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచార

ఓషయకనిశ్చయోత్తరానుమితి నిష్టోభయాభావాధికరణతాయాం సత్త్వ
 స మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారైతివాన్యప్రైతివాచ్యం । యత్ర హృదత్వావ
 ఛ్చేదేన వహ్నిసాన్నిధ్యతా తత్ర హృదత్వవ్యాపకత్వవిశిష్ట వహ్నిభావ
 ప్రతియోగిక స్వరూపసంబంధేన వహ్నిభావవద్ధగ్రదస్య దోషత్వం ఏ
 వం కేవలవిశేషణతాసంబంధేన వహ్నిభావవద్ధగ్రదస్యపి దోషత్వం । త
 త్ర హృదత్వావచ్ఛేదేన వహ్నిభావేఽవ్యాప్తిః । తథాపి హృదత్వావ
 ఛ్చేదేన వహ్నిభావావగాహి నిశ్చయోత్తరానుమితిస్థ హృదత్వావ
 ఛ్చేదేన వహ్నివగాహిత్యఘటితాభయాభావాధికరణతాయాం హృద
 త్వావచ్ఛేదేన వహ్నివైశిష్ట్యావగాహి బుద్ధితావచ్ఛిన్న ప్రతిబద్ధతాని
 రూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్న వహ్నిభావ
 ప్రకారతానిరూపితహృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాత్వేన రూపేణైవహృద
 త్వవ్యాపకవహ్నిభావప్రతియోగికస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్న వహ్ని
 భావప్రకారతానిరూపితహృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాయాః ప్రయోజకతే
 తితాదృశాభావాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపాన
 వచ్ఛిన్నప్రయోజకతానిరూపిత ప్రయోజ్యత్వస్యాసంభవః । ఏవం ఘటాగు
 ణసామాన్యభావవిశేషగుణభావాభయవానిత్యత్ర విశేషగుణవద్ధటా
 బాధః గుణవద్ధటాపి బాధస్త్రానుమితౌ విశేషగుణభావప్రకారకబు
 ద్ధితావచ్ఛిన్నా ఏకా ప్రతిబద్ధతా అపరాచ గుణసామాన్యభావత్వా
 వచ్ఛిన్న ప్రకారకబుద్ధితావచ్ఛిన్నా ప్రతిబద్ధతా తథాచ తాదృశ ప్ర
 తిబద్ధతావచ్ఛేదేన ప్రతిబంధకతాపి గుణవద్ధటవిషయకనిశ్చయో విశేష
 గుణవద్ధటవిషయకనిశ్చయేద భిన్నాభవతీత్యభయస్తేయ దోషత్వం । త
 త్ర విశేషగుణవద్ధటేఽవ్యాప్తిః । విశేషగుణవద్ధటవిషయకనిశ్చయోత్తరా
 నుమితిసామాన్యే యా తాదృశోభయాభావాధికరణతా తస్యాం గుణవద్ధ
 టరూపవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపాత్మకగుణత్వావచ్ఛిన్నవిష
 యతానిరూపితఘటత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వేనైవరూపేణ అవచ్ఛిన్నా

యాప్రయోజకతాన్నిరూపితప్రయోజ్యత్వమేవసీక్రియతే | నతువిశేషగు
 ణత్వావచ్ఛిన్న విషయతానిరూపితఘటత్వావచ్ఛిన్న విషయతాత్వేనావ
 చ్ఛిన్నప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వాంతరమపిగౌరవాత్ | తథాచ
 విశేషగుణవద్ధటవిషయక నిశ్చయోత్తరానుమితి సామాన్యనిష్ఠోభయాభా
 వాధికరణతాయాం నవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నప్ర
 యోజకతానిరూపిత ప్రయోజ్యత్వసంభవః | స్వవిషయతాప్రయోజ్య విశి
 ష్టాంతరవిషయత్వాప్రయోజ్యోభయాభావ ప్రయోజకాభావాధికరణతాక
 త్వనివేశేచ హృదత్వావచ్ఛేదేన వహ్నివైశిష్ట్యవగాహిత్యఘటితోభయా
 భావప్రయోజకా యథా హృదత్వవ్యాపక వహ్నిప్రతియోగిక సంయోగ
 సంబంధావచ్ఛిన్న వహ్నివైశిష్ట్యవగాహిత్యాభావాధికరణతా తథా హృ
 దత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత సంయోగత్వావచ్ఛిన్నసంసగతాని
 రూపిత వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాకత్యసామాన్యభావాధికరణతాప్యే
 వం విశేషగుణాభావగుణసామాన్యాభావోభయ వైశిష్ట్యవగాహిత్యఘటి
 తోభయాభావప్రయోజకా యథా ఘటవిశేష్యకగుణాభావప్రకారకత్వ
 సామాన్యాభావాధికరణతా తథా ఘటవిశేష్యకవిశేషగుణాభావప్రకార
 కత్వసామాన్యాభావాధికరణతాపి తయోశ్చ ప్రత్యేకం హృదత్వసామా
 నాధికరణ్యేన వహ్నిభావరూపవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపక రూపా
 వచ్ఛిన్నప్రయోజ్యత్వ హృదత్వావచ్ఛేదేన వహ్నిభావవిషయతాప్ర
 యుక్తత్వోభయోః వీచం గుణవద్ధటరూపవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాప
 కరూపావచ్ఛిన్నప్రయోజ్యత్వవిశేషగుణవద్ధటరూప స్వవిషయతాప్రయ
 త్తత్వయోస్సత్తాత్ ఉక్తస్థల హృదత్వావచ్ఛేదేనవహ్నిభావవద్ధృదరూ
 పబాధే విశేషగుణవద్ధటరూపబాధేచనావ్యాప్తిః || స్వవిషయతాప్రయోజ
 విశిష్టాంతరవిషయత్వాప్రయోజ్యోభయాభావాధికరణతాకత్వనివేశేచధూ
 మవ్యభిచారివహ్నిమాధూమవాన్ వహ్నిరిత్యాదౌ బాధైవ్యాప్తిః
 బాధవిషయతాప్రయోజ్యాయాం పక్షే నిరుక్తోభయాభావాధికరణతా

యాం వ్యభిచారరూపవిశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వనియమాదతడభ
యాభావప్రయోజకీభూతాభావాధికరణతాయాం విశిష్టాంతరవిషయతావి
ప్రయోజ్యత్వ నివేశనం । తథాచోభయాభావప్రయోజకీభూతాయాప్ర
కృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిత్యావధికరణతాతస్యాంస్య
భిచారవిషయతాత్వవ్యాపకరూపేణవ్యభిచారవిషయతాయాప్రయోజ
కతయావ్యభిచారరూప విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నా
ప్రయోజ్యత్వమక్షతమేవ॥ సచయత్ర ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమా
భావవానితివాధనిశ్చయోత్తరం ధూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవ్యాప్త
వహ్నిమానిత్యాహర్యజ్ఞానం తజ్జ్ఞానియాయాఉభయాభావాధికరణతా త
స్యాంసవ్యభిచారవిషయతాత్వేనవ్యభిచారవిషయతాయాప్రయోజకత్వం
కింతు చాధత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వేనేతి తదధికరణతామాదాయైవ స
విషయతాప్రయోజ్య విశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యభయాభావాధికర
ణతాకత్వం వ్యభిచారఘటితబాధే స్థాస్యతీతి తాదృశోభయాభావప్రయో
జకాభావాధికరణతాపర్యంతనివేశనం వ్యభిచారమితివాచ్యం । యాదృశవ్యభి
చారఘటితబాధవిషయకజ్ఞానానంతరం ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవ్యాప్త
హేతువైశిష్ట్యవగాహర్యజ్ఞానం సజాతం తాదృశ వ్యభిచారఘటితబా
ధేనవ్యాప్తివారణాయ ఉభయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాపర్యం
తానుధావనం । ఏవంయత్ర హృదోవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యత్ర హృదతావి
వచ్ఛదేన వహ్నిదేసానిధ్యతా తత్ర హృదతావివచ్ఛదేన వహ్ని
భావస్య దోషత్వానుపపత్తిః ॥ హృదత్వావచ్ఛదేనవహ్నిభావవ
త్తానిశ్చయోత్తరానుమితినిష్ఠోభయాభావాధికరణతాయాం హృదత్వసా
మానాధికరణ్యేన వహ్నిభావరూపవిశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వ
నియమాత్ అతడభయాభావప్రయోజకీభూతాభావాధికరణతాయాం వి
శిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వనివేశః ॥ తత్ర పూర్వోక్తక్రమేణ సం
యోగత్వావచ్ఛిన్న సంసర్గతాకహృదత్వవిశిష్టేవహ్నివైశిష్ట్యవగాహిత్యా
భావాధికరణతాయాం హృదత్వసామానాధికరణ్యేన వహ్నిభావరూ

వ విశిష్టాంతరవిషయిత్యాప్యయోజ్యతావల్లక్షణసమన్వయః । నను హృదో
 వహ్నిమాన్జలాదిత్యత్ర వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిజలవిషయక
 నిశ్చయోత్తరానుమితౌ హృదత్వవిశిష్టే వహ్నివైశిష్ట్యావగాహిత్యవహ్ని
 వ్యాప్యహేతువైశిష్ట్యావగాహిత్యాభివ్యభివ్యభావసత్త్వమావశ్యకం । హృద
 ధమికానాహార్యవహ్నిమత్తాబుద్ధిప్రతి వహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్ర
 తియోగిజలనిశ్చయవిశిష్టహృదధమికజలప్రకారకనిశ్చయాభావస్య కా
 ర్యసహభావేన హేతుతయావహ్నివ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగి జలవిష
 యకనిశ్చయోత్తరం హృదే వహ్నిజలయోరేకదావైశిష్ట్యావగాహిజ్ఞానా
 నుత్పాదాదిత్యసాధారణ్యే యేనప్రకారేణ లక్షణసమన్వయః తేన ప్రకా
 రేణ వహ్నిః కాంచనమయవహ్నిమాన్వహ్నిత్యాదిత్యత్ర కాంచనమయ
 త్వవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగివహ్ని త్వైతివ్యాప్తిః । తత్రవహ్నిధ
 మిక కాంచనమయత్వప్రకారక బుద్ధితావచ్ఛిన్నం ప్రతి వహ్నిత్వధ
 మిక కాంచనమయత్వవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్వప్రకారక నిశ్చ
 యవిశిష్టవహ్నిధమిక వహ్నిత్వప్రకారకనిశ్చయాభావస్య కార్యసహ
 భావేన హేతుతయా కాంచనమయత్వవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్వ
 ప్రకారకనిశ్చయోత్తరం వహ్నిః కాంచనమయవహ్నిమాన్కాంచనమయ
 వహ్నివ్యాప్య వహ్నిత్వవాంఛేతి సమూహాలంబనానుమిత్యనుత్పత్త్యా
 తాదృశనిశ్చయోత్తరానుమితినామాన్యే ఉభయాభావసత్త్వాదితిచేన్న ॥
 తాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితీత్వవ్యాపకం హేతుమత్తాని
 శ్చయవిశిష్టాన్యత్వం తాదృశవిశిష్టవియతాశూన్య యద్యపిపావచ్ఛిన్నవిష
 యకజ్ఞానీయవిషయతాప్రయోజ్య జ్ఞానవైశిష్ట్యప్రయోజ్య నిరుక్తీభయా
 భావాధికరణతాకం యద్యపి తద్యపిపావచ్ఛిన్నావిషయకత్వస్యలక్ష్య
 తావచ్ఛిదకీభూత యద్యపిపావచ్ఛిన్నవిషయకజ్ఞాన వివక్షితత్వాత్ హే
 తుమత్తానిశ్చయవైశిష్ట్యంచ సావ్యవహితౌ త్రవృత్తిత్వ సీవయ హేతు
 తావచ్ఛిదకావచ్ఛిన్నప్రకారతాత్పర్యాపిత విశేష్యతావచ్ఛిదకావచ్ఛిన్న

విశేష్యతానిరూపితసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారతాకలైవతదుభ
యసంబంధేన । తథాన హృదోవహ్నిమాన్జలాదిత్యత్ర వహ్నివ్యావకీభూ
తాభావప్రతియోగిజలవిషయకనిశ్చయోత్తరయదనుమితౌ యద్ధమితా
వచ్ఛేదకక హేతుమత్తానిశ్చయోత్తరవృత్తిత్వం తదనుమితౌ నతాదృ
శ ధర్తావచ్ఛిన్న విశేష్యతానిరూపిత సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్ర
కారతాకత్వమితి నిదుక్తోభయసంబంధేన హేతుమత్తానిశ్చయవిశిష్టాన్యత్వ
మసాధారణ్యవిషయకనిశ్చయోత్తరానుమితిత్వవ్యాపకమితిలక్షణసమన్వ
యః । వహ్నిః కాంచనమయవహ్నిమాన్వహ్నితావదిత్యత్ర కాంచనమ
యత్వవ్యావకీభూతాభావప్రతియోగి వహ్నిత్వవిషయకనిశ్చయోత్తరాను
మితిత్వవ్యాపకం సనిదుక్తోభయసంబంధేన హేతుమత్తానిశ్చయవిశిష్టాన్య
త్వం ఘటోవహ్నిత్వవాన్కాంచనమయత్వవ్యావకీభూతాభావప్రతియో
గి వహ్నిత్వమితిజ్ఞానోత్తరః ఘటః కాంచనమయవహ్నిమానిత్యనుమితౌ
ఘటో వహ్నిత్వవానితి జ్ఞానాన్యవహితౌ త్రరవృత్తిత్వతజ్ఞానధమితావ
చ్ఛేదకఘటశ్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత కాంచనమయ వహ్నిత్వప్ర
కారకత్వయోస్సత్వాత్ । అత్ర ధూమవ్యభిచారిపహ్నిమాన్ధూమవాన్వ
హ్నోరిత్యాదౌ ధూమాభావవద్ధూమవ్యభిచారిపహ్నిమద్విషయక నిశ్చ
యోత్తరానుమితినిష్ఠఉభయాభావాధిక గణతాయాః బాధవిషయతాంతరపా
తిత్వేన విశిష్టాంతరవ్యభిచారివిషయతాప్రయోజ్యత్వాదతః విశిష్టాంతర
యత్కించిత్విషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నప్రయోజ్యత్వం భట్టా
చారైర్నివేశితం । తథాచబాధవిషయతాన్తరపాతివ్యభిచారివిషయతాత్వం
సవిశిష్టాంతరవ్యభిచారివిషయతాత్వవ్యాపకం । కేవల ధూమవ్యభిచారి
వహ్నిరితిజ్ఞానీయవిషయతాయాం బాధవిషయతాన్తరపాతివ్యభిచారివిషయ
తాత్వవిరహాత్ । కింతు ధూమవ్యభిచారిప్రకారతానిరూపితవహ్నిత్వావచ్ఛి
న్నవిషయతాత్వం । తాదృశరూపం సధూమవ్యభిచారివహ్నినివచ్ఛిన్నధర్మ
కభూమప్రకారకబుద్ధిప్రతిబంధక తావచ్ఛేదకమితి నతాదృశరూపేణవ్యభి

చారవిషయతాయాః ప్రకృతవత్ప్రకృతసాధ్యవైష్ట్యానగాహిత్యాభావప్ర
యోజకత్వం యోనరూపణవిషయతాయాః యాదృశరూపావచ్ఛిన్నవిషయ
తావచ్ఛిన్నప్రతిబంధతానిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వం తేనరూ
పేణ స్వవిషయతాయాః తాదృశవిషయతాతావచ్ఛిన్నాభావాధికరణతా
ప్రయోజకత్వం ॥ యద్యపి హ్రదోవహ్నిమాన్దూమాదిత్యత్రవహ్ని
భావవద్ధృదాదిరూప బాధవిషయతాప్రయోజ్యోభయాభావప్రయోజకి
భూతాభావాధికరణతాయాం వహ్నిభావాదిరూపవిశిష్టాంతరవిషయతా
యాః పి బాధవిషయతాంతఃపాతివిషయతాత్వేన ప్రయోజకతయా విశి
ష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకత్వానివేశితేనంభవవినవత్తుమునితః । తథాపి
యద్విషయకనిశ్చయోత్రరానుమితి సామాన్యే నిదుక్తోభయాభావస్తాదృ
శవిశిష్టాంతరవిషయతాప్రయోజ్యత్వనివేశే వహ్నిభావవిషయతాప్ర
యోజ్యత్వస్య వహ్నిభావవద్ధృదతావచ్ఛిన్న విషయతాప్రయోజ్య
నిదుక్తోభయాభావప్రయోజకాభావాధికరణతాయాం సత్వేపి నవ
హ్నిభావవద్ధృదే లక్షణాసంగతిః । వహ్నిభావవిషయకనిశ్చయోత్ర
రానుమితిసామాన్యే తాదృశోభయాభావవిరహాత్ విశిష్టాంతరవదేనక
వలవహ్నిభావస్య ధర్మమశక్యత్వాత్ । ధూమవ్యభిచారివహ్నిమా
న్దూమవాన్వశ్చైరిత్యాచౌ ధూమవ్యభిచారివహ్నివిషయతాకనిశ్చయో
త్రరానుమితిసామాన్యేపి తాదృశోభయాభావసత్త్వాత్ తాదృశవిశిష్టా
స్తరవదేన వ్యభిచారస్యధర్మశక్యతయా వ్యభిచారాదికమాదాయ ధూ
మాభావవద్ధూమవ్యభిచారివహ్నిమత్యవ్యాప్తివారణార్థం విశిష్టాంతర
విషయతాత్వవ్యాపకరూపావచ్ఛిన్నాప్రయోజ్యత్వనివేశః । నను వహ్ని
దిధర్మకవ్యాప్తిగ్రహంప్రతిధూమాభావవద్వృత్తిత్వప్రకారతానిరూపితవ
హ్నిత్వనిష్ఠ నిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకవిశేష్యతాకనిశ్చయత్వేన ప్రతి
బంధకత్వమవశ్యంవాచ్యం । అన్యథా జాతిమాన్దూమాభావవద్వృత్తిరితి
జ్ఞానోత్తరమపి నహ్నిధర్మికధూమవ్యాప్తిగ్రహానుత్పాదప్రసంగాత్ ।

ఏవంచ మెయత్ప్రవిశిష్టభూమవ్యభిచారిమహ్నస్యిదావతివ్యాప్తివారణమశక్యమేవ । తథాపి తత్ర విశిష్టాంతరం యద్భూమవ్యభిచారిమహ్నస్యిదిః తద్విషయతాత్పర్యాపకం సభూమాభావవద్వృత్తిత్వప్రకారతానిరూపితనిరవచ్ఛిన్నవహ్నితప్రసిష్టానచేదకతాకవిశేష్యతాత్పర్యాజాతిమాన్ధూమాభావవద్వృత్తిరితి జ్ఞానీయవిషయతాయాం వ్యభిచారాత్ । కింతు భూమాభావవద్వృత్తిత్వప్రకారతానిరూపితవహ్నితావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాత్పర్య ఏతాదృశంచరూపం సశుద్ధవహ్నితావచ్ఛిన్నధర్మకవ్యాప్తిగ్రహతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకమితి సతదవచ్ఛిన్నప్రయోజకతానిరూపిత ప్రయోజ్యత్వస్య వ్యాప్తివైప్రస్థానగూహితావ్యాపాధికరణతాయాం సంభవః । తథాచ సమెయత్ప్రవిశిష్టవ్యభిచారైతివ్యాప్తివారణమితి విశిష్టాంతరవిషయిత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయవిశిష్టాంతరవిషయతాత్పర్యాపకరూపావచ్ఛిన్నా ప్రయోజ్యత్వమేవ నివేశనీయం । తథాచ భూమాభావవద్వృత్తివహ్నితావచ్ఛిన్నవిషయతావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యం సజాతిమాన్ధూమాభావవద్వృత్తిరితిజ్ఞానం కింతు భూమాభావవద్వృత్తివహ్నిరితి జ్ఞానమేవ తజ్జ్ఞానవృత్తిభూమాభావవద్వృత్తివహ్నితావచ్ఛిన్నవిషయతాత్పర్యాపకం భూమాభావవద్వృత్తిత్వప్రకారతానిరూపితవహ్నితప్రసిష్ట నిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకవిశేష్యతాత్పర్యమితి త్యూహితవచ్ఛిన్నప్రయోజకతానిరూపిత ప్రయోజ్యత్వస్య వ్యాప్తి వైప్రస్థానగూహితావ్యాపాధికరణతాయాం సత్త్వాన్నాతివ్యాప్తిః । ఏవంచ విశిష్టాంతరవిషయిత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయవిషయతానిష్ఠ ప్రయోజకతానిరూపిత ప్రయోజ్యత్వాభావవివక్షణైః భూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమవాన్వహ్నిరిత్యాదౌ బాధేనావ్యాప్తిః । వ్యభిచారరూపవిశిష్టాంతరవిషయిత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానం సభూమవ్యభిచారివహ్నిమాన్ధూమాభావవానితిబాధవిషయకంజ్ఞానం కింతు భూమవ్యభిచారివహ్నిరితి జ్ఞానం కేవలవ్యభిచారివిష

యకం తదీయవిషయతాతునప్రకృతపక్షేప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిగ్ర
హప్రతిబద్ధకతావచ్ఛేదకేతితన్నిష్ఠ ప్రయోజకతానిరూపితప్రయోజ్యత్వా
భావస్య ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్యాభావాధికరణతా
యాఽసత్త్వాత్ తాదృశవిశిష్టాంతరవిషయతాత్వవ్యాపకత్వనివేశనమఫలం
నచైవం మేయత్వవిశిష్టభూమవ్యభిచారివహ్నానతివ్యాపిః । మేయత్వవిశిష్ట
భూమవ్యభిచారివహ్ని విషయక నిశ్చయోత్తరానుమితినిష్ఠాయాః ఉభయా
భావ ప్రయోజకీభూతాభావాధికరణతాయాః భూమవ్యభిచారివహ్నిరూ
ప విశిష్టాంతరవిషయత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్య భూమవ్యభిచారి
హ్నిరిత్యాకారకజ్ఞానీయవిషయతాయా మేయత్వవిశిష్టభూమవ్యభిచారి వ
హ్నిరిత్యాకారకజ్ఞానావృత్తితయాతాదృశవిషయతాన్యప్రయోజ్యత్వాత్
సప్రకారస్య త్విజ్ఞానీయ విషయతాయావన సోపేతరవృత్తిజ్ఞాననిష్ఠవ్యతి
బధ్యతావచ్ఛేదక ధర్మాభావాధికరణతాప్రయోజకత్వాత్ ఇతివాచ్యం ।
ఏవమపివిశిష్టాంతరవిషయత్వాన్మాపకీభూత విషయతాశూన్యజ్ఞానీయవి
షయతావృత్తిరూపపర్యాప్తావచ్ఛేదకతాక ప్రయోజకతానిరూపితప్ర
యోజ్యత్వాభావవిషయతాత్వప్రవాణంసంభవతి । కేవలం భూమవ్య
భిచారివహ్నిరిత్యాజ్ఞానీయాయా విషయతా తదస్యైతి యద్భూతాభావన
వృత్తిత్వప్రకారతానిరూపిత వహ్నిత్వావచ్ఛిన్న విషయతాత్వం తేన
రూపేణైవ మేయత్వవిశిష్టభూమవ్యభిచారివహ్ని విషయతాయాస్తదనంత
ర జ్ఞాననిష్ఠోభయాభావ ప్రయోజకాభావాధికరణతాయాం ప్రయోజక
త్వాదితిచేన్న । సామాన్యతావిశిష్టాంతరవిషయత్వావ్యాపకీభూత విషయ
తాశూన్యగ్రహణ్యాప్రసిద్ధిః విశిష్టాంతరవిషయతాయాః ఘటాదిజ్ఞానే స
త్త్వాత్తత్ర వ్యభిచారవిషయతాయాః అభావాత్ వ్యభిచారవిషయతాయా
అపి విశిష్టాంతరవిషయత్వావ్యాపకత్వేన తచ్ఛూన్యత్వస్యవ్యభిచారవిష
యకజ్ఞానేష్యసత్త్వాత్ । కింతు సావవచ్ఛిన్నావిషయకప్రతినివిషయతావ
చ్ఛేదకం యవ్యమూపం ప్రాతినిధికరూపేణ తత్తమూపావచ్ఛిన్న విష

మూపావచ్చిన్నవిషయతాయాం తాదృశనిశ్చయావృత్తిత్వరూప విరోధి
 తస్మిన్విషయాన్నిర్వహింః పర్యతావహింమానిత్యత్ర ఘటవిషయకనిశ్చయో
 త్రరానుమితిసామాన్యే ఉభయాభావసత్వేపి నఘటేఽతివ్యాప్తిః ॥ నిశ్చ
 యపదాపాదానాచ్చ వహ్నిభావవద్ధృదతావిచ్చిన్న విషయతాయా
 స్సంశయవృత్తిత్వేపినక్షతిః । అత్ర నిశ్చయత్వం యదితద్ధర్మావచ్చిన్నవి
 శేష్యకతదభావాప్రకారకత్వేనతి తద్ధర్మావచ్చిన్నవిశేష్యక తత్ప్రకా
 రకత్వం తదా నిర్వహింః పర్యతావహింమానిత్యత్ర తాదృశనిశ్చయాప్ర
 సిద్ధిః । నచ తద్ధర్మావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత తద్ధర్మావచ్చిన్నప్రకా
 రతాకాంత తద్ధర్మావచ్చిన్న విశేష్యతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణం
 త్తావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత తద్ధర్మావచ్చిన్న ప్రతియోగితాకాభావ
 ప్రకారకాన్యత్వం నిశ్చయపదేన వివక్షణీయం । తథాచ నిర్వహింః ప
 ర్యతా వహింమానిత్యత్ర వహ్నిప్రకారతానిరూపిత విశేష్యతావచ్ఛే
 దకతాపర్యాప్త్యధికరణం వహ్నిభావపర్యతత్వోభయమేవ తాదృశో
 భయ ధర్మావచ్చిన్న విశేష్యతాక వహ్నిభావప్రకారకాన్యత్వం తా
 దృశనిశ్చయేఽక్షతమేవ । అనుగమప్రకారస్తు । స్వనిరూపకత్వ స్వని
 రూపితవిశేష్యతావచ్ఛేదకతా పర్యాప్త్యధికరణీభూతధర్మావచ్చిన్న వి
 శేష్యతానిరూపిత స్వావచ్ఛేదకావచ్చిన్నాభావ ప్రకారతాకాన్యత్వై
 తదుభయసంబంధేన తద్ధర్మావచ్చిన్నప్రకారతావిశిష్టత్వమితివాచ్యం । ఏ
 సంసతి నీలహ్రదౌ వహ్నిమానిత్యత్ర హృదతావచ్ఛేదేన వహ్నిభావ
 స్య బాధతయా తాదృశసాధ్యకధూమశేతోచ హృదతావచ్ఛేదేన ధూ
 మాభావస్య స్వరూపాసిద్ధితయా తత్రా వ్యాప్తిః । ఇట్టాచాభ్యంతరేయ
 థా సామాన్యఘటితవిశేషధర్మావచ్చిన్న సామాన్యాభావకొటికనశయో
 హ్రదౌ మహాసనీయవహ్నిమాన్ వహ్నిసామాన్యాభావవాన్ వేత్త్యాకా
 రకోజాయతే తథా సామాన్యఘటిత విశేషధర్మావచ్చిన్నై ఏకకొటివిశిష్ట
 సామాన్యధర్మావచ్ఛేదేనాపరకోట్యవగాహనీలహ్రదౌవహ్నిమాన్ హృ

దోషహింసామాన్యాభావమాన్ నీలహృదోహింసావ్యాప్త్య భూమవాన్
 హృదో భూమసామాన్యాభావమాన్వేత్త్యాకారకోజాయతే । తథాచ తా
 దృశసంశయస్య వహ్నితాన్వవచ్ఛిన్నప్రకారతాకల్పేపి వహ్నితాన్వవచ్ఛి
 న్నప్రకారతానిరూపిత విశేష్యతావచ్ఛిదకతాపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకీభూత
 నీలత్వహృదత్వోభయధర్తావచ్ఛిన్న విశేష్యతానిరూపిత వహ్నిభావ
 ప్రకారతాకల్పభావాత్ వహ్నితాన్వవచ్ఛిన్నప్రకారత్వస్య నిరుక్తో భ
 యసంబంధేన వైశిష్ట్యస్య తత్రసత్త్వాత్ తాదృశసంశయేచ వహ్నిభా
 వవద్ధృతతాన్వవచ్ఛిన్నవిశేష్యతాసత్త్వాదతః స్వనిరూపకత్వస్వనిరూపి
 తవిశేష్యతావచ్ఛిదకతానాత్మక స్వనిరూపితవిశేష్యతావచ్ఛిదకావచ్ఛి
 న్నవిశేష్యతానిరూపితసాన్వవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావత్వా
 వచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపకాన్యలైవితదుభయసంబంధేన తద్ధర్తావచ్ఛిన్న
 ప్రకారతావత్వం వక్తవ్యం ॥ తథాచ నిర్వహింసః పర్యతోహహ్నిమానితిజ్ఞా
 నే వహ్నితాన్వవచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపకత్వసత్త్వేపి తాదృశప్రకారతాని
 రూపిత విశేష్యతావచ్ఛిదకతానాత్మక వహ్నిభావప్రకారతానిరూపక
 త్వం నాస్తీతి నిరుక్తోభయసంబంధేన వహ్నితాన్వవచ్ఛిన్నప్రకారతావైశి
 ష్ట్యనిరుక్తాహార్యైస్తేనచనిర్వహింసః పర్యతోహహ్నిమానితిజ్ఞానేయ
 థా వహ్నిప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతావచ్ఛిదకతా వహ్నిభావేవర్త
 తే ॥ తథా పర్యతత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితధర్మితావచ్ఛేదకతా
 నాత్మకప్రకారతావత్తత్వతః కథం తాదృశాహార్యసంగ్రహాంతివాచ్యం ।
 తత్ర ధర్మితావచ్ఛిదకత్వప్రకారకత్వయోచ్ఛేదమతే స్వనిరూపిత విశే
 ష్యతావచ్ఛేదకతానాత్మకత్వంవిహాయ స్వనిరూపిత విశేష్యతావచ్ఛేదక
 తాన్వవచ్ఛిన్నత్వస్యాన్యతాన్వవచ్ఛేదోపః । నచైవంసతిహృదోహహ్నిమాన్
 భూమాదిత్యత్ర హృదవిశిష్టవహ్నిభావేవాప్తిః । హృదో వహ్ని
 మాన్ వహ్నిభావశ్చ హృదాంతినమూహలంబనాహార్యస్య వహ్నితాన్
 వచ్ఛిన్నప్రకారకత్వసత్త్వేపి వహ్నితాన్వవచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపిత విశే

ష్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న విశేష్యతానిరూపితావచ్ఛేదకత్వానవచ్చిన్న
 వహ్నిభావప్రకారకత్వవిరహేణ నిరుక్తోభయసంబంధేన వహ్నిత్వాన
 చ్చిన్నప్రకారతావిశిష్టత్వాత్ తత్రచ హృదవిషయతానిరూపిత వహ్ని
 భావవిషయతాయావర్తమానత్వాన్నిరుక్తతాదృశనిశ్చయావృత్తిత్వస్యహృ
 దవిశిష్టవహ్నిభావత్వావచ్చిన్నవిషయతాయామసత్త్వాత్ । ఆహార్యజ్ఞానీ
 యవిషయతాయాఅనాహార్యజ్ఞానీయవిషయతాతానిరూపకభేదేనైవభిన్న
 తయాభ్రమాన్యకేవలప్రాదేవహ్నిభావఇతిజ్ఞానీయవిషయతాయాహృదోవ
 హ్నిమాకావహ్నిభావశ్చహృదఇతినమూహాలంబనజ్ఞానీయహృదవిశిష్ట వ
 హ్నిభావవిషయతాతాభిన్నతయా భ్రమాన్యకేవలహృదేవహ్నిభావ
 ఇతిజ్ఞానీయహృదవిశిష్టవహ్నిభావిషయతాయాఅపితాదృశనమూహాలం
 బననిశ్చయవృత్తిత్వేవాధకాభావాత్ । అతఏవవహ్నిమాకాహృదోవహ్ని
 భావవానిజ్ఞానీయవిషయతాయా భేదే ప్రయోజకాఆహార్యజ్ఞాన సమా
 నాకారానాహార్యజ్ఞానాప్రసిద్ధిరితి ఖట్వాచార్యేణ లిఖితు సంగద్భతఇతి
 వాచ్యం ॥ స్వనిరూపకత్వసావచ్చిన్నప్రనిబధ్యతానిరూపిత పృతిబంధ
 కతావచ్ఛేదకవిషయతావత్త్వేతదుభయసంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టాన్య
 త్వం నిశ్చయత్వం । తథాచ హృదోవహ్నిమాకా వహ్నిభావశ్చ హృ
 దఇతిజ్ఞానై హృదత్వావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత వహ్నిత్వావచ్చిన్న
 ప్రకారకత్వంనతాత్ । ఏవం తాదృశప్రకారత్వావచ్చిన్న ప్రతిబధ్యతాని
 రూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతాధేయత్వసంబంధావచ్చిన్న హృద
 త్వావచ్చిన్నప్రకారతానిరూపిత వహ్నిభావత్వావచ్చిన్న విషయతావ
 త్వం నతాతఇత్యుభయసంబంధేన తాదృశప్రకారతావత్త్వాదృశ జ్ఞాన
 స్య ననిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశప్రకారతావిశిష్టాన్యత్వం కింతు హృ
 దోవహ్నిమానిజ్ఞానస్తేన తత్ర హృదవిశిష్ట వహ్నిభావవిషయతా
 యా అనతామానత్వాద్యద్యూపపదేన హృదవిశిష్టవహ్నిభావత్వస్య
 ధారణసంభవాత్ హృదవిశిష్టవహ్నిభావే లక్షణమన్వయః । నచ ని

ర్వహ్నిః పర్వతోవహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నిభావప్రకారతాయాఅపి ఆ
హార్యజ్ఞానవృత్తిత్వేన సావచ్ఛిన్న ప్రతిబధ్యతాయా అప్రసిద్ధత్వేన న
వదేన తస్య ధారణం సంబంధవత్తి నిర్వహ్నిః పర్వతోవహ్నిమాన్ పర్వ
తశ్చ వహ్నిమానితిజ్ఞానే నిరుక్తోభయసంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టాస్యత్వ
మక్షతమేవతి తాదృశజ్ఞానే వహ్నిమత్పర్వతత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయా
వత్కమానత్వేన వహ్నిమత్పర్వతస్య ధారణాసంబంధవాద్యహ్నిమత్పర్వతే
ఽవ్యాప్తిరితినాద్యం । నన్విరూపకత్వన్విశిష్టప్రకారతావచ్ఛిన్నప్రతి
బధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతావత్త్వేతదుభయసంబ
ద్ధేన ప్రకారతావిశిష్టాస్యత్వస్య వివక్షితత్వాత్ ॥ ప్రకారతాయాం నన్వి
వైశిష్ట్యంచ సావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నత్వన్విరూపిత విశేష్యతావచ్ఛేదకా
వచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత త్త్వేతదుభయసంబంధేన । తథాచనిర్వహ్నిః
పర్వతోవహ్నిమాన్ పర్వతశ్చ వహ్నిమానితి సమూహాలంబనజ్ఞానే ని
ర్వహ్నిఃపర్వతోవహ్నిమానితిజ్ఞానీయాయావహ్నిభావప్రకారతాతన్ని
రూపకత్వంవత్కతే ఏవం నిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశ ప్రకారతావిశి
ష్టాయా నిర్వహ్నిః పర్వతఇతిజ్ఞానీయవిషయతా తదవచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతా
నిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీహత పర్వతోవహ్నిమానితిజ్ఞానీయ విష
యతానిరూపకత్వంచ పర్వతఇతి నిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశ ప్రకార
తావిశిష్టాస్యత్వం తానృశసమూహాలంబనజ్ఞానే నాస్తీతి నవహ్నిమత్పర్వ
త్వేవాప్తిః ॥ నద నిర్వహ్నిఃపర్వతోవహ్నిమానిత్యాహార్యజ్ఞానీయవహ్ని
మత్పర్వతవిషయతాయా వహ్నిభావప్రకారతావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతా
నిరూపిత ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకత్వేన తాదృశజ్ఞానమపి నిరుక్తోభయ
సంబంధేన తాదృశప్రకారతావిశిష్టాస్యదేవేతి తాదృశజ్ఞానీయవహ్నిమత్ప
రవిషయతాయాస్తాదృశనిశ్చయవృత్తితయాతథాపివహ్నిమత్పర్వత్వేవాప్తి
త్తతాఽవస్యమితివాద్యం । భగవాన్యవృత్తియద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతా
తాదృశనిశ్చయవృత్తిస్తద్యూపావచ్ఛిన్నత్వస్యభట్టాచార్యేణవివక్షణీయ

తయా నిర్వహింః పర్వతౌవహ్నిమానిజ్ఞాసీయవిషయతాయా భ్రమాన్య
 వృత్తియమ్రాపావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యస్య తాదృశ నిశ్చయావృత్తి
 తాయా అక్షతేః । నచైవమపి నిర్వహింపర్వతౌవహ్నిమానిర్వహింశ్చ
 వహ్నిభావవానితి సమూహాలంబనజ్ఞానై యా వహ్నిభావావచ్ఛిన్న
 విశేష్యతానిరూపిత వహ్నిభావతావచ్ఛిన్నప్రకారతా తస్యాః ప్రతి
 బంధకతానవచ్ఛేదకతయా తాదృశజ్ఞానై నిరుక్తోభయసంబంధేన ప్రకార
 తావిశిష్టాన్యత్వమక్షతమేవేతి నిరుక్తనిశ్చయావృత్తిత్వస్య వహ్నిభా
 వావచ్ఛిన్నవహ్నిభావవిషయతాయామసత్వాత్ వహ్నిభావవద్య
 హ్నిభావవత్ప్రవాప్తిరితివాచ్యం । శుద్ధవహ్నిభావావచ్ఛిన్నవిశేష్య
 కవహ్నిభావప్రకారకాన్యత్వస్య సావితం త్రైవిణజ్ఞానవిశేషణత్వాత్ స
 వహ్నిభావవిశిష్టవహ్నిభావవత్ప్రవాప్తిః । ఏవం వహ్నిభావస్యా
 ధైయతాసంబంధేన వహ్నిభావవత్ప్రకారకాన్యత్వమపి తాదృశజ్ఞానైదే
 యమతానాధేయతాసంబంధేన వహ్నిభావవద్విశిష్ట వహ్నిభావే
 వ్యాప్తిరితి । ఏవం నిర్వహింః పర్వతౌవహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నివిశిష్ట ప
 ర్వతస్యాధేయతాసంబంధేన పర్వతవిశిష్టవహ్నిదీనాలక్షణసమన్వయా
 థం పర్వతే వహ్నిప్రకారకాన్యత్వసాధైయతాసంబంధేన వహ్ని ప
 ర్వతప్రకారతాకాన్యత్వస్యచ ప్రాతిస్వికరూపేణ నివేశే గౌరవాత్ప్రతి
 బంధకతాఘటితోక్తానుగమప్రకారః । వహ్నిభావవద్విశిష్టవహ్నిభావా
 దౌచ తాదృశానుగమప్రకారాసంభవాదగత్యా ప్రాతిస్వికరూపేణ నివే
 శః । నచ నిరుక్తోభయాభావనివేశసమఫలమితివాచ్యం । యాదృశస్థలయ
 దావ్యవస్థవత్ప్రజ్ఞానం యదావ్యవస్థాభావధర్మితావచ్ఛేదకకం పక్షే త
 దభావనిశ్చయాత్కం జాయతే తదావ్యవస్థ సాధ్యతాయాం తదభావ
 వత్పక్షేతివాప్తివారణార్థం తాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయోత్తరాను
 మితిసామాన్యే ఉభయాభావనివేశసాధక్యాత్ । సచాత్రాపికల్పే ప్ర
 మేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదావతివాప్తివారణార్థం విశిష్టాంతరాఘటి

తత్త్వమవశ్యం నివేశనీయం తథాసతి ధూమన్యభిచారివహ్నిమాన్ ధూమ
వాన్వహ్నిరిత్యత్ర ధూమాభావవద్ధూమన్యభిచారివహ్నిమదూర్ఘవన్యభి
చారఘటిలైవవ్యాప్తిరితివాచ్యం । పక్షవిశేష్యకసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛి
న్న వైశిష్ట్యవగాహి పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యక సాధ్యవ్యాప్య
హేతుమత్తావగాహిజ్ఞానత్వవ్యాపకం యద్యూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యక య
ద్యూపావచ్ఛిన్నప్రకారకత్వం తద్యూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యక తద్యూపావ
చ్ఛిన్నప్రకారకనిశ్చయావృత్తి యద్యూపావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యం
తద్యూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యక తద్యూపావచ్ఛిన్న ప్రకారక నిశ్చయావృత్తి
సాన్వవచ్ఛిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదక యద్యూపావచ్ఛిన్నవిష
యతా తద్యూపావచ్ఛిన్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదక తద్యూపా
వచ్ఛిన్నత్వనివేశాన్నవోషః । తథాచ మేయత్ప్రవిశిష్టన్యభిచారత్వావచ్ఛి
న్నవిషయతా కేవలం నపక్షవిశేష్యకసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహిసాధ్యవ్యాప్య
హేతువైశిష్ట్యవగాహిత్యవ్యాపక హేతువిశేష్యకవ్యాప్తిప్రకారక నిశ్చ
యతావశ్యయావృత్తిభవతి పరంతు తాదృశనిశ్చయావృత్తిమేయత్వావచ్ఛి
న్నావిషయకప్రతితివిషయతావచ్ఛేదక న్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా
పి భవతీతి న్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నావిషయక ప్రతితివిషయతావచ్ఛేదకత్వ
న్య మేయత్ప్రవిశిష్టన్యభిచారత్వేనసత్త్వాన్నాతివ్యాప్తిః । స్వనిరూపక
త్వస్వవిశిష్టవిశేష్యతాకత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబంధకతా
వచ్ఛేదకీర్మాత విషతావత్సాధ్యసంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టాన్యత్వమేవ
నిశ్చయత్వం । వైశిష్ట్యంచ సాన్వవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితత్వ
స్వనిరూపిత విశేష్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నలైవితదేభయసంబంధేన । త
థాచ హృదోవహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర హృదోవహ్నిమాన్నవా వ
హ్నివ్యాప్యధూమవాన్నవేతి సంశయే యా వహ్నితాన్వచ్ఛిన్నప్రకార
తానిరూపితహృదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా తదవచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూ
పిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీర్మాతాయా సమానాకారజ్ఞానీయైక విషయ

తా స్వీకర్తృమతే హృదోవహ్నిమాన్నవేతిసంశయాయ వహ్నిభావ
 ప్రకారతానిరూపిత హృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతా తదవత్సమపి వత్త
 ఇతి ననిరుక్తసంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టాన్యత్వం తత్రాస్తీతి సతస్య ని
 శ్చయత్వమితి తాదృశసంశయే వహ్నిభావపద్ధద్దత్వావచ్ఛిన్న విషయ
 తాయాస్స త్వేపి నవహ్నిభావపద్ధద్దాదావసంభవః । నిర్వహ్నిః పర్వ
 తోవహ్నిమానిత్యత్ర నిర్వహ్నిః పర్వతోవహ్నిమాన్ వహ్నివ్యాప్యభూ
 మవాంశ్చైతి సమూహాలంబననిశ్చయస్య వహ్నిభావప్రకారతానిరూపక
 త్వసత్వేపి నిరుక్తోభయసంబంధేన వహ్నిభావప్రకారతావిశిష్టాయా ప
 ర్వతోవహ్నిభావవానిత్యనాహాద్యవిశేష్యతా తదవచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతా
 నిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతావత్సవిరహాన్నిరుక్తోభయ
 సంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టాన్యత్వమక్షతమేవేతి తస్య నిశ్చయత్వనిర్వా
 హః ॥ నచ నిర్వహ్నిః పర్వతోవహ్నిమానిత్యత్ర వహ్నిమత్పర్వతరూ
 పాశ్రయాసిద్ధివిషయతాయాస్తాదృశనిశ్చయవృత్తితయా వహ్నిఃశిష్ట పర్వ
 తరూపాశ్రయాసిద్ధావవ్యాప్తిరితివాచ్యం । భృమాన్యవృత్తియద్యూపావ
 చ్ఛిన్నవిషయతా తాదృశనిశ్చయవృత్తిస్తద్యూపావచ్ఛిన్నత్వనేననిత
 శనీయతయా నిర్వహ్నిః పర్వతోవహ్నిమానితిజ్ఞానీయ వహ్నిమత్పర్వత
 విషయతాయా భృమాన్యవృత్తిత్వవిరహాత్ । భృమాన్యవృత్తిః కేవలం ప
 హ్నిమాన్ పర్వతఇతి జ్ఞానీయవిషయతా తస్యాశ్చ తాదృశ నిశ్చయావృ
 త్తితయా తత్ర లక్షణగమనసంభవాత్ । నచ హృదో వహ్నిమాన్ వ
 హ్నిభావాదిత్యత్ర హృదోవహ్నిమాన్ వహ్నివ్యాప్య వహ్నిభావ
 వానిత్యస్య నిశ్చయత్వానుపపత్తిః ॥ తత్ర హృదోవహ్నిమానితిజ్ఞానీయప
 హ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపకత్వస్య తాదృశప్రకారతావిశిష్ట హృ
 దత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబంధకతావ
 చ్ఛేదకీభూతవిషయతావత్సన్యచ తత్రసత్త్వాదితివాచ్యం ॥ వహ్నిభావ
 పదవృత్తిత్వరూపవహ్నివ్యాప్యగ్ధస్య వహ్నిభావేధానై స్సస్త్రిక్ సాన్వ

పృథివీర్షప్రకారకజ్ఞానస్తేనైవ స్వస్తింతాన్వధికరణావృత్తిత్వప్రకారకజ్ఞానస్యాహార్యతయా వహ్నివ్యాప్యతావచ్ఛిన్నవహ్నిభావవిషయతాయాః ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకత్వేన ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీధూతవిషయతాఘటితాభయసంబంధేన తాదృశవిషయతావిశిష్టాన్యత్వస్య తత్రాక్షతత్వాత్ ॥
 నచ హ్రదోవహ్నిమాన్ వహ్నిభావవద్ధృదకాలీన జలాదిత్యత్ర హ్రదోవహ్నిమాన్ వహ్నివ్యాప్యవహ్నిభావవద్ధృదకాలీన జలవాంశ్చ హృదఇతి జ్ఞానీయ వహ్నిభావప్రకారతానిరూపిత హృదవిషయతాఘటితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీధూతవిషయతాకస్య జ్ఞానస్య నిశ్చయత్వానుపపత్తిరితివాద్యం ॥ హృదధమికవహ్నిభావవత్తాబుద్ధిప్రతి హృదధమిక వహ్నివ్యాప్యప్రకారకనిశ్చయత్వేన ప్రతిబంధకతయా హృదధర్మికవహ్నివ్యాప్యప్రకారకనిశ్చయత్వక జ్ఞానీయ వహ్నిభావవద్ధృదవిషయతాయాపి ఆహార్యజ్ఞానీయత్వేన ప్రతిబంధకతానవచ్ఛేదకత్వాత్ । నచ హ్రదోవహ్నివ్యాప్యవానిత్యత్ర హ్రదోవహ్నిభావవాన్ వహ్నివ్యాప్యభావవాన్ హ్రదోవహ్నివ్యాప్యవానిత్యవాన్ శ్చేతి సమూహాలంబనస్య వహ్నిభావతావచ్ఛిన్నప్రకారతాకత్వసత్వేపి నిరుక్తోభయసంబంధేన తాదృశప్రకారకతావిశిష్టాయా హ్రదోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానీయహృదతావచ్ఛిన్నవిశేష్యతా తదవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీధూతవిషయతావత్వంనాస్తి వహ్నివ్యాప్యభావవాన్ హ్రదోవహ్నివ్యాప్యవానితి జ్ఞానస్యాహార్యతయాతదీయవిషయతాయాః ప్రతిబంధకత్వానవచ్ఛేదకత్వాదితి సమానాకారకజ్ఞానీయైకవిషయతాంగికత్వమతే హ్రదోవహ్నిభావవానితి భ్రమాన్యవృత్తివహ్నిభావతావచ్ఛిన్నవిషయతాయాస్తత్రసత్వాత్ । హ్రదవక్షకవహ్నివ్యాప్య సాధ్యకస్థలైతివ్యాప్తిర్నసంభవతీతితాదృశనిశ్చయో త్రరాసుమితిసామాన్యే త్యస్య వైయధ్యం దురావరమితివాద్యం । యాదృశస్థలవిశేషే హ్రదోవహ్నిభావవానితిజ్ఞానం కదాచిదపి వహ్నివ్యాప్యవాన్ హ్రదో వ

హింసావాప్యభావమానిత్యాకారకాహార్యాత్కం న సంభవతి తత్త్రస్థలవే
 వహ్నివాప్యప్రసాధ్యకస్థల వహ్నిభావవద్ధ గృహేతివాప్తివారణార్థం
 సామాన్యంతపహిపాదానసాధుకన్యసంభవాత్ || నచ యాదృశస్థలవిశే
 షే ఉదాసీనఘటాదివిషయకం నిర్వహిషిః పర్వతో వహ్నిమానిత్యాహం
 ర్భజ్జానం నజాతం తత్ర నిర్వహిషిః పర్వతో వహ్నిమానిత్యాకారకప్రకృ
 తపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహివహ్నినిశ్చయాపృథ్విత్వస్య తాదృ
 శాదాసీనఘటవిషయతాయాంసత్వాత్ | ఉదాసీనవిషయకనిశ్చయోత్త
 రానుమితినామానేన్ నిర్వహిషి పర్వతత్వవిశిష్టే తాదృశాభయాభావస
 త్వాదితివాచ్యం | ఏతాదృశ సమశీలరూపమాదృశ్య అనన్వరసస్య జగదీశే
 న దత్తత్వాత్ || నచ ఘటవద్ధగృహకాలీనహృదోవహ్నిమాన్ ఘటాభావ
 వద్ధగృహకాలీన భూమాదిత్యత్ర ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవగాహి
 ప్రకృతసాధ్యవాప్యప్రసాధువైశిష్ట్యవగాహినిశ్చయాప్రసిద్ధిః | ఘటత్వావ
 చ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత హృదత్వావిచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపకత్వస్య
 తదవచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీధూత విషయతా
 నిరూపకత్వస్య తాదృశజ్ఞానేనత్వాన్నిరుద్యోభయసంబంధేన ప్రకారతావై
 శిష్ట్యస్తేవ తత్రసత్త్వాదితివాచ్యం || సంబంధఘటకీధూతప్రతిబంధకతా
 వచ్ఛేదకీధూతవిషయతాయాం ప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాధ్యవిషయతాబహి
 ర్భూతత్వస్య ప్రకృతసాధ్యవాప్యప్రసాధువిషయతాబహిర్భూతత్వస్యచని
 వేశనీయత్వాత్ | ఘటవద్ధగృహకాలీన హృదోవహ్నిమాన్ తాదృశ హృ
 దోవహ్నివాప్యఘటాభావవద్ధగృహకాలీనభూమవానితి జ్ఞానే ఘటత్వా
 వచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపిత హృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యత్వావచ్ఛిన్నప్ర
 తిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాయాస్స త్వేపితాదృశ
 విషయతానప్రకృతపక్షేప్రకృతసాధ్యవాప్యప్రసాధువైశిష్ట్యవిషయతాబహి
 ర్భూతా ఏవం ఘటాభావప్రకారతానిరూపితహృదత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్య
 తావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపితప్రతిబంధక తావచ్ఛేదకఘటత్వావచ్ఛి

న్నప్రకారతానిరూపిత హృదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయాస్స త్వేపి తాదృశ
 విషయతా నప్రకృతవత్తే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యవిషయతాబహిర్భూతేన
 తాదృశస్థతే తాదృశజ్ఞానస్య నిశ్చయత్వానుపపత్తిః । నచ తాదృశజ్ఞానే
 ఘటాభావవద్ధృదవిషయతాయాస్తాదృశవత్తే ప్రకృతసాధ్యవైశిష్ట్యాన్యవగా
 హిసాధ్యవ్యాప్యవేతువైశిష్ట్యాన్యవగాహినిశ్చయవృత్తితయా ఘటాభావవ
 ద్ధృదస్య దోషత్వానుపపత్తిరితివాచ్యం । భృమాన్యవృత్తిత్వస్య యద్యూ
 పావచ్చిన్నవిషయతాయాం నివేశనీయతయా నిరుక్తజ్ఞానే యాఘటాభా
 వవద్ధృదవిషయతా తస్యాస్తాదృశజ్ఞానీయత్వవిరహాత్ తాదృశ జ్ఞానీయా
 యా హృదోఘటాభావవానితి జ్ఞానీయవిషయతా తస్యాశ్చ నిశ్చయావృ
 త్తిత్వేన లక్షణగమనసంభవాదితి ॥ నచ భృమాన్యవృత్తిత్వస్య యద్యూ
 పావచ్చిన్నవిషయతాయాం నివేశేపి హృదోవహ్నిమాన్ జాతిమాన్ వ
 హ్నిభావపాన్ హృదోవహ్నివ్యాప్యవాంశ్చైతి సమూహాలంబనజ్ఞానే
 భృమాన్యోయోజాతిమాన్ వహ్నిభావవానిత్యాకారకః జాతిసామా
 నాధికశక్త్యేన వహ్నిభావావగాహినిశ్చయః తదీయ విషయతాయాస్స
 త్వేన వహ్నిభావవద్ధృదాదావవ్యాప్తిరతౌ యద్యూపావచ్చిన్నవిష
 యత్వావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తిత్వమేవ యద్యూపావచ్చి
 న్నవిషయతాయాం నివేశనీయం । ఏవంచ వహ్నిమాన్ హృదోవహ్ని
 భావవానిత్యాహార్యజ్ఞానీయ వహ్నిభావవద్ధృదత్వావచ్చిన్నవిషయతా
 యా అవ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తిత్వవిరహాదేవావ్యాపకవిష
 యతాశూన్యజ్ఞానీయ యద్యూపావచ్చిన్నవిషయతాసామాన్యే తాదృశని
 శ్చయావృత్తిత్వం సంభవతీతి భట్టాచార్యోక్తభృమాన్యత్వనివేశననిష్ప్ర
 యోజనమితివాచ్యం ॥ సంబంధఘటకవిశేష్యతాయాం ప్రకారతావైశి
 ష్ట్యఘటకస్వనిరూపితవిశేష్యతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నత్వమిత్యత్ర నిరవచ్చి
 న్నావచ్ఛేదకతాకత్వరూపం ననివిష్టమితి హృదోవహ్నిమానితిజ్ఞానీయా
 యా ప్రకారతాత్వవిశిష్టాయా జాతిమాన్వహ్నిమానితిజానీయవిషయతా

పి భవతీతి తదవచ్చిన్నప్రతిబధ్యతానిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూ
తవిషయతాయా జాతిమాక వహ్నుభావమాక వహ్నిమాక హృదో వ
హ్నివ్యాప్యధూమవాంశ్చేతి సమూహాలంబనజ్ఞానెసి సత్త్వాత్తాదృశజ్ఞాన
స్య నిరుక్తనిశ్చయత్వాభావాదేవావ్యాపకీభూత విషయతాశూన్యస్వనివే
శేప్రయోజనాభావాత్ । నచైవం నిర్వహ్నిపర్వతావహ్నిమానిత్యత్ర ప
హ్నిమత్పర్వతరూపాశ్రయానిధిః । తత్రైవ వహ్నిమజ్జాతిమత్సతివ్యా
ప్తిః । నిర్వహ్నిః పర్వతావహ్నిమాక జాతిమాంశ్చ వహ్నిమానిత్యజ్ఞానే
పర్వతత్వావచ్చిన్నవిశేష స్థానిరూపితాయా వహ్నుభావత్వావచ్చిన్న
ప్రకారతానిరుక్తభయసంబంధేన తదవ్యతిష్టాయా విశేషస్థతా సాపి జాతి
మాక వహ్నుభావవానిత్యజ్ఞానీయాభవతి ॥ తదవచ్చిన్నప్రతిబధ్యతా
నిరూపిత ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతావత్సస్య తత్రస్త్వాన్ని
తుక్తసంబంధేన ప్రకారతావిశిష్టాస్యత్ తజ్జ్ఞానం సభవతి ॥ కింతు వహ్ని
మజ్జాతే మదవిషయః ప్రకృతవత్తే ప్రకృతసాధ్యతైశిష్టావగాహిజ్ఞానమేవ
తత్ర య శేషస్థతావచ్ఛేదకావచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాకత్వం వహ్నిమజ్జాతిమ
ద్విషయ తాయా అవతమానత్వాత్ వహ్నిమజ్జాతిమద్విషయకనిశ్చయో
త్తరానుమితిసామాన్యే నిర్వహ్ని పర్వతే వహ్నివైశిష్ట్యావగాహిత్యఘ
టితోభయరూపానసత్త్వాదితి సంబంధఘటకవిశేష స్థతావచ్ఛేదకావచ్చిన్న
త్వం విశేషస్థతావచ్ఛేదకనీష్ట నిరవచ్చిన్నావచ్ఛేదకతాకత్వంవా కుత్రచి
ద్దేయమితి ॥ తథాచ హృదోవహ్నిమాక ధూమాదిత్యశ్రహృదోవహ్ని
మాక జాతిమాక వహ్నుభావవానితి జ్ఞానమపి నిరుక్తప్రకారతావిశిష్టా
స్యజ్ఞానం తత్ర వహ్నుభావసద్భేదత్వావచ్చిన్నవిషయతాయా వతమా
నత్వేనాసంభవవారణాయావ్యాపకీభూత విషయతాశూన్యజ్ఞానవృత్తిత్వం
దేయమితి భ్రమాన్యవృత్తిత్వం వ్యర్థమితివాచ్యం । సంయోగాభావవ
త్సంయోగస్సంయోగవానిత్యాదౌ సంయోగస్సంయోగవానిత్యాశ్రయాసి
ద్భిభ్రమవిషయసంయోగత్వావచ్చిన్నైతివాన్తివారణార్థం భ్రమాన్య

వృత్తితస్య యద్యపావచ్చిన్నవిషయతాయామవ్యాపకవియతాశూన్య
 త్వనిచేశేష్యవశ్యం నివేశనీయత్వాత్ ॥ అన్యథా సంయోగస్సంయోగవా
 నితిభ్రమస్యాపి సంయోగతావచ్చిన్నవిషయత్వావ్యాపకీభూతవిషయతా
 శూన్యజ్ఞానతయా తదీయవిషయతాయా అస్త్యదుక్తప్రకృతపక్షే ప్రకృతసా
 భ్యవైష్ట్యావగాహినిశ్చయావృత్తితయా తద్యపావచ్చిన్న విషయతాశా
 లినిశ్చయోత్తరానుమితౌ సంయోగాభావావచ్చిన్నై సంయోగవైష్ట్యా
 వగాహిత్యఘటితాభయాభావసత్త్వాత్ । నచ ఘటవద్ధృదకాలీనహృదో
 వహ్నివ్యాప్యవాక్ ఘటాభావవద్ధృదకాలీన భూమాదిత్యత్ర హృదో వ
 హ్నివ్యాప్యవాక్ వహ్నిభావాదిత్యత్రవా వహ్నిభావవద్ధృదై
 వ్యాప్తిః । తత్రావ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయ వహ్నిభావవ
 ద్ధృదతావచ్చిన్నవిషయతాయానిరుక్తప్రకృతపక్షే ప్రకృతసాభ్యవైష్ట్యా
 వగాహి పూర్వోక్తనిశ్చయావృత్తితయా తాదృశవిశేష్యతాశాలినిశ్చయో
 త్తరానుమితిసామాన్యే నిరుక్తాభయాభావసత్త్వాదితివాచ్యం ॥ యద్య
 పావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత యద్యపావచ్చిన్నవిషయత్వం పక్షే సా
 భ్యవైష్ట్యావగాహిత్యవ్యాపక తద్యపావచ్చిన్నవిశేష్యతానిరూపిత త
 ద్యపావచ్చిన్నప్రకారతాశాలినిశ్చయావృత్తి యద్యపావచ్చిన్న విష
 యకనిశ్చయోత్తరానుమితిత్యవ్యాపకః । యద్యపావచ్చిన్నవిశేష్యతా
 నిరూపిత యద్యపావచ్చిన్నప్రకారతాభావస్తద్యపావచ్చిన్నతస్య
 వివక్షితత్వావన్నతత్ర వహ్నిభావవద్ధృదోహోషః । వహ్నిభావవద్ధృ
 దతావచ్చిన్నవిషయతాయా హృదత్వవిశిష్టే వహ్నివైష్ట్యావగాహితా
 దృశనిశ్చయావృత్తితేపి వహ్నిభావవద్ధృదతావచ్చిన్నవిషయకనిశ్చ
 యోత్తరానుమితిసామాన్యే హృదత్వవిశిష్టే వహ్నివ్యాప్యవైష్ట్యావగా
 హిత్యాభావాసత్త్వాత్తత్రావ్యాప్యవ్యసంభవాదితి ॥ ❀❀❀❀❀❀

ఇతి చద్ధృదనారాయణీయాపరనామధేయం సామాన్యనిరుక్తి

కొండపత్రం సమాప్తమ్

కాశీశబర-రీయశుద్ధాశుద్ధపత్రికా

పుట	పక్ష	అశుద్ధం	శుద్ధం
౧	౫	వియత్వా	విషయత్వా
౨	౧౭	నిరాసాచ్చ	నిస్తారాచ్చ
౬	౧౨	ధర్మికా	ధర్మితా
౬	౧	షయావచ్చిన్న	భయావచ్చిన్న
౧౦	౬	హృహ	హృద్ధ
౧౧	౧౫	వరా	వరా
౧౧	౧౯	వహ్నివ్యా	వహ్నిత్వా
౧౨	౫	ప్రకారక	ప్రకారతాక
౧౩	౯	జాతిమిది	జాతిమది
౧౧	౧౪	వచ్ఛేదకీ	ధికరణ
౧౧	౧౫	కెరణ	కరణ
౧౩	౧	విషయ	విషయ
౧౧	౨౩	వచ్చిన్నపవిష	వచ్చిన్నవిష
౧౫	౭	కృతా	కృతాం
౧౧	౧౯	గొత్వ	గోత్వా
౧౬	౩	వ్యాక	వ్యాపక
౧౯	౧౩	సాంసగిక	సాంసగిక
౨౨	౧౨	వజ్ర	వజ్ర
౨౩	౪	సాధారణస్యా	ధారణా
౨౪	౩	పువ్వాస	పువ్వాస
౧౧	౧౨	స్వత్వ	స్వజ్ఞానీయ
౧౧	౧౩	స్వత్వ	స్వజ్ఞానీయా
౩౨	౧౭	వైశిష్ట్య	వైశిష్ట్య

౩౩	౧౩	ప్రతితివిషయతావచ్ఛేద కల్యేనతి	జ్ఞానీయత్వేనతి
౪౪	౧౪	అశుద్ధం	శుద్ధం
౩౬	౧౫	విశిష్టత్వస్య	విశిష్టస్య
౩౭	౧౬	విధి	విరోధి
౪౪	౧౭	తక్ష	పక్ష
౪౪	౩౮	తావచ్ఛేదకంయత్తద వచ్ఛిన్నత్వమితి	తావచ్ఛేదకభర్తావచ్ఛిన్నావి షయక ప్రతితివిషయతావచ్ఛే దకం యత్తదవచ్ఛిన్నత్వమితి
౪౪	౧౯	శామమి	శానుమి
౪౪	౨౦	సంభవ	సంభవ
౪౪	౨౧	బాధే	బాధే
౪౬	౧౧	విశేష్యతాజ్ఞానీయ	విశేష్యతాసూన్యజ్ఞానీయ
౪౭	౨౨	తత్త్వస్యావ	తత్త్వస్యావ
౪౮	౧౩	వృత్తిరూప	వృత్తిత్వరూప
౪౯	౧౪	త్వసామా	కత్వసామా
౫౦	౧౫	వృత్తితం	వృత్తిత్వం
౫౧	౨౦	ధరతేతి	ధారతేతి
౫౩	౨౧	జనకతావచ్ఛేదకరూ పేణ	జనకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక రూపేణ

